

VEIL VOOR HET VADERLAND

**Brieven van zes zonen aan hun moeder
de douairière Van Ittersum-van der Merwede
1830 - 1834**

M.L. Hansen (ed.)

VEIL VOOR HET VADERLAND

**Brieven van zes zonen aan hun moeder
de douairière Van Ittersum-van der Merwede
1830 - 1834**

Inhoudsopgave

Inleiding	7
Brief van Arnold van Ittersum	9
Brieven van Jan Willem van Ittersum	10
Brieven van Ernst van Ittersum	14
Brieven van Rudolf van Ittersum	51
Brieven van Henry van Ittersum	65
Brieven van Jan van Ittersum	72
Index	104

Inleiding

Tussen het zuidelijke en het noordelijke deel van het koninkrijk der Nederlanden was tegen 1830 een tweedeling ontstaan, de zuiderlingen wensten onafhankelijk van het noorden te zijn. Koning Willem I wilde daar niets van weten en met hem vele landgenoten zoals ook de Oranje-gezinde familie Van Ittersum. In het zuiden braken rellen uit en in Brussel brak in de laatste week van augustus 1830 de opstand uit. Prins Frederik viel de stad op 23 september aan maar trok zich na vier dagen terug om op 30 september opnieuw aan te vallen. Wederom met weinig succes maar wel met verlies aan mensenlevens waaronder een kennis van de familie Van Ittersum.¹ In het najaar dreigden ook delen van Noord-Brabant, Zeeuws-Vlaanderen en Limburg onder het revolutionaire bewind in Brussel te raken.² België verklaarde zich op 18 november 1830 onafhankelijk, verstootte Willem I en riep op 4 juni 1831 Leopold I tot haar koning uit.

In het noorden groeide het nationalisme, de Koning riep zijn noordelijke onderdanen onder de wapenen waar massaal en enthousiast gevolg aan werd gegeven, de mannen stroomden van alle kanten toe. Ook uit studentenkringen kwamen vrijwilligers in grote getale op, de zonen van de douairière Van Ittersum vonden het hun plicht zich ook aan te melden en de jongens werden daadwerkelijk de oorlog ingestuurd. Het werd de beroemde Tiendaagse veldtocht die op 2 augustus 1831 begon. In militair technisch opzicht niet meer dan een paar schermutselingen – niettemin met doden en gewonden – maar zowel in Nederland als daarbuiten werd de oorlog over het algemeen als een succes beschouwd. Een tegenslag voor Nederland was de Franse hulp aan België waardoor Nederland aan de onderhandelingstafel accoord ging met de afsplitsing, België werd een zelfstandig land. Alleen Maastricht en de citadel van Antwerpen bleven in Nederlandse handen.³

De oorlogshandelingen tegen de woeste ‘briganders’ echter gingen door. Half oktober 1831 werd een compromis tussen Nederland en België bereikt, de 24 voorgestelde artikelen waren gunstig voor Nederland maar Willem I weigerde deze te aanvaarden. Hierop volgde een Frans-Britse vlootblokkade van de Nederlandse kust en een Frans leger trok België binnen. In de Schelde lagen diverse Nederlandse oorlogsschepen klaar. Langs de grens waren troepen opgesteld.⁴

Op 7 november 1832 sloeg de Franse maarschalk Gérard het beleg voor de citadel van Antwerpen en eiste een overgave van het bolwerk.⁵ Generaal Chassé verloor de citadel aan de Fransen en hij werd krijgsgevangen gemaakt. In 1833 werd een wapenstilstand gesloten maar de definitieve vrede volgde eerst in 1839.

De douairière Johanna Sippina Boldewina Adriana barones van Ittersum geboren barones van der Merwede (1778-1857), zag met een angstig hart haar zes zonen naar de strijd vertrekken.

Dat waren:

Frederik Alexander Sippo Arnold (Arnold) (1800-1877). Gehuwd met Wilhelmina Frederika (Wilhelmina) Bentinck (1801-1876). Hun kinderen werden geboren op 13 februari 1830 (Adolph Marius Karel Wolphgang, hij overleed op 9 december 1830) en op 13 januari 1832 (Johanna Sippina Boldewina Adriana).

Arnold was jurist en van 1825 tot 1832 auditeur bij het Hoog Militair Gerechtshof.

Jan Willem Cornelis (Jan Willem) (1803-1880). Gehuwd met Ockje Meder (1808-1883). Hun kinderen werden geboren op 3 maart 1830 (Lodewijk Arend Helias), op 25 februari 1831 (Johanna Sebina Boldewina Adriana), op 16 oktober 1832 (Octavia Bellina), op 12 oktober 1833 (Hendrikus Octavius). De twee laatste kinderen werden in 1834 en 1835 geboren.

Jan Willem was in 1831 kapitein mobiele Gelderse schutterij.

1 M.L. Hansen (ed.), *Dierbare Laura. Brieven van Rudolf Sandberg, 1823-1830*, Overijsselse Handschriften 1, Epe 1997.

2 C.B. Wels, ‘Nederland en Europa 1830-1840’, in: *Algemene Geschiedenis der Nederland* (1983) 11, 297.

3 Idem, 291-314.

4 J. Janssens, *De helden van 1830. Feiten & mythes*. Antwerpen 2005, 49. Hansen, M.L. (ed.), *Het anker wordt geligt. Brieven vanuit de hele wereld van J.C. baron van Haersolte 1824-1834*, Overijsselse Handschriften 23, Epe 2007. Hansen, M.L., (ed.), *Een heele courant. De correspondentie van de familie Bangeman, 1804-1881*, Overijsselse Handschriften 15, Epe 2004.

5 J. Haak, ‘Van Inlijving tot Bevrijding. Het Noorden van 1810- ’14’, in: *Algemene Geschiedenis der Nederland XI* (1955), 367.

Ernst Hendrik (Ernst) (1804-1853). Hij huwde in 1836 met Ignatia Gerardina Jacoba Beelaerts van Blokland (1809-1874).

Ernst studeerde in 1830 af als juridisch doctor.

Rudolph Anne Julius (Rudolf) (1806-1859). Hij huwde in 1839 met Anna Johanna Elisabeth Collot d'Escury (1811-1861).

Rudolph werd (in 1835) notaris.

Antony Pieter Hendrik (Henry) (1808-1874). Hij huwde in 1836 met Johanna Henriëtte Mellina Mollerus (1808-1895).

Henry was in 1830 officier van de cavalerie.

Johannes Gerardus Julianus (Jan) (1810-1855). Hij bleef ongehuwd.

Jan sloot zich in 1830 aan bij de vrijwillige jagers der Utrechtse hogeschool. Hij studeerde in 1836 af als jurisch doctor.

De broers probeerden elkaar zoveel mogelijk te zien en informeerden hun moeder over hun eigen situatie en die van hun broers. In de brieven beschrijven zij het dagelijkse soldatenleven: hun onderdak (de billettering), het voedsel, de marsen, de appels, de ongelukken en uiteraard de gevechten en de geruchten en het laatste nieuws over de oorlog. Hun moeder stuurde hen kleding, voedsel en geld, en zij gaf nieuws dat zij van haar zonen ontving door aan bevriende families die ook zonen in het leger hadden. Zij steunde haar schoondochters tijdens de afwezigheid van hun mannen en hielp de mannen die zonder geld of goed uit het oorlogsgebied kwamen. Daarenboven zat zij in het bestuur van de Utrechtse afdeling van de Maatschappij van Moederlijke Liefdadigheid.⁶

In het familiearchief Van Ittersum dat zich in het Historisch Centrum Overijssel te Zwolle bevindt, worden de brieven bewaard in het inventarisnummer 1063 en in enige ongeïnterpreteerde omslagen.

Voor de transcriptie golden de volgende regels:

- De spelling, interpunctie etc. zijn zo veel mogelijk zonder wijzigingen overgenomen. Slechts daar waar het voor de leesbaarheid wenselijk was, zijn leestekens en hoofdletters aangepast.
- Bij twijfel is gekozen voor de moderne spelling.
- Duidelijke en hinderlijke verschrijvingen zijn verbeterd of in een voetnoot verklaard.
- Aanvullingen in de tekst door de editeur staan tussen [rechte haken].
- De door de editeur toegevoegde paginanummering staat tussen [vierkante haken].
- De onderstrepingen zijn gecursiveerd.
- Onleesbare teksten zijn vermeld als < -- > en slechtleesbare teksten staan eveneens tussen <punthaken>.
- De briefhoofden van de brieven van Jan Willem zijn later - maar wel in hetzelfde handschrift - toegevoegd en staan tussen {accolades}. Toevoegingen op de adreszijde staan eveneens tussen {accolades}.
- De namen van personen zijn zoveel mogelijk in nationale en internationale biografieën opgespoord. Maar niet altijd bleek dat mogelijk, zodat daar toelichting ontbreekt.
- Voor de annotaties is gebruik gemaakt van algemene naslagwerken.

6 HCO FA Van Ittersum, inv.nr. 242.

Brief van Arnold van Ittersum

3 Sept[ember] 1831

Beste Moeder!

Eindelyk vind ik tyd en eenen geschikte plaats en gelegenheid om U een antwoordje te schryven. bij Ernst kom[s]t zal ik <nu> myne reis mededelen. - van Gorcum ben ik per stoomboot naar den bosch vertrokken, op de boot trof ik J. Nepveu en den Bakker van s'Gravenland aan, met welke ik nog die eigen avond (Zaterdag) naar Eindhoven vertrok. - daar was alles stoppende vol, myne reis cameraden mogten op de planken slapen, doch ik vond nog gelegenheid om een goed bed te krygen. - Zondag was ik verplicht te Eindhoven te blijven. Ik vond er eenige kennissen en onder [an]deren de L¹: Col[onel] van Kampen, welke mij allerhartelykst ontving en van welke ik de andere morgen een paard kreeg om den inspectie bij te wonen. - Naauwelyks was ik op de heide gekomen of ik vond J[an] W[illem] voor zyne kompagnie staan. hij was niet weinig verwonderd mij te zien, hij was volmaakt gezond. - de linie langs rijdende vond ik Jan. - die er mede zeer goed uitzag. - den revue was brillant en duurde van omstreeks 11 uren tot 3 ½ uren. - Jan marcheerde terug naar Oorschot en J[an] W[illem] kwam dadelyk bij mij te Eindhoven, wij gebruikten het een en ander en vertrokken met een kar naar Oorschot. -

Omstreeks 10 uren s' avonds kwamen wy daar voor een herberg; toen even als Jan vroeger hoorden [2] wij hem op een bovenkamer lachen. - Hei daar, Heer Jan . . . daar keek Jan baas het venster uit en was zeer verheugd ons te zien - wij kwamen boven en vonden daar eenige jagers onder anderen Numan en de Majoor Duppe onder een glaasje kruidenwijn. - Wij bleven met de grootste moeite (J[an] W[illem] en ik) logeren en vertrokken de andere morgen (dinsdag) te half 5 uren naar Tilburg en van daar naar Rijen - daar vonden wij Henri, Rudolf en Frits, allen zagen er perfect uit en kregen voor 2 dagen verlof om met J[an] W[illem], Jan en mij naar Tilburg te gaan. - dinsdag en woensdag middag zaten wij dan met ons 6 aan tafel en amuseerden ons allerbest. door een officier der Rotterdamsche Schutterij werd er eene conditie ingesteld op de gezondheid eener weduwe, welke voor de verdediging van t' vaderland 6 zonen veil had. -

woensdag avond vertrokken Rudolf en Frits en donderdag liet ik Jan, J[an] W[illem] en Henri te Tilburg achter en vertrok naar Rozendaal. - daar bragt ik de nacht bij Diemer door, die hersteld is, - gisteren morgen vervolgde ik myn weg, naar Ernst. wandelende van Bergen naar Tholen. - Ernst lag te slapen en herkende mij niet voor dat ik vlak voor zijn bed stond. - hij is perfect wel en thans ook te vreden. - hij heeft het hier goed en veel aangenamer dan te Bergen. - gisteren avond wierden wij te souperen gevraagd bij de Heer van Hapelen [3] die met Jufr[ouw] Vonantes getrouwd is en heden gaan wij er dineren. - dit is voor E[rnst] een zeer aangenaam huis. - de geest is hier perfect, van de 2400 zielen, zyn er 2000 protestanten. - morgen hoop ik nu met E[rnst] naar Rozendaal te gaan en daar s'nachts te blyven. - maandag tot Oosterhout of Waspik bij Henri en Rudolf en dinsdag naar huis. - overall hoorde ik <de slages⁷> der broers en vooral van J[an] W[illem] - Henri moet zich perfect gedragen hebben, zoodat er word gezegd dat hij ook voorgedragen is voor de decoratie. - hij lacht er mede. Ieder verklaarde mij ook dat E[rnst] zich in alle opzigte te Kapelle ferm gedragen had. - Enfin mondeling van een en ander meer. -

Ik amuseer mij perfect; onbegrijpelyk heeft het <ons allen> gespeten, dat ook E[rnst] niet te Tilburg konde komen. - Joncheere moet zich schandelyk en pultron⁸ gedragen hebben. -

Ziedaar eene kleine opgave van myne excursies - ik moet het hier bij laten. -

vaartwel, vele compl[imenten] aan O[ckje]

geloof mij Uwe hartelyk liefhebbende

A.

Tholen den 3 Sept[ember] 31.

Gij moest aan Annette eens schrijven naar 't Warmelo, dat deze de familie Sloet eens aan zet om iemand te benoemen met welk ik voor eene schikking kan corresponderen, zoo als ik door u geproponeerd heb. -

Aantekeningen:

dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: Baronesse van Ittersum / geb: Baronesse van der / Merwede / te / Utrecht

7 De slages. Mogelijk bedoeld: het slagen.

8 Pultron. Mogelijk bedoeld: pultare: slaan, mishandelen.

Brieven van Jan Willem van Ittersum

{Arnhem 7 October 1830}

Beste moeder ! Zo ik hoor is R[udolf] naar de Haag of zal nu wel terug[ge]komen zyn om zich als vrywill[iger] <ga[an] inschreive>. Ik kan wel nagaan beste Moeder, dat zig u hierover inquietteerd⁹ want uwe liefde en zorg voor ons zyn my bekend ! - Maar van eene andere kant, moet ik avoueeren dat R[udolf] gelyk heeft - toen hy er my over schreef, heb ik er hem niet op geantwoord omdat dit besluit geheel zyn eigen zyn moest. Nu het eens bepaald is, vind ik het niet meer als pligt. & ter uwer geruststelling moet ik nu evenwel tog ook nog aanmerken dat al gaat hy reeds in werkelyke dienst, dit nog geene de minste reden geeft om te geloven, dat hy daarom ook reeds in het vuur zal komen, want tegen dat die rekruten geheel en voldoende geoefend zyn, kan alles wel geschikt zyn. Daarenboven komen Jagers tog nooit zo zeer in het vuur en zo spoedig in vuur als andere troepen. - Ik hoop dus lieve lieve Moeder, gy u niet zo zeer inquietteren zult [2] het is waar het is eene ongelukkige tyd, dog zyn die eens daar, dan moet ook een iegelyk wie geene wettige redenen heeft om te huis te blyven het zyne by dragen tot herstel van rust & orde ! - O[ckje] maakt zich nu ook zeer benaauwd doordien het nu wel mogelyk [is] dat de schuttery van hier vertrekt, om in een vesting te liggen. Hierby is nu hoegenaamd geen gevaar daar het niet waarschynelyk is, dat zy ooit een <kanon> zullen afschieten ! Maar zy is dan alleen, & gy weet wat dit voor haar te zeggen is. -

Zyn er nog geen touren gekomen ? -

Zoudt gy nog een paar pantoffels met pels van binnen willen zenden voor O[ckje.] Als zy op de zolder moet, krygt zy gewoonlyk zulke kouwe voeten, dat haar dit nadeelig zoude kunnen zyn. -

H[enry] is wel schryft E[rnst] my, details weet ik hoegenaamd niet van hem. Is hy al in het vuur geweest ? of [is] hy nog by de bagage ? & & - -

Adieu lieve moeder in groote haast

Uw opregtliefh JW

Hoe is het nu met R. -

Aantekeningen:

dubbelgevouwen, kant 1 en 2 beschreven, kant 3 blanco, kant 4 adres: Madame La douairiere van / Ittersum / Utrecht / {van Ittersum}

{Nijmegen 3 November 1830}

Beste Moeder ! Thans ben ik hier in Nymegen. - Gisteren zyn wy uit Arnhem gemarcheerd en in de beste orde hier aangekomen. Ik had het kommando en heb die satisfactie gehad, dat alles geregeld is afgelopen. -

Op dit moment ben ik geheel Soldaat. Wy zullen hier drukke dienst moesten doen onder bevel van een Generaal Giorge. Ik heb het *razend razend* druk, en dit zal nog wel eenige dagen duren. -

O[ckje] heeft zich goed gehouden, dog <sterkt> haar het denkbeeld dat zy spoedig by my komt, en dit zal dan ook wel gebeuren. -

Adieu beste Moeder ik zal u dikwerf, dog zelden veel kunnen schryven. - Uw opregtliefh JW
woensdag.

Aantekeningen:

dubbelgevouwen, kant 1 beschreven, kant 2 en 3 blanco, kant 4 adres: Douairiere van Ittersum / Utrecht / {van Ittersum}

9 Inquietteerd. Inquiéter: verontrusten.

{Nijmegen 9 November 1830}

Beste moeder ! De geheele morgen heb ik geexerceerd, en kan dus niet veel schryven, daar de post om een uur van hier vertrekt. Een paar regelen wil ik tog <toegeven>

Het is zekerlyk waar beste moeder dat gy een slimme week hebt, daar dus E[rnst] en J[an] vertrekken; het offer hetwelk gy het Vaderland brengt is groot, dog schynt wel erkend te worden. - Tot nu toe is het voor my natuurlyk het minste, aan[gezien] hier nog geen de minste schyn van gevaar is, en ook wel niet komen zal, voor de anderen meer, ik meen evenwel met grond te kunnen geloven, dat alles spoedig zich schikken zal, doordien de Pruisen op de grenzen staan. Ik geloof dus niet de anderen ook in gevaar zullen komen, & dit hoop ik van harten voor u & ons a<llen.>

Innig medelyden heb ik met A[rmold] & W[ilhelmina] de <goede God> geve dat hun kindje spoedig moge herstellen.¹⁰

Ik logeer nog altyd by de Heer Haverkamp secretaris der stad, die zonder noodzaak verzoc[h]t had, my te logeren. Het [is] eene aller liefste familie die my allerhartelykst ontvangen. Myne schutters hebben meer dan eens geroepen, leve de < -- > -

Ik heb heel veel pouvoir¹¹ op hen. -

Beste moeder ik moet eindigen, ik had op de parade niet gerekend, en moet dus dadelyk uit. & adieu wees verzekerd van de opregtste gevoelens van liefde

van u hartelyk liefh JW

<den 9 nov[ember]>

Aantekeningen:

licht beschadigd.

Enkel, kant 1 beschreven, kant 2 adres: Madame la douairiere van / Ittersum / née Baronne v. d. Merwede / Utrecht / {van Ittersum}

{St. Oedenrode 21 Juny 1831}

Lieve Beste Moeder ! de dag waarop gy deze brief ontvangt is voorzeker een dag dat allen onze gebeden voor U ten Hemel opstygen ! de dag van uwe geboorte is ons alle uwe kinderen een feestdag die zy nimmer dankbaar genoeg kunnen viere ! Dat wy dit allen erkennen dat weet gy, dat wy allen U hartelyk liefhebben is U ook bekend. Ik wil dus niet zoeken naar woorden om eene menigte van wenschen uittedrukken die tog allen te zwak zouden zyn om myn gevoel te beschryven. - De goede God schenke ons nog lang den groten zegen, dezen dag met U te mogen viere, en zegene U in ruime mate voor al datgene hetwelk wy met de beste wil U nimmer kunnen vergelden. -

Innig leed doet het my dat ik deze dag niet in persoon met UE: viere kan; myn plan is het stellig geweest, dog heb myne overkomst om eenige tyd moeten uitstellen, daar nu gedurende eenige tyd manoeuvres zullen gemaakt worden, en de Generaal dan niet gaarn had dat men zich absenteerde. De reden dat ik *nu* niet kom, bestaan in geen deele dat er eenig vechten op handen zyn zoude, <want> [2] het verlof is niet afgeslagen maar uitgesteld. om de gen[oemde] reden. Of ik op den 1 July in Utr[echt] kan zyn weet ik nog niet, dog byna durf ik de verzekering te geven, dat zo ik ook niet op den dag, zeker spoedig daarna in Utr[echt] kom. - Het is eene teleurstelling voor my. niet minder groot als voor UE: die wy ons tegenwoordig getroosten moeten. - Ik verlang zeer naar een brief van U. schryf my dan veel van U zelf en van myne dierbre vrouw en kinderen. - Het is my zulk een gelukkig denkbeeld hen by U te weeten, daar ik overtuigd ben, dat men by U haar niet altyd zulke *geheel onware* maar desniettemin verontrustende tydingen zal aanbrengen. Over het geheel genomen beste Moeder moet ik U in vertrouwen zeggen, houd myne beste O[ckje] zich zeer goed, vooral als men haar kent, zo als ik en gy haar kent. Zy heeft het regt onaangenaam gehad, te meer daar kleine huishouwelyke tegenheden daarby kwamen, ik erken zulks gaarn. Nu zy by U is, en denkelyk geen leugens meer horen zal, [zult u] met my zien dat zy zeer zeer raisonnabel is. Gevaar bestaat er voor my ook in geen deele, wy behoren tot de derde linie.

[3] gy kunt dus nagaan, dat al gebeurde er <weer> wat, het nog lang duren kon, voor dat wy in het gevecht kwamen. Men krygt hier evenwel veel hoop op behoud van den vrede, en dit wensche van harte !

10 Hun zoontje Adolph was ernstig ziek.

11 Pouvoir: invloed.

Nu lieve beste moeder moet het er voor heden by laten, geef myne beste O[ckje] en de kinderen een *hartelyke zoen*. morgen ontvangt zy een brief. en geloof my als altyd Uw hartelyk liefh JW
Oedenrode 21. Juny
1831.

Als O[ckje] nog geene pantoffelen (groene) gekrege heeft wees dan zo goed en stuur my een paar mee <op> afrekeni[n]g. -

Aantekeningen:

licht beschadigd.

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: Douairiere van Ittersum / nee Baronne v.d. Merwede / *Utrecht* / {van *Ittersum*}

Son 5 July 1831.

Beste Moeder ! Het zal U mis[s]chien wel verwonderen van tot op heden van my geen antwoord ontvangen te hebben, ik ben in dit plan telkens verhinderd geworden. Dezen morgen heb ik nu een uurtje voor my (als er geen onverwagte verhindering komt, en ik wil u dus niet langer laten wagten. - Dat uwe laaste brieven my een innig genoegen gedaan hebben, behoefd wel geene verzekering, daar het u bekend is, hoe aangenaam my dezelve altyd zyn. . . . Daar ben ik nu dadelyk alweer rykelyk $\frac{3}{4}$ uur opgehouden met schutters die my moesten spreken, als nu maar geene verhindering meer krijg, hoop ik deze tog nog te eindigen. -

Dezen morgen ontvangt O[ckje] nu weer een brief van my, ik ben nu van plan haar alle dagen al is het dan ook nog zo weinig, te schryven, en haar de brief om den anderen dag toetuzenden. Ik weet dat haar dit veel genoegen zal doen, de Hemel geve dat dit spoedig niet meer nodig zal zyn ! Want beste Moeder geloof my het [is] eene waarachtige waarheid, het kan O[ckje] byna niet moeilijker vallen, als het my werkelyk doet. Het is dan ook een reden [2] dat ik honde[r]den van genoegens niet deel die de Officieren zich hier dagelyks onderling verschaffen. Myne gedagten zyn gedurig zo niet altyd by UE: En dit is immers zo natuurlyk ! Gy weet het, hoe gelukkig ik met O[ckje] ben en hoe gelukkig ik my gevoel in het bezit van twee zulke lieve kinderen ! Meer genoegen zoude dan eenigermate geevenredigd kunnen zyn, in vergelyk van het geluk hetwelk [ik] met hen geniet ! Laat zy dus geloven, en overtuigd wezen . . . Nu is het te laat beste moeder alweer interruptie al myne tyd is nu voorby, dezen avond hoop dan deze te eindigen. -

6. July.

Ik geloof beste Moeder dat het besloten was, U gisteren niet [te] mogen schryven, ik wierd telkens zodanig opgehouden, dat er geen mogelykheid bestond de brief aftezenden. Dezen morgen hebben wy nu weer geexerceerd, en komen nu te huis niet weinig vermoeid door warmte & &

Ik wil nu la[n]ger, de verzending niet <retardeeren¹²> daar zulks al reed[s] te lang is geschied !

Gisteren bleef ik juist midden in de zin steken wegens dat ik niets minder dan zy den dag [3] zegenen zal, dat wy weer naar huis gaan.

Men is overigens over het algemeen van gedagten er nu wel spoedig een eind komen zal, dog gebeurd dit niet, dan is tog myn plan om O[ckje] geen winter meer alleen te laten. In de eerste brief aan haar, zal haar daarover schryven, denkelyk zal ik die heden avond nog beginnen om morgen aftezenden. Hartelyk dank ik U intusschen voor uwe welmeenende wenschen ter gelegenheid der verjaring myner beste O[ckje].

Adieu lieve Beste moeder. geef haar en myne lieve kinderen een hartelyke zoen, schryf my spoedig eens weer en geloof my als altyd U opregt lh JW

Aantekeningen:

dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: Douairiere van Ittersum / nee Baronne v.d. Merwede / *Utrecht* / {van *Ittersum*}
{Son en Breugel 5 July 1831}

¹² Retardeeren. Retarder: vertragen.

{Helmond 10 September 1831}

Dezen morgen beste Moeder ! zo als ik nog aan O[ckje] geschreven heb, heb ik U brief met die van haar van den 5de ontvangen. Ik kan my onmogelyk begrypen dat gy tien dagen geweest zyt zonder tyding van my, twyfele intusschen niet of gy zult dit u aangaande door eenige anderen wel gerust gesteld wezen. - Ik dank U beste Moeder voor uwen gelukwensch¹³ en geloof gaarn dat gy u er hartelyk over verheugd. Het doet my natuurlyk ook regt veel genoegen, daar het eene voldoening is, voor myn geheele leven !

Ik moet erkennen in allen opzichte buiten verwagting veel geluk gehad te hebben. Zonder byzondere bewaring en byzonderen Zegen was my stellig niet te beurt gevallen het geen nu werkelyk bestaat. Ik erken zulks met geheel myn hart, en gevoel my daardoor niet weinig tot dankbaarheid opgewekt, vooral nog, als ik by dit alles nog voeg den Zegen <dat> wy met onze kinderen vereenigd te zyn, kan ik met geene pen beschryven. Heden is ons de officiële tyding bekend gemaakt dat er eene wapenstilstand bestaat tot den 10^e October. - Deze tyd zal ik niet nutteloos laten voorby gaan. Ik ben het compleet met U en O[ckje] eens, dat ik nu genoeg gedaan heb.

Nu naar al hetgeen er voorgevallen is, ben ik geheel [2] anders [gaan] spreken en handelen, als voor eenige maanden <en> myne Eer behoeft er niet door te lyden als ik ernstige pogingen aanwende om ontslagen te worden. - Ik heb [mijn] plan dan ook reeds gemaakt, en zal werkelyk myn best doen om uit den dienst ontslagen te worden. - Hiermede evenwel kan ik my niet haasten, daar ik op eene honorable manier wil ontslagen zyn. Op welke manier ik dit but nu nog zal bereiken weet ik nog niet, denkelyk zal ik eerdaags eens naar Arnhem gaan en spreken er eens confidentieel met de Gouverneur over. In Arnhem gelyk gy uit de brieven ook wel gezien zult hebben, staa ik nu gunstig te boek. De Gouverneur kent myne manier van denken over de geheele zaak, en is my niet ongenegen. - Confidentieel wilde ik hem nu eens over die zaak spreken, wil hy my, als Gouverneur, in belang van het land, zoude afraden, en trachten hem te overtuigen van het wezentlyke belang dat er nu bestaat om myn ontslag te krygen. - Is hy eens hiervan doordrongen, dan kryg ik welligt ook eene geschikte manier om naar myn wensch ontslagen te worden. In allen gevalle kan O[ckje] gerust zyn, daar zy nu weet wat myne plannen zyn.

Het wezentlyk grote genoegen, om met myne komp[agnie] Arnhem weer binnen te komen heb ik geheel afgestaan, ten zy dat er dan <bey> nieuwe onderhandelingen spoedig eene vaste tyd bepaald wierd dat wy gezamentlyk afgedankt wierden. - Dit evenwel niet bepaald zynde ga ik voort om myn plan te volvoeren. -

[3] H[enry] zou u zekerlyk veel verteld hebben; gy zult u daardoor een denkbeeld hebben kunnen vormen; hoe het er by Leuven heeft uitgezien, en hoe ook hy gelukkig is bewaard gebleven. Ontzettend veel genoegen zoude het my doen, byna nog meer als voor my zelf, daar het voor hem van nog meer aanbelang is, als ook hy gedecorreerd wierd, deze aangename dagen hebben wy te zamen in Tilburg gepasseerd, en betreurden alleen maar dat E[rnst] er aan ontbrak. - <Daar> heeft hy het in allen opzichte ongelukkig getroffen, en <teve[ns]> weinig satisfactie voor de veele gevaren waarin hy geweest is, en dit alles door het verregaand schandelyk gedrag van hun Chef. Ik hoop maar die canaille voor eene krygsraad zal getrokken worden. -

Dat myne beste O[ckje] in deze tyden altyd by U is geweest, ve<rschaft> my een onbeschryfelyk groot genoegen, daar uw moederlyke liefde en zorg voor haar en myne kinderen my bekend is.

Dat ik U daarvoor opregt dankbaar ben, zal wel onnodig zyn om u in veele woorden te willen verzekeren.

Ik ben gelogeerd by de Predikant D^r van Ens. Hy heeft eene lieve vrouw zo het schynt en drie jonge kinderen.

Adieu beste moeder een regt hartelyke zoen voor myn allerbeste wyfje O[ckje] veele compl[imenten] aan H[enry] A[rnold] & & als altyd U opregt liefh

Helmond 10.8.31.

JW

Aantekeningen:

licht beschadigd.

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: Madame la douairiere van Ittersum / née Baronne v.d. Merwede / Utrecht / {van Ittersum}

{Vierlingsbeek 8 December 1831}

Beste Moeder ! Een paar woorden om U te melden dat ik aangaande myn ontslag een besluit genomen heb:

13 Jan Willem werd in 1831 benoemd tot ridder der vierde klasse van de Militaire Willems Orde.

ik zal namentlyk in het begin der volgende week werklyk my adresseren aan de Prins van Oranje om onbepaald verlof in afwachting van het aangevraagde ontslag. - Daarby wenschte ik overteleggen een attest van Prof[essor] Suerman, ten bewyze dat noodzakelyk is, ik zo spoedig mogelyk naar huis terugkeere. Heb ik dit verlof ontvangen, dan zal ik een tweede attest verzoeken, om by eene vernieuwde aanvraag tot ontslag te kunnen <krygen>. - Wordt my dit een & ander kwalyk genomen, ik <zal het> er aan wagen, maar ik blyf nu niet langer.

Ik heb weer een allerongelukkigste brief van O[ckje] ontvangen. Zy ziet nu wel in, dat ik myn ontslag nimmer krygen, ziet in voorjaar op nieuw oorlog te gemoet & & - -

haar geheele vooruitzigt op geluk is dierhalven verwoest & &

Indien ik niet alles op het spel wil zetten, moet ik zorgen om naar huis te gaan, daar by komt dat ik haar altyd plegtig beloofd heb, om wat er ook gebeuren moge, haar geen nieuwe winter alleen te laten, zy herinnerd my daaraan, en ik mag nog wil die belofte vergeeten. -

Maar wat ik U bidden mag, stoor er u niet aan, en beoordeel haar in deze tyd niet, als zy U zomts weer eens dingen schryft die niet redelyk zyn. Ik begin te geloven, en geloof st[e]llyk dat wanneer zy lang nog in deze hooggespannen positie moet blyven, het slimste te vreezen is. - Laat Prof[essor] Suerman dierhalven tot attest dringend stel[l]en, en dan behoeft hy niet meer als waarheid te schryven.

Adieu beste Moeder uw liefh

V. 8.12.31.

word myn verzoek aan de Prins van de hand gewezen, dan vraag ik 14 dagen verlof, word nu my dan zo als gezegd het aan Z.M. in afwagti[n]g op antwoord <zich> als deze 14 dagen voorby zyn, [en] word my niets toegestaan, dan stel ik een plaatsvervanger - maar blyven doe ik niet langer. -

Aantekeningen:

licht beschadigd.

Enkel, kant 1 beschreven, kant 2 adres: Douairiere van Ittersum / née Baronne v.d. Merwede / *Utrecht* / {*van Ittersum*}

Brieven van Ernst van Ittersum

Beste Moeder!

Denkende dat de post des avonds van hier vertrok, ontvangt gy desen brief eenen dag later dan ik u wel toegedacht had. Mynen brief uit Leur zult gy zeker ontvangen hebben en daaruit gezien, dat ik zeer wel tot dien tyd de reis volbragt had. Verder is dit ook zoo doorgedaan. 's morgens vertrekkende, werden wy voor onze komst in het dorp Etten, $\frac{1}{4}$ uur van Leur, door het muziek der Vyfde Afdeling ingehaald, dat ons zeer verraschte, ik had het niet gezien en was dus zeer verwonderd op eens dat muziek te hooren, het vergezelde ons tot voorby het dorp. Charles Heerdt heb ik toen ook gesproken die er best uitzag en zeer vele complimenten verzocht heeft. Tegen 12 ure kwamen wy te Rozendaal aan, Van Etten tot dit dorp loopt de weg byna 3 uren in eene regte lyn, dat zoo als gy wel kunt begrypen allerverveelendst was om te zien, het heerlyke weder evenwel maakte deze dag zeer aangenaam. en vrolyk marcheerden [wij]. Te Rosendaal werden wy door het muzyk der 7de Afdeeling ingehaald, ik heb daar van Aerssen gesproken en Beelaerts, de eerste zag er naar myn inzien redelyk wel uit, evenwel hoor ik, dat zyne gezondheid nog al geleden [2] heeft. Van Hemert wist men nog niets, noch of hy leefde, noch of hy gevangen is, omtrent Grond blyven de geruchten verschillende. Omstreeks $\frac{1}{2}$ 5 ure kwamen wy gisteren voor de poort van Bergen op Zoom, eer evenwel alle formaliteiten vervuld waren om in de vesting te komen, was het over 5 uren. Onze manschappen logeren in groote stallen, gedeeltelyk in kribben, gedeeltelyk op stroo, er ontbreekt nog veel, zeer aangenaam zal vooral ook linnen en zokken zyn, ik hoop dat gy spoedig wat zult kunnen overmaken.

Ik heb een biljet¹⁴ by 3 oude jufvrouwen gekregen, beste menschen die zeer wel zyn, ik heb er kamers genomen met Calkoen en heb als het ware een lot uit de lotery. De Veth en Fridagh geven f 40 in de maand, officieren die gisteren met my gekomen zyn, geven onder hun beide f 32, Wy hebben een voorkamer met 3 ramen, waar een bed staat en een ander klein kamertje met een bed en geven f 12 in de maand, dit scheelt nog al wat. Zy klaagden zeer dat de burgers ons zoo afzetterden en zeiden dat wy als Hollanders hier kwamen niet uit genoeg maar om eene goede zaak en dat zy dan dit voorbeeld niet volgden. Het accoord was voorts klaar, ik heb een groot cabinet op de kamer, een open haard, op de gang een groote kapstok, woon in eene breede straat, dicht by de markt. Het stadje is my zeer medegevallen, er zyn goede straten in en een mooye markt, ik heb er heden anders door het [3] slegte weêr, niet veel van kunnen zien. de Zwolsche en Kamper schuttery, [en] die van Deventer is vandaag ook gekomen. Het loopt hier over van schutters, ik heb hier vele kennissen aangetroffen, de majoor Meyer is hier, hy heeft my Zondag te dineren gevraagd. Van middag heb ik eene visite gebragt aan Bege, die begon te beteren. zyn duim is weg en zyn vierde vinger styf, de twee¹⁵ anderen zyn evenwel behouden.

De brief van A[rnold] deed my zeer veel genoeg, te meer daar ik daaruit zag, dat gy u weer zoo goed gehouden hebt, ik hoop dat het vertrek van Jan u ook geen kwaad zal hebben gedaan, te meer daar het gevaar waarin wy gebragt zyn, tot nu toe dunkt my gering [is]. Men hoort hier niets, om 5 ure gaan de poorten al toe. Voor de studenten is hier een groot huis in [orde] gebragt, dienst hebben wy heden nog niet te doen, maar spoedig zal dit beginnen, daar er dagelyks 'n 700 op de wacht moeten, streng gaat het hier ook in zyn werk, oppassen is de zaak. een officier uit NoordHolland heeft 4 dagen arrest omdat de haan van een geweer op de wacht gespannen was.

Marren heb ik ook gesproken, hy is zeer wel, hy logeert met zyne jongelui onder myne compagnie in een stal.

Wees zoo goed by Numan 6 groote en 6 kleine knopen voor het uniform te laten halen en by gelegenheid aan my te zenden. Myn adres is ten huize van de juffr[ouw] Pouwels in de Zuivelstraat N° 140, op het adres moet maar niet gezet worden 2de luit[enant], dit wint my een stuiver uit. Cornelis heeft het druk is anders wel, Manne heb ik te Oosterhout ook gesproken Nu adieu, compl: aan alle. ik hoop Jan spoedig hier te zien. geloof my

Bergen o[p] Z[oom] donderdag

Uw liefh. Ernst

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 53 I Bergen op Zoom 12 November 1830

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: N° 2 / 12 Nov. 30 / Hoogwel Geborene Vrouwe /

14 Biljet. Billeteren; uitgave van briefjes inzake inkwartiering van troepen.

15 Er staat: twee. Waarschijnlijk bedoeld: drie.

Mevrouwe Douairiere en Baronesse van Ittersum / geb. Baronesse van der Merwéde / te / Utrecht.

Bergen op Zoom 3 December 1830

Beste Moeder

Daar de twee bezendingen uit Utrecht overgekomen zyn, haaste ik my u te melden dat dezelve in goeden welstand alhier aangekomen zyn, eenen dag na den anderen. Ik heb dadelyk een souper aangelegd waarby Jan <Mollerus> geassisteerd heeft, wy hebben heerlyk gesmuld <van> het vleesch en daarby gevoegd saus met kruidenazijn en augurkjes, de wyn is nog ongeopend gebleven voor eene volgende gelegenheid daar wy alles meer te gelyk op zullen knabbelen. Nu zyn wy in de verwachting van eene bezending van Mevr[ouw] Calkoen, waarby ik dan eenige handdoeken verwacht. Wy hebben onder ons 3 een zeer goed leven en na eene gepaste verveeling gehad te hebben amuseeren wy ons dan des avonds nog al dan by den eenen dan by den anderen om ½ 11 of 11 uren gaan wy naar bed.

Jan gaat heden weder op de wacht, ik heb voor een dag of 5 de wacht gehad aan de waterpoort en by die gelegenheid het genoeg gehad 18 gevangenen te zien binnen komen, van de *brigansers*, dit is hier de kunst term, welke er [2] alle woest uitzagen, er zyn vier Hollanders by, op welke hier de kogel denkelyk wacht. Op die wacht heb ik de brief van Wilhelmine ontvangen die my zeer veel genoeg deed, ik hoop haar ook te antwoorden. Uwe vrees voor Henri is voor het oogenblik goed uitgevallen, daar de reis naar Maastricht zonder vyandelykheden is afgeloopen, ik weet niet waar hy is, anders zoude ik hem eens schryven, meldt hem dit by gelegenheid. Gisteren heb ik eenen brief van Reede gehad die zoo als de overigen na de affaire van Eschen zeer welvarend by Breda was. Rudolf heeft my nog niet geschreven, ik heb hem gisteren weder een' brief gezonden. Van Jan Willem heb ik nog volstrekt niets gehoord, hoewel ik hem van hier geschreven heb, met onze klagten ter regter plaats doen hooren, daar wy natuurlyk zeer verlangende zyn. De bezending linnen enz. uit Utr[echt] is ook aangekomen en zal heden ontpakt worden zoo dat de menschen nu meer en meer het hunne krygen. Komt Arnold nog met een transport? ik hoop ja indien Adolf hem maar niet verhinderd, ik had zoo gehoopt by voortdurend betere tyding omtrent hem te ontvangen, het speet my dus byzonder door Wilh[elmina] te vernemen dat het niet beter gaat. Ik kon by voortdurend u roemen door uwe werkzaamheid in Utr[echt] voor anderen. het doet my een onuitsprekelyk genoeg, dat gy < -- > zoo in staat zyt gesteld, nieuwsgierig ben ik wat die lyst uitgewerkt heeft die in de stad rondgaat.

[3] In de Staatscourant zag ik dat Hemert geblesseerd in Delft was, ik kan dit niet geloven, meldt my wat u daaromtrent bekend is. Voor eenige dagen is hier aangekomen. de luit[enant] *de Bok* adjudant van Favange die 29 dagen in Antw[erpen] geweest was verborgen en wien eindelyk het gelukt was, in de kleeren van zynen huisbaas geholpen door Engelschen, te ontkomen. Gy kunt begrypen wat hy te vertellen had en hoe gelukkig hy was, den anderen dag is hy naar Antw[erpen] vertrokken naar den Generaal.

Prof[essor] v[an] Heusde is heden hier gekomen, ik ging over de markt en zag eenen korporaal en 2 man van de jagers die een' heer naar het stadhuis bragten, en dit was Prof[essor] v[an] H[eusde], ieder vreemdeling wordt dadelyk naar de politie gebragt, toevallig is voor eenige dagen de Boschpoort geopend en de Wouwpoot waar hy onder door moest gesloten, zoodat hy in handen der studenten kwam. tevoren de wacht op de wal hem had herkend, had hy de geheele wacht in het geweer [ge]roepen tot een eerbewys, zyn kar wierd door de marechaussée nagezien en hy toen naar het stadhuis gebragt het was een origineel gezicht. Mevr[ouw] volgde in het rytuig, <Cercle> hoor ik is ook medegekomen, gy wordt verzocht by v[an] Heusde te laten zeggen dat ze wel zyn overgekomen.

Jan verzocht by de oude zyden dat die hy verwacht ook zulk een zakje met naaigoed, ik heb gisteren zelf de knopen aan myn jas gezet, dit zoude W[ilhelmina] maar over de post zenden. V[an] Heugst heeft reeds meer dan een mandje <van> op ten Noort gekregen. Is Cateau nog by ons, en hoe maakt het de Vos. dien 2 personaadjes houden zich zeer stil, juist als of ze bang zyn dat men iets van hen zal hooren. Groet alle bekenden, stuur myne compl[imenten] ook aan de familie Roëll, zeg aan Tits dat J. Reede my geschreven heeft dat de Saucisen de Boulogne goed gesmaakt hebben, ik hoop omtrent A. Asschenb. by voortdurend goede tyding te vernemen. Corn[elis] is zeer wel, heeft het ook vry goed. Nieuws is hier niet.

Ontv[ang] onze aller compl[imenten] ook die van Calkoen, en zeg aan ieder die kinderen hier heeft en die gy spreekt dat ze voor zoo ver ik hoor alle wel zyn. De Heer, <Suirman>, Numan, Siccama, <v[an] d[er] Goeren>

1 Dec.

Uw liefh. E.

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 53 II

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: N° 11 / 3 dec. 30 / Hoogwel Geborene Vrouwe / Mevrouw Douair. Baronesse van Ittersum / geb. Baronesse van der Merwede / tot / Utrecht

Bergen op Zoom 31 January 1831

Indien ma mère nog eens chocolade van 8 st[uiver] wil zenden

ik zal ze in dank aannemen, ze is heerlijk met die vanille

Beste Moeder

Uw brief zonder datum (voor Lemker) is my tot myn groot genoegen met de courant geworden, Jan zal u dit reeds gemeld hebben, en misschien zal hy u dan ook gezegd hebben, dat de citroenen en chinaappelen geen mosterd na de maaltijd voor hem geweest zyn. Wat de geley betreft zoo vonden wy het jammer om die te gebruiken, zedert uwen laatsten brief evenwel is er reeds een potje gevlogen. Myne schoenen bevallen my goed ik draag ze in deze dagen op de wachten met <Suedes>. Wat Jan zyn uitgaan betreft zoo is deze nog niet gesolveerd het weder is te ongunstig en zoo lang het zoo koud blyft zal dit nog moeyelyk [zijn] hoewel hy volmaakt hersteld is, hy verlangt natuurlyk zeer naar Tilburg maar houdt [zich] er toch goed onder.

Ik heb van Rudolf eenen brief uit Tilburg ontvangen met vele adviezen die my zeer aangenaam was, de oorzaak waarom ik H[enry] nooit geschreven heb, ligt daarin dat ik nooit wist waar hy was. ik zoude het anders vast gedaan hebben, van huis hoorde ik dan wel er zyn brieven van H[enry] maar niet waar hy was. Jan heeft hem geschreven en ik zal het heden of morgen ook doen. Wat nu de effecten betreft, zoo moet ik myne verwondering te kennen geven dat gy f 40, à 50000 aan [2] effecten noemt: *ik heb dus zoo goed als geene effecten meer, een ander zou zeggen*, dat is nog al een sommetje maar moeder < -- > en vindt dat haast niets, laat een ander het niet hooren. Omtrent die boît van Mevr[ouw] v[an] Chielen weet ik geen raad te geven, dat is op beleening en dat begryp ik alles niet, of de verkoop nu veel zou kosten en of men wachten moet, my dunkt Nicht Mollerus moest dat eens met Mevrouw bespreken. Voor de handdoeken heb ik van Kenema ontvangen f 24, 70 of 80 ct die ik nu maar houden zal. ik zal u van de f 70 en deze zom eene specifieke opgaaf zenden en dan zien hoe ik reeken voor Jan, Ik kan my voorstellen hoe druk gy het nu moet hebben met administraties eigen en vreemd en toebereidzelen voor de reis, daarby komt nu geene aangename grap die van Dirkje, in dien ik my niet vergis was zy in de tyden van Bet nog al spraakzaam. een lekker vooruitzicht nu in deze tyden te trouwen voor haar? hoe is zy er onder? en kunt gy ze nog eenigen tyd houden?

Dat Grondt de brief ontvangen heeft verheugt my zeer, gisteren heeft Jan hem geschreven, ik had van Merian eenen brief gehad, aan wien ik toen denzelven weder gezonden heb

Wy leven hier by voortdurend op het oude, er is evenwel tegenswoordig veel verandering in het garnizoen en in deze laatste dagen groote beweging van troepen naar Zeeland en van daar waarschyndelyk naar Staats Vlaanderen, behalven gedeeltens der 9de Afd[eling] die reeds door zyn, is heden weder een bataillon gekomen van de 9de dat morgen naar Zeeland gaan moest, vertrekt daar heen van hier het 1^[ste] Bat[aillon] der 17de Afd[eling] en overmorgen het tweede insgelyks naar Zeeland. Het andere gedeelte van onze vyfde Comp[agnie] en de 2de die uit Woerden gekomen is gaan met de derde Comp[agnie] Zuid holland morgen naar Wouw waar zoo als in Rozendaal troepen van hier gedetacheerd zyn, zoo dat ons garnizoen zeer zal verminderen. Ik hoor evenwel dat de posten verminderd zullen worden om de dienst niet al te drukkend te maken. Die affaire te Roozendaal zult gy gelezen hebben. V[an] d[er] Wyck, de Haerzoltens en de Bruin [3] waren by de patrouille, zy hebben my verklaard zeer bedaard gebleven te zyn hoewel de kogels over hen heen vlogen, daar ze alle te hoog waren. Een der offi[ci]eren vertelde my dat v[an] d[er] Wyck al maar zag <kermde> [en] doorgedaan was, om de vurigheid der manschappen, welke razend waren dat zy er niet op in mogten hetgeen door het gevaarlyke terrein en hunne overmagt eene groote dwaasheid zoude geweest zyn, ik had er wel by willen zyn om te zien hoe ik my zoude houden. Zedert eenige dagen is Goor net terugkomen van het vroeger gedetacheerde bataillon en het vertrekken van een nieuw. Calkoen ook naar Roozendaal het[geen] my zeer spyt. gelukkig heb ik weer gezelschap. Siccama en Beaufort hebben de benedenkamer by ons gehuurd, wy doen nu weder gezamenlyk menageren dat het aangenaamste is. Er loopt hier thans het gerucht als of de < -- > heden aan Braband zouden voorstellen om den Kroonprins te <dienen> of hun land te deelen, dit laatste zoude men nog al kunnen vereenigen met de houding der Pruisen en ook met het trekken van onze troepen naar Staats Vlaanderen, wy zullen al weder geduld moeten hebben. Nahuis is mede naar

Roozendaal gisteren hoorde ik dat hy niet wel was. heden hoorde ik dat het van eenen ernstiger aard is, namelyk een bloedspuwing

Ik hoop nog dat het niet waar is, ik twyfel evenwel daar ik hoor dat hy het reeds meer gehad heeft. Cornelis (huisknegt zyner moeder) is ook mede naar Rozendaal, hy houdt zich zeer goed en hoewel hy de dienst als sergeant niet volkomen meester is, zoo is hy te meer bemind om zyne ordentlykheid.

De verplaatsing of de waarschynlykheid daartoe vindt ik goed, al is het pecunieel geen aanwinst, zoo wint hy in graad veel, wie heeft hem dat onder de hand aangeboden en hoe komt de vacature daar? gy zult nu spoedig vertrekken, onze brieven senden wy evenwel naar Utrecht zoolang wy den dag van uw vertrek nog niet bepaald weten.

Gy zult wel verwonderd [zijn] wanneer ik nu nog eene vraag doe, die gy wel weder zult verwacht hebben, namelyk hoe maken het de bloemen? ik heb er nog niet veel aan gedacht. Evert is hier thans ook, hy is een knap schutter, ik kan begrypen hoe zeer Kuilenburg hem moet missen.

Nu beste ontvang voor alle onze groeten en geloof my uw hart. liefh.

E.

B[ergen] o[p] Z[oom] 31 Jan. 1831 Hoe vindt gy Bege waart gy niet met hem bewogen? hy is anders dik geworden. Dat traktement der 200 vond ik alleraardigst. Groet Mevr[ouw] v[an] Pallandt en zeg haar dat ik my verheug dat zy u zoo trouw bystaat.

Aantekeningen:

dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: N° 1 / Madame / Madame la Douar: d'Ittersum née / Baronne v.d. Merwede / à / Utrecht

Beste Moeder

Tot myn groote genoegen heb ik heden middag uwen brief ontvangen en daar ik ook aan J[an W]illem schryf, wil ik u dadelyk melden dat de f 60 goed zyn overgekomen, Ik geloof eigenlyk dat er wat meer geld is dan ik gevraagd heb, maar dit komt goed [uit] daar er nog het een en ander by gekomen is. Wat nu de vracht betreft die op de afrekening staat, dit is briefport voor Jan en de vracht van een pak dekens, de andere vrachten en porten heb ik zelf natuurlyk betaald en deze bedragen meer dan f 25 daar ik nog al eene groote correspondentie heb, een groot genoegen in dit eentoonige verblyf. Ik behoef u niet te zeggen, hoe aangenaam my de komst van A[rnold] was. hy had my willen verrasschen, maar W[ilhelmina] die dit zeker niet geweten heeft, schreef het my, ik heb de zaak toen omgekeerd en ben hem tot Wouw te gemoet gegaan. Hy is een[s] met my alles rondgegaan en dezen morgen hebben wy met eenen officier van de genie er het plan der vesting, het inwendige van dezelve bezigtigd, wy zyn er meer dan 2 uren onder de grond geweest en hebben bewonderd hoe door Coehoorn¹⁶ alles wys berekend is en aangelegd om vele vyanden te vernielen en eigen volk te sparen, het is brillant om te zien, onze wandeling ging door de gaanderyen onder de buitenwallen [2] welke alle <boomvry> zyn en gemetzeld aan de kant van de gracht voor zien van schietgaten en aan de kant van het land met de ingangen der mynen, waar van wy er in eenige gekropen zyn. Wy zyn naderhand over de wallen gewandeld waar die officier ons uitlegde hoe de vesting aangevallen en verdedigd werd. Gisteren hebben wy het arsenaal van boven tot beneden gezien, morgen na dat ik van de wacht zal zyn, zullen wy het overige nog eens opnemen, daar Arnold morgen nog denkt over te blyven. Hy ziet er weer goed uit en is zoo als hy zegt, veel opgeruimder dan in Utr[echt], nu hy het toneel van den oorlog nader by is, hy zou gaarne hier blyven, ik kan my in zyn plaats dit zeer goed verbeelden, hoe wel het my voorkomt dat hy door dienst te doen in Utr[echt] en by u te zyn zoo veel doet als wy hier. De zaken zyn in de laatste dagen na onze gedachten hier niet achteruit gegaan, de wen[s] voor oorlog is niet vermeerderd en hoewel men de toekomst niet in kan dringen, zoo is deze toch voor vele opbeurend vooral de achtergeblevene betrekkingen. De gematigde party in Frankryk schynt nogal invloed te hebben, de fabriek en zeesteden zyn tegen de vereeniging en ondersteunen de gematigden, het zuiden van Frankryk is nog op veel plaatsen de Bourbons toegedaan en wanneer het waar is dat Spanje zich sterk wapent, zoo zyn dit alle omstandigheden welke Frankryk doen denken *verzint eer gy begint*. Daarby komt de zaak van Polen, welke natuurlyk niet gunstig zal afloopen, indien het dan officieel bekend wordt dat de Hertog van Nemours

16 Menno Coehoorn (1641-1704). Vestingbouwkundige, zijn stelsel werd toegepast bij de vestigingen van onder andere Zwolle, Bergen op Zoom en Breda.

bedankt, dan verbeeld ik my zal er nog groot spektakel in Brabant komen en het land hoe langer zoo ongelukkiger worden, de toestand moet overal allerakeligst zyn en het kan niet anders of moet in een' burgeroorlog ontaarden. Voor een paar dagen heeft er by Roozendaal weer eene aardigheid plaats gehad, de vyand had zich geuit de patrouilles inz[ake] R[udolf] te zullen opligten wanneer die zich weder vertoonden, dadelyk werd er eene van 25 man uitgezonden met den Luit[enant] Pluim uit Zwol, op eenigen afstand door 2 sterke detachementen, toen de patrouilles Nispen door was sprong er achter een [3] bosch ook vlak op de grenzen een troep eens zoo sterk als de patrouilles, < -- > wilden er dadelyk op in, toen zy een oogenblik over elkander gestaan hadden, wenkte de vyandelyke sergeant den luitenant, en naderde, die zulks ook deed, met het pistool in de eene en den degen in de andere hand op eene zekere afstand legde de serg^t zyn geweer op de grond, Pluim stak zyn degen en pistool weg, op 2 passen gekomen, reikte de sergeant hem de hand, Pluim nam die aan, de sergeant vroeg van waar hy kwam, en of hy ook wat te drinken had, Pluim gaf hem een borrel, hy was opperwachtmeester by de huzaren geweest, na nog eenige oogenblikken gesproken te hebben groette hem de sergeant en ging ieder weder terug. Ik had wat gegeven als ik dit aan getroffen had, om zoo eens face in face met de *briganters* te zyn, ik weet niet of ik dien sergeant de hand had gegeven, hoewel het tusschen voorposten gewoonte is, van een Brab[antse] hand heb ik afkeer.

A[rnold] heeft <voor> Wilh[elmina] een brief van Rudolf gehad waarin hy schryft, zoo spoedig [te komen] doch weet dat moeder te A[rnhem] is, zal ik schryven, hy is zeer wel zoo als ook H[enry] dien ik wel hoop heb dat ik nu eens zal zien. Ik verheug my regt dat gy O[ckje] zoo wel gevonden hebt¹⁷ en dat ook hare stemming zoo goed is, anders zoude het voor u ook niet uithouden geweest zyn, en hoe naar het anders voor u te A[rnhem] is zal u dit, zoo als ook dat lieve kind eene goede afleiding geven, ik kan my daarentegen ook begrypen dat gy nog te meer het ongeluk van A[rnold] en Wilh[elmina] gevoelt, die beide zoo veel van dat kind hielden.¹⁸

Met myne gezondheid gaat het altyd best, ik eet alle dagen gort en zal ook vooreerst <nog> vol houden. Wat het pourtraiteeren betreft, dat vind ik een heel aardig plan, en naast de burger Ittersum zullen de militairen geene meer doen. Wees zoo goed de eerste schoentjes uit myn naam aan O[ckje] te geven het is zeker door de tydsomstandigheden vergeten, wees zoo goed dat aan O[ckje] te zeggen. ik hoop spoedig goede tyding van haar te hooren hoe oud is Louis¹⁹, om het jaar dat weet ik maar niet den dag. Gy vraagt my of gy my ook iets kunt zenden, ik heb J[an] W[illem] geschreven om een flesch Kirschwasser overtenemen en een flesch lekkere wyn present. A[rnold] heeft nog een sterk gebraden rundvleesch medegebrag[t] 1 flesch Cantem[erle], 1 <Rose, 2° Jul.>²⁰ en 2 fleschjes van zyn Rhywnyn, alles aller welkomst. Wil UE er een saucise de Boulogne by doen, wy hebben het principe aangenomen van niets te weigeren. Calkoen is gisteren weder teruggekomen zoodat wy nu onder ons 4 huishouden. Van der Wyck is officier geworden by de schuttery van het platte land, het lykt hem dunkt my slegt. Gisteren heb ik een v[an] d[er] Wyck gesproken die behoorde tot de 19 ontvlugten, het plan was door alle gevangenen met reeks 100 gemaakt, maar is mislukt, zy ontvingen daar half tractement. Nu beste Moes groet O[ckje] hartelyk voor my, zoo als ook voor A[rnold] en geloof my
uw hartel. liefh. Ernst

B[ergen] o[p] Z[oom] 19 Febr
1831

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 53, III Bergen op Zoom 19 February 1831

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: N° 2 / 19 Febr. 31 / Madame / Madame la Douair. van Ittersum / née Baronne V.d. Merwede / à / Arnhem / 19 Feb:

NB. Ik zal andere hemden en kousen moeten hebben, dan zal ik van hier terugzenden. 6 hemden en 6 p[aar] kousen

Beste Moeder!

Daar ik het nu weder minder druk heb, wil ik uwen laatsten brief beantwoorden, het was my in die dagen niet

17 Ockje zou op 25 februari 1831 bevallen van een dochter.

18 Hun zoontje Adolph van Ittersum was op 9 december 1830 overleden.

19 Lodewijk Arend Helias van Ittersum, geboren op 3 maart 1830.

20 Cantemerle: Bordeaux wijn uit de Haut Médoc. Met Rose is mogelijk bedoeld: 'flamboze-azijn', vermengd met water een verfrissende drank. Met Jul. wordt mogelijk bedoeld: julap, een verkoelende, kalmerende drank.

wel mogelyk, Bosch, v[an] D[e] Jonckheere en van Heugst waren alle 3 met verlof te Utrecht, dat maakte dat ik kompanies kommandant was, officier van de week enz. Ik moest dan alleen de manschappen inspecteren, hoe het met de klederen was, met het linnen, geweren, kleine equipmentsstukken, by de appels zyn, by hun eten, den optrekkende wacht inspecteren van de Komp[agnie] fourageren en alle dagen exerceren, daarby kwam dat door de komst van den Kolonel d'Ablaing verschillende nieuwigheden ingevoerd werden voor wier nakoming ik verantwoordelyk was. Ik zal u zeggen hoe verder door honderde kleinigheden men geen oogenblik rust heeft, het geen zeer onaangenaam is voor een mensch alleen. De lange duur van deze omstandigheden maakte dat de menschen zeer naar huis verlangen, op enkele personen werkt dit zoo, dat zy zeer op hun poot begonnen te spelen, 2 van die Heeren waren voorleden Zondag uit de provoost gekomen en trachteten dien zelfden avond de boel weer aan den gang te maken, waar van het gevolg was dat ik met een 20 man een kroeg moest bezetten om ze er uittehalen, het was na bezetters tyd, ik pakte er <van> eenige heeren alle wapens, 2 die ontluchten wilden hield ik by de kraag, maar myne beide vrienden waren heimlyk naar de kamp terug, den anderen morgen moest ik die zaak natuurlyk doorzetten en daar zy volkomen weigerachtig waren zich in arrest te begeven, zoude ik ze met de haren van de trappen hebben laten [2] slepen, daar nu het oogenblik voor my gekomen was, dat ik niemand ontzag. Toen ik met manschappen van de hoofdwacht arriveerde kozen zy de wyste party en gingen mede. Ik heb toen in plaats van een ligte voor die heeren de zwaarste straf geeischt zoo dat ik er 3 in de cachot heb gestopt op water en brood en kromgesloten om den anderen dag. Na afloop van dit alles heb ik dit namiddags de geheele Komp[agnie] byeen geroepen en eene les opgelezen, waarby ik de goeden zeer prees en aanmoedigde van zoo voorttegaan, dat ze my genoeg kenden voor zach[t] en regtvaardig, maar dat ze nu ook gezien hadden, dat ik niemand ontzag, dat de schuldigen de zwaarste straf kregen tot dan door den strengsten niet gegeven, dat in dien deze straf niet hielp men met zulke menschen even goed weg wist als met militairen enz enz. Ik heb van myn handelwyze alle satisfactie, de enkele kwade in de komp[agnie] is als een man en de goeden waaruit verre het grootste gedeelte bestaat, was er buitengewoon mede te vreden. Een van de ergsten betuigde my den anderen dag, dat hy alles voor my doen wilde, dat ik best was en dat hem de tranen waren in de oogen gekomen, dit laatste zal nu wel zoo mooi niet zyn evenwel is alles nu goed. Ik zat hiervoor ook alleen daar Bosch eigenlyk zich te weinig daarmede voor het algemeen bemoeide, hadden nog minder invloed en ik ben overtuigd dat de collega's de zaak ook niet zoo aangepakt zouden hebben. Ik had daaentegen het plan om wanneer ik eens in de gelegenheid was zulke heeren te pakken, de zaken in allen eerst door te zetten maar ik moet bekennen dat het nog al met moeyelykheden gepaard ging. Nu heb ik aan Heugst die terug is alles medegedeeld. die nu voortgaat te handelen zoo als ik begonnen heb, alles is zoo goed en vrolyk dat ik met genoeg er eens heenga, terwyl waar ik te voren altyd 4 of 6 vond die mist plaat[st] waren, het waren altyt dezelfde personen.

Eergisteren ben ik door een plaats kommandant eens [met] een detachement van 25 man, vergezeld van den kommissaris speciaal van politie, gezonden buiten de stad naar de Antwerpsche kant om zoo mogelyk eene <kampement te> onderscheppen [3] dat zeer vriendelyk van hem was, wy hebben daar alle wegen enz. gezien en in persoon ieder <gerenconteerd²¹>, maar ongelukkig niets medegebragt. Toen ik aan den kommandant rapport bragt van dit een en ander vroeg hy of ik nog wel een luit[enant] tot de eene of andere expeditie had, ik zeide natuurlyk zeer gaarne en toen beloofde hy my dat <men> eens een transport naar de citadel zoude brengen, hetgeen van hier haast alle weken geschied naar herstelde zieken, dit is zoo als gy kunt begrypen allerinteressantst, men dineert dan gewoonlyk by den generaal Chassé, en dan de geheele winkel daar dan goed opnemen. Ik wensch nu maar dat het spoedig mag geschieden.

Gisteren ben ik voor Generaal of Kommandant benoemd in de brood kommersie, dienende om het brood natezien voor het garnizoen der vesting hetgeen misschien meer eer dan genoeg is, maar in dien ik daarvoor kan bezorgen, dat er wat beter brood gebakken wordt, dan zoude het my aangenaam zyn, daar het brood hier slegt is en toch zoo noodzakelyk voor den soldaat

Wy hebben het hier nu veel gemakkeliker. door de komst der plattelandssluiting hebben wy nu 7 wachten: De Kol[onel] d'Ablaing is een knap m<ilitair> die de zaken wel weet en zich veel moeite geeft om het noodige te bezorgen, <--> is thans weder hier, hoe die zaak nu zal afloopen weet ik nog niet, hoe zeer ik my zoude verheugen wanneer hy wegging, <hoe> zeer moet ik bekennen dat het hart voor hem is. Ik heb een' brief van R[udolf] die zeer wel is, gy weet dat hy een buksen heeft en dat de zeer gewapenden eene byzondere komp[agnie] uitmaken. H[enry] heb ik nog niet gezien maar zoodra Jonckheere of Bont weerom zyn, hoop ik eens naar Etten en Tilburg te gaan, maar laat hiervan niets merken, daar ik het onverwachts wilde doen. Ik hoop moes, dat gy zedert uwen laatsten wat opgeruimder zult zyn, ik kan my goed begrypen,

21 Gerenconteerd. Rencontre: ontmoeting.

dat gy nare dagen door brengt, wy allen verlangen wederkeerig zoo hard naar het einde der zaken, Geduld is het beste onze zaken staan juist niet erger, maar het einde kan nog ver zyn. Regt veel genoeg doet het my by voortdurend goede tyding van O[ckje] te ontvangen. blyft gy lang te Arnhem. Nu beste groet alle kennissen O[ckje] en W[ilhelmine] en geloof my steeds uwen hart. liefh. E.
14 Maart 1831

Aantekeningen:

Bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 53, *bis IIIa* Bergen op Zoom 14 Maart 1831
Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: N° 6 / Madame / Madame la Douair. B^{ne} Van Ittersum / Née Baronne Van der Merwede / à / Utrecht / In een ander handschrift: Maart / 1832

29 Maart 1831

Lees dezen niet by Ockje

Beste Moeder!

Daar geruchten gewoonlyk alle dingen verergeren, haastte ik my nu u te melden dat na een geval dat hier plaats gehad heeft, wy alle gezond en wel zyn, hoewel wy goddelyke bewaring ondervonden hebben. Dezen morgen om 12½ uur toen alle troepen aangetreden stonden om te gaan exerceren, zagen wy een dikke wolk rook en nu d[a]delyk gevolgd door eene groote explosie welke alles medevoerde, er sprong een kruidmagazyn [in] de lieve vrouwen straat eene zeer breede straat waar onze troepen stonden, en in het geheel door t gedeelte der stad en in de buurt van het kruidmagazyn heeft zeer veel geleden. Het getal dooden is nog niet bekend voor een uur waren er al 13 in het hospitaal gebragt behalven eene menigte zeer zwaar en ligt gewonden, men is druk bezig met menschen op te zoeken De luit[enant] Pluim van Overysse is zyn been gebroken. Ik heb by de Komp[agnie] 1 zwaarder en zoo ver ik weet 2 ligt gewonde, ik heb geen leed. een steen is op myn schako²² gevallen, waarvan ik niet gevoeld heb. Gy kunt de consternatie begrypen, de verwoesting is groot, ongelukkige slagtoffers van (waarschynlyk) onvoorzigtigheid. Wy zyn alle wonderbaar gered, by Heugst by Dierner, zyn 6 ponders in de kamer geslagen. Broers stortte het dak boven het hoofd in, hy is niet bezeerd. Ik zal u morgen nader schryven, nu is alles nog verward, wy zyn geschrokken hoezeer op het oogenblik zelf ik die bedaardheid [had] myne menschen tot stilte aantemoedigen en gelaten aftewachten wat er zou kunnen gebeuren, daar ons de tyding werd [gebracht] dat men eene 2de explosie verwachtte, echter is hiervoor geen [kans] weer Nu beste hoop ik <dat deze brief u gerust stelt.²³> Wy zenden eene estafette naar Utr[echt] daar de post reeds weg is. Adieu

Woensdag 29 Maart

1833

Uw hartl. liefh.

E.

Aantekeningen:

bovenaant de brief in een ander handschrift: N° 53. *bes III.b.*

Onderaan de brief in een ander handschrift: moet zyn 1831 / r.s.

Enkel, kant 1 beschreven, kant 2 adres: N° 4 / 24 maart 33 / Madame / Madame Van Ittersum / née van der Merwede / à / Arnhem

Beste Moeder

Tegenswoordig heb ik nog al eens lust tot schryven en wil dan nu ook eens uwen laatsten beantwoorden, maar daar gy my getoond hebt gaarne eens iets van myne wandelingen te hooren zoo kan ik u zeggen dat die wandeling waarvan Calkoen geschreven heeft, geweest is van hier op den Oudenbosch circa 2 uur, meest door wegen met hoogen kanten met eiken hakhout bepoot of door bosch of langs bouwland, zeer afwisselend, in den ouden Bosch vonden wy of liever wy gingen daarheen om de Groninger studenten op te zoeken, ze waren juist onder de wapens, en zagen er goed uit, zy hebben een korps muzykanten, horens, klop

22 Schako. Sjako; stijf, cylinder vormig militair hoofddeksel met een platte bovenzijde.

23 Er staat: dat deze over het geruster komt.

horens trompetten en schuiftrompetten, dat allerliefst is, ik zocht de v[an] d[e] Loeffs op, na hier eenigen tyd vertoefd te hebben wy waren onder ons 7 bragten ons eenige van die Heeren naar Gastel, het dorp waar wy ingekwartierd waren geweest voor eenige weken deze weg gaat meest door hakhout en bouwland hetgeen hier over al met hakhout omgeven is en dus vele schone partyen oplevert, de geheele landstreek is daarom met nachtegaleu bezaaid. Hier vertoefden wy circa een uur, toen gingen de Groningers naar den Ouden bosch en wy weder naar [2] Roozendaal, Oudenbosch en Gastel is 1 uur, Gastel en Rozendaal is 1½ uur, wy hadden ons best geamuseerd waar toe het schoone voorjaar veel by draagt. Gedurende eenige nachten hebben wy evenwel vele nachtvorsten gehad en een paar dagen zeer sterke wind, dat hier om het fyn stof zeer onaangenaam is.

Zoo als ik aan A[rnold] schreef zyn de Belgische troepen uit Esschen weg ten gevolge der spanning in en om Antwerpen, dezen middag sprak ik een korporaal die van de citadel kwam en daar gisteren middag om 2 uur van vertrokken was, toen was er alles stil, de man[nen] hielden de lunet St Laurent bezet en hadden de weg afgegraven welke tusschen de Lunet en de citadel loopt en van Antw[erpen] naar Bonn gaat. De vyandelyke troepen bleven rondom gebivoucheerd in de tuinen en huizen, alles bleef nog gespannen, de Belgen zouden 18 dooden hebben. Wy luisteren maar hebben nu in een paar dagen niet hooren schieten, gisteren hebben de Belgen veelen willen laten passeren, hetgeen wy die korporaal ook verhaalde 4 schepen met levensmiddelen die te Bergen terug gekeerd zyn. Ik ben nieuwsgierig wat het einde van Antwerpen nog zal zyn, ik vrees er nog altyd voor men zal de langmoedigheid van ons, wanneer ons regt gedaan wordt, hulde moeten doen.

Gisteren middag ben ik met 4 anderen naar de vyande[3]lyke grenzen geweest. Daar wy de zekerheid hadden dat Esschen geheel verlaten was begrepen wy dat eene wandeling nog al interessant zoude zyn, In de herberg te Nispen toonden zy ons hoe die 2 bezopene Belgen voorleden week met de bajonet in de bedstede gestoken hadden. Tegenover woont de pastoor, boven het sleutelgat was by een vorige gelegenheid eene kogel door een Belg doorgeschoten in de hoop om dien te treffen die de deur niet wilde openen. Tusschen hier en Nispen is in oorlogstyt het terrein zeer gevaarlyk daar alle wegen en landen in hooge wallen liggen en dus als het ware zoo vele borstweringen zyn van achter welke degenen die de wegen passeren alle oogenblikken kunnen getroffen [worden], zonder te weten nog van waar het schot komt. Tusschen Nispen en Esschen is alles vlak, de distantie tusschen het einde van Nispen, dat zeer klein is en het begin van Esschen is 10 minuten, Wy hadden eerst geen plan om tot Esschen te gaan maar een boer en naderhand 3 pastoors die wy kenden en die van daar kwamen zeiden ons dat wy gerust tot aan de grenzen konden gaan, wy deden dit, digt by de kerk van Esschen aan den ingang van het dorp, eene lange rechte straat, staat een groote steenen haal²⁴, voormaals de scheiding tusschen ons en Oostenryk, toen tusschen de prov[incie] Antwerpen en NoortBrabant en nu tusschen ons en Belgien, nu hadden zy²⁵ juist by [4] ons hun eerste schilderhuis en eene borstwering midden voor de straat. In de spitze toren hebben ze rondom gaten gemaakt om met de kyker te kunnen zien wat er aankomt, by het naderen van onze patrouilles wanneer die grooter waren dan gewoonlyk, of by verkenningen werd dan dadelyk tot waarschuwing een driekleurige stok uitgestoken. Hier nu hielden wy halt en riepen aan de eerste herberg toe, dat ze ons Leuvensch bier moesten brengen, dat ze dadelyk deden en ons byzonder goed smaakte, zeer veel volk bleef op eene distantie staan eenige weinige durfden te naderen, (en toevallig waren eenige oogenblikken vroeger de kolonel, luit. van de kurassiers, Sonsbeeck en 7 kurassiers ook aan die scheiding geweest. Een heer die by ons kwam vertelde ons dat de burgers zoo in angst zaten dat de gedurige verontrusting door Belg[ische] patrouilles op ons grondgebied nu door een zouden gewroken worden en wy nu in Esschen zouden komen, wy stelden hen natuurlyk gerust. Zy klaagden zeer over de beestachtigheid en schanddaden der vrywilligers maar prezen de laatste troepen van de voormalige 41de Afd[eling] zy verlangden zeer dat alles geschikt mogt worden en vroegen of het waar was dat Pr[ins] Frederik naar Brussel was. Toen wy ons bier op hadden en 4 dubbeld betaald vertrokken wy weder ons land binnen, gy kunt u niet begrypen hoe wonderlyk het was dat die steenen paal ons daar op eens zeide: tot hiertoe en niet verder. Esschen is van Roozendaal zoo

Aantekeningen:

het vervolg van de brief ontbreekt.

Bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 53. IV Rozendaal 20 Mei 1831

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 4 beschreven.

24 Haal; ketting.

25 Zy. Er staat: wy.

Woensdrecht 2 Augustus 1831

Beste Moeder!

Nu wy een actief leven schynen te beginnen heb ik het plan u zoo dikwyls mogelyk te schryven en u alle dagen myne voorvallen, al zyn ze kort mededeelen, al kan ik niet dagelyksch de brieven over zenden: Heden middag zyn wy om 4 uur niet zoo als ik u zeide naar Roozendaal maar naar Woensdrecht gemarcheerd, daar wy nu overnachten zullen. In Utrecht moet men zeker even goed weten als hier dat de geheele armee opgerukt is, waarvan dan ook het gevolg dat wy van hier morgen naar het vyandelyke grondgebied zullen gaan, over Putten denkelyk naar Capellen, wy vereenigen ons met de troepen van Hoogerheide, Woensdrecht, Hu[ls]bergen en Ossendrecht, wy zullen uitmaken in dien dit zoo is 9 kompagnien. De garnizoenen van Wouw en Roozendaal te zamen 11 kompagnien komen die kant morgen ook uit, de witte vlag op de citadel is gisteren avond zoo als op de schepen gestreken, drie dagen is dit volgens overeenkomst voor het hervatten der vyandelykheden, dus overmorgen avond is het wel mogelyk dat daar de boel zal losbreken, indien Leopold²⁶ niet dadelyk spoedig aan onze eischen gehoor geeft. Onder een gejuich ging ons volk de poorten uit, waar uit hun goede geest blykt, alle zyn wel te moede en verheugt dat het tot een besluit komt. Hoewel ik niet kan of wil ontkennen, dat de tyding van den marsch my schokte, ben ik evenwel zeer bedaard en kalm en hoop wanneer ik in eenige affaire mogt komen, myne pligten jegens myne minderen en my zelf te vervullen. Het meeste spyt het my [2] dat wy ons bataillon niet byeen is. Nu lieve moes houdt u maar goed, ik ben wel te vreden en zal wat er gebeuren mag altyd uw voorbeeld voor oogen houden. Wy hebben aan ons Hoofd den majoor de Besson van de 5de Afd[eling] gedecor[eerd] met het legioen, een zeer knap man

Woensdrecht 2 Aug.

[Naschrift met potlood:] Ik ben gezond en frisch, hoewel onze expeditie door *slegte* directie slegt is afgeloopen. Ik hoop spoedig weeder te schryven, ik ben nu te verdrietig daar wy om die oorzaak de eenige zullen zyn die schande beleven, hoewel myn gevoelen my vry spreekt en ik myn pligt gedaan heb

Hoogerheide

donderdag

fort St Marie is in genomen alle tydingen der armee oppergun[s]tig

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 53. V

Enkel, kant 1 beschreven, kant 2 beschreven en adres: n° 2 / Madame / Madame la Baronne Douair Van Ittersum / née van der Merwede / à / Utrecht

B[ergen] op Zoom 5 Aug 1831

Beste Moeder!

Daar ik thans weder hier ben wil ik u heden eenige regelen toe zenden om u omtrent my gerust te stellen. Gy weet dat wy den eerste avond tot Woensdrecht gekomen zyn, den tweeden dag zyn wy des morgens om 5½ gemarcheerd naar Putten, waar op het brabantisch grondgebied gekomen zynde dadelyk de vryheids boom werd omgehakt, Na eenigen tyd gerust te hebben marcheerden wy verder Brabant in, naar Capellen. onder weg overviel ons eene zware onwederbui en regen, door de warmte evenwel was dit spoedig gedroogd. Tegen 1 uur zoo wat een halfuur aan onze kant van Capellen hoorden wy op eens eenige schoten op de voorwacht. dat vuur werd weldra levendiger. het terrein was door struiken en bosschen waaruit tirailleurs met succes ageerden voor ons gevaarlyk. Met een hourrah! evenwel mano[vr]eerden wy gedurig en trokken al omziende het dorp Capellen door, waar wy toen op 2 uren afstands van Antwerpen waren, een korps van 1000 man zonder geschut in geene communicatie met een ander, achter ons Putten en Capellen, welke beide dorpen niet gevisiteerd zyn, zoo als op andere plaatzen, om de wapens van den 1ste ban²⁷ wegtenemen. Buiten dat dorp vatten wy positie op de chaussée welke daar regt loopt. op 2 à 3000 pas aan den ingang van een bosch is eene barriere waar zich de verdrevne [2] 100 man weder verzamelden als tirailleurs. Weldra begon hier het tirailleurs vuur, dan sterker dan weder minder sterk, inmiddels begaf zich de Majoor naar het dorp om voor billetten te zorgen, wy waren hier in allen opzigten tegen en wilden bivouakeren om zoo de troep bij

26 Leopold I was op 7 februari 1831 koning van België geworden.

27 De eerste ban bestond uit mannen tussen de twintig en zesentwintig jaar die onder de wapenen waren geroepen.

een te houden, die door de felle hitte zeer vermoeid was. Wanneer het vuur levendiger werd zochten wy altyd vergeefs naar den majoor inmiddels was [de] 2 komp[agnie] omgetrokken om die tirailleurs aftesnyden, doch ook by dat bosch gekomen vonden het zwaar bezet. er wierd heevig van achter boomen en struiken gevuurd, toen deze om versterking verzochten, duurde het lang eer men den majoor vond en zyn orders ontving, welk luidden dat zy geene versterking konde krygen, maar dan maar moesten terug trekken; hetgeen geschiedde. De majoor bleef nog denken over billetten en was meest altyd in het dorp; spoedig zag ik meer volk opkomen en hoorde de trom, alles was dadelyk weder onder de wapens en nu begonnen schoten met bukzen en een ander instrumen[t] dat de Belgen hebben waarop een 1 ponder opgaat toen eenige kleine kogels zoodat van het tolhek af ons dezelve by menigte over het hoofd en tusschen de bajonetten doorgingen, de vyand kwam met de stormmarsch opzetten, onze troepen konden niet vuren daar wy onze tirailleurs voor ons hadden, wy stonden toen namelyk in een weiland regts wy, 1de kom[agnie] een bouwland links van den weg en op de chaussee onze 2de komp[agnie] deze vuurde dadelyk door Nu wierd er gevraagd wie het commando had, wat er moest gedaan worden, niemand wist antwoord te geven niemand kreeg orders, de vyand naderde zeer de soldaat was aan het onaangename vuur blootgesteld zonder zich zelf op te kunnen winden. Toen zag ik den majoor te voet achter aan [3] wy kregen geene orders, hoewel het volk riep van voorwaarts te willen, eindelyk zag ik de achtersten beginnen te vluchten, wy hielden nog stand, maar toen het vuur sterker wierd van den vyand en men orders kreeg volgden de onzen, ook ik. v[an] Heugst, Broers, Bosch en ik bleven het langst nog staan en roepen maar het hielp niet, een gedeelte van den vyand trok daarby <een> regts een ander links oms Aan den uitgang van het dorp kreeg[en] wy nog weder een 25 man staande, wy bragten ze wederom <tot slot - > daar zag ik toen nog den Majoor Kinschot, een officier en eenige manschappen ervoor, dit ziende konde ik de myne niet houden die tegen zulke overmagt ook niets bestand waren. Weinige oogenblikken nog en in het dorp opende zich een schuur waaruit een sterk vuur kwam en waarby Amerongen aan het hoofd gewond werd. Kinschot werd toen ook gewond, de vyand was kort by het dorp. ook van de straat <vry> toen riepen wy nog eens *oranje boven*, en *victorie* in de hoop om eenige staande te krygen maar vergeefs Wy moesten toen wel volgen daar van alle kanten ons het vuur omringde. De majoor dien ik toen nog agerende dacht was al lang vooruit. Wy zyn < -- > niet te veld gegaan zoo als de geheele armee, de soldaat geen veldvlesch < -- > brandende om te blusschen, geen ambulancen, geene wegen < -- > gebleeserden, zoodat de Majoor Kinschot dien men nog lang meesleepte in hunne handen gevallen is. Ik heb in 't gevoel van pligt myne bedaardheid geen oogenblik verloren. ik ben nu moe, hoe wel zeer gezond, het waren zeer vermoeyende dagen. Gy kunt begrypen dat ik hoewel ik weet dat ik mynen pligt gedaan heb, meer naar de ziel ziek ben, over deze zaak overtuigd dat by eene goede aanvoering, de zaak goed zoude geweest zyn, terwyl nu de uitslag allerongelukkigst is Hoeveel dooden en gewondden wy hebben weet ik niet. By myne ken[n]is is een gewondde, maar anderen hebben er veel meer. Van het bombardement van Antw[erpen] hebben wy dezen nacht niets gehoord. Ik moet nu eindigen daar het tyd is, morgen misschien nader

Uw hart. lief.

E.

Donderdag

misschien is deze wel wat verward

Aantekeningen:

beschadigd.

Bovenaan de brief staat in een ander handschrift: N° 53. VI

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: n° 3 / 5 Aug. 31 / Madame / Madame Van Ittersum. / à / Utrecht

Beste Moeder!

Myne beide brieven zult gy ontvangen hebben, waaruit gy den ongelukkigen afloop onzer expeditie zult vernomen hebben, alleen te danken aan een slegt hoofd. Meer partikulariteiten bestaan hierin, waaruit de wonderlyke manier van handelen van den chef zal blyken. 1e te Putten komende zegt hy aan den op Brabantsch grondgebied fungerenden burgermeesters, dat hy de wapens van den eerste ban moet uitleveren, het geen niet geschied is, evenmin de huiszoeking het geen het eenige en beste middel is om de wapens te krygen, 2^e zyn wy Capellen al vurende ingetrokken. is evenwel dat dorp voor dat de hoofd troep er in kwam niet onderzocht evenmin de wapens er uitgehaald. men is maar zoo doorgetrokken, zoodat er duizenden in

schuren hadden kunnen zitten, 3^e zyn wy buiten het dorp gekomen zynde behandeld als of men daar niets te vrezen had, ook de majoor was <woedend> in het dorp, zoo als men zegt at hy by ons pas toen en wilde hy ons allen inkwartieren, waartegen wy alle waren, wy hebben hem dit onder het oog laten brengen, maar daar hy waarschyntlyk eenen slegten spion gebruikt heeft te Putten, die hem moet gezegd hebben, dat daar geene troepen waren, is hy daar by gebleven en maakte hy op de verschillende tydingen die men hem zond byna geene attentie. Wanneer wy nu ingekwartierd waren geworden hadden de Belgen, daar onze troepen van overgroote vermoeyenis zeker in diepen slaap geraakt waren, ons in [2] vereeniging met de gewapende burgers van Putten en Capellen zeer goed kunnen inpakken 4° Aan deze zyde van Capellen komt ons een heer te paard tegen die zeer goed hollands sprak, en schold op de Belgen, zeide dat zy maar 40 waren, dat hunne patronen nat waren, dat zy laf waren, dat wy slegts door moeten marcheren, om binnen een uur aan Durk te komen waar wy de vlakte zouden bereiken. Deze man nam in dien tyd op hoe sterk wy waren, dat wy geene Kavallerie, geen geschut hadden, dat het volk vermoeid was enz. Buiten het dorp positie gevat hebbende, kwam diezelfde hier terug om naar Antwerpen terug te gaan, een paar schutters wilden hem niet doorlaten, de majoor deed het, ik zag hem naar het tolhek ryden, daar afstijgen, spreken met Belg[ische] officieren en een half uur daarna kwam de boel op zetten, van achter blykt het nu dat die zelfde persoon door den majoor doorgelaten een Belgisch officier geweest is. Van toen af heeft hy geene order meer gegeven, maar is hy weer het dorp ingegaan en bevond hy zich aan het hoofd van de retraite.

Hoe wy nu onder dit alles gesteld zyn behoef ik u niet te zeggen, alle tydingen van de armee zyn gunstig, wy alleen zyn er op zulk eene wyze afgekomen en zitten nu weer hier straks hebben wy eene convocatie van officieren en zullen wy een daadzakelyk rapport van het gebeurde aan den generaal inzenden, waarop zich de Majoor <in Breda> zal [3] moeten verantwoorden. Wy moeten in de gelegenheid gesteld worden dit te herstellen daar wy onze eer niet door eenen Vlaamsch hoofd officier denken te verliezen, hoewel ieder ons hier met de meeste vriendschap heeft overtuigd dat wy het onze gedaan hebben hindert het my, wanneer ik over straat ga en erger ik my op eene schrikkelyke wyze. Wy waren reeds zoo ver genaderd tot 2 uren van Antwerpen. Maar dan blyft ook zeker, dat het eene ongehoorde zaak is om 900 à 1000 man tot op zulk eenen kleinen afstand van Antwerpen te zenden met zulke geforceerde marschen, in brandende hitte zonder veldflesschen voor den soldaat, in geene de minste betrekking met andere troepen, zonder geschut, kavallerie op een terrein waar men geen 20 passen van zich af kan zien, dat voor < -- > raillerenden vyand allersgeschiktst is

Ik hoop dat ik binnen weinige dagen de stad weder uit < -- > zoo dit hier gaat vraag ik myne demissie om naar de jagers overte gaan, ik kan dien toestand hier niet verdragen, daar voor heb ik te veel gevoel van pligt en eer. Adieu beste houdt u goed. onze zaak staat best, het regt zal over het onregt triomferen, alleen beklaag ons dat wy er zoo af zyn gekomen. Groet alle en geloof my uwen hart liefh

6 Aug.

E.

1831

Aantekeningen:

licht beschadigd.

Bovenaan de brief staat in een ander handschrift: N° 53, VII Bergenopzoom 6 Augustus 1831

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: N° 4 / 6 Aug 31 / Madame / Madame Van Ittersum / Née V.d. Merwede / à / Utrecht

Verhaal van het voorgevallene op den 2 & 3 Aug 1831 in de omstreken van Capelle voor zoo ver zulks aangaat de 1 en 2de Komp[agnie] Utr[echt] schuttery 1e Bataillon daarby tegenwoordig

Met algemeene blydschap vernamen wy dingsdag den 2 Aug des voormiddags dat wy in den loop van dien dag de stad nog zouden verlaten om naar de Brabantsche grenzen opterukken. Des namiddags om 4 uur begon de marsch onder een herhaald gejuich en kwamen wy dien zelfden avond te Neerheide by Woensdrecht aan, waar wy den last ontvingen om ons den volgenden morgen naar Hoogerheide te begeven, om ons met andere kompagnien onder kommando van den Majoor den Bossen te vereenigen. Dit geschiedde en des morgens om 5½ uur begonnen wy den marsch op Putten aan na vereenigd te zyn met eene komp[agnie] Z[uid] Holl[and] schuttery 10 Bat[aljon] onder weg vereenigde zich met ons eene komp[agnie] Overysseel. komende van Heirbergen. Dus vereenigd kwamen wy te Putten waar weldra onder de grootste vreugde de vryheidsboom omgehakt werd, na eenigen tyd hier gerust te hebben werd de togt op vyandelyk

grondgebied voortgezet. 3 <uur te> Putten voegde zich onder kommando van den majoor Kinschot tot ons eene kolonne ook van 4 kompagnien welke van Ossendrecht den weg over Landvliet genomen had Barendrecht en Stabroeke. van deze werd dadelyk eene komp. naar Putten gedetacheerd, zoodat wy nu vereenigd nog geen 1000 man uit zullen gemaakt hebben. Een half uur omstreeks buiten Putten gekomen na dit dorp niet onderzocht, noch de wapens der aldaar zich bevindende schuttery in beslag genomen te hebben begon op eens het vyandelyke tirailleursvuur dat door onze tirailleurs goed beantwoord werd, zoo ook onze voorhoede beantwoordde goed het vuur der vyandelyke patrouille welke circa 100 man sterk moet geweest zyn. Dezelve werd onder een hourrah! teruggedreven, zonder dat de hoofdtroep behoefde halt te houden. Zoo doende avanceerde men lang en vierkand tot aan Capelle, hetgeen zonder eenig huisonderzoek naar wapens of verscholen vyand, zonder te voren de troep te laten ophouden, het dorp te laten intrekken of verkennen, binnen en doorgetrokken werd. In Capelle ontmoette ons een heer te paard, die scheldende op de Belgen, hun getal als zeer gering deed voorkomen, verhaalde dat zy byna geene en natte patronen hadden en aanmoedigde om slegts <een> uur voortetrekken, omdat men dan op de vlakte kwam, terwyl hier het terrein geheel begroeid is en allergevaarlykst voor eenen inrukkenden vyand. Naderhand bleek uit alle omstandigheden dat dezelfde heer een spion was en volgens zeggen van inwoners van Capelle of [2] Putten een Belgisch officier die zich voor een Hagenaar uitgaf en voorzien was van eenen Engelschen pas. De kolonne hield buiten dorp halt, tot de vyand door de voorhoede tot aan een bosch verdreven was buiten Capelle waar de straat weg van Breda zich verenigt met die van Capelle op Antwerpen. Hier gaf de Majoor aan den Kap^t Bosch v[an] Dr[akestein] last om eene Komp[agnie] regts van den weg in een weiland te plaatzen, van voren en regts omzet met hout, hier werd de 1° Komp[agnie] geplaatst, eene Komp[agnie] moest op de weg blyven dat was de 2de komp[agnie] van Utr[echt], eene komp[agnie] ZuidH[olland] werd links van den weg op eenen van alle zyden met hout bezetten akker geplaatst. Tevens werd aan Kap^t B[osch] v[an] D[rakestein] gelast van zyn komp[agnie] en eene Z[uid] Holl[andse] komp[agnie] ieder 50 man te nemen met eenen Kap^t en 1^e Luit^t om gedurende de nacht aldaar de wacht te houden terwyl de officieren billetten zouden ontvangen en de manschappen Kompagniesgewyze in schuren zouden gelegd worden. Tevens werd uitdrukkelijk gelast, niet te vuren voor men den vyand zag hetgeen byna alleen mogelyk was door de manschappen die op den weg stonden. Het vuur werd met tusschen pozingen levendiger, eene komp[agnie] welke den vyand zoude omtrekken konde het aan het bosch niet houden en keerde daar op order geene versterking mogt gezonden worden terug. De manschappen wilden vooruit daar zy aan het vuur blootgesteld waren zonder den noodigen wederstand te kunnen bieden, omdat alleen de komp[agnie] op den weg den vyand zag. Hiervan werd de majoor in het dorp onderrigt welke de magt van den vyand gering scheen te achten, daar het voortrukken verboden werd men omtrent de vyand in allen op zigte gerust gesteld werd en men zich met de billetten bleef bezig houden, nietegenstaande de daartegen over de kap^t Bosch v[an] Dr[akestein] en Weber ingebragte bedenkingen.

De Heer te paard waarvan vroeger gesproken kwam nu terug om naar Antwerpen te gaan en werd na zynen pas te hebben vertoond aan den Majoor doorgelaten. Men zag den zelve aan de barrière aan het [einde] van den straat weer afstygen, spreken met Belgische officieren, waarop spoedig het getal van den vyand toenam, en een vuur begon uit buken en een ander instrument met 18 kogels waar tevens kleinere bygevoegd worden waartegen onze geweren op dien grooten afstand niets te beduiden hadden. Na verloop van eenigen tyd zag men den vyand met eene veel grootere magt met slaande trom aanrukken, aan de barrieres verdeelde zich de kolonne, een gedeelte trok regts, een links en tirailleur om, het overige met den stormmarsch op ons af. De majoor inmiddels weder in het dorp zynde, werd hiervan op nieuw onderrigt, de manschappen wenschten toen nog om voortterukken, werden hoe langer zoo meer vooral ook door het vyandelyke vuur der omtrekkenden gefolterd, men ontving toen volstrekt geene orders hoe te handelen, alleen de 2de komp[agnie] kreeg order den [3] weg te verlaten en achter de heg te trekken, de halve komp[agnie] daar zynde kwam contraorde. Op dezen oogenblik zag ik den majoor om den hoek van het dorp te voet staan en verwachtte dat men toen hooren zoude dat men avanceren zoude of wanneer dit niet mogt, dat men zich zoude concentreren of terug trekken, dit niet geschiedende begonnen de manschappen de meesten door hunnen positie geen tegenstand kunnende bieden terug te deinzen (daar er naast de heg die voor ons was onze trailleurs zich bevonden) en beginnen te vluchten in verwarring, zoodat alle moeite aangewend om de orde te herstellen onmogelyk werd terwyl eenige oogenblikken vroeger de order tot retireren op de inschikkelykste wyze plaats had kunnen hebben. Eene komp[agnie] welke later achter de 2de van Utr[echt] was komen te staan en achter welke ik een oogenblik den majoor zag is het eerste van de huizen het dorp zynde gaan vluchten, toen bleven de onze nog eenige oogenblikken staan. Sommige officieren wendden nog alles aan om aan den ingang van het dorp eenige magt te vergaderen. ook bragten wy van de 1te Komp[agnie] Utr[echt] nog een goed getal den hoek om, maar daar ziende dat alleen de Majoor Kinschot met eenige weinigen vuurde, kon men het niet

volhouden. Hierna in het dorp riep ik nog eens zwaayende met myne schako oranje boven, victorie en ik weet al niet wat, terwyl het gevaar alle oogenblikken vermeerderde, maar de hoop was vervlogen Ook van de 2de Komp. hadden zich eenigen vereenigd op eene andere zyde, maar moesten het ook opgeven, daar nu de vyand van de zyden het dorp reeds introk. Het was in deze oogenblikken dat eene schuur open ging waaruit pelotons vuur kwam en waarby [op] Amerongen gevuurd werd, Kinschot werd hier ook voor de tweede maal gewond

Dit is de loop der historie. In hoeverre de Majoor van onkunde te beschuldigen zy weet ik niet, van onvoorzigtigheid is hy niet vry te pleiten. In vyands land moet men in het voortrukken dubbeld voorzigtig zyn, op een onbekend en zulk een gevaarlyk terrein waar de vyand bekend is moet men zyne positie zoo veel mogelyk verzekeren, den soldaat het gevaar voor oogen houden. Dit alles is niet geschied, alle maatregelen waren als by vrienden. Toen men zag dat de vyand aankwam had hy moeten laten retireren en buiten het dorp post vatten, dat hy niet gedaan heeft, omdat hy waarschyndlyk door een spion, dien hy te Putten moet gebruikt hebben gehoord had, dat daar geen vyand van belang was waarin hy door dien heer te paard versterkt is, daarby komt dat hy van het hoofd der retraite geweest is, hetgeen ik eerst des avonds laat hoorde. Den majoor van verraad te beschuldigen is van allen grond ontbloot van het tegendeel ben ik zeker, zyne kunde kan men om zyne handelingen betwyfelen maar zyne onvoorzigtigheid niet ontkennen, daar zoo lang de vyand vuurt en men zyne sterkte niet kent, niet zorgeloos de troep moet gelaten worden en men zich niet moet bezig houden met het verspreiden van dezelve

[4] Ofschoon nu by de verwarring die ontstond ieder zich niet gedragen heeft zoo als het behoort even zoo zeer ben ik overtuigd dat by eene goede aanvoering men over lafheid niet zoude te klagen gehad hebben, of men zoude veronderstellen moeten dat juist de lafaards uit 4 Bataillons uit 3 verschillende provincien byeengevoegd waren.

Zoo was de troep dan in wanorder, en trok gedeeltelyk zeker in haast, gedeeltelyk nog vurende Capelle weder door, de vyand bleef vervolgens maar lang zaam tot door Putten een afstand van circa $\frac{5}{4}$ uur. Ik liep alleen en antwoordde niet wanneer een soldaat tegen my sprak, tegen welke ik toen over het algemeen misschien wel te hard ben geweest, geen wonder! Ik zocht langzamerhand achter te blyven meenende dat Bosch en Broers nog achter waren, werd hierin evenwel byna met geweld door Jongeling (tuin man van Mevr[ouw] Lunenburg) verhinderd die my verzekerde dat niemand achter was. Ik hoorde hem naauwlyks maar moest wel volgen, daar hy zeide my niet te zullen verlaten. Een half uur buiten Ossendrecht ging ik in eene herberg, dood melankolick, het was toen circa 10 uur des avonds, daar kwam een officier van de 10de Afd[eling] met 25 man om post te vatten. Ik stelde my onder zyne orders met plan daar te blyven. ik kon hun dadelyk behulpzaam zyn in het uitzetten zynen posten, wier plaats ik kende, daar ik vroeger hier eens geweest was. Ik wandel dus den weg naar Putten op, op circa 1000 passen hooren wy weder schooten vallen en naderende Kavallerie, waarop wy weder terugtrokken en met de geheele wacht op Ossendrecht replieerden, waar wy om 11 uur aan kwamen. Dit bleek nu te zyn eene patrouille van 10 à 20 vyandelyke ravalleristen, die eene bagagewagen attaqueerden welke door eenige zeer weinige manschappen verdedigd werd, waaronder Dence de banketbakker die zich daar zeer mooi gehouden heeft, de bagage is evenwel in hunne handen gevallen d[at] i[s] die eene wagen. Om 12 uur naar bed om 2½ al weder op naar Hoogerheide waar ik de overigen byeen vond, alle zoo als ik afgemat, hier kwam weder een valsch alarm en hadden wy nog het vermoeyende van buiten het Corps tusschen de 3 & 4 uren in de brandende zon te moeten liggen en toen zonder eten naar Bergen in eene brandende hitte te marcheren, waar wy omstreeks 5 uren aankwamen. De soldaat had toen by alle de vermoeyenissen in meer dan 24 uren niets gegeten en konde voor geld zelfs niets krijgen.

Aantekeningen:

bovenaan de brief staat in een ander handschrift: N° 53. VIII

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 4 beschreven.

Beste Moeder

Uwe beide brieven en de 2 van Arnold heden met de post en met eene gelegenheid my geworden hebben my meer dan ooit genoeg gedaan. Ik zat hier buiten op de wacht (Kyk in de pot) de post was aan en weder geen brief voor my, ik konde my geen denkbeeld daarvan maken, en behoef u niet te zeggen hoe naar my dit maakte nu daar ik zoo dubbeld u lieve troost en deelneming noodig had. Ik kan met geene woorden

beschryven den indruk die de brieven van u en A[rnold] my gemaakt hebben, zoo zwaar my alles woog; hoe zeer my alles tegen de borst stootte, zoo zeer bedaar ik meer en meer na eene wyze troostvolle taal, Ja myne beste moes ik heb iederen voetstap dien ik byna deed aan u gedacht, ik heb God by het betreden van den vyandelyken bodem om hulp gebeden om bedaardheid en gevoel van pligt by het beginnen van het vuur uwe lessen kwamen my daar te pas. Ik heb dan ook zoo lang mogelyk medegewerkt, maar nooit zal ik het kunnen beschryven wat ik op die oogenblikken gevoelde toen alles verloren was, nog minder wat ik zedert leed De wereld was my te naauw, met neergeslagen oogen en huilende ben ik de stad binnengekomen en naar myne kamer gegaan. Ik was natuurlyk zoo als alle zwaar vermoeid, wy vonden hier van den beginne dit moet ik bekennen alle mogelyke deelneming en niemand ziet er ons op aan, integendeel heeft my menigeen troost gegeven. Ik heb nu voor my te zorgen (daar het myn gestel aandeed), en my niet ongeschikt te maken voor het vervolg, iets genomen dat myne zenuwen wat zoude vervrolyken, dat my veel goed deed, maar myn beste middel zyn de brieven [2] zedert dien tyd adem ik beter en ben ik veel beter gestemd. Er is heden eene commissie van officieren (van de ongelukkigen) naar den Generaal geweest om te verzoeken van op nieuw uitte mogen trekken, van het gebeurde te kunnen verbeteren De generaal heeft de heeren allerbeleefdste ontvangen en gezegd, dat wanneer het onze beurt weder was hy ons byna met nog meerder vertrouwen zoude laten gaan. Meer kan ik van die visite niet mededeelen, daar ik de Heeren nog niet heb kunnen spreken. Ik zal nu uw vragen beantwoorden omtrent uwe verwondering over deze geheele zaak, ik heb my van den eersten oogenblik af aan verwonderd over deze expeditie, en oude militairen van hoogen rang hebben ons met ongerustheid zien vertrekken. Er was geen korps van de armee op dien afstand van Antwerpen [die] als nog oprukken moesten, zonder eenig geschut, zonder kavallerie, beide moeyelyk om de zware wegen en het begroeide terrein te gebruiken, tevens een dubbelde reden om de meest mogelyke omzigtigheid te gebruiken, daar [wij] de vyand tegen ons allen uit Antw[erpen] konde krygen. Wij waren en zyn zoo als de voor dien die thans van hier uitgerukt zyn altyd een gedeelte van het garnizoen der vesting dat deze kolonne uitzend om den vyand te verontrusten, opdat hy zich niet te veel zamentrekke. Wy worden zoo als men zich aan dezelfde gevaren en vermoeyenissen blootgesteld, maar worden meerminder getal op gevaarlykere plaatsen gezonden als, geïsoleerde korpsen, zonder dat de soldaat krygt wat hem dient tot verkwikking of tot het geven van vertrouwen of by overkomen van ongeluk tot hulp. zoo als dit by het mobiele leger het geval is. Zy hebben geen brood zakken, geene veldflesschen, als of zy omdat zy niet by het leger hier vergaan kunnen van honger en dorst, zy hebben geene ambulances geene wagens voor gewonden, als of zy omdat zy by de mobiele armee niet zyn, niet kunnen gewond worden of geene hulp noodig hebben, zoo ook het geschut dat zoo veel vertrouwen inboezemt Dan eene vereeniging van 7 kompagnien uit 4 bataillons uit 3 provincien, die elkander niet kennen, terwyl men met dezelfde moeite die menschen zoude kunnen samenstellen uit een en het zelfde bataillon, dat meer vertrouwen meer eenheid geeft. By het leger zal men zulke combinaties niet maken. Wy hebben moeite [3] genoeg gedaan om byeen te komen maar vergeefs, ons bataillon is altyd teruggeslooten. D'Ablaing die ook 2 kompagnien van ons by zich heeft, heeft nu wel veldflesschen gekregen voor zyn volk, deze is ook in het vuur geweest maar heeft eerst zyne officieren byeengeroepen en hen met de plans bekend gemaakt en heeft het volk toen aan gesproken, terwyl onze kolonne op marsch gegaan is zonder een woord wanneer wy hier niet gehoord hadden, dat wy naar den vyand gingen zouden wy het niet geweten hebben. Wie de samenstelling heeft [gedaan], de generaal of het ministerie, ik weet het niet.

Calkoen is vertrokken naar zyn korps, alle zyn wel, Diemer en Goltstein eene ligte verwonding dat hen niet belet dienst te doen, Kien is zeer wel.

Wat de meening betreft dat Bosch als komm[andant] der 1ste komp[agnie] het kommando had moeten overnemen het is verkeerd, want de majoor Kinschot was boven hem en deze riep ook om orders Men weet thans dat hy het eerst verbonden en te Antw[erpen] in het hospitaal is

dat gy myne brieven voorgelezen hebt kan geen kwaad, alleen moet gy de menschen die in idee van verraad zyn, hier uit brengen. Ik durf de geheele zaak niet anders toe teschryven dan aan de grootste onvoorzigtigheid voortgespoten uit verkeerd ingewonnen berigten, hetgeen eene fout is onvergeeflyk voor eenen officier van diens rang en dienst. Het getal dooden aan onze zyde en gesneuvelden is niet juist bekend, daar er vermist worden, die men niet weet of dood of gevangen zyn. De vyand schijnt de verwarring niet gemerkt te hebben, in de <emancipatie>²⁸ hun oudste blad, staat dat zy dien dag met eene magt van 2 à 3000 man Antw[erpen] uit naar Capelle zyn gerukt, ons daar ontmoet hebben en ons door groote overmagt na een lang en hardnekkig gevecht terug geslagen hebben, dat zy daarby *maar* 8 dooden en 26 gewondden hebben; misschien wel meer zy schryven het naar het gevecht met eene verwondering, zoo veel is zeker dat er van 1 uur circa tot 5 uur geschoten [is] dan meer dan minder, toen deze truste begon, retirerende is ook

28 Emancipatie. Emancipatie: ontheffing van vroeger bestaande bepalingen.

nog altyd door hevig gevuerd, zoodat zy in de gedachte verkeerd schynen te hebben dat de laatsten de geregelde retraite dekten Hoe het zy het verwondert my dat zy niet met veel ophef schryven dat zy ons verjaagd hebben enz. enz. enz. terwyl zy bekennen dat zy na een lang en hardnekkig gevecht door groote overmagt [ons] gedwongen hebben onze positie te verlaten dat my toch nog genoeg doet.

Nu zal ik het hier by laten hoopende spoedig vooral ook wanneer er van de broeders tyding komt, nader van u te hooren. Nieuws is hier niet dan dat een gedeelte van de Vlaanderen reeds geinundeert is, op sommige plaatsen moet 16 voet water staan het is op de hoogte van Antw[erpen]. Ledel heeft in Staats VI[aanderen] laten waarschuwen dat het 1ste schot om den Kapezalem dam te heroveren voor hem het teeken zoude zyn tot het openen der sluijzen van zoo daaruit daar alles te innunderen. Geld heb ik nog genoeg. Adieu, groet alle kennissen en geloof my

B[ergen] o[p] Z[oom]

Uw hart. liefh. E.

tusschen 8 en 9 Aug[ustus]

1831

A[rnold] hoop ik spoedig ook te schryven. Gy moet nog niet in over ons [in] zitten

Aantekeningen:

Bovenaan de brief staat in een ander handschrift: N° 53. IX Bergenopzoom 8 en 9 Augustus 1831

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: 8 en 9 Aug. 31 / Madame / Madame la Baronne

Douair Van Ittersum / neè Baronne Van der Merwede / à / Utrecht

Beste Moeder!

Ik zoude u heden niet geschreven hebben, ware ik, daartoe als het ware niet genoodzaakt om u omtrent myne gezondheid gerust te stellen. Myn oppasser heeft zeker eene verschooning willen zoeken. Gedurende de eerste dagen na onze terugkomst had ik veel uren een ziek mensch en was ik na al het onaangename niet zoo als het behoorde, maar in het geheel niet ziek Ik lag meer boven op myn bed omdat ik dan het kalmste was en ik toch geen lust had om uittegaan, maar drukte veroorzaakte dat aan mynen oppasser volstrekt niet, daar ik niets noodig had, myne brieven en den wacht kunnen u omtrent myne ziekte verder gerust stellen. Ik heb gisteren met groot genoeg de beide brieven ontvangen (A[rnold] en u), en met geene geringe vreugde den welstand van alle broeders ontvangen waaraan ik zoo veel denk. De vruchten aan my gezonden hebben my allerheerlykst gesmaakt, de perziken hadden wat geleden maar de smaak was overheerlyk, zoo als ik aan []²⁹ schreef hebben de v[an] Heugsten en anderen medegegeten.

De tyding omtrent Fr[ankrijk] en Eng[eland] moet ik bekennen, dat my in den eersten oogenblik hinderden, maar nader daarover gedacht hebbende hecht ik er nog geene kwade gedachten aan. Gedurende 9 maanden heeft de conferentie à tout prix den vrede willen bewaren ten koste van alle regt. Fr[ankrijk] niet minder in het byzonder, dit heeft het grootste belang by den vrede, daar het in en uitwendig vooral bedreigd wordt En zoude het dan nu op het eerste aanzoek daartoe om eenen engelsch [2] man te ondersteunen en zynen croon te bevestigen dien lang gevreesden oorlog beginnen. Ik geloof het niet, maar ben nu nog verheugd dat de Mogendheden het eens zyn en wanneer het aanrukken der Franschen waar is, dan kan het nog in overeenstemming zyn met de conferentie om het een of ander oogmerk te bereiken, zonder dat komt Fr[ankrijk] als onze vyand. Wie weet of ook Engeland en Pruissen niet zullen komen en dat men het land nog zal verdeelen. Wanneer ik my evenwel mogt vergissen dan ben ik trots daarvan zeker, dat wanneer Fr[ankrijk] als onze vyand komt, Pruissen ons zal bystaan, wanneer Engel[and] doch ook tegen ons verklaart en het regt van den sterksten tegen ons zoude moeten gelden, dan hebben wy alleen te trekken. door overmagt de nationale eer is nu reeds lang gered en hersteld terwyl de Belgen reeds geschandvlekt staan die zich na al hun geschreeuw op het eerste kanonschot in de armen van Fr[ankrijk] en Eng[eland] werpen. Hoe de afloop moge zyn, al gaat ons land geheel te grond, dan moeten wy nooit berouw hebben over den gedanen stap, maar ons altyd daarover verheugen dat dit besluit genomen is.

Nieuws is hier byzonder niet, er is weder een uitval uit de Citadel gedaan eergisteren meen ik, maar men heeft geen vyand ontmoet. in Antw[erpen] is alles rustig, men spreekt van een nieuw zeer bloedig gevecht aan den Rapszalen dam, waar de onzen de overhand behouden hebben.

29 Een naam is niet ingevuld.

Het leger van Daine is zoo als gy weet geheel verslagen³⁰, 400 gevangenen heeft men en 6 officieren, dit laatste goed tot uitwisseling.

De Kock is by de kolonne van d'Ablaing te Esschen, Onno met zyn bataillon in Staats Vlaanderen. De schutters waarover gy my geschreven hebt zyn alle zeer wel.

[3] Met de 40 à 50 gewonden die hier zyn, gaat het zeer goed, een serg^t majoor van Utr[echt] 3de Bat[aljon], wiens been afgezet is, was gisteren de eenigste die gevaarlyk is, hoewel er nog een is wien ook het been afgezet is en een matroos die getrepaneerd³¹ is. Amerongen gaat ook vooruit

omtrent ons vertrek uit de vesting is niets bepaald, hoewel het toch zeker wel gebeuren zal.

Nu beste Moes zal ik hier niet meer byvoegen uit gebrek aan stof, ik zie al weder met nieuwsgierigheid nieuwe tydingen te gemoet, wanneer Luik zich in onze handen mogt geworpen hebben, zullen meer steden dit voorbeeld volgen en dit zeer medewerken tot de verslagenheid in de armee, en de algemeene volksvereeniging ook op het platte land hinderlyk zyn en eene afdoening van zaken spoediger kunnen ten gevolge hebben. Adieu groet Ockje en A[rmold] en verdere kennis en geloof my uwen liefh.

B[ergen] o[p] Z[oom] 12 Aug[ustus]

E.

1831.

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 53. X

Bergenopzoom 12 Augustus 1831.

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: N° 6 / 12 Aug 31 / Madame / Madame le Douair.

Van Ittersum / née v.d. Merwede / à / Utrecht

Beste Moeder

Heden hier aangekomen zynde haast ik my u zoo spoedig mogelyk tyding te doen toekennen. Ik heb myn tourtje volbragt en wel met het grootste genoegen. 'S nachts om 2 uur donderdag op vrijdag zyn de overste van Kock en ik met de postschuit vertrokken, omstreeks 8 uur waren wy beneden Lillo aan boot n° 48 hier stapten wy af. De overste vond overal by de hoofdofficieren zyne oude kennissen³² en dus overal vooraan, van de boot worden wy geroeid naar de Medusa (korvet) thans zyn op de zelve ook 2 mortieren, deze bragten ons naar de korvet Eyridice, waar wy by de schout by nacht Lewe een visite aflegden en toen na ook dit schip gezien te hebben vertrokken naar de Leeuw, welke een allerimposantst gezigt oplevert. men moet ruim 30 voet naar boven klimmen, op de Leeuw zyn 94 stukken geschut 60, 36 en 30 ponders, het schip is lang 220 voet, bereken dit nu eens naar onze tuin, thans zyn er by de 600 man op. de middelste mast is hoog 180 voet, men had hier het heerlykste gezigt van de wereld de rivier op ziet men op een uur distantie Antwerpen, de geheele rivier bedekt met onze schepen, regts en links zoo ver men het land kan inzien alles water de heerlykste landeryen onder, de boeren huizen tot aan de daken in het water, verder een zeer uitgestreken gezigt, op de brabantse dorpen door de hoogte waarop men is. De kommanderende officier kolonel Ryk is een groote kennis van de overste Kock, dadelyk waren wy den gast, wy vertrokken met den kolonel Ryk deszelfs vrouw, overste v[an] Maren en vrouw, van de Proserpina, overste Le Jeune en vrouw van de stoomboot Curaçao in eene zeer mooye sloep met 8 roeyers alle in het wit, naar het veroverde Pyptabak, meer eene positie op den dyk dan wel een fort, hier is de mesure in den dyk die de inundaties tot digt by St Nikolaas brengt, de hutten der soldaten waren van de mooiste weite die men zien kan. Wy wandelden langs [2] den dyk de rivier op tot op eene afstand van ¼ uur regte lyn van Antwerpen, volgens den dyk weer, het binnenland alles onder hier lag nog een blaauwkiel half buiten water tegen den dyk aan te stinken, het fort du Nord en de stad lag geheel in ons gezigt, ook zag men daar de coupure by het Vlaamsche hoofd, het water liep met een schrikbarend geweld naar binnen. Te pyptabak terug gekomen zakten wy de rivier af tot fort Marie dat door de onzen zeer versterkt is en waarop wy 4 stukken geplaatst hebben, 2 uren nadat wy in het bezit daarvan waren, beschoten wy met die stukken den vyand reeds in Calloo dat daarby ligt en de

30 Nicolas Joseph Daine. Officier, eerst in Franse dienst, in 1815 in Nederlandse dienst. Als commandant van Limburg koos hij bij het uitbreken van de Belgische revolutie de zijde van de opstandelingen. In 1831 was hij, tijdens de Tiendaagse Veldtocht, bevelhebber van het Maasleger en werd door de Nederlandse troepen onder de voet gelopen.

31 Getrepaneerd. Trepaneren; de schedel lichten, de hersenpan doorboord.

32 De Kock had een groot aantal betrekkingen in Oost-Indië bekleed en trof op de marineschepen - waarvan de meesten Oost-Indië hadden aangedaan - veel kennissen.

verwoesting van den oorlog dubbelt ondervonden heeft, het is een mooi dorp, wy zyn het geheel doorgewandeld, de weg daarheen was eene zeer mooye allée, de boomen zyn door de onzen omgehouden en dienen tot versperring op de weg, waar bovendien coupures zyn om de overstromingen verder te verspreiden, de eerste huizen van het dorp en in de omstreken circa 25 zyn verbrand. eenige volgende zyn door het kanon of door de soldaten onbewoonbaar gemaakt, $\frac{3}{4}$ van het dorp is nog onbewoond, langzamerhand komen er menschen terug, op wier gelaat het grootste ongeluk te lezen stond, op zeer vele plaatsen staat het water reeds tot in de tuinen of aan de huizen, dus kunt gy de armoede begrypen die hier overal moet ontstaan, ik begon toen medelyden te krygen met die menschen die de onzen misschien honderd malen van de dyken uitgescholden hadden. Dit gezien hebbende roeiden wy naar de Zeeuw en werden daar door het muziek dat daar aan boord was ontvangen, kwamen daar aan om 8½ uur den avond dineerden wy [bij] den kolonel en logeerden by den 1ten officier den overste Coops op de grond, een 36 ponder tusschen ons beide in hebbende, in de kamer waar wy dineerden bevonden zich aan weerskanten 2 30 ponders. Den anderen morgen dejeuneerd[en] wy by den kolonel en vrouw, roeiden toen naar de brik de Echo. maakten eene visite aan den kolonel Geesteranen, en gingen toen koffy drinken by den overste V[an] Maren en deszelfs vrouw op de Proserpina, deze vrouw is uit Arnhem en was uit over lof van J[an] W[illem] zy had brieven uit Arnhem waarin ze over hem geschreven, dat zoo als gy begrypen kunt my zeer aangenaam was. Deze 2 schepen liggen by Marie, van hier zakten wy weer af naar de Zeeuw, namen nieuwe roeyers en zakten af naar de [3] stoomboot Curaçao, om aan den overste le Jeune en deszelfs vrouw een visite te brengen, de Curaçao ligt dicht by de doorbraak van Lillo in de welke schans 70 voeten water staat, verder op zal het ve[r]val met eb eb vloed, zoo als in de Schelde evenwel wat minder zyn dan 16 voet, oud Lillo en nog een paar dorpen zyn verlaten en gans met ysgang dezen winter weg, de heerlykste boerenhuizen groter dan de de schuren staan tot aan de daken onder, sommige huizen storten reeds in, het land bestaat uit de heerlykste klei. De Curaçao is zeer net, de machinerie aller brillantst, wy bezagen alles, en < -- > toen weer naar de Zeeuw, dineerden met den H[ee]r en Mevr[ouw] Maret en eenigen officieren by den kolonel Ryk bezagen dien dag verder al het innerlyke van de Leeuw waarover ik verbaasd stond en bleven dien nacht weder daar aan boord. Het schip is zoo dat wanneer men onder in gebragt wordt men moeite heeft er uitte komen, zulk een schip heeft 4 à 5 verdiepingen, toen het ongeladen te Vlissingen voor het stadhuis lag, zag men van de campagne, dit is eene verhevene plaats by het roer boven de kajuit, in de bovenste verdieping van het stadhuis.

Gisteren morgen zyn wy om 11 uur met de postschuit weder vertrokken en kwamen om 5½ uur te B[ergen] o[p] Z[oom] aan na eerst Bath n< -- > zien te hebben. Gy kunt begrypen, dat ik zeer veel genoeg gehad < - - > heb nu onze militaire positie te Antw[erpen] en op de Schelde gezien < -- > goed als immer mogelyk. Wy zyn zeer uitgenoodigd om terug te komen, de marine is zeer gastvry zonder complimenten

De trom met vruchten heb ik hier ontvangen hartelyk dank zoo ook voor de <worst> zoo als gy schryft waarmede ik zeer te vreden ben en waarom ik u bedank, de brieven der broeders zyn zeer interessant, van J[an] W[illem] vond ik er niets by. Het spyt my dat B[ergen] o[p] Z[oom] van uwe weldaden uitgesloten wordt, ik weet niet regt waarom dit hospitaal niet zoo goed iets ontvangt als de anderen, wy zyn hier geheel in een verloren hoek die ik gaarne begunstig, niemand spreekt of denkt over iets anders dan het leger, mobiele armee, onze betrekkingen uitgezonderd. ons zal naderhand toegevoegd worden, o hebt gy *maar* in B[ergen] o[p] Z[oom] of Breda gelegen, dat is zoo goed als of je niet medegedaan hebt. Ik proteges³³ dan myne zieken, kunt gy my niet eens bezorgen een doosje gekonfyte vruchten, een geblesseerd officier in het officier zeide my, ik wenschte dat men eens op de gedachte kwam om gekonfyte vruchten te zenden

Adieu spoedig nader, heden morgen zyn wy hierheen gemarcheerd. ik hoop toch dat A[rnold] hier zal komen, by myn retour vond ik zynen brief. Groet alle en geloof my uwe hart liefh

Tholen 29 Aug 1831

E.

in haast

Aantekeningen:

licht beschadigd.

Bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 53, XII Tholen 29 Augustus 1831

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: N° 11 / 29 Aug. 1831 / Madame / Madame la Douair. Baronne van Ittersum / née Baronne van der Merwéde / à / Utrecht

33 Proteges. Protegeren; beschermen, door voorspraak vooruithelpen.

Beste Moeder

Hoewel ik eigenlyk niets nieuws weet, wil ik u toch niet zonder tyding van my laten, daar gy u anders misschien ongerust zoude maken. Uwen brief van den 5de heb ik ontvangen. Met zeer veel genoegen heb ik gezien hetgeen gy aan den Heer Ninaber gezonden hebt, het aantal zieken is zoo groot dat dit zeker te pas zal komen. De schuttery van Drenthe die den 29 Aug[ustus] in B[ergen] o[p] Z[oom] gekomen is, heeft in 6 dagen 200 zieken alles koortsen. Hier in Tholen gaat het byzonder wel, zedert wy hier zyn, zyn er van de 80 nog maar 4 naar het hospitaal, terwyl er geheele kompagnien zyn, waar er maar 30 dienst kunnen doen. Ik heb nog niet vernomen of die kist aangekomen is, ik zal eens een schutter naar B[ergen] o[p] Z[oom] zenden om dan myne < -- > te laten halen. Ik ben hier voortdurend met zeer veel genoegen, het is zoo vreemd dat ik geene wachten te doen heb en zoo myn eigen baas ben, de morgen in myn kamer breng ik alleen maar met genoegen door. De manschappen gedragen zich alle zoo best mogelyk de slegten niet uitgezonderd, die deze week eene duchtige les gehad hebben, daar een schutter die onverbeterlyk was met een briefje van ontslag weggezonden is. Natuurlyk dat zoo iemand door geen goed werkbaas aangenomen wordt, tevens zyn de anderen daar by zeer op dit vernederende voorbeeld gewezen; daar hy onbekwaam is om het land ooit weder te dienen. Met my gaat het wel³⁴ wy eten te zamen, maar voor het overige hoewel in een huis wonende [2] zien wy elkander zoo te zeggen niet. Ik ga nog al dikwyls koffy drinken by v[an] Stapele, dat een alleraangenaamst huis voor ons is, hoe meer men er komt, hoe liever zy het hebben, wy kunnen er alle avonden souperen, dat wy evenwel toch niet regulier doen. Naast v[an] Stapele woont eene Mynheer v[an] Noorden, weduwnaar, hy is getrouwd geweest met de zuster van v[an] Stapele, daar hebben wy een diner gehad. Dan heb ik eene visite gemaakt by Mynh[eer] en Mev[rouw] Catshoek, notaris, het schynen ook goede menschen te zyn en ten 4^e by den burgemeester Wachte.

Ik mogt wel lyden dat men ons maar hier liet tot dat er eene verandering in de zaken komt, het is nu zeker dat er een wapenstilstand gesloten is voor 6 weken eindigende den 10 October desmiddags om 12 uur. Indien men niet zoo dikwyls te leur gesteld ware geweest in zyne verwachtingen dan zoude men nu kunnen gelooven dat er in dien tyd eene definitieve schikking zoude plaats hebben, waarnaar alles snakt. Wanneer de koning maar blyft volhouden waarvan ik niet twyfel dan zullen wy misschien onzen zin wel krygen, daar de vrees voor oorlog by de Mogendheden vermeerderd en zy wel zullen begrypen dat wy er niet om geven om desen des noods door onze wapenen uittelokken. De naderende cholera is dunkt my voor de conferentie ook nog al iets om te trachten, dat de oorlog zich over Europa niet verspreide. In Berlyn is nu [aan] die ziekte ook reeds van de 17 menschen 13 gestorven

Ik heb voor een paar dagen eenen omstandigen brief van J[an] W[illem] gehad, waarin hy my zyne geheele expeditie beschryft, dit was geen kinderwerk, het is ook zeer bekend, dat hy zich zoo goed gehouden heeft, ik heb eene menigte complimenten over hem gehad. Ik kan u niet zeggen hoeveel genoegen my dit doet, ik ben nieuwsgierig hem met het kruis te zien [3] ik kan het my maar half begrypen hem zoo te zullen zien. <3> broers hebben aangename dagen in Tilburg doorgebracht, ik zoude er gaarne by geweest zyn, ware ik niet juist naar de Schelde geweest dan had dit goed kunnen geschieden. Ik kan my begrypen hoe gaarne gy daarby zoude geweest zyn, maar my dunkt dat dit voor u zoo een groot genoegen zoude geweest zyn, dat gy dat wel had kunnen doen, het is niet uit eene aardigheid of nieuwsgierigheid, maar het zoude geweest zyn om uwe kinders nu in vele gevaren behoed te zyn, gezond en behouden te gaan omhelzen. My dunkt gy kunt u in deze tyden andere genoegens onthouden, maar zulk een genoegen dat met het geluk van uw leven in verband staat zoude gy zonder zelfverwyt, voor alle uwe angsten en zorgen mogen nemen, het komt u toe. Van A[rnold] heb ik nog niets gehoord, ik denk dat hy zich goed amuseren zal, het verheugt my zeer voor hem dat ik hem dat genoegen heb kunnen bezorgen hy is zoo geheel Hollander en hetgeen hy daar zien zal is <zoo in -- > Nu beste moes, tot 10 Oct[ober] hebt gy ten minsten rust, houdt u verder goed, groet alle huisgenoten en kennissen en geloof my

Tholen 10 Sept[ember]

Uwen hart. liefh.

1831

E.

Van de Vos heb ik eenen brief, hy trekt het zich zeer aan dat hy my zoo behandeld heeft, ik zal hem heden antwoorden. De h^f de Raadt laat zeer voor de geconfyte vruchten bedanken zy smaakten hem by uitstek.

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 53. XIII

Tholen 10 September 1831

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: N: 2 / 10 Sept. 31 / Madame / Madame la Douair B^{ne} van Ittersum / neê Baronne v.d. Merwede / à / Utrecht

34 Er staat: Met <Jan hier> gaat het my wel.

Beste Moeder!

Met zeer veel genoegen heb ik gisteren *eindelyk* eens weder eenen goeden brief gehad, die tyd heugde my niet meer, ik had er *het land* van, het kwam natuurlyk van al dat dollen, party houden enz. enz. Ik kan my over wel zoo een geluk verbeelden, zoo vele van om by u gezien te hebben, ik zoude er zoo gaarne by geweest zyn, maar hieraan zal ik al weder in de eerste dagen niet denken; voor dat Bosch terug is, kan ik het niet eens vragen, want het zoude onmogelyk zyn, dat men het my toestond wanneer hy terug is, kan ik het ten minste vragen, hoewel ik dan nog niet zeker ben het te zullen krygen. Ik heb in uw pakje te vergeeffsch naar den brief van Numan gezocht dat my zeer spyt, ik ontvang gaarne tyding van myne *oude* vrienden, vooral wanneer ik my wel eens verbeeld dat zy omtrent my in hunne gevoelens veranderd zyn, daarom deed my het plan van Numan ook genoegen, met wien ik altyd zeer wel was, maar aan wien ik in dezen tyd weinig gehad heb Met vH[eyden] gaat het byzonder spoedig vooruit, hy zit al den geheelen dag op, en zyne krachten heeft hy dan al spoedig terug gekregen, Ik ben blyde dat Jan v[an] H[asselt] nu ook hier is, daar de familie Catshoek en van Stapele uit de stad zyn, en de stoomboot naar Rotterdam is. v[an] Hasselt is de eenige dien ik nu hier heb, ik zie hem dan ook zeer veel daar hy my zeer goed bevalt. Van het wegblyven van Bosch heb ik nog altyd dat genoegen dat Joncheere te Naleten is, want die verveelt my onuitsprekelyk, ik heb moeite het met hem zoo even langs de wal te houden. Wy hebben by de onzen vele zieken, ik ben by voortdurend perfect wel. Heden heb ik met J[an] v[an] H[asselt] en Bevers eene inspectie reis in myn kommandement gemaakt!!!!!! Wy hebben eene toer door het eiland gemaakt, om 9 uur zyn wy uitgereden naar Oudvassemeer dan daar naar Sint Anna land; verder naar Stavenisse, St Maartensdyk Scherpenisse en Poortvliet naar Tholen terug. Tholen is een mooi [2] en vruchtbaar eiland doorsneden van dyken die met ypenboomen bepoot zyn. het geheele eiland bestaat uit van tyd tot tyd in gedykte polders. De dorpen zyn meest klein maar netjes, alle meest protestanten en deze een <perfecte geur>, de meeste boeren gaan met oranje aan de hoed. Er wordt hier zeer veel meekrap gebouwd waarvan ik de bewerking geheel heb gaan zien, dit is een product dat zeer veel opbrengt, wanneer het niet tegen valt. Wy hebben zeer mooi weder gehad, dat ons in de uitzigten veel goed deed.

Zoo als gy zult weten zyn de Prinsen voorleden week hier geweest, officiel hadden wy daarvan geene aanschryving, evenwel hadden de inwoners dit gehoord hebbende, de straten alle met boomen bepoot en groen gemaakt huis aan huis was byna met vlaggen, voor onze deur stond een charmante eenboog van hout geheel met vlaggen op eene sierlyke wyze omwonden en gedrapeerd. De prinsen kwamen toen het reeds donker was, zy hadden het plan gehad om dadelyk aan boord te gaan, maar uitgenoodigd zynde om even in de stad te komen, haalde de kroonprins³⁵ eerst met de sloep zyn zoontje³⁶ af van het koninklyke jagt, dat dien middag voor de stad was gekomen, voer toen naar de overzyde weder om zich met de pont op verzoek te laten overtrekken. De regering en myn persoon ook stonden aan het veer, de burgermeester wilde *misschien* (ten minsten hy zegt het) eene aanspraak doen, maar tot zyne groote blydschap geloof ik, werd hy daarin verhinderd, daar er zulk een geschreeuw was en gedrang, dat men niets hooren konde en hy dus maar niet sprak. Dus ging de winkel waar aan wy nu aanslooten de stad in, de straten zyn naauw en waren door de boomen nog naauwer, zoodat men er byna niet door konde, zoo naderde men eindelyk het huis van den burgermeester, waar zy ruim ½ uur bleven, hier zyn wy zeer aangenaam geweest, de Prinsen waren zoo vriendelyk en toen ik sprak in het algemeen over J[an] W[illem] zeide Pr[ins] Frederik dadelyk wie ik was. Van hier rukten zy naar de boot. Eenige dagen daarna is Pr[ins] Fr[ederik] en Albert weder hiergekomen met de stoomboot, ik ben naar de stoomboot geroeid en Pr[ins] Fr[ederik] is my toen ik met den overste Roest sprak komen aanspreken.

Met myne stemming is het weder veel beter, ik kan dan zoo eens een zwakke bui hebben, die my dan allernaangenaamst is, de ziekte van v[an] H[eyden] deed daaraan natuurlyk geen goed, maar buiten dien dacht ik zoo veel aan huis dat ik niet te veel moet doen; maar niemand zal zich daarover kunnen verwonderen, wanneer men het zoo te huis hebben als wy, en men dan zoolang van elkander gescheiden moet leven, zonder vooruitzicht van spoedige hereeniging. Nu ben ik even wel weder wat *boven jan*, het zal nu weer gaan.

[3] Wees zoo goed my eens te melden waar R[udolf] en H[enry] en J[an] W[illem] thans liggen. ik wilde het gaarne weten om hen te kunnen schryven. Wat C. Motman betreft zoo moet ik u melden, dat ik Kee den volgenden dag na het springen van < -- > geschreven heb, hierop heeft zy my 14 dagen later geantwoord, na dien tyd heb ik niets meer van haar gehoord, dat is dan die brief die ik zonder antwoord gelaten heb, en daarop hoeft zy nu gezien in plaats van my eens te feliciteer[en] dat ik geen kogel gekregen heb, vriendschap

35 Kroonprins Willem, later koning Willem II.

36 Waarschijnlijk zijn oudste zoontje, later koning Willem III.

altijd in de mond en het woord van broeder en dan zulke gebeurtenissen ongemerkt te laten voorby gaan, dat vind ik aller onverschilligst, en ik zal het haar wanneer zy my nu schryft op eene aanmaning <voor> zeggen zoo als ik daarover denk. De val van Tante doet my zeer leed.

Wat de politieke zaken aangaat, zoo vind ik alles donker en eigenlyk hoe langer zoo donkerder, algemeene oorlog is dunkt my onvermydelyk het zy nu of in het voorjaar. alles gaat naar myn in zien daarheen. wat onze partikuliere zaken betreft is het wel mogelyk dat die geschikt zullen zyn voor dien tyd, de wapenstilstand is tot den 25 uitgesteld, dus mogelyk zal de 26! wat opleveren, men zegt dat van toent om de tydingen niet slegter zyn, Konden wy voor het uitbreken van den algemeenen oorlog onze zaken geschikt hebben, dan is het nog iets meer en dan is onze ellende niet vooruit te zien, dan moet ons land wel te <gronde> [gaan].

Maak s.v.p. myne compl[imenten] aan Grond, als hy niets te doen heeft laat hy my dan eens melden hoe hy uit zyne gevangenis ontslagen is en hoe hy zyne reis gemaakt heeft.

Het mandje, de hopjes en couranten zyn alle overgekomen, hartelyken dank, alles is zeer naar genoegen, ook de vanille met chocolade. De cummel zal ik terugbezorgen, te huis druiven eten, ik weet niet maar ik vrees vooreerst. Wat zal den 25 bekend worden? Laat A[rnold] hier omtrent zyne maatregelen voor het Nyenhuis nemen. Meldt my eens of gy eene bezending naar de schepen gezonden hebt of liever hebt kunnen zenden? ik begryp my dat gy nu eens naar nut verlangt, Nu beste Moes houdt u verder goed, groet alle kennissen en huisgenooten. ontvang de compl: van J. en C. Heugst en geloof my uwen hart. liefh.

Tholen 7 Oct. 1831

zoon

EH v Ittersum

Van Hasselt die my de ooren doof zit te babbelen verzoekt zyn respect aan u omtrent Zuidendorp ben ik niet genoeg ingeligt, ik weet dat hy als tot de reserve behoorende medegegaan is, nu is de vraag wanneer hy kan ontslagen worden.

Aantekeningen:

licht beschadigd.

Bovenaan de brief staat in een ander handschrift: N° 53. *XIII* Tholen 7 October 1831

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: N° 6 1 / 7 Oct. 31 / Madame / Madame la Baronne Douair. Van Ittersum / née Baronne Van der Merwéde / à / Utrecht

Beste Moeder

Uwen brief waarnaar ik lang had gewacht, deed my zeer veel genoegen, het deed my zeer leed uw vertraagd schryven te moeten zien ontstaan door ongesteldheid, hoezeer my zulks spyt, verwondert het my niet. Ik moet veel meer met genoegen opmerken, hoe gy onder alle deze voor u en ons zoo treurige omstandigheden zoo wel blyft. Gy zult het nu weder zeer stil krygen, terwyl wy meer en meer in het gewoel van het militaire leven komen. In de andere maand zullen de groote manouvres beginnen, en is eene inspectie van den Pr[ins] v[an] O[ranje] half officieel aangekondigd en naar alle waarschyndlykheid zal er gekampeerd worden. Ik hoop neen, ik heb het altijd aardig gevonden eene visite in het kamp te maken, maar nooit dat geluk < -- >. Het is een duur en onaangenaam leven. Vele menschen die ons nu zestien maanden hebben laten leven zonder zich aan ons te stooren, zenden dan om *zich* eens te amuseren het kamp gaan zien bv. wanneer de koning of Prinsen er komen, wy moeten ons van onze zyde dan wel houden en royaal zyn, evenwel wanneer zulks mogt gebeuren, zal ik myne menschen kiezen. Wanneer dit evenwel het geval mogt zyn, dat het daartoe komt, dan hoop ik dat gy met Jan eens overkomt om het kamp te zien. J[an] W[illem] zoude misschien wel medegaan [2] daar hy in zyne kompagnie nog veel belang stelt. Gy hebt zoo vele zoons aan het leger gegeven, dat gy dan wel eens u gedeelte van dat leger moogt gaan zien waarby er 2 geweest zyn. Wanneer het gerucht dat er gaat waar is, dan zouden wy in de buurt van Nymegen komen en dan ook nog al gelegen zyn. Gy moet hierover by tyds eens denken en uwe plans my eens mededeelen. Gy moet altijd daarby in het oog nemen in welk een interessant oogenblik ons vaderland is en hoe schoon het is onze nationale armee te zien. Ik geloof dat de Vos ook wel van de party zal willen zyn. Myne tent zoude in zulk een geval op eene behoorelyke wyze in order zyn om het illustre gezelschap te ontvangen.

Door de Vos zult gy misschien gehoord hebben, dat er een plan is ons eene omschryving te doen ten behoeve van ons bataillon. Er zyn nog verscheidene voorwerpen die ons hoogstnoodig zyn en waaraan het gouvernement niet voldoet; welke wy onmogelyk kunnen betalen en toch voor de netheid enz. eene groote

behoefte zyn. Deze lyst zoude in Utr[echt] en Amersfoort rondgaan, men zal daarby hoofdzakelyk zien, wat wy noodig hebben. Ik hoop dat men in Utr[echt] zal gevoelen, wat men aan de uitgetrokken schuttery ook daaromtrent verplicht is. Wanneer ieder slechts eene geringe som geeft zyn wy geholpen. Ik geloof niet dat dit moeite zal kosten, daar de inwoners nog wel van iets kunnen afstappen. Evenwel heb ik gehoord dat verscheidene heeren uit den raad geklaagd hadden, dat wy aan de stad zoo veel kosteden, als of zy daarby niet hetzelfde belang daarby hadden als wy. Behalve de opofferingen die wy doen, zyn wy voor de eer der stad en ons bataillon verplicht, zoo veel mogelyk te zorgen, dat alles in order is, dat de [3] manschappen van alles voorzien zyn wat dient tot onderhoud zoo was den verzorging hunner wapenen en kledingstukken. Het is onmogelyk dat wy dit alles betalen en wanneer het tot groot manoeuvre en inspecties of tot een kamp komt, dan moeten wy by geen bataillon in iets achter zyn, maar alles in order hebben, dat op zulks eene wyze goed en gemakkelyk kan geschieden. Wees dan zoo goed dit mede te bevorderen en de menschen die twyfelten te zeggen dat het hunne eer en belang zoo wel is als het onze, die behalve het geen wy reeds uit onze beurs bydragen, toch nog meer opofferen. In andere steden is dit ook geschiedt, en heeft men vaandels gemaakt.

Met genoeg heb ik gezien, dat het met de beide patienten beter gaat, van Belle vond ik het al zeer raar bedacht, het is denkelyk om vriend Louis niet aftevalen. Calkoen zal u wel eene tekening van onze kamer gebragt hebben. Wat de pendule van A[rnold] betreft, dit vind ik zeer goed. Eerstdaagsch zal ik u myne rekeningen zenden, met opgaaf wat ik nog van u te goed heb, om daarnaar gedurende dat jaar een[ig]e arrangementen te kunnen nemen.

Wees zoo goed by de Beer te koopen nog 3 zulke groote lange tricot onderbroeken, als ik er al by hem gekocht heb voor f 3,25 het stuk. ik zal dan te zamen het geld voor dezelve overmaken. Deze 3 moeten gezonden worden aan de Keth L¹ kolonel kommanderende het Bat[aljon] Overysse[else] schuttery te Zeeland by Grave. Kunt gy ook zien of gy die 4 savonesballen³⁷ betaald [hebt] of dat ik zulks gedaan heb. ik ben daarvan niet zeker. Ik had verzocht om my dadelyk den studenten almanak te zenden. Jantje had dit wel eens kunnen doen. Siccama heeft hem al eenige dagen. Nu Mevr[ouw] weet ik niets meer. alle dagen hetzelfde. excerceren eten drinken, slapen. dezen morgen hebben wy wat compl[imenten] aan vroeger gedaan, en maak ik daarvan gebruik u dezen onbelangryken brief te schryven. A[rnold] zal zeker weg zyn. Groet de huisgenooten en geloof my uwen hart. liefh.

Uden 17 Febr 1832

Ernst

koomen de bybeltjes ook

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 53, XV Uden 17 Februari 1832

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: N° 1 February 1832 / Madame / Madame la Douair Baronne v Ittersum / neë Baronne van der Merwede / à / Utrecht

Beste Moeder

Ik heb heden morgen uwen brief van den 2^{den} ontvangen, ik kan u niet zeggen hoe zeer ik daarnaar verlangde en hoe weinig ik my begrypen konde, dat het zoo lang duurde, eer ik iets van u hoorde. Met groote blydschap zag ik, dat uwe gezondheid weer geheel goed [is], dit zal u weer kracht geven als deze dagen nu wat er ook gebeuren mooge gelaten en bedaard te blyven. Ik beklaag u dagelyks meer dan ons want hoezeer wy in het eene uur niet weten, wat het andere zal opleveren, zoo hebben wy minder zorgen en angst dan gy, Wy worden door die slingering, door die maatregelen van voorzorg, door die nutt[e]loosheid waarin ons zyn gehouden meer dan alles gewoon, hoewel wy op zich zelf beschouwt niets liever dan een vredelievend einde hebben en dit hoopen. zoo als ik u in mynen eersten schreef, denk ik nog, de hervatting der vyandelykheden komt my onwaarschynelyk voor, er is nog geen vredebreuk of liever de onderhandelingen zyn nog niet afgebroken. het ademt evenwel de mogelykheid niet <weg> en moeten wy ons den oorlog als mogelyk blyven voorstellen en wint de waarschynelykheid meer veld naar mate men alle de voorbereidselen daartoe ziet. Ik hoop zoo het wezen moet, ook gelaten alles aftewachten en zoo te handelen als het myne pligten voor myn vaderland en myne betrekkingen van my [2] eischen. Ik weet dat ik, wanneer ik deze pligten volbreng, hoe de uitkomst moge zyn, de goedkeuring weg zal kunnen dragen van hen wier belangens ik heb helpen

37 Savonesballen. Waarschijnlijk bedoeld: savonet: zeepbal.

verdedigen en op wier goedkeuring ik prys stel. Ik wil gaarne bekennen dat ik dit meer speciaal meen, daar de massa my niet te harte gaat, deze heeft geene belangstelling getoond. Niemand weet hoe onaangenaam ons leven is die het niet kent, in deze dagen meer dan ooit, wy zitten op de sprong, hebben geen boek by ons alleen het hoogstnoodige, de dagen zyn lang. Des morgens wordt er eenigen tyd geëxerceerd, niet te lang om het volk altyd marschvaardig en onvermoeid te hebben en dan zitten wy den langen dag zonder iets. Gelukkig wanneer ons de post dan brieven en couranten aanbrengt, een brief doet voor meer dan 24 uren goed. Dit is alles wat wy hebben, wy zoeken ons voor het overige dan maar optemonteren, maar snakken naar [het] einde, al was het dan ook dat dit vechtende moest bereikt worden. Van tyd tot tyd zoude ik zoo willen overvliegen, maar wanneer ik dan maar eens weder goede tyding van huis kryg, dan ben ik weder beter te spreken. Uw brief van heden stelde my dan ook weder gerust en al was ik nog zoo bang of akelig, zoude de zelve in staat zyn om my voor alles klaar te houden, [3] nu heeft dezelve my in myne gevoelens versterkt en vertrouwende op God in de regtvaardigheid onzer zaak zoude ik al veel kunnen doen en doorstaan.

Aan A[rnold] heb ik geschreven ook in dien geest als gy my verzocht hebt. meldt my eens waar Rudolf en Henri zyn, aan beide heb ik voor eenigen tyd geschreven, maar geen antwoord ontvangen. Wat myne rekeningen betreft, zoo moet ik u melden dat wat Numans betreft dezelve reeds gedeeltelyk betaald zyn. Jan zal moeten weten wat Numans in het vorige jaar gebeurd heeft en gy zult op het boek kunnen nazien hoeveel kleedgeld R[udolf] te goed had. De Grieksche effecten ryzen. de zaken van dat land gaan beter, zoo dat ik hoop voed, dat wy daar goed af zullen komen Ik heb er A[rnold] over geschreven (Wy zyn hier ieder afzonderlyk ingekwartierd evenwel eten Siccama en v[an] d[e] Heyden 'smiddags by my. Calkoen is te Erp en Bosch wel hier maar heeft podagra en gaat dus niet uit, onze levenswyze is dus weer geheel veranderd.) Nu beste Moeder schryf my als gy *tyd* hebt spoedig, het is zulk eene verkwikking. Zeg aan de Vos dat het my spyt, dat hy nog *zoo veel* tyd niet heeft kunnen vinden om my den afloop van zyn pleidooi eens te melden, dat ik zoo verzocht had. Het gaat hem ook al als de rest, hy moest eens eenige dagen overkomen om onze levens wyze te beoordeelen en denkelyk zoude hy eens in de 4 weken wel een half uurtje kunnen vinden, om my te voldoen. Nu hierna komt hoop ik een betere tyd en dan zal deze vergeten worden Groet alle kennissen en huisgenooten en geloof my uwen hart. liefh

Gemert 5 Apr. 1832.

E.

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 53. XVI Gemert 5 April 1832

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: N° 1 Apr 1832 / Hoogwelgeborene Vrouwe / Mevrouw Douair Baronesse Van Ittersum / geb. Baronesse Van der Merwéde / te / Utrecht

Beste Moeder!

Gy weet dat ik de loffelyke gewoonte heb, wanneer ik maar eenigzins kan uwe brieven met ommegaande post te beantwoorden om daardoor meer tyding van u te krygen. Ik kan my dan ook volstrekt niet begrypen dat ik niets van u hoorde en moest dit wel aan de eene of andere oorzaak toeschryven. met leedwezen zag ik, dat dit de ziekte was van het lieve kind³⁸, ik kan my begrypen in hoeveel angst gy allen verkeerd hebt. gelukkig dat het beter is, en dus voor dezen oogenblik de vrees geweken is. het zoude voor A[rnold] en Wilh[elmina] een groot verlies geweest zyn, hoezeer ik u beklaag dat dit juist nu plaats vond ben ik het volkomen met u eens dat geen betere hulp en troost aan A[rnold] en W[ilhelmina] konden aangebragt worden dan door u. Ik hoop spoedig de geheele herstelling van het lieve kind te mogen vernemen. Wy leven hier by voortdurend in de heide en hoezeer enkele kwade dagen ons <getroffen> hebben, welke uit Maart verdoemd schenen hebben wy het tot nu onverbeterlyk getroffen, daar de warmte meest dragelyk was. De onweersbui waarvan gy spreekt heeft by ons en in het andere kamp gewoed van vrijdag op zaterdag, drie buyen met de zwaarste plasregens, zoodat het overal eene zee geleek. Spoedig evenwel is het water altyd weg. Zoo als gy weet heb ik van dingsdag tot vrijdag Van Paulaner en de Vos hier gehad. Woensdag maakten wy met onze drieen eene groote militaire promenade. wy vertrokken om 6 uur en kwamen eerst den namiddag om 3 uur terug. Het verste punt was de heide over Woenzel, langs Stryp, Nyl en Kugel marcheerden wy terug. Ik durfde niet te vragen hiervan verschoond te blyven, daar by het geheel iets my

38 Adolph van Ittersum.

< -- > was. De jongelui wedde ik dan deze verveelende en vermoeyende expeditie niet mede te maken, zoodat wy van die korte dagen een groot gedeelte van dien dag misten. Den vorigen dag was de Prins even in het kamp [2] geweest, donderdag middag troffen zy dat wy met de geheele divisie in groot tenue met witte broeken voor den kroonprins en zyn 3 zoonen manoeuvreer[den] met de 12 battalions, hetgeen een allerbrillandst gezigt was. De Prins was over deze attentie zeer voldaan, daar hy ons op de gewone manier meende te zullen aantreffen. Den volgenden morgen vertrok de Vos met den <Heer Tullingh> naar Eindhoven en verder naar zynen broeder, ik ging met Jan en Beelaerts naar Ryen om R[udolf] te zien, daar gekomen was H[enry] er ook en bragten wy dien dag alleraangenaamst te zamen door. Die nacht had ik het genoegen die buijen in het kamp te <mogen> hebben, niet weinig bevreesd voor myn bet dat verlaten was. Ik heb zeldzaam zulk een weer gezien R[udolf] was zeer weinig in zyne tent nat geworden, die morgen was het tentzeil een origineele <winkel>. Tegen 1 uur vertrok ik met du Q. in de diligence naar Tilburg, van daar per rytuig hierheen. R[udolf] konde toen zondag onze divicie groote parade zien houden en defileren, hy bleef eten en wandelde des avonds met Roze naar Ryen terug. H[enry] verwacht ik heden indien hy meer verlof kan krygen en R[udolf] zoude dan ook indien hy kan medekomen op een paard van H[enry]. Beide zien er superbe uit en R[udolf] is ook zeer weltevreden maar verlangt natuurlyk zeer naar het einde van het kamp. Dit was juist bepaald door geruchten op 8 July, naderhand op 18 July en nu wacht het op de komst van den koning die denkelyk beide kampen voor den 19de niet zal gezien hebben. Aanstaande vrydag den 18^{en} worden de kruizen by de armee uitgedeeld, zoodat wanneer de koning komt dezelve zullen gedragen worden. Wy hebben het nu zedert eenige dagen in het kamp gemakkeliker, des morgens wordt er niet meer geëxcerceerd, maar alleen des avonds van 4 - 7 of 8 uur. Ik zoude liever des morgens vroeg uitgaan en dan des middags vry zyn. Men wil dat wy by het verlaten van het kamp naar het land van Kuik zullen gaan, dat niet kwaad zoude zyn. Voorleden week waren de orders en instructies hier weder veel oorlogzuchtiger, maar ik geloof dat dezelve in verband met de militaire promenades de kampen meer gediend hebben om de Belgen schrik aanteyagen, dan wel dat men op eene hervatting der vyandelykheden dacht [3] Het is dan ook bewezen dat de Belgen hunne voorposten dadelyk terug getrokken hebben. Het ultimatum door den koning gegeven is van het hoogste belang, de geest die in dezelve heerscht is buiten gewoon mooi, zoo langer zoo meer, moet men achting gevoelen voor de handelingen van ons gouvernement, dat alles voor het behoud van den vrede wil doen, mits daardoor het bestaan of de eer van het land niet aangerand [wordt]. De conferentie zal hare handen vol hebben de daarin doorstralende principes te loochenen, en voor dat dezelve in eenen oorlog tegen ons deel zal nemen zal zy zich nog wel bedenken. Ik geloof wel dat wy nu eene decisie naderen, maar al is dezelve vredelievend, vlei u niet ons binnen weinige *weken* terug te zien. De tegenwoordige armee zal niet ontbonden worden voor dat alles geregeld is. men heeft te veel met kwade trouw te doen en wat is er nog niet te regelen en welke menigte punten na te komen. Mogt het oorlog worden dan is het een algemeene, deze zal vroeg of laat volgen, maar deze nu zoude moeten <uitbreken>, dat geloof ik nog niet
Nu beste Moeder hierby zal ik het laten uit gebrek aan nieuws. spoedig hoop ik goede tyding te ontvangen,
groet A[mold] en W[ilhelmina] en geloof my als altyd
Uwen hart. liefh

Kamp by Oirschot

E.

10 July 1832

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 53, XVII Kamp by Oirschot 10 July 1832

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: n° 1 / 1e / Hoogwelgeborene Vrouwe / Mevrouw Douair. Baronesse van Ittersum / geb. Baronesse van der Merwéde / te / Hattum / prov. *Gelderland*

Beste Moeder!

Ik zoude u reeds eerder geschreven hebben ware ik door de warmte daar toe niet ongeschikt geweest. Wy hebben in de vorige week van de hitte veel te lyden gehad, de zon brandt op het linnen zoodanig dat men het er niet onder houden kan. Wy hadden zoo zeker ons voorgesteld ten minsten na verloop van 4 weken het kamp te zullen verlaten, dan ziet deze hoop is voorby, wy zyn en blyven er zonder eenige zekerheid. Wy denken er nu mede uitte kunnen maar dat met den 20ten misschien de groote zaak besloten wordt. Men zal nu naar de voorposten geene nieuwe aldaar onbekende troepen willen zenden opdat wanneer de Belgen eens mogten aanvallen men daar niet vreemd zoude zyn. Ik kan my niet voorstellen, dat zy zulks doen zullen evenwel moet men daaromtrent, maatregelen nemen. Voorleden vrydag namiddag zyn de kruisen aan de

armee en dus ook aan ons uitgedeeld, ons bataillon was daarin ongelukkig, daar onze kruizen en brevetten, zeker door verkeerde bezorging nog niet teregt zyn. Wy hebben er toen van de derde divisie evenwel zonder lint ontvangen, zoodat degeen die nog geen lint gekocht had dat niet dragen kon. De dag order werd van de landes preekstoel voorgelezen in tegenwoordigheid van den Pr[ins] v[an] O[ranje] en een groote stoet. hierna reed hy de gelederen langs en werd er gedefileerd. De Prins had toen en ook gisteren toen hy de godsdienstoefening bywoonde en naderhand een dejeuner gaf het uniform aan van de schuttery, iets dat aan het volk zeer bevallen is. Het kamp leven begint my nu zeer te verveelen [2] eergisteren is het reeds 4 w[eken] geweest. Thans geniet ik evenwel van groote ontspanning, daar ik met 80 man hier te Oirschot gedetacheerd ben om daar eenige posten te bezetten. Ik ben hier vry en ik kan het niet beschryven welk eene rust ik in myne oogen gevoel, nu myne oogen weder stuiten op boomen bosschen enz. terwyl in het kamp niets gezien wordt dan heide lucht en tenten en aldaar van 3½ uur s'morgens tot des avonds 11 à 12 uur onrust heerscht. Ik blyf hier zoo als myne voorgangers van andere bataillons 5 dagen om dan weder naar het kamp terug te gaan. Heden doen zy weder namelyk de geheele divisie met eene battery eene groote militaire promenade, waar van ik gelukkig ook af ben. De algemene tydingen zyn thans weder niet oorlog zuchtig, even wel blyven wy in aanhoudende slinging, de eene dag moet het vrede worden, den anderen oorlog. in middels gaat de zomer weder voorby en kan het zoo doende nog zeer lang duren eer wy eindelyk huiswaards zullen keeren. Wees zoo goed aan A[rnold] te zeggen, dat ik zynen brief zoo als die van C. Motman ontvangen heb, beide hoop ik spoedig te antwoorden. Ik verheug my zeer over het herstel van hun lief kind³⁹, dit zal eene groote gerustheid geven. Voorleden dingsdag heb ik 24 uren hier gehad Henri met Hamming en v[an] Hasselt. H[enry] zag er zeer goed uit en zyne visite was my regt aangenaam.

De komst van de koning wordt ons van tyd tot tyd aan gekondigd evenwel verbeeld ik my, dat dit ook al op eene ontkenning wacht om daarnaar zich by het [3] leger te uiten. Nu beste moeder zal ik het hierby laten daar ik geen nieuws hier meer by weet te voegen.

De cholera blyft noch sterk in Scheveningen, terwyl in den Haag de gezondheid volkomen goed is, ik had zeker gedacht dat door de sterke gemeenschap dier plaatzen de ziekte zich spoediger zoude verspreiden Groet s.v.p. A[rnold] en W[ilhelmina] en geloof my

Uwen hart. lief:

E.

Oirschot 16 July
1832

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 53. XVIII Oirschot 16 July 1832

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: n° 2 / 32 / Hoogwelgeborene Vrouwe / Mevrouw Douair Baronesse van Ittersum / geb. Baronesse Van de Merwède / te / Hattem / prov. Gelderland

Beste Moeder!

Uwen brief van 21 July heb ik gisteren avond hier in welstand ontvangen, myn vorige is langer onder weg geweest dan ik berekend had daar ik voor de verzending uit uwen vorigen nagezien heb, hoelang gy in Hattem bleef. Ik meen u in mynen laatsten ons aanstaand vertrek uit het kamp gemeld te hebben, dit is zondag gevolgd. Ik ben daarom ook zaterdag niet weer afgelost. Vrydags heb ik in het kamp alles opgepakt en zondag avond naar 's Bosch en verder naar Utrecht verzonden, wanneer gy naar Utr[echt] schryft, zoudet de huisbewaarster het beddegoed kunnen uitpakken. Het veldbedje heb ik bewaard en daarby gezonden. Zondag morgen om 5 en 6 uur is het kamp opgebroken en zyn de bataillons naar hunne nieuwe kantonnementen gemarcheerd. Ik ben met myn orderhebbend detachement na afmarsch van de battery en het reservepark uit Oirschot om 2 uur van Oirschot vertrokken en over Middel en Westenhuis naar Nettersel gemarcheerd, waar dien nacht dat gedeelte van ons bataillon moest vernachten hetgeen den volgenden dag naar Haaglorn zoude gaan, de oorzaak daarvan was dat daar nog andere troepen logeerden die ook verlegt werden en voor aankomst van andere <corpsen> de voorposten niet konden verlaten. Des nachts logeerden de manschappen alle gekleed en gewapend in de schuren. Maandag morgen om 6 uur zyn wy naar Kasteren gemarcheerd waar de 3^e en 5^e kompagnie de laatste komende uit Hapert zich met ons vereenigden, alle deze dorpen zyn meest 1 uur van elkander verwyderd, zoodat wy ook reeds vroegtydig hier kwamen. De dorpen

39 Adolph van Ittersum.

zyn aller armoedigst, de boeren zeer smeurig, te Netersel evenwel waar ik in een klein boerenherbergje logeerde was het zindelyk [2] het zyn eigenlyk niet anders dan gehuchten met eene kerk die goed onderhouden is en een zeer goed huis voor den pastoor, die hoe arm de dorpen zyn altyd een goed leven hebben. Hooglem heeft nog al goede huizen voor officieren maar voor de soldaten is het ook al zeer armoedig en smeurig, verbeeldt u eens hoe die arme zielen van de inkwartiering genieten, de gemeente is ruim 500 zielen groot, onze sterkte is ook byna 500. daarby kwam de eerste nacht die wy hier waren een bataillon van 1000 man zoodat hier toen logeerden 1500 man en 42 officieren, wy waren met 6 officieren en tegen over ons 9 waaronder 2 hoofdofficieren. Sommige heren hadden 50 en 60 man, wanneer men nu de armoedige huizen ziet dan is het naauwlyks te gelooven. Ik logeer met Siccama en Van der Heyden by den schoolmeester, het eten is zeer matig, maar wy hebben eene vrolyke kamer om te zitten, de environs zyn hier zeer mooi, rondom op eenen kleinen afstand dorpen welke meest door paden die door bouwlanden en bosschen loopen, verbonden zyn. De helft van ons volk zynde 2 kompagnien slaapt des nachts gewapend en gekleed met eenen officier in eene schuur, om 3 uur komen deze onder de wapens met alle de overige officieren dier kompagnien, dan worden de veldontdekking uit gezonden, die tegen 9 uur terugkomen, zoolang blyven de kompagnien onder de wapens, maar rukken dan in. In de afgeloopen nacht heb ik het genoeg met die 250 schapen in ééne schuur doortebrengen, iets dat al zeer onaangenaam is, het gevolg hiervan is dat men na 5 uur de schade inhaalt en een gat in den dag slaapt, deze nacht heb ik de wacht, en moet ik om 12 uur de verschillende wachten rond en om 3 uur de veldontdekking doen, zoodat myn ontbyt morgen ook weer vry laat plaats zal hebben. Voor het overige hebben wy den dag vry daar er natuurlyk niet geëxerceerd wordt, de manschappen hebben <toch> genoeg vermoeyenis wanneer zy in hunne kleeren slapen en zoo lang in weêr en wind staan moeten. Wy zyn hier circa 1½ uur van de grenzen, dus naar myn inzien zyn deze maatregelen wel wat zwaar maar de geleerden moeten het weten, gy ziet dan dat wy nog goed [3] zorgen voor de veiligheid zoo dat gy gerust kunt slapen even zoo als wy al hoewel altyd in oorlogzuchtige stemming gehouden wordende even goed slapen als in het diepste van den vrede. De gezondheid van het leger in het algemeen en van ons bataillon in het byzonder is zeer goed, toen wy in het kamp kwamen, hadden wy ruim 140 man in het hospitaal thans ruim 80, zoodat het nu schynt als of wy het te boven zullen komen iets dat by de tegenwoordig dreigende ziekte dubbeld aangenaam is. Ik ben overtuigd, dat op het platte land men minder bang voor dezelve behoeft te zyn dan in de steden en dat men dezelve daar ook zoo spoedig niet krygt. Ik kan u wel verzekeren dat het my eene akelige gedachte is, dat dezelve zich ook in Utr[echt] zal kunnen openbaren, of liever dat zy hier vroeg of laat komen zal, terwyl wy van elkander verwyderd zyn en niet in staat om by elkander te komen, uwe gevoelens daaromtrent zyn geheel waar en by bedaarde redenering ook zeer in staat om kalm daaronder te blyven, maar dit neemt niet weg dat onze wederzydsche positie allerakeligst is. Het schynt my uit uwen brief toe, dat het weêr weer zeer verschillend is geweest, te Kampen schynt men storm en harde regens gehad te hebben, wy hebben toen wel wind en regen gehad, maar volstrekt niet van zooveel belang, dat dit u eenigermate ongerust behoeft te maken. Wy hebben het over het algemeen in het kamp al zeer goed getroffen met het weêr en in allen opzichte zal het ons eene aangename herinnering achterlaten. de zaken uit *een diensttoog* beschouwd, daar niet alleen geene 7 dooden of 30 gewonden daar gekomen zyn, maar geene de allergeeringste oneenigheid tusschen de verschillende schuttery noch de 14^e Afd[eling] plaats gehad heeft, zelfs geene andere ongeregeldeheid heeft plaats gehad, zoodat al het misdrevene door enkele personen op de dagelyksche wyze gestraft is en de generaal niet van het minste eenig rapport heeft kunnen krygen. De geruchten u ter oore gekomen zyn zeker uit deze provincie overgewaaid, waar dagelyks door kwaadwilligen, die by duizenden hier loopen, verspreid worden. Oude militairen verklaren dat zy nooit zulk eene orde en geregeldeheid in gedrag [4] (n° 4 / 6 aug / 1832) en waarneming van dienst door de manschappen hadden gezien of verwacht, dit is dubbeld mooi wanneer men denkt dat van 12 bataillons 10 bestonden uit schuttery van Gelderland, Noord en Zuidholland, Vriesland, Groningen, Utrecht en Overysseel zoowel stedelyk als landelyk, terwyl de 2 anderen van de 14^e Afd[eling] waren. Het zal my aangenaam zyn wanneer gy dit gerucht tot het nieuwste toe als gelogen wilt verklaren. Wat myn verlof betreft hierover heb ik in mynen laatsten geschreven. ik verwacht spoedig nadere tydingen omtrent onze politieke omstandigheden, zoolang hieromtrent niets zekers is en de vraag van oorlog of vrede alle oogenblikken kan beslist worden, kan ik met een gerust hart niet weg, Zoo spoedig ik evenwel kan, doe ik het, daar ik razend verlang. maar vooral in deze dagen is het moeyelyk van de voorposten te gaan. Het is hier zeer rustig en aangenaam. vooral is het dat men byna geen trom hoort. alleen appel wordt geslagen. voor het overige niets daar dit aan voorposten meest gedaan wordt. De Belgen zyn razend op de kruizen. de veld ontdekking in't Reveil en tweede ziet dagelysch de Belgische troepen, zy staan des nachts om 1 à 2 uur reeds over elkander aan de grenzen. wachten daar den dag af en trekken dan weder af, de Belgen schelden dikwyls en thans vooral op de kruizen van de gestolene kanonnen die zy dreigden op den

20de te rug te zullen komen halen. Van onze zyde wordt nooit gescholden zelfs nooit een woord gesproken op alles wat zy doen, dit is stellig verboden. Onze zaken staan, hoe zeer onzeker, in de laatste dagen niet slimmer, wanneer wy eens de tyding eener schikking mogte ontvangen, dan zouden wy gevaar loopen van blydschap gek te worden, het is niet te begrypen hoe het ons verveelt, thans in die lange dagen weinig te doen hebbende, slaperig zynde zonder bezigheid is onze onderlinge omgang het eenige wat wy hebben. Ik heb niets by my dan het noodige in campagne dan, ook geen boek, evenwel <smorgen[s]> wat lectuur te ontvangen van den dominé. Hier is namelyk eene kleine protestantsche gemeente; zooals ook te Bladel en <Hapert> hetgeen wy tot nu toe niet getroffen hebben, ik ben nieuwsgierig hem zondag eens te hooren. Drie officieren of vier zyn by hem in kwartier en zeer te vreden. Nu beste moeder groet de familie en kennissen en geloof my uwer hart. liefh.

Hoogloon 27 26 July
1832

Ernst

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: n° 4 / N° 53, XIX Hoogloon 26 July 1832

In de marge: N° 4 / July / 1832

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 4 beschreven.

Beste Moeder!

Myne verwachting dat de vyandelykheden niet zullen hervat worden is heden weder versterkt. Na eenen kleinen marsch van Erp over Vechel zyn wy heden morgen om 9½ uur hier gekomen, waar wy heden met de geheele brigade by een zyn, gy kunt begrypen, hoe druk het hier is, daar buiten de stad de brigade, afdeeling en bataillon en de meeste officieren 3500 man in het dorp gelogeed zyn. Ik beklaag de arme boeren die slegte soldaten krygen. het geheele leger is brigades gewyze heden byeen getrokken, in den omtrek van 4 erven hoor ik liggen heden 36 bataillons. Zoo als de geruchten heden namiddag loopen zal er niets voorvallen, het brood is niet uitgedeeld en het overige afbesteld. Zoo <even zyn> de kwartiermakers der kurassiers die heden van Schyndel weggetrokken waren, door gekomen om de kwartieren weder te Schyndel te bestellen en het <zal my> niets verwonderen, dat wy morgen weder orders krygen om naar andere lan<den> moesten terug te gaan en er weder niets zal gebeuren. Evenwel weten wy niets met zekerheid, maar wat er gebeure, doe my het genoeg en geloof nooit enig gerucht *noch goed, noch kwaad*. Ik schryf alle dagen wanneer er iets is, dat voor u interessant is en met de waarheid overeen komt, wanneer er deze morgen niets byzonders geschiedt, schryf ik niet, voor dat er wat te schryven valt. Wy zyn best te vreden, maar het is een rare drukke winkel. By de Jong heb ik eene visite gemaakt; morgen ben ik te dineren gevraagd. Adieu beste, ik verlang zoo naar tyding. De gezondheid blijft onder de troepen goed. Te 's Bosch is de ziekte begonnen. Wees zoo goed aan Jan te zeggen dat hy aan den broeder van Beelaerts of aan zynen vader deze tyding mededeelt. Groet allen

S^l Oedenrode 16 Sept
1832

Uw hart. liefh.
E.

Aantekeningen:

licht beschadigd.

Bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 53, XX St. Oedenrode 16 September 1832

Enkel, kant 1 beschreven, kant adres: n° 6 / Hoogwelgeborene Vrouwe / Mevrouw Douair. Baronesse van Ittersum / geb. Baronesse Van der Merwéde / te / Utrecht

Beste Moeder!

Uwe letteren van den 27^{<sen>} heb ik eerst den 31^{<sen>} of 1te Nov[ember] ontvangen, door dien Delawyn in Dinther by de vyfde kompagnie is gekomen en hy my dus misschien niet heeft kunnen vinden. zeer aangenaam was het my eens weder eenen langen brief van u te ontvangen, ik kan niet ontkennen, dat ik my wel wat ongerust maakte, hoewel ik van eene andere [kant] begreep, dat wanneer er iets was, Jan my

zulks wel zoude schryven.

Zeer bedank ik u voor uwe hartelyke wenschen by gelegenheid van mynen verjaardag, met dankbaarheid erkende ik het voorregt u by voortdoring te mogen bezitten, die het geluk van ons leven uitmaakt, ik was zoo gaarne in de gelegenheid geweest u te bedanken voor al de zorgen die gy in dat jaar weder voor my gehad hebt. Ik heb dien dag als gewonelyk doorgebracht zonder dat iemand er notitie van konde nemen. De vooruit zigten zyn sedert niet helderer geworden, wy zyn zoo als het schynt in eene groote spanning en wel dat zullen wy misschien de grootste schanddaad in de jaarboeken der wereld zien gebeuren, die namelyk dat Eng[el]l[and] en Fr[ankrijk] met Belgie op het sleeptouw ons als vyanden zullen beschouwen en ons door geweld zoeken te brengen waarheen zy ons door de schandelykste eischen vry[2]willig niet hebben kunnen brengen. Maar daar tegen over zullen de geschiedrollen ook gewag maken van een volkje naauwlyks zigbaar op de wereldkaart, dat de regtvaardigste zaak verdedigende, voor een oogenblik vrede, het regt niet wil verkrachten en sterk op dat regt voor de magtigste vyanden niet beeft en voor de zwaarste bedreigingen niet terugdeinst. Dat alles aangewend heeft om eenen eerlyken vrede te verwerven maar dien niet kunnende verkrygen geen schandelyken onderteekent. Nimmer zal [in] de geschiedenis een voorbeeld kunnen <voor comen>, waar na zoo vele opofferingen, na zoo veel druk en moeyelykheden een volk zoo eenstemmend met de regering en onderling gebleven is, ja wat meer is, had men vroeger twyfelingen omtrent de bedoelingen van het gouvernement, door de beantwoording der troonrede is ieder gerust en kalm, overtuigt zoo, als Van Alphen in 1830 zeide, toen hy verklaarde: dat de natie aan het gouvernement of den koning niet zoude ontvallen, indien het gouvernement of de koning aan de natie niet ontviel, overtuigd zeg ik, dat dit thans is gebeurd. Staan er nu misschien groote gebeurtenissen voor de deur en dreigen magtige vyanden, wy dreigen ook en zyn ook magtig. het is daarom dat ik nog niet aan eenen wezenlyken aanval op ons geloof, weinige dagen zullen dit ophelderen. De hoop dat wy eene beslissing naby zyn ten minst *misschien* verheugt ons alle zeer. Zoolang er geene verandering van zaken komt, blyven wy zeker hier.

Gisteren heeft Ziepprecht de nieuwe veldprediker by de divisie hier gepredikt over Romeinen 12 v[ers] 12 en heeft die stof zeer [3] gepast behandeld op de tegenwoordige omstandigheden, het deed my veel genoegen, dat de soldaten op zulk eene wyze eens hoorden hoe ongelukkig het land is, hoe zy zich het beste daaronder hadden te gedragen. De gezangen werden geaccompagneerd door ons horen muzyk, die eenige psalmen en gezangen in muziek gezet hebben om het orgel te vervangen.

Omtrent onzen Veenendaal zal Jan u wel geschreven hebben, indien ik nu maar weet wat Bosch gegeven heeft, dan zal ik voor het overige zorgen

Het zuur wordt met succes gebruikt, om <beurte> uw zuur en het zuur van Mevr[ouw] Braber, zyn de gevoelens verdeelt. de meesten vinden het uwe lekkerder omdat het minder heet is, ik vind het beide lekker, daar ik ook wel van heet houde.

Ik hoop spoedig die politiemutsen te ontvangen om dezelve by eventueel marcheren te kunnen gebruiken.

Ik heb uit uwen brief ook gezien, dat gy weder in een ander genootschap gekomen zyt, ik wenschte wel dat men u eindelyk eens wat rust liet, en de Utrechtenaar zelve ook eens <aansprak>, de <stedelingen> moesten zoo als het schynt dadelyk weder vervangen worden, dit vind ik anders een groote uit redding. van A[rnold] en J[an] W[illem] heb ik lang niets gehoord. van R[udolf] heb ik gisteren eenen brief gehad, die zeer wel was. De brieven van my en Car[oline] v[an] d[er] W[yck] croizeren zich altyd, ik had juist weder omstandig geschreven. Nieuws is hier niets, buitengewoon weinige zieken, thans 20 zieken by het geheele bataillon. minder dan in voorleden jaar om dezen tyd by onze kompagnie *alleen* had. Groet Jan en alle kennissen en geloof my als altyd

Uwen hart. liefh.

E.

Heeswyk 5 Nov
1832.

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 53. XXI Heeswyk 5 November 1832

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: n° 1 / 5 Nov. 32 / Hoogwelgeborene Vrouwe / Mevrouw Douair. Baronesse van Ittersum / geb. Baronesse Van der Merwéde / te / Utrecht

Beste Moeder!

Ik wil met Rose die morgen zyne vrouw naar Utrecht brengt, u nevensgaande f 100 toezenden, dezelve zyn

van de waschvrouw myner kompanie, ik wenschte die thans niet gaarne by my te houden, wanneer gy dezelve noodig hebt, kunt gy ze gebruiken, mits het maar goed aangeteekend wordt. Ik verlang al weer zeer naar tyding van huis; het pakje met de politiemutzen zeep doosje en sleutel zyn my goed geworden en zeer naar genoegen. Ik hoop dat Jan door Nahuys de metalen kruizen zal ontvangen hebben Het verheugt my zeer, dat hy zyn examen gedaan heeft, hy kan dan meer voor u doen en meer by u zyn, by al wat u misschien mogt kunnen gebeuren, het geeft my ten minsten groote rust daar ik my kan voorstellen, dat de tegenwoordige dagen u weder in die onzekerheid dikwyls moeten pynigen Ik tob meer over u als over my en ons en bewonder meer en meer de opofferingen die gy voor het land gedaan hebt, door ons alle te laten vertrekken, wanneer ik u vergelyk by zoo vele ouden die dit in der tyd weigerden, of naderhand hunne kinderen het leven door klachten moeyelyk maakten. Ik kan u verzekeren, dat myne vurigste wenschen daarheen gaan, dat alles in vrede moge geeëindigd worden en wel spoedig, daar [2] ik niet begryp, wat ik ooit in de maatschappy zal kunnen uitvoeren, maar nog meer verheug ik my dagelyks, dat gy en wy tot behoud van ons voorheen zoo gelukkig vaderland, al datgeen gedaan hebben, wat ons gevoel en onze pligt van ons vorderden. Ik verheug my, dat ik nooit het huis van Oranje zwaar verdacht heb ik den loop der onderhandelingen, maar dat ik steunende op de officieele stukken heb kunnen zeggen, dat het zelve de belangen van het volk hoogachtte. Zedert het antwoord der Staten aan den Koning voel ik my hierin gesterkt en zie met bedaardheid de toekomst te gemoet, wat de zelve ons moge brengen, wy hebben tot behoud van ons land en onze onafhankelykheid gedaan wat wy vermogten, nemen de zaken eenen ongelukkigen keer dan hebben wy nu geen verwyte te doen, zoo als de lafaards en eigenbaatzuchtigen die hunne <knooken> niet durfden wagen of in troebel water wilden visschen, mogten al onze opofferingen met eenen gelukkigen uitslag bekroond worden, dan kunnen wy die personen het altyd onder de neus wryven, dat wy hiervan de oorzaak zyn. Wat doet ons gouvernement zulk een taal voeren? Het vertrouwen op het leger, waarin krygstucht goede geest, yver, geduld en pligtgevoel heerscht en ik geloof ook moed genoeg om gevaren te trotseren.

Omstandigheden veranderen den mensch zult gy zeker zeggen, wanneer gy my op meer militairen dan burgerlyken toon hoort spreken, maar in tyden als deze beschouwt men de zaken van een hooger standpunt en wilde men alleen zyn eigenbelang zoeken, dan zouden vele van ons zeker eenen geheel anderen weg moeten inslaan.

[3] Wy zyn tot nu in onze oude <standplaats en> rustig, evenwel op de eerste tyding marschvaardig. Men zoude zeggen het kan nu niet nader of groote gebeurtenissen staan voor de deur, Frankryk en Engeland zoo als men zeggen kunnen niet terug en nog is het of men er aan twyfelt. Zoo de bedreigingen bewaarheid worden zal de geschiedenis geen tweede voorbeeld kunnen aantonen van eene zoo schandelyk handelwyze, en <dan> nog altyd blyft by my de overtuiging, dat op de eene of andere onberekenbare wyze redding voor ons zal opdagen en onze regtvaardige zaak zal zegevieren. Wy hooren hier niets dan hetgeen ons de com[mand]anten mededeelen, wy zyn op alles voorbereid, maar met weinig zorgen, wy houden ons maar vrolyk, hoe zeer wy, by onverhoopte vyandelykheden, het gevaar onzer positie inzien, vinden wy noodelooze zorgen voorbarig, die ons daarby niets helpen, dan om ons neder te slaan. Ik heb uit geruchten opgemaakt dat Henri 1ste Luit^t is geworden, dit is eene goede promotie op zynen leeftyd. Ik ben by voortduring geheel alleen by de kompanie, v[an] d[e] Heyden is nog ziek te 's Hage, ik verlang <nu> weer van iemand die boven my zou komen en de menschen niet kent te zullen krygen, geene hulp, die maakt dat ik nu alles alleen moet doen en voor al het onaangename zit en de verantwoording heb zonder het voordeel. Mogt er iets gebeuren dan is het dubbeld onaangenaam, Siccama komt wel terug, maar dat is al en daardoor zonder meede kompanie, misschien minder gebruikers, terwyl het my eenmaal in deze betrekking zynde, onverdragelyk zoude zyn verschoond te moeten worden. Nu wy zullen zien, houdt u maar zoo rustig en vrolyk als wy, verheugen wy ons over de houding van ons land en den koning en vertrouwende op de voorzienigheid zal het einde goed zyn. Adieu groet alle uw hart. liefh.

Heeswyk 12 Nov

E.

1832

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 53, XXII Heeswyk 12 November 1832

Onderaan de brief in een ander handschrift: dond.

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: N° 2 / 12 Nov. 32 / Hoogwelgeborene Vrouwe / Mevrouw Douair. Baronesse van Ittersum / geb. Baronesse van der Merwede / te / Utrecht

Beste Moeder!

Gy zult door Siccama myn briefjes ontvangen hebben, maar daar ik my kan begrypen, dat gy in deze donkere dagen wel eens een maal meer tyding hebt, zoo kan ik u melden dat ik dezen op den avond van den 17^{en} schryf en er tot nu geene de minste order van marcheren is en er ook geene de minste buitengewone drukte heerscht. Ik word wederom meer en meer geneigd te gelooven, dat de Mogendheden het onderling niet oneens zyn en men nog plan heeft de zaken te schikken, zoodat de tegenwoordige maatregelen slechts dienen om het volk zand in oogen te strooien. Hoe kan men anders het aanhoudend verblyven verklaren onzer gezantschappen in Londen en Parys en wederkeerig die van Londen en Parys by ons te midden van reeds openbaar aangevangene vyandelykheden. De Mogendheden zullen zich daarboven misschien nog wel bedenken en naar myn inzien is eene belegering van Antwerpen voor Belgie voor zulk een belang, dat zy niets vuriger moeten wenschen, dan dat dezelve niet geschiedt. Wat zoude hiervan het gevolg zyn, het bombarderen harer grootste koopstad en het vernielen der zelve, De citadel zal door in de lucht te springen en na duizende menschenlevens gekost te hebben, uit onze handen geraken, maar wat zegt dit? niets anders, dan dat wy dezelve verloren hebben, de stad vernield is, zonder dat daarom Belgie de Schelde heeft, die wy sluiten door het zinken van schepen. Weg is dan hunne koopstad, hun handel, terwyl wy een land met onze verdedigings middelen nog bezitten: Wilde een vermetele vyand [2] daar komen bestoken dan zoude dit meer dan eene uitroeiing zyn van het tractaat van November 31 en het signaal zyn van eenen algemeenen oorlog, zonder dat daarom Belgie zoude winnen. De onafhankelykheid van dat land zoude in gevaar komen en na het einde van den oorlog zoude altyd hare stad vernield en de Schelde gesloten zyn. Evenwel is het mogelyk, dat de Franschen reeds in Belgie zyn, dat zy de citadel zullen belegeren, denkende dat wy de stad ongemoeid zullen laten, wanneer van die zyde niets tegen de citadel ondernomen worde hierin zullen zy zich bedrogen vinden. Wonder is het, dat wy tot nu niets hooren en er zelfs vredelievende geruchten in omloop zyn, wy zyn marschvaardig. Kwam tegen den algemeene verwachting eene minnelyke schikking, welk vreugde zoude dit overal veroorzaken ook onder het leger, want hoe goed gezind, geloof ik hen niet die altyd naar oorlog zeggen te verlangen, de massa komt er voor uit, dat zy liever vrede hebben, dan oorlog. en liever zoo naar huis gaan dan den onzekeren oorlogskans wagen. Wat is er aan van het praatje omtrent het uitrukken der studenten, ik denk niets? Zy zullen niet weder opgeroepen worden, voor dat de tweede ban⁴⁰ even <wel> zoude moeten uittrekken.

Ik verlang zeer naar eene verandering van kantonnement, daar wy ons hier schrikkellyk verveelen, wy liggen zeer uiteen, zoodat wy den avond onder ons te Heeswyk blyven, de overigen te Dinther, het leven wordt daardoor veel eentoniger dan wanneer men op *één*e plaats is, hierby komt de last, dat wy om 8½ uur 's morgens te Dinther moeten zyn om te exerceren en daardoor niet lang genoeg naar onzen zin kunnen slapen. Dit laatste zult gy zeggen is voor jongelui goed, maar wezenlyk ik amuseer my dikwyls het best, wanneer ik slaap.

Gisteren avond ontving ik eenen brief van Siccama, die my onder anderen ook schreef, dat Schrikker volkomen gratie [3] heeft van den Koning. een goed bewys, daar men by het gouvernement weet hoe de zaak zit, daar hy ontwyfelbaar volgens de wet strafbaar was, het is eene <slag> door het gezigt van Bossen van aanbelang - Wees zoo goed aan de Vos te zeggen dat hy omtrent zyne rekening handelt volgens afspraak met Siccama en dat Schrikker ons dan kennis geeft. Siccama schreef my laatst ook, dat hy by u gegeten had en zich zeer had geamuseerd. Ik hoop dat het hof zyn verlof niet zal trachten te verlengen, dit kan op den duur niet, dan is het beter, dat het hof zyn ontslag vraagt! hetgeen ook moeyelyk is om zyne dienstpligtigheid. *Sicc[ama]* is thans te Utrecht, wat zegt men daarvan? wy zyn er over verontwaardigd, het is eene schande. Hy trekt eerst uit, vraagt zyn ontslag, zoo als gezegd werd om eene kwaal, kwam terug zoo als men voorgaf na zyne herstelling, maar eigenlyk omdat men hem van hooghand het zeer kwalyk had genomen, dat hy naar huis was gegaan daar de koning hem eene zoo schoone post had gegeven. Zedert neemt hy ieder oogenblik verlof, zyne komp[agnie] laat hy in de steek, trekt te huis zyne volle post en nog maandelyksch half tractement als kapitein circa f 70, dus is zyne *opoffering* eene goede finantieele speculatie. Ik vind hem ten minste nog beter die royaal zegt ik rook niet uit, als iemand die den schyn wil hebben van het vaderland te dienen, maar hiervan gebruik maakt om winst te trekken en naderhand te blaffen. Thans loopt hy zeker met knevel, en kruis en is in de 2 jaren meer te huis dan by het leger geweest. Voor zulke menschen moet een ander last hebben zonder lust. Jan zal het nu wat rustiger hebben, ik wacht hem in de wintervacantie zeker by my, indien gy hem missen kunt, wy blyven wanneer wy winter kwartieren betrekken zeker in de omstreken van 's Bosch.

Ik ben by voortduring alleen by de komp[agnie] daar v[an] d[er] Heyden nog ziek is te 's Hage.

40 De tweede ban bestond uit mannen tusen de 26 en 35 jaar. Zie ook voetnoten 27 en 86.

Nieuws kan ik u niets melden, ik heb brieven van A[rnold,] J[an] W[illem] en van Motman, adieu groet alle en geloof my uwen hart. liefh.

Heeswyk 17 Nov.

E.

32

18 Nov. alles rustig

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 53, *XXIII* Heeswyk 17 November 1832

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: N° 3 / 17 Nov. 32 / Hoogwelgeborene Vrouwe / Mevrouw Douair. Baronesse van Ittersum / geb. Baronesse van der Merwede / te / *Utrecht*

Beste Moeder!

Uwe beide brieven met de post en Siccama zyn my gisteren avond geworden, nadat ik uit den Bosch kwam. Ik had al lang plan gemaakt om eens eene visite te maken aan de familie Steinbuch. Het weêr was gisteren zoo mooi en er liepen zoo vele geruchten, dat ik besloot eens naar den Bosch te wandelen om dan tevens aan myne nieuwsgierigheid te voldoen. Ik ben by Steinbuch allervriendelykst ontvangen, zy vroegen dadelyk ten eten en te logeren, welk laatste ik niet durfde te wagen. Terug komende was ik niet weinig verwonderd Siccama, Calkoen en Nahuys te zien. weinige oogenblikken [later] kwamen Hinlopen en Maquelyn, en konden wy zodoende [merken] dat de verlofgangen alle opgeroepen waren, waarvan by ons niets bekend was. Ik kan my begrypen dat de tydingen in de laatste dagen u zeer schokken moeten, daar u dezelve zeker veel ongerustheid moeten veroorzaken. Alles draagt by om het waarschyndelyk te maken, dat de vyandelykheden zullen hervat worden, en nog twyfel ik er aan. Ik heb nog de hoop niet verloren, dat aan den voet der citadel het niet tot eene schikking zoude komen. Hoe donker alles mag staan, ik zie nog licht. Gerau heeft 10 dagen noodig om preparaties te maken. heeft dit niet veel van vertraging? Engeland protesteert tegen de zinsnede in de dagorder van Evain, willende de tegenwoordige maatregelen volstrekt niet als oorlog beschouwd hebben tegen Nederland. De byeenkomsten der gezanten der Mogendheden te Londen [2] bewyzen dat er nog onderhandeld wordt. De Engelsche en Fr[anse] vloten handelen ieder afzonderlyk, zoodat er wantrouwen schynt te heerschen. Evenwel kan men met zekerheid de bedoelingen van Frankrijk niet weten en moet men eene stellige houding aannemen. Alle de genomene maatregelen van organisatie der <Raaden> schuttery van wapening der studenten, is dienstig om buiten af het besluit van Nederland te doen kennen als onwankelbaar, maar daarom zie ik den tweeden ban en de studenten nog niet uitgetrokken. Ik geloof dat de laatsten niet uit zullen trekken voor en aleer de tweede ban mobiel wordt. Het oproepen der verlofgangers, keur ik daarom ook zeer goed, door dit alles toont men waakzaamheid na een stellig genomen besluit. Er blyft by het leger en aan het hoofdkwartier de grootste rust heerschen, wy merken niets buitengewoons en worden door geene orders en onrust gehouden, het is als of wy winter kwartieren hebben. Zeker is er slechts eene brief noodig om alles in rep en roer te brengen maar tot nu toe is zulks niet geschiedt. Wy houden ons marschvaardig omdat wy de mogelykheid veronderstellen, zonder het daarom voor zeker te houden. Gy moet u daarom niet te ongerust over ons maken, wy hebben het nog zeer goed, maken ons volstrekt niet ongerust, wy wachten zeer bedaard af, wat de volgende dagen ons zullen aanbrengen.

De manschappen raken meer en meer bekend met den aard der tyden en zoo ik het kan beoordeelen, zyn zy met den besten geest beziel. Schoon wy allen niets liever wenschen dan vrede geloof ik wel dat wy om goed zullen als het zoo zyn *moet*, Ik geloof nooit, dat wy vervallen zullen, men zal een leger tegen Frankryk niet opofferen, maar zal het integendeel sparen, om den geboortegrond te verdedigen, men zal zyne krachten sparen om te verdedigen wat men heeft. Ik weet niet hoe het komt [3] maar over het algemeen zien wy het hier nog al <niet zoo> dat zwart in, wy hebben weinig stof van gesprek en dus behandelen wy onze zaak dagelyksch van voren af aan en zoeken overal het onze uit. Daarby komt de overtuiging dat wy eene regtvaardige zaak verdedigen, die toch van het einde naar meerdere of mindere opofferingen zal zegevieren. Ik ben over<tuigd> met u dat men by den dag moet leven, niet angstvallig zorgen, in ons land heeft meermalen het water aan de lippen gestaan en zyn wy door de voorzienigheid gered, hierop vertrouw ik ook nu. Ik hoop maar dat uwe gezondheid door alle die omstandigheden niet te veel moge lyden.

Ik heb nog niet vernomen of de f 100 door Roze u toegezonden u geworden zyn, wees zoo goed daarvan

maar aftenemen het geld voor mevr[ouw] Veenendaal en Van Deudekom. en aan de Beer voor 5 onderbroeken à f 3,25 de som van f 16,25 aan de kerk geleverd. hy heeft op de rekening gezet f 3,50 maar in persoon heb ik de zelve voor f 3,25 gekortet. Het pakje van Jan met het metalen kruis heb ik ontvangen, maar ik geloof dat hy my een *echt* kruis gezonden heeft. De persoon in kwestie woont by nader onderzoek buiten de <Waendpoort>. Feliciteer Jan met zyn promoti[e] tot korporaal, ik hoop, dat hy niet noodig zal hebben veel te fungeren.

Zoudt gy my ook twee paar wollen kousen kunnen laten breien, de myne zyn zoo slegt, dat ik regulier alle dagen eèn paar doorloop, dan zoude ik dezen naderhand kunnen laten aanbreien.

Nieuws is hier niet. ik ben zeer verheugd dat Siccama terug is, ik heb nu nog al hoop, dat hy blyven zal. Nu oudje, houdt maar goeden moed, het zal nog wel gaan, zorg over ons niet, want is wezenlyk niet noodig. Zoodra er iets gebeurt schryf ik dadelyk. Adieu groet alle kennissen en geloof my

Uwen hart. liefh.

E.

Heeswyk 23 Nov
1832

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 53, XXIV Heeswyk 23 November 1832

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: N° 1,2 October / n° 4 Nov. 1832 / 23 Nov. / Hoogwelgeborene Vrouwe / Mevrouw Douair. Baronesse van Ittersum / geb. Baronesse Van der Merwéde / te / Utrecht

Beste Moeder!

Door Jan zult gy vernomen hebben, dat ik uwen brief wel ontvangen heb, ik wil den zelven heden beantwoorden daar ik anders gedurende den geheelen week, daarin verhinderd zoude zyn. Morgen moet ik namelyk naar Breda om te getuigen in de zaak van de Majoor de Bossen, die zaak schynt verder voortgezet te zullen worden, woensdag morgen ben ik geciteerd, ik heb gisteren aan R[udolf] en H[enry] geschreven en hen verzocht om dingsdag avond in Breda te komen, wy kunnen dan aangenaam een 24 uren tezamen daar doorbrengen. Ik ben zeer nieuwsgierig te hooren hoe het met Bossen zal afloopen. Ik had van de eene zyde wel gewenscht geciteerd te worden naar Utr[echt] maar van eenen andere zyde is hier veel tegen, waaronder <weer> het weder heen gaan. De tegenwoordige omstandigheden zyn van dien aard, dat men zich op alles moet gereed houden, de toekomst is zeer duister. De verdediging der citadel gaat gelukkig en men had niet durven <bedenken>, dat St Lauront zich zoo lang had kunnen houden. de tyding over het bemagtigen derzelve trof ons gisteren zeer en gy kunt u niet begrypen hoe zeer het my hinderde Tevens dit in de societeit uit de courant voorlas, hoe alle burgers luisterden om zich inwendig daarover verheugden. Het zyn beesten die nog als party tegen ons over blyven staan. dagelyksch ergeren wy ons, de geestelykheid steekt het hoofd op, naar mate zy denken, dat <noodzaak> lyden [2] In de afgelopen nacht hebben vele van ons niet kunnen slapen uit medelyden met alle die braven, die daar afgesneden van hun land, door ons niet kunnen geholpen worden. Voortreffelyk gedragen zy zich, zonder voorbeeld is zulk eene brave houding, ik schrik dagelyksch tegen de tyding die wy zullen moeten hooren, want hoe weinigen er tot nu toe gebleven zyn in vergelyk met het moordadig vuur, wordt nu ook dagelyksch de zaak ernstiger en bloediger. v[an] Buren die zwaar gewond is, is een broeder van den bakker, een knap braaf officier, dien ik zeer goed kende. Schrikkelyk is de positie ook der betrekkingen, dikwyls denk ik aan de moeder van Grond. Wat zal er gebeuren wanneer de citadel over is? Wy moeten hierover nog niet denken en ons maar verheugen dat alles nog zoo gelukkig gaat, dat onze zaak zoo moedig verdedigd wordt en wy zoo weinige verliezen tot nu te betreuren hebben. Wanneer wy ook in deze dagen wel eens treurig gestemd zyn, dan is dit niet over ons, wy hebben het daartoe te goed en te rustig, maar dan is het over hen die op eene zulke schandelyke wyze aangerand worden. Van dag tot dag wordt men meer met verachting vervuld voor Frankryk en Belgie dat zoodanige hulp behoeft.

Ik bedank u zeer voor het vers van Tollens, het is my zeer bevallen, wanneer gy eenige tractaatjes verzendt, zal ik die met genoegen uitdeelen aan de manschappen.

Ik hoop dat gy thans weder van zessen klaar zult zyn. ik kan my wel begrypen, dat gy van tyd tot tyd door alle uwe zorgen niet wel wordt, te meer daar hoe langer de zaken duren, zoo veel donkerder alles wordt en er van alle kanten meerdere toebereidselen gemaakt worden tegen ernstige aanvallen. Evenwel moet men de [3] hoop niet opgeven, men moet tot den laatsten dag zich voorbereiden maar daaruit volgt nog niet, dat alles zal

moeten gebruikt worden.

Ik verveel my by voortduring vry wel, 's avonds soupeer ik geregeld met koffy, onder eene groote boeren schoorsteen by een open vuur naast myn stinkend bed. Evenwel doet het aan myne gezondheid geen kwaad, ik ben altyd gezond als een visch, hoofdpyn ken ik niet meer, 's avonds zyn wy hier met eenigen byeen en amuzeren ons zoo veel mogelyk, maken een partytje, drinken een glaasje punch. dan komen de couranten waarby het noodige gepolitiseerd wordt. Twee malen hebben wy soupér gehad, iedere keer op eene rolpens van Mevr[ouw] Braber, die aan alle Heeren uitnemend gesmaakt heeft, als een rein voortbrengsel uit eene hollandsche keuken. Cornelis is zeer wel, houdt zich zeer best. De gezondheid der troep is buitengewoon, van het geheele bataillon 24 man in het hospitaal. De geest is volmaakt hoe zeer vele in een jaar niet te huis zyn geweest, ontstaat geen de minst gemok. Nieuw[s] is hier natuurlyk niets, ontvang de compl: der kennissen en geloof my als altyd

Uw hart. liefh.

E

Heesw. 17 Dec
1832

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 53, XXV Heeswyk 17 December 1832

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: n° 2 / 17 Dec: 32 / Hoogwelgeborene Vrouwe / Mevrouw Douair. Baronesse van Ittersum / geb: Baronesse van der Merwéde / te / Utrecht

Beste Moeder!

Dezen morgen heb ik met Natewitsch het mandje ontvangen met de brieven, hemd en hetgeen daarby gevoegd is, voor den inwendigen mensch. De kippen zien er heerlyk uit en ik twyfel niet of dezelve zullen heerlyk smaken. Van het zuur en de abrikozen hebben wy met smaak dezen middag gegeten, het was eene groote verrassing. Van Bosch ontving ik te gelyk een groote kalkoen. Was het pakje van Muller berooft, dit heb ik niet ontvangen, wanneer is dit afgezonden? Het hemd heb ik ontvangen en zal nu het een gebruiken om de anderen te verstellen, die geheel vergaan dan heb ik vooreerst geen nieuw nodig.

Ik kan my begrypen hoe u de capitulatie der citadel overviel, wy ontstelden er hier ook van en hadden ons daarop nog geenzints zoo spoedig voorbereid.⁴¹ Men heeft den toestand dier arme bezetting niet gekend, wanneer men nu nagaat dat zy vooral buitengewoon geleden hebben zedert den 11^{den} toen alle gebouwen reeds vernield waren, dan moet men zich over zulk eenen heldenmoed verwonderen, die zulke gevaren trotseert, zich zulke ontberingen laat welgevallen en zich niet overgeeft, dan nadat alle middelen van verdediging uitgeput waren. Men moet zich verwonderen dat by zulk een bombardement zoo weinige verliezen naar evenredigheid te betreuren zyn en zeker mag daarin een byzondere bewaring der Voorzienigheid gezien worden. Ik verheug my thans dat de storm niet is kunnen afgewacht worden daar hierby veel nutteloos bloed zoude vergoten zyn, zonder [2] daardoor roem behaald te hebben. Chassé is in zyne ongelukkige positie door den Koning waardig beloond en in hem het geheele garnizoen, dit zal hem in zyne gevangenschap tot troost zyn, terwyl de vyand hem zeker nog meer zal eeren.

Hoezeer ik aan het bezit van Lillo en Liefkenshoek voor om op zich zelven weinig waarde hecht, geloof ik dat het goed is dat men de ontruiming weigert en het principe vol houdt van niet meer aftestaan, dan door geweld gedwongen. Eene eerste proef tegen Holland heeft Frankryk sterker gemaakt en misschien zullen zy blyde zyn niet verder te behoeven te handelen, een schoon voorwendsel is het tot waarborg medevoeren der gevangenen. Wonderlyke tyd waarin een naburig bondgenoot onze vestingen komt bestormen, onze soldaten krygsgevangenen medevoert, en toch gehouden wordt onze vyand niet [te] zyn. Met genoegen zie ik dat Grond wel is, hy ondervindt veel nu voor de tweede maal krygsgevangenen, zyn lot zal thans evenwel beter zyn.

Uit de courant van gisteren zoudt ik zeggen, dat er te Parys druk onderhandeld wordt, ik vlei my met niets meer, dit heb ik te dikwyls te vergeefs gedaan

De brief van Caroline v[an] d[er] Wyck [vond] ik weer zeer hartelyk, wanneer er brieven van haar komen al zyn die met een ouwel⁴², dan moet gy die gerust open doen, daar dezelve geene geheimen bevatten en zy

41 Een Frans leger van 40.000 man trok opnieuw België binnen. Chassée moest de citadel van Antwerpen overgeven.

42 Ouwel; een middel om een brief dicht te maken.

altijd denkt, dat gy die leest. Ik had juist heden weder aan haar geschreven, de brief was weinige uren weg. Met genoegen zag ik dat gy wel waart, altijd erken ik dit met dankbaarheid, maar meer dan ooit doorvoelde ik, op het afgelopen jaar terugziende, gevoel dat ons daaromtrent zoo veel meer geluk gegeven is als aan vele anderen, die van hunne dierbaarste betrekkingen verloren hebben. Gy kent onzer aller onbeperkte liefde voor u en onze dankbaarheid voor uwe aanhoudende en onvermoeide zorgen voor ons geluk, die gy ook in onze [3] treurige scheiding zoo veel mogelyk, door menig troostelyk woord verzacht. Hartelyk dank ik dan ook nu weder op nieuw voor al het goede wat gy my doet genieten en ik bid God dat hy u voor ons moge sparen, ik dank u ook voor uwe hartelyke letteren door Natewitsch medegebragt, die gy overtuigd zyt, dat voor my altijd van groote waarde zyn.

Groet s.v.p. alle kennissen en wees zoo goed aan Jan te zeggen, dat hy de kaart maar houdt. Hoe heeft A[rnold] het met de nieuwe leening gemaakt? Adieu

Uw hart liefh.

Heeswyk 30 Dec.

1832

E

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 53, XXVI Heeswyk 30 December 1832

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: n° 4 / 30 Dec. 1832 / Hoogwelgeborenen Vrouwe / Mevrouw Douair. Baronesse van Ittersum / geb. Baronesse van der Merwéde / te / Utrecht / Nieuwe gracht / hoek van de Schal / *Kensteeg*

Beste Moeder

Hoezeer ik op nieuw raden moet waar gy u by den ontvangst van deze letteren zult bevinden wil ik niet nalaten u by gelegenheid van de viering van uwen geboortedag myne hartelykste wenschen voor u toetezenden. Dien dag is voor ons alhier en voor my van zoo veel belang, dat wy niet anders dan met de grootste blydschap het geluk erkennen dat wy erdoor voortdurend bezit genieten, het spyt my op nieuw dat ik al weder dit jaar niet in de gelegenheid ben u in persoon myne dankbaarheid te betuigen voor die oneindige bewyzen van liefde die wy altijd van u ondervinden, van die gy overtuigd kunt zyn, dat met een dankbaar hart ontvangen worden. Het is dan ook alleen liefde voor u en het belang dat ik in uwe brieven stel, dat my in de *laatste weken* zoovele teleurstellingen gegeven heeft. Toen wy alle 5 in het leger waren kreeg ik alle weken tyding, thans zoo weinig dat ik zelfs niet meer weet waar ik u beschryven moet. Reeds eenigen tyd voor ik in Utr[echt] was had ik niets van u gehoord, zedert myn vertrek uit Utr[echt] 24 Mei tot heden 20 Juny heb ik niets van u gehoord dan een kattenbel van 3 Juny met toezegging van spoedig eene *brief* te ontvangen waarnaar ik nu nog moet wachten tot dat gy te Groningen op rust zult zyn. Ik behoef ons [2] denkelyk in de eerste dagen nog niet naar de komst van den facteurs te verlangen, om my ongelukkigen in het kamp verpoossenden met een weinig te verkwikken. Ik weet gy hebt het zeer druk, maar my dunkt het kraamvrouwenhuis⁴³ moet my niet hinderlyk zyn, ik zit nu 30 en 40 uren van de geheele familie verwyderd en ben alleen, terwyl gy met dezelfde drukte te voren aan 5 moest schryven, daarby is my uwe vlugheid met de pen volmaakt bekend en kunt gy in *een uur* al eene ferme brief schryven. Van A[rnold] heb ik lang niets gehoord, van J[an] W[illem] niets. hy zoude my ik meen rookvleesch gezonden hebben voor het kamp, maar hiervan is ook niets gekomen. Ik zal nu verzoeken van het niet meer te doen daar men zegt, dat wy in de eerste dagen van July het kamp verlaten. Maar genoeg op dezen toon, ik hoop dat gy het onaangename in myne positie zult inzien en het niet kwalijk zult nemen dat ik u myn gevoel opregt medegedeeld heb. Ik ben toch niet best gehumeurd over de wyze waarop men onze brave soldaten uit de armee weggejaagd heeft en brave menschen noodzaakt (die 2½ jaar braaf gediend hebben en trouw en waar van er vele alles verloren hebben), en hare menschen zeg ik noodzaakt om dieven te worden. Had men die duizenden op eene geregelde wyze huiswaarts geleidt op kosten van het gouvernement, men zoude ze overal met zekere vreugt ontvangen hebben, terwyl men hen nu moet vreezen als woeste benden die hun onderhoud moeten steelen en [3] hun nachtkwartier met geweld moeten nemen. Vele zyn er van hier naar Groningen, Vriesland en andere plaatsen zonder een cent. Hiervan is het gevolg grove ongeregeldheden en het verkoopen der landsgoederen,

43 De douairière Van Ittersum-van der Merwede was bestuurslid van de Utrechtse afdeling van de Maatschappij van Moederlijke Liefdadigheid.

waardoor het gouvernement meer schade zal lyden dan wanneer men die menschen even als in tyd van orde op de hoofdplaatzen per provincien had gedirigeerd. Uit ons kamp zyn omstreeks 4000 man weg, van ons Ba^m 290. De overigen zyn over het algemeen uitgedoofd, de puf is er uit, zoo wel uit spyt dat zy moeten blyven als over de wyze waarop hunne kameraden weggegaan zyn, die zelve zeer gevoelig aan dien behandeling waren. In gewone gevallen weet de soldaat ten minsten 14 d[agen] te voren wanneer hy met verlof kan gaan, en zorgt dan voor geld. Nu wordt het maandag gevraagd en dingsdag en woensdag moesten zy al weg. Ik verbeeld my dat wanneer het eens weder tot eene oprisping mogt komen zy niet zeer gemakkelyk zullen komen of de nood zoude al hoog moeten zyn. Van meer verloven wordt nog niet gesproken en men is hier nog ver verwijderd van de hoop op eene spoedige schikking. Vele gelooven evenwel, dat er ook aan officieren verloven zullen gegeven worden wanneer wy uit het kamp zullen zyn, dit komt my wel waarschyndelyk voor, in dat geval zal ik dadelyk moeite doen, evenwel zullen de officieren verloven krygen voor bepaalde tyd by afwisseling. Heden middag heb ik den brief van R[udolf] ontvangen en daaruit met genoegen gezien, dat gy wel waart, ook gehoord dat R[udolf] vrydag naar Zwol gaat om met u naar Groningen te gaan. wanneer? Ik zal nu maar denken dat gy den 23 te Groningen zult zyn en [4] dezen daarheen zenden

Mynen brief uit Oirschot naar Utr[echt] geadresseerd maar die u daar niet meer gevonden zal hebben zult gy thans zeker ontvangen hebben, zedert zondag avond ben ik in het kamp terug, geheel weder van zessen klaar, in de eerste dagen heb ik niet mede geëxerceerd, evenwel ben ik daarmede gisteren weder begonnen.

In het kamp hebben wy het in alle opzigt beter dan in het vorig jaar. 1° veel betere tenten 2° veel beter rantsoen⁴⁴ 3° veel beter eten en wyn 4° worden wy minder geplaagd. des morgens om 3½ uur gaat de eerste trom, om 4 uur op, van 6 - 9¾ uur exerceren, zonder rusten byna, met de geheele divisie en ligne, maar hiermede houdt het ook op, des middags moeten slechts eenige officieren en manschappen met de lyntjes exerceren. R[udolf] zal u wel expliceren wat dit is: Wy hebben hier ook eene vry aardige duitsche opera. Gisteren avond ben ik er geweest. De warmte is van tyd tot tyd nog al hinderlyk geweest, evenwel over het algemeen voor de maand Juny gaat het nog al. Ik zal u nu moeten verzoeken om eenig geld voor het kamp, ik kan het hier met myn tractement onmogelyk redden. Wilt gy dat ik er A[rnold] om schryf. meldt my dit s.v.p. Nu zal ik het hierby laten, daar de facteur vertrekt, groet s.v.p. alle de broeders enz. Ik zal op uwe gezondheid een glaasje drinken en my trachten verbeelden hoe gy te zamen dien dag in Groningen doorbrengt. Adieu

Uw hart liefh

E

Kamp by Oirschot
20 Juny 1833

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: Kamp by Oirschot, 20 Juny 1833

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 4 beschreven.

Beste Moeder!

Onze laatste brieven hebben zich gecroiseerd, toen ik den uwen ontving was de myne nog geen half uur weg. Gy hebt u in uwe eer thans hersteld en myne ontevredenheid (niet kwade *luim*) is weder geweken, blyvende ik op voortdurende beterschap hoopen.

Wy zyn thans na eene buitengewone drukke week weder eens geheel op rust en om u te overtuigen hoe wel ik ben zal ik u van al die onrust een verhaal geven. Zondag 30 July zoo als altyd om 3½ uur gewekt, de week hebbende moest ik op, om 10 uur kerk, zeer warm daarna groote parade, daarna moest ik op de wacht. Maandag 1 July groote manoeuvres in het vuur met de battery, waar<aan> ik by het Bat^a geen deel nam. doordien ik op de wacht was, die ik evenwel in stilte verliet uit overtuiging het iedereen my wel zoude vergeten. Hierby ontmoette ik den jongen v[an] d[er] Wyck, die van de marine by de Artillerie over was gegaan, ik herkende hem eerst niet. Dingsdag 2 July alles weder gepoetst, inspecties gehouden enz. woensdag 3 July met divisie battery enz. militaire promenade van 6 - 2 over Middel en Oosterbeen, Spontent en Oirschot. Donderdag 4 July gewone exercitien voor den Generaal en den Prins gedefileerd voor beide p.

44 Er staat: rantion.

p.c.⁴⁵ vrijdag 5 July alles voor het vertrek in order gebragt zoo wel wat my betreft als de compagnie.

Zaterdag 6 July Eerst met alle de officieren der divisie afscheid genomen van L. Ewes, daarna buiten het kamp op de Frontwacht, die ik eenige uren verliet om myn goed te pakken en te verzenden. Zondag 7 July Des morgens om 3 uur reveille, om 4½ uur het kamp verlaten, ik kreeg de achterwacht, over Best naar St Oedenrode, daar by de Jong koffy gedronken en een boterham. Mevr[ouw] de Jong is naar Kampen vertrokken of vertrekt eerstdaagsch, van daar op Vechel, waar wy [2] des nachts bleven. Maandag 8 July Des morgens om 3½ uur reveille, over Uden naar Zeeland gemarcheerd. Ik had weder de achter wacht - Dingsdag 9 July Des morgens om 3½ uur reveille. van Zeeland over Grave gemarcheerd naar onze kantonnementen. De staf van het Batⁿ is met de 2^e en 4^e komp[agnie] te Groesbeek in het bezemmakers land, de 1ste met een gedeelte der 5^e te Heumen, de 3^e en het overig gedeelte der 5^e te Malden met Heumen eene gemeente uitmakende en de 6^e te Wychen by het groot Reservepark van het leger. Ik ben dus hier met Hinlopen, Nahuys en eene van onze geneesheer. Myn billet is by Mevr[ouw] Craan de moeder van Mevr[ouw] Boreel, die gy te Neuwied eens ontmoet hebt, heden middag ga ik even wel naar den burgemeester den H^r Mos. Mevr[ouw] Craan is namelyk te Nymegen <zy vereiste> om vry te zyn van in kwartiering waarop de burgem^r my verzocht. Het huishouden hier bestaat behalve uit Mevr[ouw], ook 2 zoons en eene dochter van Mevr[ouw] Boreel, waarbij zoo als ik hoor ten gevolge der onlusten of liever inkwartiering eene meid is. Het is hier armoede en grootheid, de overblyfselen zyn van meer dan gewonen rykdom, maar de kenteekenen van armoede ook groot, zoo bv. tinnen lepels met stalen vorken en 3 dezertmesjes voor 4 personen. oly in een half fleschje. azyn in eene kruik, tinnen theepot. Het voormalig schoon kasteel bestaat niet meer, maar van het koetshuis was eene toren in een woonhuis gemaakt zonder verf, smeurig. De torenkamer hangt van boven tot beneden vol met de heerlykste gravuren in gouden lysten, de stoelen wit met goud maar daarby een groote gebroken ruit die dit voorleden jaar al was. De freule is een natuurkind die in gewone tyden de pot kookt, alles is vervallen, daarby wordt er gepocht en ge[3]bluft als of ik zand in de oogen had: Men betaalt hier niet. dit laat de hoogmoed niet toe. Gy kunt dus begrypen dat ik zeer verheugd was toen de burgem^r gisteren dien brief van Mevr[ouw] ontving, ik vond dit eene heerlyke gelegenheid om met fatsoen wegte komen. De huisgenooten wisten van dien brief niets en het spyt hen zoo als zy zeggen zeer, en <ons> dan natuurlyk ook.

Ik heb hier in die 2 dagen evenwel goed gerust, toen wy hier kwamen waren wy gaar maar hebben die schade ingehaald. Zedert de warmte van de vorige dagen hebben wy guur weder en veel regen, dat ons verhindert in deze <anders> zoo heerlyke landstreek te wandelen De environs zyn zeer mooi zoo wel aan de <riviers> als de naburige Mooksche bergen. Wy zyn slechts 4 uur van de Belg[ische] grenzen, wy hebben eene wacht aan de weg die half om half Belgisch is, op eenen zeer kleinen afstand van Mook, morgen zyn evenwel in de buurt troepen. By Mevr[ouw] Boreel logeert Mevr[ouw] Rappard en hare dochter de moeder van Gaymans, men zegt tegen haar *tante*, hoe dat het is, weet ik niet. Ik heb haar heden morgen gesproken. zy informeerde zich zeer naar u, zy is nog eene knappe vrouw.

Wees zoo goed R[udolf] eens te vragen of hy zich den H^r Craan herinnert als vrywilliger by het 2^e Batⁿ. hy zeide my een groot vriend van R[udolf] te zyn, hy bluft nog al dus weet ik niet of het wel waar is.

Ik had gehoopt binnen weinige dagen verlof te zullen krygen, maar de overste heeft verkozen de laatste aanvragen niet optezenden, dat altyd weêr 8 d[agen] scheelt, wanneer ik dus nu over 14 d[agen] verlof kryg zal ik te vreden zyn, ik heb eene maand gevraagd. R[udolf] zal wel onbepaald hebben

In beantwoording uwer vraag omtrent het weêr, kan ik u melden dat wy in de laatste van het kamp, en op marsch te worstelen hebben gehad met warmte, stof, onweders, stortregens en wat dies meer zy. Op marsch hebben wy vooral schrikkellyk veel stof gehad, maar [4] kwam onweer en regen toen wy in de kwartieren waren. Waarvoor vraagt gy my verschooning sprekende van den brief van C. v[an] d[er] W[yck]. dit begryp ik niet; meerder geld heb ik nu dadelyk niet noodig, maar wel wanneer ik overkom, dan beur ik maar half tractement, geene campagne vivres dus circa f 27, die ik kwyt ben eer ik in Groningen by u zoude kunnen zyn.

Meldt my nu s.v.p. eens naauwkeurig uw reisplan en hoe gy wilt dat ik doe wanneer ik spoediger verlof kryg en hoe wanneer dit nog 14 d[agen] of langer aanhoudt.

10 July 33

Zoover schreef ik gisteren toen ik geroepen werd om dadelyk als parlementair my naar Mook [te begeven] ten einde brieven te overhandigen aan eenen belgischen officier der genie uit Venlo. Ik heb daar eenen geruimen tyd met hem zitten praten, waarna hy met my weder naar onze grenzen gewandeld is, waar wy met hem en Nahuys een glaasje wyn gedronken hebben.

45 P.p.c.: pour prendre congé; tot afscheid.

Ik ben van kwartier veranderd en heb eene goede ruil gedaan.

Weet gy ook iets omtrent de geruchten of cholera weder in Rotterdam en Utr[echt] is uitgebroken. Door eenen schutter die van verlof terug is gekomen heb ik vernomen dat zondag avond de oppassers weder geroepen waren. Het weder is aller ongunstigst. heden regent het onafgebroken voort. Nu adieu spoedig hoop ik nader van u te hooren. De compl: aan alle.

Uw hart liefh.

E.

Heumen 11 July 33

Aantekeningen:

licht beschadigd.

Bovenaan de brief in een ander handschrift: *Nº 53. XXVII* Heumen 11 July 1833.

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 4 beschreven.

Brieven van Rudolf van Ittersum

1

S'Gravenhage 4 Oct 1830

Beste Moeder! Zooeven heb ik Uwen brief ontvangen, gaarne zoude ik met de eerste post reeds geschreven hebben, doch had den Colonel v[an] Heerdt als toen nog niet gesproken. - Dablaing heb ik gevraagd omtrend het gezegde van Z.M. hy heeft zulks genegeerd en denkt zelve dienst by de Jagers te nemen, doch ik kan U nog niets gedecideerd melden, morgen na de audiensie zal zich alles decideren, wanneer het antwoord van Z.M. zoo is, als Dablaing geschreven zoude hebben of wanneer het zelfs maar in die geur is, zal ik dadelyk retourneren.

By myne komst alhier heb ik my dadelyk by den Graaf van Heerdt vervoegd, hy ontving my zeer vriendelyk en vond myn plan om naar den Koning te gaan zeer goed, zeggende dat hy zich nog denzelfde middag met myne intentien zoude bekend maken. De Kolonel v[an] Heerdt vindt ons plan even als zyn vader zeer goed en antwoorde my op myne vraag of hy geloofde dat vrywilligers in dit moment nodig ware: stellig ja, waarop ik zyn Ed[ele] gezegd heb niets te kunnen decideren vóór na de audientie

Den Heer van Nes van Meerkerk heb ik mede gesproken. hy keurde ons plan ook zeer goed, het zal dus nu van de Geest van het antwoord van Z M. afhangen wat ik te doen hebbe, Gy kunt volkomen overtuigd zyn beste Moeder! dat ik U geene nodelose zorgen zal aandoen, doch ik geloof nu nog stellig myner pligt te doen te meer daar er heden wederom eene oproeping aan de jongelui in de Staats courant staat.

De jongste Mackay is heden ook met hetzelfde plan gearriveerd, zyn vader was het met ons eens.

Men verhaalt alhier dat de Minister v[an] Maanen wederom Minister [2] van justitie is, de Heeren van Doorn en Clifford zouden volgens hetzelfde gerucht in de plaats van de Ministers Gobbelschroy en La borze benoemd zyn. - De Kroonprins is heden nacht naar Antwerpen vertrokken, men begrypt hier even min als in Utr[echt] wat of er gebeuren zal en hoe het gaan moet. -

Slingelandt is gisteren voor het eerst wederom present geweest hy heeft heden nog al een goede nacht gehad, doch voor de amputatie van het been is hy nog te zwak, - eene kartets kogel heeft hem even onder de knie een stuk van het scheenbeen weggenomen. -

Heden middag heb ik by Mevr[ouw] Valck gedineerd. ik heb haar nog al heel wel voor haar doen gevonden. Zy zoo als ook Lous, laten U zeer groeten. -

Adieu! beste moedertje. ik hoop gy U nu niet al te zeer verontrusten zult daar v[an] Heerdt de colonel ons aangeraden heeft om vooreerst altyd eenigen tyd nog hier te blyven; morgen om deze tyd zal alles gedecideerd zyn of myne pligt my hier houden moet ofwel my dadelyk naar het ouderlyk huis terug roept. -

Uw hartelyk liefhebbende R

Aantekeningen:

enkel, kant 1 en 2 beschreven.

Met enveloppe: N° 1 / Madame la Douairière van Ittersum / neé van der Merwede / à / Utrecht

2

sGravenhage 6 October 1830

Beste Moeder! Heden morgen ben ik by Z M geweest en heb hem gezegd dat ik het mynen pligt gerekend had op de eerste oproeping van vrywilligers my aantedienen. dat ik zeker alvorens tot die gewigtige stap over te gaan Zyner Majesteits goedkeuring wenschte te hebben, - Z M heeft daarop geantwoord dat Z M geloofde myn plan zeer nuttig en *noodig* was, - even na de audientie is de proclamatie van Z M verschenen waarbij alles wat wapenen dragen kan opgeroepen wordt, er is dus nu geen twyfel meer Beste Moeder of het nodig of het pligt is. - Geloof niet, ik met een ruim en lugtig hart U de beste der Moeders verlaten heb neen! het heeft my veel gekost tot een besluit te komen, dit kunnen de Reedes, Mackay en andere jongelui getuigen, doch pligt besef heeft my eindelyk het besluit doen nemen my met de andere jongelui te engageren. Het is nu toch om het even Beste Moeder waarbij men dient of schuttery of staande armée, ik hoop gy daarvan overtuigd zult zijn, de vooruitzichten zyn van alle kansen [2] duister, en alleen het gevoel van zynen pligt te doen kan ons in de tegenwoordige omstandigheden opbeuren. God die ons zes broeders en U beste Moeder zoo lang

bewaard heeft zal zeker nog langer voor ons waken. Adieu! Geloof altyd Beste Moeder dat ik eeuwig onveranderlyk in myne gevoelens van kinderlyke liefde zal volharden

Rudolph.

Aantekeningen:

enkel, kant 1 en 2 beschreven.

Met enveloppe: N° 2 / Madame Le Baronne Douairière van Ittersum / née Baronne van der Merwede / à / Utrecht

3

8 October 1830

Beste Moeder!

Gaarne had ik U gisteren reeds mynen goeden welstand gemeld doch de dienst liet my weinig of zelfs geen tyd daar toe over en heden ben ik ook van $\frac{1}{2}$ 7 morgens tot nu $\frac{1}{2}$ 8 in dienst geweest, die begonnen is met $\frac{1}{2}$ 7 exercitie in de Cazerne tot $\frac{1}{2}$ 10 daarna zyn wy naar Waasdorp getrokken en hebben naar de schyf geschoten tot $\frac{1}{2}$ 3, van $\frac{1}{2}$ 3 tot 3 vryaf, 3 uur appel, $\frac{1}{2}$ 4 dineren aan de onder officiers tafel dat my excellent smaakte, het diné bestond in goed gebraden vleesch aardappelen en blomkool alles zeer goed geappreteerd⁴⁶ na het diné een $\frac{1}{4}$ uur vry en als toen theorie in de Caserne die nu geëindigd is.

By het nalezen zie ik dat ik vergeten heb ons dejeuner om $\frac{1}{2}$ 10 te vermelden bestaande in groente soupe zeer smakelyk klaar gemaakt. - Gy ziet moedertje het my aan het nodige niet ontbreekt daar ik boven dit alles nog $\frac{1}{2}$ Commies brood ontvangen heb, - ook wat het warme der kleeding betreft be[2] hoeft Gy niet bang te zyn, daar de kleedingstukken allen bestaan uit laken geloof ik, maar dat volkomen de rang van duffel heeft. Wy hebben ons allen op 's lands kosten geengageerd daar wy anders de geheele Campagne door voor ons eigen onderhoud en woning moesten zorgen dat welligt hoog zoude kunne oploopen, wy ontvangen nu onze soldy even als elk gemeen soldaat. -

Het besef van mynen pligt te betrachten doet my alle kleine lasten en onaangenaamheden vergeten, ik hoop beste Moeder! Gy nu ook volkomen met myn gedrag zult te vreden zyn en welligt zal myne absenzie niet voor lang zyn, mogelyk schikt zich alles wel spoedig of ons verblyf echter in s'Hage nog lang zal zyn durf ik niet verzekeren daar wy by het 2de Bataillon jagers zyn geplaatst dat in Antwerpen ligt. - Adieu! Beste Moeder ik omhels U in gedachte en zal altyd blyven

Uw liefhebbende

R

Ps Morgen avond of overmorgen zullen wy in de Caserne gaan logeren wy hebben daar eene apparte kamer met al de fatsoenlyke vrywilligers. Myn adres blyft in het Heeren Logement. Ik heb gemeend de onkoste van het slapen op een paardehairsen matras in een Logement in plaats van stroozak en strookussen in de Caserne voor een paar nagten wel te kunnen verantwoorden. -

Den Heer Callé zal ik schryven zoodra ik meer tyd zal hebben

Aantekeningen:

enkel, kant 1 en 2 beschreven.

Met enveloppe: N° 3 / Madame La Douairiere van Ittersum / née Baronne van der Merwede / à / Utrecht

Beste Moeder! heden morgen heb ik Uwen brief ontvangen, daar de tyd echter heden avond ontbreekt om lang te zyn zoo zal ik met korte woorden U myn voortdurend welzyn melden, als mede dat myn verblyf alhier begint <op te> korten daar wy eerst morgen doch nu over morgen zeker vertrekken, zoo men zegt zullen de hoofdofficieren en de officieren ons met groot muzyk uitgeleide doen ik weet echter niet of zulks waar is. De flanel zal ik om U genoeg te doen dragen hoewel ik [het] voor zeer onnoodig reken daar de kleeding die ik nu hebbe zoo dik op de borst zit als drie rokken over elkander. Adieu beste moeder!

⁴⁶ Geappreteerd. Appreteren; meer waarde geven.

Zondag 9 Oct 1830

Uw liefhebbende
R

Ps zoo gy na Henri schryft meldt hem dan zulks daar ik niet weet waar hy is aangezien Uwe brieven niet het geringste omtrent hem melden. -

Aantekeningen:

enkel, kant 1 beschreven, kant 2 blanco.

Met enveloppe: N° 4 / Madame La Douairiere van Ittersum / née Baronne van der Merwede / *Utrecht*

5

Antwerpen 13 October 1830

Beste Moeder! Zoëeven ben ik hier gearriveerd in volkomen welstand morgen vertrekken wy naar ons regiment van waar ik U meer en ampeler schryven [zal] daar het my aan tyd ontbreekt. Adieu!

Uw
Rudolph

Aantekeningen:

enkel, kant 1 beschreven, kant 2 blanco.

Met enveloppe: N° 5 / Madame La Douairiere van Ittersum / née Baronne van der Merwede / à / *Utrecht*

6

Turnhout den 16 October 1830

Beste Moeder! ingevolge myne belofte zal ik U heden een weinig omslagtiger schryven. ik zal U een klein dagverhaal geven sedert ons vertrek uit 's Hage. Dingsdag zyn wy vandaar met een detachement van 25 vrywilligers meestal fatsoenlyke jongelieden des morgens om 9 uren naar Rotterdam afgemarcheerd, - wy werden uitgeleid door het muzyk van de jagers den generaal Snouckaert en meer andere hoofdofficieren. te Rotterdam aangekomen ontvingen billetten waarvan ik echter geen gebruik gemaakt heb, aangezien de familie Mackay de beleefdheid had my ten eeten te vragen, - 's nagts te 2 uren werden wij ingescheept op de stoomboot naar Antwerpen, waar des anderen dag te ½ 3 uren 's avonds arriveerden en gezamentlyk in een herberg gelogeerd werden en goede bedden hadden. Donderdag morgen marcheerden wy voor het eerst met de Randsel (32 ~~ld~~) en het geweerd (10 ~~ld~~) op de rug uit naar Boom, halfweg gekomen hoorden wy echter ons Bataillon afgemarcheerd was naar Weinighem - wy moesten dus naar Antw[erpen] terug en naar Weinighem waar wy dan gelukkig om 12 uur arriveerden natuurlyk door zax en pax nogal vermoeid aangezien wy van 6 tot 12 geloopt hadden en de weg geheel en al zonder schaduw is, - na veel wagten arriveerde ons bataillon eindelyk in den namiddag als wanneer de Lieutenant die ons gebragt had ons aan den kolonel Evers overgaf. hij ontving ons allervriendelykst met een kleine aanspraak. Henry kwam met de kwartiermakers, gy kunt begrypen hoe aangenaam my deze rencontre was. Dadelyk naar de aankomst van het Bataillon ontvingen wy billetten, ik werd met de Reedes, Mackay, v[an] Hees en van Dam by een boer gestopt [2] die ons voor alle slaappleats een Hooizolder aanwees waar wy de gansche nacht door de koude niet slapen konden en dan eindelyk des morgens om s'vyf van armoede maar opstonden, om 6 uren appel en om half zeven afmarsch nadat wy ieder ons halve commiesbrood ontvangen hadden. wy marcheerden vervolgens slechts met kleine tusschenposingen alweder om belast en beladen als kruijers tot des avonds tot ½ 5 naar Turnhout, gy zult my gaarne geloven dat ik toen te vermoeid was om te schryven. Myn kwartier alhier in een winkel met Mackay is zeer goed, wy hebben een goed bed en goed eten. Men noemt ons niet anders als de *Junges* en niemand ziet ons meer als fatsoenlyk man van dat ons dikwyls lagchen doet. De Lieutenant van onze compagnie is Stael van Goltsteyn. hy heeft verhaeld my als kleine jonge in Campen wel gezien te hebben. Werwaarts wy nu verder zullen trekken weet ik even min als waarheen, men zegt de kroonprins ons Maandag inspecteren zal, het zal dunkt my goed zyn indien Uwe brieven aan my maar aan H[enry]gezonden worden.

Voor de flanel zal ik hier zorgen Adieu! beste moeder zoodra ik iets weet zal ik U schryven en beloof U in

alles wat my betreft zeer au courant te houden, politiek nieuws durf ik echter niet te melden daar ik even min hier als in Utr[echt] voor de waarheid instaan kan. Groet intusschen alle goede vrienden en geloof my
Uw liefhebbende
R

Ps weest zoo goed en laat aan een zeker de Winter die in de Walsteeg (aan het springsweg) naast de B. kerk woont zeggen dat zyn broeder de brigadier van de Marechaussée de complimenten verzocht, volkomen wel is en van hier in de eerste dagen staat te vertrekken echter noch niet weet waar heen. -

Aantekeningen:

enkel, kant 1 en 2 beschreven.

Met enveloppe: N° 6 / Madame La Baronne van Ittersum

N° 7

Turnhout Dingsdag 19 Oct[ober] 1830

$\frac{1}{2}$ 9 's avonds.

Beste Moeder! tot heden toe heb ik nog taal nog teeken van U ontvangen. of mijne twee brieven uit Antwerpen en Turnhout overgekomen zyn dan of er daar twee brieven verloren zyn weete ik dus niet, daar ik niet denken kan nog geen ééne brieven aan my zoude gezonden zyn, zeer verlangende ben ik naar tydingen; Gisteren nacht heb ik het piket gehad, dat een onaangename historie is daar men 24 uren in touw is, 's nachts op stroo met 50 à 60 man in een school logeren en van tyd van tyd als patrouille door de stad <trekken> moet, - alle dagen hebben wy exercitie met het geweer, zoo dat ik nu weldra een eerste soldaat zal zyn ten minste wat de hoofdzaken betreft, over myn kwartier ben ik nog zeer tevreden. het beste en lekkerste wordt voor ons bewaard, gaarne gunde ik de geheele campagne zulke kwartieren hebben, doch zal het nog wel anders krygen, daar wy apparent in de eerst komende twee of drie dagen wederom van garnizoen veranderen, waar heen weet ik niet. Nieuws is hier niet dan praatjes die men even min gaauw hier als by U gelooven moet daar men hier ook als overal de zaken nogal naar de omstandigheden vergroot of verkleint.

Ik geloof het beste is de brieven aan my maar naar Antwerpen te verzenden met byvoeging van vrijwillig Jager 2de Bataillon 2de Compagnie daar men aan de posteryen in Antwerpen altyd weet waar het Bataillon is. Van Dam heeft my verzocht aan U te vragen of gy zoo goed wildet wezen altyd wanneer myne brieven aankomen zyne goede welstand aan zyne ouder te laten weten, heden zal zulks niet nodig zyn daar hy zelfs schryft Adieu!

Uw liefhebbende

R

Aantekeningen:

enkel, kant 1 beschreven, kant 2 blanco.

Met enveloppe: N° 7 / Madame La Douairiere van Ittersum / née *Baronne van der Merwede*

8

Thurnhout Zondag 23 October

1830

Beste Moeder!

Veel genoegen deede my uwe brief van den 13 Oct[ober.] ik kon niet begrypen waaraan toeteschryven geen eene brief voor my arriveerde en moet bekennen vreemd opgekeken te hebben toen Reede my zegde eenen brief van E[rnst] ontvangen te hebben, weinig hartelyk vond ik het vreemden eerder tyding van ons huis kregen dan ik zelve. Van J[an] W[illem] heb ik reeds twee brieven gekregen.

Alles is hier rustig, de nachten slaapen wij allen tot de colonel inclus op stroo op het stadhuis en andere ruime gebouwen, in onze kwartieren zyn wy alleen des daags - omtrent het schilderen⁴⁷ behoeft gy u niet te verontrusten daar wy dit nog niet doen, om den anderen dag hebben wy 24 uren piket, zooals ik U reeds

47 Schilderen: schildwacht, op wacht staan.

vroeger meen geschreven te hebben. Nieuws is hier niets sedert de laatste twee dagen hebben wy geene canonades meer gehoord. Gisteren zyn alhier 67 vrywilligers, meestal uit de burgerklasse, uit S'Hage gearriveerd. Adieu! Beste Moeder de tyd ontbreekt my hier meer bytevoegen

Uw liefhebbende

R

Ps voor 10 centen kunnen de brieven aan my zoo ik hoor gefrankeerd worden. ongefrankeerd kosten dezelve my 27½ - dit moet echter niemand van schryven afhouden hoe meer brieven hoe liever. dezelve moeten maar direct naar Thurnhout geadresseerd worden. -

Aantekeningen:

enkel, kant 1 beschreven, kant 2 blanco.

Met enveloppe: N° 8 / Madame La Douairiere van Ittersum / née Baronne van der Merwede / à / Utrecht

9

Ulvenhout by Breda Donderdag 28 Oct. 1830

Beste Moeder. eindelyk ben ik in de gelegenheid U tyding te zenden zedert onze afmarsch van Turnhout laatstleden Maandag was my zulks onmogelyk. Om ½ 6 s'morgens kregen wy de order om om ½ 7 te marscheren naar Antwerpen wy hadden dien dag een aller vermoeyenste marsch van 13 uren waar in wy slechts maar rustpunten van een ½ uur elk hadden, daaren boven overviel ons in den middag een sterke regen en werden wy genoodzaakt de groote route te verlaten aangezien de opstandelingen tot in Burgerhout dat op onzen weg lag; voortgedrongen waren, den geheelen dag hadden wy de kanonade gehoord, wy hadden onze geweeren geladen daar wy zeker dagten aan de slag te komen, wy zagen ons echter in onze hoop bedrogen, Henri trof ik onder weg nog aan, hij laafde my in allerhaast met bier en brood. Des avonds in Antwerpen meenden wy ons in goed stroo van alle vermoeyenissen <uit te rusten dan> helaas wy vonden niets tot Antwerpen. waar men ons logeerde niets dan een planken vloer, ik was al te sterk vermoeid om te slapen doch hoopten den volgenden dag my te goede te doen dan ook hierin werd ik bedrogen daar wy om 10 uur s'morgens onder een hevige stortregen wederom uit Antwerpen marcheerden, indien ons vertrek om eenige uren vertraagd was zoude ik U aparent nooit weer gezien hebben daar t om 3 uren namiddag de boel los gebroken is en de meeste soldaten die buiten de citadel waren zoo als ons geval was over de kling gejaagd zyn. Van het lot van de goede Grond die my s'morgens nog op het appel koffy en boterhammen bezorgde en beloofde aan U myne goede overkomst te melden, ben ik nog niet zeker, goed is hy [er] echter zeker niet afgekomen. ik hoop echter het gerucht vergroot is, een soldaat van zyne compagnie die zonder wapenen ontvlugt was verhaalde my een cameraad gesproken te hebben naast wiens zyde de goede Grond doodgestoken was. nog twee andere officieren ondergingen het zelfde lot zoo als ook veele der soldaten, het is dus wel een waar geluk vroeger vertrokken te zyn. - Van Antwerpen marcheerden wy onder gestadige stortregen naar Westwezel op 6 uur distantie van Antw[erpen], ons kwartier was ellendig en geene gelegenheid bestond er U te schryven, zeker zoude ik zulks anders

[2] [in potlood:] 28 Oct. 1830

gedaan hebben, in den avond van gisteren zagen wy Antwerpen in de verte branden.⁴⁸ wy verheugden ons zeer by het hooren van eene sterke canonade. Heden zyn wy nu hier heen gemarcheerd en hebben met 20 man een goed kwartier. Henri heb ik heden nog gezien. hy was in blakende welstand. Vooreerst zullen wy nu wel hier blyven. Van Antw[erpen] weet ik nog niets naders doch zal het aparent schrikkelyk afloopen daar de generaal Chassée verklaard heeft eerder met de citadel in de lugt te springen dan de zelve over te geven. Adieu! beste Moedertje ik hoop gy in geene ongerustheid nopens my zult geweest zyn vrees echter zulks wel het geval zal geweest zyn daar de geruchten ons nog in Antwerpen hielden.

Uw liefhebbende

R

Ps Laat svp by Inckel de Bontwerker en van Hees zegge dat hunne zoonen wel zyn. zoo ook by Mevr[ouw]

48 Een incident bij het Nederlands arsenaal waardoor de wapenstilstand werd geschonden en vanaf de schepen en vanuit de citadel op Antwerpen geschoten werd.

van Hees achter St Pieter. Mackay en de <zoon> verzoeken zeer de complimenten. -
NB Gisteren heb ik Mannes gezien hy was heel wel en verzogt complimenten aan <allen jan>

Aantekeningen:

enkel, kant 1 en 2 beschreven.

Met enveloppe: N° 9 / Madame La Douairiere van Ittersum / née Baronne van der Merwede / à / Utrecht

10

Ulvenhout 2 November 1830

Beste Moedertje! Eindelyk vinde ik wederom tyd U van mynen volkomenen welstand tyding te geven. Veel genoeg doet my de brief van E[rnst]. ik zal U niet behoeven te verzekeren, beste Moeder! hoe onuitsprekelyk veel vreugde het my veroorzaakt uit elken brief te vernemen Uwe gezondheid in deze kommervolle tyden zich zoo goed houdt, wy onderhouden ons dikwyls tezamen over de gelukkige tyden, wanneer wy eens wederom te huis zullen komen en hoe veel te meer wy dan de ouderlyke woning en verzorging zullen apprecieren naar mate wy nu meer fatigueren en ongemakken moeten doorstaan. De twee laatste dagen hebben wy veel met het slechte weder te kampen gehad, er werden zaterdag vrywilligers gevraagd om een klein strooptochtje naar Hoogstraten te maken. niets natuurlyker dan dat ik my daarby voegde, wy marcheerden dus zaterdag namiddag te vier uren naar een oud klooster alwaar de voorposten staan, den volgenden morgen ½ 6 marcheerden wy na op stroo vernacht te hebben met eenige coloniale manschappen vyftigtal lanciers en ons detachement verder op naar Hoogstraten, by onze aankomst aldaar vonden wy de driekleurige oproer vaan op den toren, dadelyk beval onze chef dezelve aftenemen onder bedreiging van de kerk in brand te schieten, de verschrikte burgermeester leverde dezelve zonder eenigen tegenstand in onze handen; wy maakten ons aldus zonder slag of stoot meester van dat plaatsje, des avonds toen het donker werd vertrokken wy wederom naar het <Revoster>, vonden echter voor ons nachtkwartier niets anders dan een steene vloer dat ons niet zeer aangenaam was daar onze marsch van circa 6 à 7 uren door de slechte kley weg en modder zeer vermoeuend geweest was, - Gisteren zyn wij wederom alhier gearriveerd. H[enry] is gisteren naar Oosterhout vertrokken. hy was héél wel zoo als ik hoor daar ik hem zelve zedert de marsch van Westwezel [2] hierheen niet gezien heb. Gisteren heb ik van uwen brief van den 30 Oct ontvangen, veel genoeg doet het my Wilhelmina met de kleine gearriveerd zyn. van harte hoop de kleine A[dolph] zich spoedig herstellen zal. De achter staande brief van W[ilhelmina] deedt my mede veel genoeg wilt haar daar voor namens my bedanken. zoodra de tyd het my toelaat hoop ik dit zelve te doen. ik houde my echter intusschen gerecommandeerd. Uwen brief door Van Ryn bezorgd heb ik tot heden nog niet ontvangen.

De tyding van de dood van den goeden Grond is my gisteren nog bevestigd men zegt de opstandelingen hem met zynen eigene degen doorstoken hebben

Hartelyk dank, goede zorgelyke moedertje voor het aanbod nu het een en ander ter verkwikking te zenden. daar myn kwartier goed is heb ik niets meer te wenschen overig, gaarne had ik echter uit Utr[echt] eene veldflesch zoo als Jan die heeft met leder overtrokken, een zwart zyden slaapmuts omdat ik die gemakkelyker in chaco⁴⁹ dragen kan en eindelyk nog de zwarte boufante die in myne kleerkast ligt. van Ryn of Celle zal wel zoo goed willen zyn die aan het adres van Van der Bosch ten huize van Mevr[ouw] Janson te Breda te willen bezorgen. Adieu! met verlangen zie ik wederom een brief van U te gemoet. V[an] Dam, Mackay, Inckel <en> v[an] Heerdt en alle anderen zyn volkomen wel. wilt dit laten zeggen en geloof my zoo als altyd

Uw liefhebbende

R

Aantekeningen:

enkel, kant 1 en 2 beschreven.

Met enveloppe: N° 10 / Madame La Douairiere van Ittersum / née Baronne van der Merwede / à / Utrecht

49 Chaco. Bedoeld: sjako.

Beste Moedertje! Daar ik deze nacht de nachtwacht heb en dus volkomen de tyd heb, weet ik geen aangename tydkorting my te verschaffen, dan my met U de beste der Moeders te onderhouden. Heden ben ik naar Breda geweest en heb my eens te goede gedaan met een lekker glas Cantemerle; veele kennissen heb ik daar aangetroffen, Sophie Bentinck heb ik op punt van vertrek naar Utr[echt] aan getroffen, zy zal U voor dat deze brief in Utr[echt] is waarschynlyk wel reeds mynen goeden welstand vermeld hebben. By myne terug komst werd ik verrascht door een nieuw bewys van Uwe lieve moederlyke zorg, recht aangenaam is my de kaas, zy zal myn ontbyt om veel verbeteren daar het brood een weinig grof en de boter een weinig zout is, doch hoe aangenaam my de kaas en het verdere gezondene is zoo deed my de daarby gevoegde brief nog oneindig veel meer genoegen, daar ik daar uit wederom zoo als uit al de vroegeren mogd zien, hoe welgemoed myn beste moedertje onder al de tegenspoeden is en dat Uwe voor ons allen zoo dierbare gezondheid nog niet geleden heeft, de onschatbare lessen my gegeven hoop ik my altyd ten nutte te maken, veele onaangename momenten worden my verzacht door het gevoel Uwe volkomen goedkeuring over myn gedrag wegedragen.

In uwen brief van den 30 oct[ober] vraagt Gy my hoe myne ligging is en hoe myne voeten het maken?, beide zyn in order. Wy hebben met ons 6 een kamertje met 2 bedsteden en goed *dek*. - wat het grootste artikel is daar ik thans op stroo even goed slaap als in de zachtste veeren, wanneer ik slechts dek heb, ik kan nu tenminsten myne kleederen uittrekken wat sinds 3 weken nu ongeveer 5 nachten het geval is geweest, myne voeten houden zich patent, en myne gezondheid leidt hoegenaamd niets. De flanelle borstrokken heb ik nog niet ontvangen daar ik H[enry] nog niet weer gesproken heb aangezien hy te Oosterhout is, meer als 2 kan ik er echter niet gebruiken. een in de Rantsel en één op het lyf. het beste zal zyn die met v[an] Ryn mede te geven, daar wy mogelyk morgen of over morgen [2] wederom van quartieren veranderen.

Omtrent Grond kan ik Goddank geruststellende tydingen mededeelen. gisteren heeft een officier uit Antw[erpen] stellig verzekerd hy nog volkomen wel in leven was, men ziet hieruit hoe veel onwaarheid er geschreven word en hoe stellig zeker de tydingen moeten zyn om er geloof aan te hechten.

Nieuws is hier niets, heden morgen om 12 uren is de wapenstilstand in Antwerpen om doch tot nu (½ 12 s'nachts) hebben wy het geschut nog niet gehoord. -

Veel genoegen deede my de de tyding dat de kleine Ad[olf] beter is, wat zal Willemptje in zorge zyn over die kleine lieveling. ik hoop weldra de verblydende tyding van zyne volkomene welstand te vernemen daar hy nu onder de zoo kundige handen van professor Leerman is.

Gisteren is hier wederom een detachement van 27 Vrywillige Jagers aangekomen waaronder 3 van Lydens uit Nymegen, het zyn meest alle fatsoenlyke jongelui, veele Leeuwen zyn daarbij, de colonel heeft gezegd nog eene apparte compagnie zullen formeren dat in veele opzichten aangenaam zal zyn, hoewel ik niet over de jagers in't algemeen klagen kan.

Men verhaalt de opstandelingen op de grenzen van Antwerpen en Noord brabant eene vlag geplant hebben ten blyke dat zy niet verder komen willen. zoo zulks waar is er zoude dat een goede zaak zyn doch het zyn nog maar geruchten, schieten hooren wy tegenwoordig weinig, heden heb ik naar Breda gaande slechts 3 à 4 kanonschoten gehoord of zulks van Antw[erpen] of elders kwam weet ik niet.

Indien E[rnst] door Breda trekt wenschte ik zulks wel by tyds om *zeker* te weten daar ik dan mogelyk hem zoude kunnen komen zien doch zeker is zulks niet daar van heden af aan eene operiale permissie van den Generaal Heer Geen vereischt worde om binnen Breda te komen, doch in alle gevallen hoop ik spoedig te weten waarheen E[rnst] gaat daar wy elkander dan per brief omtrent onze lotgevallen kunnen onderhouden. - Adieu! nogmaals hartelyken dank voor het gezondene. de slaapmuts heb ik reeds op het hoofd. Gelooft my zoo als eeuwig

Uw liefhebbende

R

Ps Gaarne had ik met v[an] Ryn ook het kleine scheerspiegelyje (van beide kanten, in hout) dat waarschynlyk nog aan het raam in de steeg hangd. -

NB Duizende groeten aan de Vos (die my ook wel een paar regelen schryven kan) en alle verdere goede vrienden. -

Aantekeningen:

enkel, kant 1 en 2 beschreven.

Met enveloppe: N° 11 / Madame La Douairiere Van Ittersum / née Baronne van der Merwede / à / Utrecht

Beste Moeder! Zooeven heb ik Uw pakje door de colonel de Lasson ontvangen. hartelyk dank voor de gezondene handschoenen en polsjes, zeer zullen my die op myne nachtposten te stade komen, gelukkiger wyze ben ik nu weer voor 8 a 10 dagen vry daar ik deze nacht de wacht gehad heb. het weer was best en op stroo slaap ik reeds even goed als op het beste bed. - Uwe ongerustheid omtrend myn hoov is tot nu toe nu overtollig daar ik nog hoegenaamd niet verkouden ben. Veel genoeg doet het my Bandouw by U geweest is, ik had hem zulks verzocht. hy is een Luxemburger, en is evenwel trouw gebleven dat zeer voor hem prouweert⁵⁰.

Gisteren heeft de colonel eene aparte compagnie van de vrywilligers geformeerd dat my maar half aanstaat. liever was ik by myne compagnie gebleven met de oude Zwitsersche soldaten, ik ben nu verplicht myn schoenen etc. etc. etc. zelve te poetsen en ben nu in een quartier met 15 man in een klein huis zoodat ik byna geen ruimte heb om my omtedraayen, aan schryven in myn kwartier is niet te denken ik moet dit in een herberg of elders doen.

De tydingen die ik uit de Hollandsche papiere lees doen my gelooven myn diensttyd mogelyk niet veel langer dan eenige maanden zal duren men houdt het er hier algemeen voor de Brabanders wel zullen in binden indien de groote mogendheden er zich mede bemoeien dat volgens aanspraak van den Engelschen koning by het openen van het parlement vol[2]komen zeker schynt te zyn.

Gaarne had ik door Numans een groen vest gemaakt met overstaande kleppen glimmende knopen ongeveer zooals Jan er een heeft, zoo van Ryn nog niet vertrokken is zal hy my zulks wel mede willen brengen anders zal de Heer Celle my het willen doen toekomen.

Arnold moet het my niet kwalyk nemen ik nog niet geantwoord heb daar de tyd my inderdaad veel mankeert. des morgens om 10 gewapend appel na het appel exercitie tot ½ 3 dan schielyk eten om 3 uren weder appel tot 4 uren, dan ben ik meestal zeer moei en moet dan ook het geweer, dat met al de regens veel lydt, en het andere goed witte en poetsen.

Nieuws is er niets, - veele complimenten aan alle goede vrienden

Ulvenhout

Uw liefhebbende

8 November 1830

R

Aantekeningen:

op kant 1 staat met potlood: 8 nov. 1830

Enkel, kant 1 en 2 beschreven.

Met enveloppe: N° 12 / Madame La Douairiere van Ittersum / née Baronne van der Merwede / à / Utrecht.

13

Beste Moeder! Eindelyk vinde ik tyd en gelegenheid Uwe 3 brieven van den 6 en de twee van vrydag laatst leden te beantwoorden, de togt naar Baerle die U door Van Dam bekend is eene opgevolgde wacht en een tocht naar Stuivenzand by Groot zundert van waar wy gisteren geretourneerd zyn, waren de redenen van myn lang stilzwygen en niet eenige ongesteldheid daar ik nog zoo als altyd volkomen wel en gezond ben, de gezondene worst en tong zyn my wel geworden. wy hebben dezelve met de meeste smaak geconsumeerd. allen laten U hartelyk daarvoor danken, wilt aan de Jufer[ouw] Asschenberg myne dank betuige voor het gezondene pluksel⁵¹ zakje. ik hope zulks zoo als ik het gevuld ontvange gevuld terug te brengen. In uwen brief van den 6 vindt ik de vraag omtrend myne finantieele omstandigheden, van geld ben ik voor t moment nog voorzien. Heden zyn hier wederom 63 vrywilligers aangekomen meestal op eigen kosten even als het laatste detachement, wanneer ik alles vroeger geweten had zoo als ik zulks nu weet zoude ik ook geproponereerd hebben op eigen rekening te gaan, daar zulks geene groote kosten veroorzaakt aangezien ik voor 7 stuivers daags kwartier met voeding en alles hebbe. dit maakt in de week 49 stuivers nietemin de maand circa f 10-- gaarne zoude zulks nog doen daar myn zakgeld, in de maand die xsom toch ver overtreft en ik voor my[n] equipment niets meer te zorgen heb daar ik dit in order heb en daar voor alleen de som van f 16- in eens te storten heb om het myn eigendom te maken, ik heb dit echter niet willen doen voor en alleen

50 Prouweert. Prouveren: een gunstige getuigenis afleggen, ervoor pleiten.

51 Pluksel: linnen of katoen, tot draden uitgehaald om als verbandmiddel te worden gebruikt.

Uwen raad daar voor gevraagd te hebben, ik heb te meer over op eigen kosten te zyn daar er by de verschillende vrywillige detachementen veele aller gemeenste Supplianten zyn met wien ik nu in eene categorie staan moet.

Doch nu iets omtrend onze laatste tocht naar Stuivezand. Zaterdag morgen marcheerden wy naar Reisbergen vergezeld door lanciers, en bataillon der 5de Afdeeling en eene battery Rydende artillerie. het schynt deze tocht ten doel had om de opstandelingen te verdryven die daags te voren daar de oproer van opgestoken hadden onder aanvoering van die Jaques de Wop die in Utrecht gewoond heeft en het laatste ontvanger der Registratie [2] te Zevenaar geweest is. men zegt die canaille thans adjudant by den Generaal Melinet is. By onze aankomst echter hoorden wy de opstandelingen de vlag zelve wederom ingetrokken hadden met de excuses niet geweten te hebben dat Reisberge Noord brabantisch was. -

Na eenige tyd vertoefd te hebben arriveerde Prins Frederik en inspecteerde de troepen en deelde aan eenige officieren en soldaten eere tekenen en kruisen uit, als by de lanciers aan den lieutenant Kooy, van Merle Bylandt Bandouw en meer anderen, - in den namiddag vervolgden wy onzen weg naar Stuivezand by Grootzundert waar wy tot gisteren namiddag vertoefd hebben zonder eenig vyand gezien te hebben, dat ons alle even zeer speet

Frits Muller is thans als Lieutenant by ons Bataillon geplaatst. ik behoef U niet te zeggen hoe aangenaam dit is, hy laat zeer groeten

Ontzettend veel genoeg deed my de tyding van Grond. zeer verlangend ben ik naar nadere tyding waar hy gevangen is en of hy ook geblesseerd is. Even veel genoeg deed my heden uit de Rotterdamsche courand te lezen Conrad wederom uit zyne gevangenschap ontslagen is.

Met leedwezen heb ik by myne terugkomst in het Genniken vernomen H[enry] en J[an] heeden in het Haagje zyn geweest, gisteren juist [t]oen ik dat gepasseerd[e]. hoe oneindig veel genoeg zoude my die ontmoeting gedaan hebben, wie weet of in de geheele campagne wel de gelegenheid terug komen zal.

Wy liggen nu hier een uur verder als Ulvenhout doch ik geloof niet zulks voor lang zal zyn daar wy waarschijnlijk weder naar Ulvenh[out] retourneren zullen. de kwartieren zyn anders goed. -

Adieu beste Moedertje! Nieuws is hier niets, zeer verlangende ben ik tydingen omtrent de kleine Ad[olf] te hoore met groot leedwezen heb ik uit uwen brief gezien hy zoo verminderd, schrikkelyk zoude het verlies voor A[rnold] en W[ilhelmina] zyn doch ik hoop nog het beste, zoo lang er leven is, is er hoop.

Novem 15 November / Dingsdag / 1830

Uw liefhebbende

R

Ps Gaarne had ik myne brieven bewaard worde daar ik naderhand nog eenige byzonderheden over nemen kan.

Aantekeningen:

enkel, kant 1 en 2 beschreven.

Op kant 1 staat met potlood: 16 Nov. 1830

Met enveloppe: N° 13. / Madame La Douairiere van Ittersum / née Baronne van der Merwede / à / Utrecht.

14

Grootzundert 22 Nov. 1830

Beste Moedertje! Daar ik nu juist nog eenige minuten tyd heb voor ons retour van hier wil ik dese te nutte maken om U myne volkomen goede welstand te melden te meer daar er welligt vergrootte geruchten tot U zoude kunnen komen daar wy gisteren voor het eerst eene kleine affaire met de opstandelingen gehad hebben, waarby deze laatste circa 16 dooden en 14 gevangenen hebben verloren. van onze zyde is slechts eene doode en de Colonel ligt geblesseerd.

Vier van deze dooden hebt ik gezien. alle 4 zagen er afgrysselyk gemuldeerd⁵² uit daar de woede van de sesde jagers door de blessure van den colonel groot was. By eene nadere zal ik U de geheele historie omstandig <schryven> daar de tyd my nu ontbreekt.

Uwen brief van den 13 Nov. is my wel geworden even zoo het veit omtrent het Artikel. van Arn[olds] brieven moet ik bekenne schuld te hebben doch hy moet zulks niet aan onverschilligheid toeschryven daar ik nooit sterker de waarde der banden die ons verbinden gevoeld heb dan in deze tyden; hy moet myn verzuim inderdaad toeschryven aan de haast waarmede ik altyd schryven moet daar wy in eeuwig

52 Gemuldeerd. Mogelijk bedoeld: mollen, doden.

onrust leven niet wetende wanneer te vertrekken zoo als vooral in de laatste tyden het geval was, onder anderen eergisteren voor ons vertrek toen wy een 7 u[ur] vroeger nog van niets wisten, myn eerste werk zal zyn zyne brieven te beantwoorden zoodra de tyd my zulks veroorloven zal. -

Adieu! beste Moedertje ik herhaale het dat ik my volkomen wel en onbeschadigd te vinden, even zoo alle de vrywilligers. wilt dit onder andere by de familie van Linden van Sandenburg zeggen

Uw liefhebbende

R

Aantekeningen:

enkel, kant 1 beschreven, kant 2 blanco.

Met enveloppe: 14 / Madame La Douairiere van Ittersum / née Baronne van der Merwede / à / Utrecht / 25 cent

16 /

Beste Moeder! Gisteren eindelyk ontving ik tyding van Ul[ieden] door twee brieven van Arn[old] een van 26 Nov[ember] en een van 28 Nov[ember] beide deden my veel genoegen vooral de tyding dat het met de kleine jonge vooruit gaat, dit zal dunk my heel wat opgeruimdheid by W[ilhelmina] en de overige huisgenoten verwekken. - Een brief van J[an] W[illem] melde my gisteren de welstand van die kant, - van E[rnst] en J[an] hoor ik niets. E[rnst] heeft wel aan Reede in den beginne van zyn verblyf in Bergen op z[oom] geschreven. - Wat my zelve betreft zoo doe ik niet in goede gezondheid onder voor de rest, doch begin my sterk te verveelen zoo lang op eene plaats, ik wenschte liever weder eens optrekken of ten minste naar een ander garnisoen te gaan. - Gisteren zyn de Leydsche studenten van hier naar Oosterhout vertrokken ik heb onder dezelve de jonge Stoetwegen en een Oor⁵³ van Eersen aangetroffen.

De nachten beginne koud te worden vooral daar ons bataillon in koude kamers zonder vuur des nachts op stroo zonder eenig dek moet liggen, ik voor my heb het beter. ik logeer by een oude boerin met eene zoon in een huisje van eene verdieping en slechts een vertrek ik heb daar een bed met de jonge v[an] Lynden uit Nijmegen en leg dus goed warm. over dag heb ik daarenboven een goed vuur. het kost wel weer meer doch ik heb gemeend die wel te kunnen verantwoorden daar de koude snachts sterk is en er binnenkort dekens worden verwacht als wanneer ik naar de caserne vertrek, voor de rest <dan> behoeft gy U niet over de koude op de wacht te inquieteren, daar wordt goed gestookt en als schildwacht kan men zich zeer goed warm loopen.

Gisteren ben ik naar Breda geweest en heb daar eenige garen kousen en ander overvloedig linnegoed by v[an] d[er] Bosch gedeponneerd, onder anderen een hemtd dat totaal verslete is ik heb dat daarby gedaan, om U eens te laten zien hoe het goed slyt, gaarne had ik nu een hembd en eene handdoek doch voor al niet meer dan van elk een stuk.

Arn[old] vraagt my naar myne finantien. nog omtrent f 20 heb ik nu en wenschte dus wel een kleine vermeerdering in cas van vertrek naar elders. zoude ik mogelyk minder goed in gelegenheid zyn zulks te ontvangen. zoo Arn[old] deze week misschien in Breda komt zoude hy zulks mede kunnen brengen daar wy apparent deze week nog wel hier zullen blyve doch het is zeer onzeker. geen enkel uur ben ik zeker van niet te vertrekken. alles moet altyd gepakt klaar staan, in allen gevallen hoope ik by tyds te mogen weten wanneer Ar[nold] daar komt daar ik [2] niet zonder speciale permissie van de Generaal Geen in Breda komen mag. ik zal dan in tyd zorgen een pas in blanco te krygen.

H[enry] hoor ik is in Eindhoven terug gekomen zonder slag of stoot gedaan te hebben. Adieu! beste moedertje ik hoor daar het hoornblazen tot appel.

Uw liefhebbende

R

Ginneke 1 Dec. 1830

Aantekeningen:

enkel, kant 1 en 2 beschreven.

Op kant 1 staat met potlood: 1 Dec. 1830

Met enveloppe: N° 16 / Madame La Douairiere van Ittersum / née Baronne van der Merwede / à / Utrecht.

53 Oor, oir; iemands afstammeling in de rechte lijn.

17

Tilburg den 4 Dec. 1830

Beste Moeder!

Sedert myn laatste zyn wy weer eenige malen verhuisd, eindlyk weer hier, ik by een arme klompemaker. vier bossen stroo en myn paardedeken is myn bed, myn potje kook ik zelf. Daar komt Rud[olf] binnen die zal deze vervolgen.

[Na Henry vervolgt Rudolf de brief:]

Gisteren avond ben ik hier gearriveerd met genoeg heb ik H[enry] hier aangetroffen. Ik hoop myn brief van gisteren U wel geworden is en dus nu alle ongerustheid zal geweken zyn omtrent myn wang. Adieu! moedertje morgen meer.

Uw liefhebbende Zoonen

R & H

Aantekeningen:

enkel, kant 1 beschreven, kant 2 blanco.

Met enveloppe: N° 17 / Madame La Douairiere van Ittersum / neé Baronne van der Merwede / à / *Utrecht*

18 /

Beste Moeder: Gaarne had ik vroeger aan myne belofte by myne laatste van hier gedaan voldaan. zulks was mij echter compleet onmogelyk daar verandering van quartieren, eene groote inspectie en opgevolgde 24 ure d wacht alle myne tyd wegnamen. Myn quartier alhier is zeer goed. ik logeer met nog 5 andere goede kennissen by een ryke jood die zeer konings gezind is zoo alle zyne geloofs genooten alhier, wy hebben goede bedden en een apparte zitkamer met sophia een mahoyne houte theetafel, het eeten is zeer goed. in een woord wy zyn met onze jood en deze met zyne jagers byzonder weltevreden en wenschte geen beter quartier. H[enry] is nu met Hamming ook zeer goed gelogeerd. eergisteren heb ik een bezoek by hen afgelegd zy liggen een half uur van hier. H[enry] ziet er even gezond als altyd uit, ik voor my zelve geloove men my de fatigues ook niet op het gezicht zien kan / dit tot antwoord op de vraag in Uwe brief die H[enry] gisteren met het gezondene vleesch etc wel geworden is. wy bedanken U beide hartelyk daarvoor even als voor de saucises die ik met de f 25-. het hembd etc wel ontvangen heb, doch ik zal nu beginnen met uw brief van den 27 November die groot genoeg deed. Een deken zal ik niet meer nodig hebben en zoude die evenwel niet weten te transporteren daar op de bagage wagen niets van de jagers van dien aard komen mag -

De borstrokken heb ik beide ontvangen, ik meende zulks in eene vroegere reeds geschreven te hebben ik draag dezelfde *trouw* en zit er dan nu ook in zoo dik als een beer. Wollen zokken slaapmuts en bouffante heb ik. <alleen> een *nette* polsjes wenschte ik nog wel te hebben even als een paar van myne smalle bo[o]rden

Omtrent de koude nachten behoeft Gy hoegenaamd niet te verontrusten daar ik er zoo als gezegd zoo warm in zit en daarboven wanneer ik naar de wacht ga, dat om de 2 of 3 nachten gewoonlyk is, nog een borst rok te meer aantrek.

Het onbegrypelyke waarom wy met zoo veele troepen naar Eersche zyn gegaan is gelegen in de tyding dat er meer [2] dan 800 muitelingen met grof geschut waren. E[rnst] zal ik van hier schryven zoodra de tyd my zulks toelaat. zyne twee brieven uit *Utr[echt]* heb ik in de brieven aan U beantwoord, daarenboven geloof ik zy meer tyd hebben dan ik daar ik twee maal per dag appel heb dat byna ander half uur elk duurd. dan nog twee uur moet exerceren en dan om de 2 of 3 nachten de wacht betrek.

De preeken van Heringa heb ik met genoeg gelezen. Met veel leedwezen heb ik het ongeluk van Mevr[ouw] Asschenberg gehoord. ik heb gehoord die oude schurk geheel failliet is, is dit waar? - ik geloof nu alle Uwe vragen in die brief beantwoord te hebben. ik zal dus nu de brief van den 2 Dec[ember] onder handen nemen. V[an] Hees heb ik onder vraagd over zyne gekke leugenachtige brieven. hy negeert *alles*, en is de risée by de geheele compagnie daar zyne leugens van het doodschieten en zyne verdere heldendaden bekend zyn geworden. Wat die menigvuldige bloed spuwingen betreffen waarvan hy geschreven heeft zoo moet ik melden dat er inderdaad 2 of 3 zyn die bloed opgegeven hebben doch deze 3 hebben dit alle 3 reeds vroeger gedaan. dit is stellig waar. zy hebben my dit zelve verhaald, de behandeling voor het overige van onze chefs laat zoo als alle welgezinde vrywilligers verklaren niets te wensche overig.

Met diep leedwezen heb ik gisteren uit A[rnold]^s brief geleze de toestand van de kleine Adolf niet verbeterd, van harte hoop ik het doorkomen van een tand een goed teken mag zyn. in de eerste dagen zal ik A[rnold] schryven

Adieu! beste moeder. ik geloof nu geene Uwer vragen onbeantwoord gelaten te hebben, alle myne kennissen zyn volmaakt wel.
Tilburg 8 Dec 1830

Uw liefhebbende
R

Aantekeningen:

enkel, kant 1 en 2 beschreven.

Boven aan de brief staat met potlood: 8 Dec. 1830

Met enveloppe: N° 18 / Madame La Douairiere van Ittersum / née Baronne van der Merwede / Utrecht

19

Tilburg 16 Dec[ember] (Vrydag) 1830

Beste Moeder! daar zich eene goede gelegenheid opdoet door v[an] Dam die heden naar Utr[echt] met verlof vertrekt wil ik deze niet zonder U eenige regelen te schryven, voorby late gaan. gaarne zeer gaarne zoude ik met hem mede gaan doch daar is nog niet aan te denken. v[an] Dam zal U mondeling wel verhalen hoe en op welke manier hy verlof gekregen heeft. Heden morgen heb ik het pakje voor Six en het andere voor v[an] Dam gekregen. hartelyk dank beste Moeder! voor al het gezondene, het adres begreep ik eerst niet daar er by staat vrywilligers in de Comp[agnie] van Heeckere, dit het geval niet is, wy staan by het tweede Bat[aljon] Me<t aan>doening heb ik de geheele begraafnis van het lieve Adolfje <gelezen>, ik kan U niet zeggen hoe naar ik over het verlies van die lieveling van ons allen ben, het heeft my zoo getroffen dat ik niet in staat ben geweest Arn[old] een grootere brief dan de geschrevene toetezenden, ik kan my begrypen hoe akelig de stilte nu zyn moet, ik heb my altyd verheugd in het denkbeeld dat dat lieve kind zoo veel afleiding zoude geven aan de achter geblevene huisgenoten. - Van Ernst heb ik in deze dagen ook een brief gehad. voorleden week heb ik hem geschreven. Nieuws is hier niets. Men hoordt hier omtrent Antw[erpen] niets dan tegenstrydige geruchten.

Ik schreef U deze weder van de wacht en moet zoo weder schilderen. het weder is goed en niet koud en ik ben daaren boven voor de koude zoo goed in gepakt, dat ik de strengste koude niet meer vrees. ik eindig deze. v[an] Dam heeft my beloofd by U te gaan en U omstandig alles te verhalen en U van myne volkomen welstand te verzekeren. geloof my dus zoo als altyd

Uw liefhebbende zoon
R

Aantekeningen:

beschadigd.

Enkel, kant 1 beschreven, kant 2 blanco.

Met enveloppe: N° 19 / Madame La Douairière van Ittersum / neè Baronne van der Merwede / à / Utrecht

20

Beste Moeder! Gisteren avond ontving ik het zakje door van Dam, hartelyk dank ik U voor de gezondene chocolade. ik heb gisteren avond op de wacht dadelyk met een paar goede vrienden daarvan gedronken, zoo even heb ik de helft aan Henri gezonden die nu te Gaol ligt en het zoo ik geloof niet te breed heeft. gelukkig voor hem het maar korte dagen duurt. de verveeling is op die dorpjes het ergste. - Gaarne zoude ik U in de afgelopen week nog eens geschreven, doch twee wachten en 2 dagen verlof naar Breda zyn schuld ik daaraan niet voldaan heb, - ik had gehoopt Jan en misschien E[rnst] daar te vinden. ik vond my echter bedrogen, daar er uit Rosendaal niemand anders dan de 2 Nepveu's Alewyn en Siccama overgekomen waren. Even zoo is het gegaan met het verlof naar Utr[echt.] men had ons gezegd wy toen alle van het eerste detachement verlof zouden bekomen. wy hebben ons met een doode mus verheugd, ik geef echter den moed nog niet op. mogelyk over 14 dagen wanneer er geene veranderingen komen. - Het weder is heden weer overheerlyk schoon, van de koude heb ik nog op de wacht nog elders de minste hinder gehad, verkouden ben ik nog geen oogenblik geweest en gevoel my over het geheel even als H[enry] zoo gezond als ooit. - Van onze jood zyn wy vetrokken, ik heb nu een veel beter quartier met een gewezen Ontvanger uit Maastricht namen Heshusing, wy hebben een groote ruime kamer met een goede kagchel, - het eeten is zoo goed wy

verlangen kunnen en de huisbaas een Notaris! Wy verlangen niets meer. - De goede ontvangst van de tabak even als de polsmofjes meen ik reeds geschreven te hebben. - en <meen> nu alle vragen behalve het totaal van de pakjes van v[an] Ryn beantwoord, - aan A[rnold] zal ik zulks doen daar de tyd my nu volstrekt ontbreekt.

Onze voor posten zyn van den vyand circa 2 uren verwyderd en zoo goed bezet dat daarvoor geen de minste vrees by U moet bestaan, de muitelingen laten zich zelden of nooit zien dat hun ook geraden is, gisteren kwam hier de tyding dat er een armeecorps in Baerle Nassau gearriveerd was, wy moesten ons den geheelen dag marschvaardig [2] houden, heden is echter de tyding gekomen de muitelingen hals over kop terug getrokken zyn. men soupconneert⁵⁴ er te Antwerpen wederom het een of ander gebeurd is. het schynt over het algemeen de tydingen zeer vredelievend zyn, misschien komen wy dan met 1 à 2 maanden wel voor goed terug. Uwe vraag naar de kerk alhier kan ik gemakkelyk beantwoorden, er is hier een kleine gereformeerde kerk met een oude of ten minste bejaarde domine, ik heb hem zondag gehoord, zyn preek beviel my echter in geene deele. dezelve was zeer flauw, Frits van Ittersum maakt het by zonder wel. hy laat U zeer groeten even zoo van Ryn en de anderen. Arnold hoop ik morgen op zynen brief te antwoorden daar de post om 12 uren vertrekt en ik om 11 uren dat zoo <slaan zal> in s'lands dienst eene battery rydende artillerie met mynen bajonnet tegen alle vyandige aanvallen verdedigen moet?!!!

Adieu! beste moedertje! groet alle huisgenoten en Willemptje en A[rnold] aan het hoofd van

Uw liefhebbende

R

Tilburg 28 Dec. 1830

Aantekeningen:

enkel, kant 1 en 2 beschreven.

Op kant 1 met potlood: 28 Dec. 1830

Met enveloppe: N° 20 / Madame La Douairiere van Ittersum / née Baronne van der Merwede / à / Utrecht

21

Riethoven den 24 February 1831

Beste Moedertje! Zooeven ontvang ik Uw brief van den 22 dezer. onbegrypelyk is het my echter het zoo lange geleden is dat er geene tyding van my tot U zyn gekomen. er moeten dan nog brieven op de loop zyn. ik heb <deze> week ten minste eene brief geschreven. de laatste veertien dagen heb ik aan Arnold geschreven omdat ik in het onzekere was waarheen ik Uwe brieven adresseren moest, het spyt my van harte U zoo veele onrust veroorzaakt te hebben, en zal zorgen zulks niet weer gebeurd, om het verlies dadelyk te kunnen ontdekken zal ik de brieven nummeren

Met genoegen heb ik gelezen O[ckje] zich zoo goed en verstandig houd. ik heb de < -- > verblyt aldaar opgegeten

Voor eenige dagen heb ik hier een brief van U aan Jan ontvangen. myn adres stond op dezelve, ik had het: Lieve Jan! niet gelezen en begreep dus by de eerste lectuur niets van den in houd, uit dezelve zag ik dat Arn[old] naar Bergen op Zoom vertrokken was en waarschyndlyk in Tilburg zoude komen en soupconneerde dus wel hy my hier ook eens zoude komen bezoeken, tot heden is hy echter nog niet verschenen ik hoop nu van dag tot dag hem te zullen zien arriveren, hy moet dan voor de aardigheden eene nacht met my op de hooizolder logeren waar ik altyd gelogeed heb, van een verlof echter naar Tilburg vrees ik zal niets kunnen komen daar er hoegenaamd byna geen verlof verleend word, ik zoude het zelve regt plaisirig vinden.

Ons eeten is nu nog al wel. het kost ons echter nog al veel geld daar wy thans campagne vivres krygen ½ ½ vleesch een half commis brood een maatje Jenever en tevens ryst en zout, dit alles zamen zoude een karige maaltijd geven indien wy niet uit Eindhoven het nodige daarby lieten komen, de vivres geven ons de soupe, wy laten daar <dat> vleesch by komen dat echter zoo als alle levensmiddelen hier al duurder en [2] duurder worden daar de troepen alles consumeren, myne finantien zyn dan ook byna uitgeput, ik heb nu gedacht aan Steven te schryven om my eenig geld voorte schieten zoo als hy my by myn eerste vertrek uit Utr[echt] zelve aangebode heeft, dan behoef ik U niet daarmede te bezwar[en] daar ik zeer wel begryp het myne plicht is U in deze duure tyde met al die buitengewone groote en zware belastingen, zoo weinig mogelyk voor geld lastig te vallen, ik ben overtuigd hy op de spoedige Restitutie niet staan zal, de tyden zullen toch wel eens

54 Soupconneert. Soupconneren: verdenken.

veranderen en ik zal dan hier ook wel een maal geplaatst worden en in de gelegenheid komen om hem het geleende te restitueren, ik schryf hem dan even als of dit buiten Uw heengaat. hy zoude anders kunne denken Uwe zaken niet goed stonden, ik zal het hier nog wachten tot ik Uwe goedkeuring op die plan heb.

Men spreekt thans veel van vertrek van hier binnen weinige dagen naar Maastricht af. vooruit echter schynt niet het geval te zyn. dus voor eetwaren bedank ik U beste Moedertje, doch Labate⁵⁵ zal my zoo als altyd zeer aangenaam zyn, het beste zal zyn die naar Eindhoven *of elders* te adresseren.

Ik herinner my niet of ik U reeds geschreven heb dat wy thands eene nieuwe compagnie opgerigt hebben met buksen. de Reedes en meest alle andere fatsoenelyke jongelui komen daarby, wy zyn dan veel ligter en gemakkelyker gewapend wat op marsch hier weinig waard is, wy komen by de staf en zullen dan meestal de beste kwartieren hebben. het eenigste artikel dat my nog aan myne wapening manqueerd namelyk eene harts vanger, zoo Nahuys of Muller er misschien in Arnhem eene konde bekomen zoude my zulks byzonder aangenaam zyn. Ik zoude misschien er wel een van Heeckere van Hartjesberg een kunnen krygen zoo er misschien door J[an] W[illem] geschreven werd. zoude wel zulks van wel aan hem kunnen verzoeken, hy kan dan aan Heeckere schryven dat er nog in Utr[echt] Amsterd[am] of de Haag te krygen zyn

Met verwondering heb ik de resolutie van Mevr[ouw] Valck gelezen doch hoe zeer het my spyten zal kan ik het my wel begrypen

Adieu! beste Moedertje. Ik zend U voor 1000, 10000 complimenten terug

Uw liefhebbende

R

Ps Aan J[an] W[illem] zoude ik wel zelfs schryve over de hartsvanger doch myn postpapier is op.

Aantekeningen:

enkel, kant 1 en 2 beschreven.

Op kant 1 met potlood: 1831

Met enveloppe: N° 2 / Madame La Douairière van Ittersum / nêe Baronne van der Merwede / *Arnhem*.

55 Labate. Mogelijk bedoeld labadist; polsmouwjtje.

Brieven van Henry van Ittersum

Brugerhout Maandag avond 11 uur
22 September 1830

Beste Moeder!

Als gy dezen ontvang zyn wy reeds aan onze nieuwe destinatie gearriveerd, namelyk de omstreken van *Lier*, de brieven moet gy daarheen adresseeren. Ik heb den uwen ontvangen, myn goed blyft provisionneel nog by Hamming; Wees zoo goed aan Piene te schrijven, dat ik, zoo dra als ik weet waar zy is haar eens schryven zal; hier is geen nieuws als dat Antwerpen in staat van *verdedi[gi]ng* gezet wordt, op de Citadel zyn, zoo als men zegt 530 vuurmonden, en alles goed voorzien, de geest van onze troepen laat niets te wenschen over. Adieu beste Moeder leef gerust, en wees verzekerd indien iets van belang voorvalt ik het u dadelyk melden zal.

Uw liefhebbende Zoon
Henry,

Men zegt dat alle brieven van Antwerpen verzonden geopend worden.
Het is wel mogelyk er op dat dorp waar wy komen altyd geen gelegenheid is brieven te verzenden, maak u dus niet ongerust in dien het wat lang duurde.

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 55, *b*

Enkel, kant 1 beschreven, kant 2 adres: N^o / 5 / Madame / Madame la Baronne v Ittersum / à / *Utrecht*

Mechelen donderdag 13 Sept.
4½ uur namiddag.

Beste Moeder!

Deeze weinige regelen dien[en] om u gerust te stellen, ik ben hier gedetacheerd met de bagagie, ongelukkiger wyze heeft my dat baantje getroffen, ik zal dus niet ligt in het vuur komen, heden middag om ½ 2 is hier de tyding gekomen van de in name van Brussel⁵⁶, voor de rest weet ik nog niets, als dat men hier sedert dat een half uur het gebulder van het kanon niet meer hoort. Gisteren nacht, hebben wy op het veld onder den blooten hemel door gebragt, ik kan u verklaren dat <het> alles behalve warm was, zedert maanden < --- en > ben ik niet uit de kleeren geweest, myne kleine *beentjes* en! *voetjes*! zyn wat gezwollen, in die naauwe kagchelpypen.!! Nu beste Moeder wees verzekerd dat ik als ik tyd heb alle dagen schryven zal; doch als er eenige dagen verliepen maakt u dan niet ongerust, want indien my iets overkooft wees verzekerd een ander dadelyk voor my schryven zal, adieu beste Moeder Uw liefhebbende
zoon *Henry*.

Aantekeningen:

licht beschadigd.

Bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 55, *c*

Enkel, kant 1 beschreven, kant 2 adres: N^o / 6 / Madame / Madame la Baronne v Ittersum / à / *Utrecht*

56 Op 13 september 1830 kwam de Staten-Generaal op verzoek van koning Willem I bijeen om over hervormingen te beraadslagen maar tegelijkertijd gaf hij prins Frederik bevel naar Brussel op te rukken. Het kwam echter niet tot gevechten.

Mechelen den 26 Sept. 1830

Beste Moeder!

Alles is nog op het oude, tussen beide hooren wy het kanon nog al, en dan weer niet, hoe de zaken staan weten wy niet regt.⁵⁷ Gisteren is er [een] officier van Brussel gekomen met transportwagens en bagagie. hy heeft onder weg opgenomen een hollandsche familie die uit Brussel vluchtte, een heer en dame en vyf jongetjes, zy kennen nicht Mollerus wel, en vooral de jufvrouw die by den Heer Mollerus, ik geloof haar naam is *Bourmont*, ieder had zyn pakje op de rug tot Mevrouw toe.

de geheele stad is vervuld met vlugtelingen.

Ik heb tot heden toe nog niets van ul[ieden] ontvangen, ik denk dat alle brieven naar Vilvorden zyn. Adieu! de lanciers hebben iets geleeden, *dat hoor ik daarzoo*, de majoor Grandtois is geblesseerd doch de *kurassiers* zyn wel in de Stad geweest maar nu er weer uit en hebben maar een gekwetste gehad van het derde regiment. In haast.

Uw liefhebbende Zoon

Henry.

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 55, *d*

Enkel, kant 1 beschreven, kant 2 adres: N° / 9 / Madame / Madame la Baronne v. Ittersum / à / *Utrecht*

3 uur Mechelen den 30 Sept. 1830

Beste Moeder!

Ons regiment is zedert hier, wat er gebeuren zal weet men niet, of wy terug of vooruit gaan is onbekend; alle uwe vragen kan ik in ééne beantwoorden, namelyk dat ik het goed heb, Grond is wel, twee maal gevangen geweest maar ontsnapt, hy is er met duchtig pak slagen afgekomen, <Daffignies> van de Lanciers is gevangen, zeg dat Jan, Slingelandt moet zyn been afgezet worden, van Bege en andere kennissen weet ik niets. Meer zal ik u niet schryven daar men zegt dat de brieven geopend worden. Adieu in haast.

Uw liefhebbende

zoon Henry.

zyn de pistolen afgezonden?

kap[t]ein] Sandberg kooft heden hier.⁵⁸

Aantekeningen:

Bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 55, *e*

Enkel, kant 1 beschreven, kant 2 adres: N / 12 / Madame / Madame la Baronne v Ittersum / à / *Utrecht*

Mechelen den 2 Oct. 1830. 2 uur

Beste Moeder!

Ik heb alle uwe brieven, geloof ik, ontvangen. Grond heb ik heden gesproken hy is heel wel. die Wynotsbergen ken ik niet. Dat briefje zal ik met goedkeuring van den directeur van het postkantoor verzenden, anders zal ik hem bewaren, Ik ben zoo als gy weeten zult met de bagage niet vertrokken, maar het regiment is hier, alles trekt terug. ik denk dat wy morgen naar Antwerpen gaan zullen doch ik zal het u nader

57 Na een vierdaagse strijd - van 23 tot 26 september 1830 - trok het leger onder leiding van prins Frederik zich terug. Er waren 1200 slachtoffers gevallen.

58 Rudolf Sandberg uit Zwolle was kapitein bij de grenadiers, een keurregiment dat uit Hollanders en Belgen was samengesteld en dat te Brussel werd gedetacheerd.

schryven, de reden waarom weet ik niet, doch veel Brabanders zyn er onder onse troepen, altyd de hoofden by malkander. hoe <dat is> laat zich denken meer schryf ik er niet over daar men zegt alles geopend wordt. doch dat is zeker dat de Majoor Mertens van de Dragonders gearresteerd is. Tichler is heel wel zoo als ook Muller. <Mannes> zend die pistolen aan het aders van 1ste Lieutenant Battaerd (*Afd[eling] Kur[rassiers] N9*) gedetacheerd te Antwerpen, met vrienlyk verzoek dezelve aan my te zenden, daar ik niet weet waar wy zyn, <al is> het kaliber wat kleinder dat is niets als er een hagel< -- > by is, doch vooral franco. Ik schryf deze by Ch. He[e]rdt op de kamer

Adieu veele complimenten aan alle
Vrienden. Uw *liefhebbende*
Henry

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 55, f

Enkel, kant 1 beschreven, kant 2 adres: N° / 13 / Madame / Madame la Baronne van Ittersum / à / *Utrecht*

Bergchem by Antwerpen 5 Oct.
10 uur. 1830

Beste Moeder!

Door zamenloop van omstandigheden heb ik u niet eerder kunnen schryven, wy zyn hier gecantonneerd, wie weet voor hoe lang. Gy zult zeker wel gehoord hebben dat er Brab[antse] Officiieren geweigert hebben tegen hun land te vechten. by ons zyn er drie en by het derde regiment 7, doch de Lanciers hebben zich goed gehouden, het 4e dragonders slecht, twee ritmeesters by het derde, zyn byna door de kurassiers vermoord, schielyke vlucht heeft hun gered, de knapen waren geindigneerd⁵⁹ om het gedrag van hunne officieren. Ik ben hier op een klein buitenplaatsje by oude menschen die ééne zoon en ééne ziekelyke dochter hebben, ik geloof zy de Neuf heeten. Grond heb ik gisteren gesproken.

Dat Sandberg overleden is zult gy wel weten.⁶⁰

Hier lopen geruchten dat er te Utrecht en te Amsterdam ook onlusten uitgebroken zyn.

Hebt gy de pistolen gezonden, doet het nu maar aan myn adres na Bergchem.

Mannes is heel wel.

Adieu in haast
uw liefh. zoon
APHv. Ittersum

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 55, g

Dubbelgevouwen, kant 1 beschreven, kant 2 en 3 blanco, kant 4 adres: N° / 14 / Madame / Madame Baronne van Ittersum / à / *Utrecht*

6 Oct. Bergchem 11 uur
1830

Beste Moeder!

Gisteren heb ik de pistolen ontvangen. op het oog bevallen zy my zeer goed. nu zal ik ze eerstdaags probeeren. Te Gend is alles weer goed in order, omstreeks 20 duizend werklieden hebben langs de straten gelopen met het geschreeuw; Vive le roi,! vyftien jaar hebben zy brood en geld gehad voor vrouw en

59 Geindigneerd. Indignatie; verontwaardiging, misnoegen.

60 Eind september vielen de grenadiers onder leiding van prins Frederik Brussel aan. Zij schoten zich een weg door de stad en er vielen honderden doden. Rudolf Sandberg raakte bij deze aanval gewond en overleed op 4 oktober 1830.

kinderen, en nu zedert 4 dagen niet meer dus: *au bas les rebelles* en *vive le roi!* zy hebben de driekleurige vlag verscheurd en de nationale op geplant. Men verhaalt ook dat de Potter⁶¹ vast gezet is, door zyn eigen landslui. Heden ga ik naar Bege zien of ik hem vinden kan. Meld my eens waar Rudolph by staat en of er meer van zyn kennissen mede gegaan zyn. De brief van M. Kennedy heb ik nog, daar de correspondentie nog niet geopend is durf ik hem niet zenden. Heden hooren wy weer het kanon ik geloof naar de kanten van Vilvoorden. Komplimenten aan alle vrienden en kennissen broeders zusters neven enz enz

Uw liefhebbende zoon

Henry

Nu schryf ik niet weer voor dat er wat belangryks voorvalt.

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 55, *h*

Dubbelgevouwen, kant 1 beschreven, kant 2 en 3 blanco, kant 4 adres: N° / 15 / Madame / Madame la Baronne v. Ittersum / à / *Utrecht*

Bergchem Vrydag middag 4 uur.

16 October 1830

Beste Moeder!

Gisteren morgen vroeg in Antw[erpen] komende vernam ik dat R[udolf] reeds verder was naar Boom, dadelyk ben ik er heen gereden maar intusschen hadden zy tegenorder gekregen en waren op marsch naar Wynigem, ik ben zoo als gy begrypen kunt die weg ook gevolgd en heb hen daar *ook allen in welstand* aangetroffen, Rud[olf], v[an] Dam, Rheede van Rotterdam, Reede van <Venboom,> van Hees v[an] d[e] Tempel, en van Hees van de oude Gragt enz enz en allen heel wel, ik ben by hun gebleven tot acht uur, en ik moest toen nog 2 uur ryden om myn kwartier te vinden, Alle die heeren zyn zeer wel door den kolonel ontvangen. Rud[olf] heeft my verzocht u dit te melden, zoodra hy op rust is schryft hy u weer, zy moeten heden te Thurnhout arriveeren. De reden dat ik u dezen morgen niet geschreven heb is, dat er om ½ 7 te paard geblazen wierd, voor een inspectie van de prins, doch ik geloof ons vertrek op handen is, alles is gepakt en *gezadelt* doch voor wy weggaan schryf ik nader als was het één woord

Adieu Beste Moeder stel u gerust zoo veel als het mogelyk is en geloof my te zyn u liefhebbende zoon

Henry.

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 55, *i*

Dubbelgevouwen, kant 1 beschreven, Kant 2 en 3 blanco, kant 4 adres: N / 17 / Madame / Madame la Baronne van Ittersum / à / *Utrecht*

Bergchem dinsdag. 10 uur S'morgens

8 october 1830

Beste Moeder!

Niet tegen staande ik u beloofd had te zullen schryven voor dat wy marscheerden, was het my onmogelyk, Zaterdag avond zyn wy plotseling vertrokken, juist toen ik het pakje kreeg, ik heb dus de Brief en Borstrokken aan R[udolf] niet kunnen bezorgen, nu zal ik informeeren waar de bagage is, zal het hem dan

61 Louis Joseph de Potter was journalist en werd later politicus. Zijn artikel over 'Le Ministérialisme' deed hem een gevangenisstraf van 18 maanden oplopen. Bij een tweede veroordeling in 1830 werd hij verbannen.

zien te bezorgen, Wy zyn die nacht maar een uur voortgetrokken, en hebben een zacht bed en warme kamer gehad, namelyk groote keyen en den blooten hemel, daarna hebben [we] een portie aangenomen nog 2 uur verder [te gaan], *van waar* ik gisteren om 9 uur smorgen met ons eskadron gemarscheerd ben naar Lier, voor welke plaats ik gebivouakkeerd heb zoo als de twee vorige nachten; er is ferm geschoten dien dag, doch aan onze kant maar 2 dooden en 3 gekwetsten enz enz als ik te huis koom zal ik u alles wel eens omstandig verhalen. Mynh[eer] en Mevr[ouw] de Neuf laten u wel bedanken voor uwe attentie. Adieu Beste Moeder

Uw liefhebbende
zoon Henry

In dien gy een brief met een vreemd adres krygt, schrik dan niet om dat, I van Leerdam, in 't Leuven, in dien ik niet in de gelegenheid ben van te schryven het voor my doen zal.

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 55, *k*

Dubbelgevouwen, kant 1 beschreven, kant 2 en 3 blanco, kant 4 adres: N / 19 / Madame / Madame la Baronne / à / *Utrecht*

Eindhoven den 27 N[ovember].
'Savonds 9 uur 1830

Beste Moeder!

Gy zult zeker wel verlangent zyn iets van my te hooren daarom haast ik my daaraan te voldoen, al hoewel dood van slaap en vermoeyenis daar wy van heden morgen ½ 6 tot van avond 7 uur gereden en door koude gedwongen, gelopen hebben. met korte woorden zal ik u onze reis verhalen. Ll. Zaterdag zyn van hier vertrokken naar Exel, den anderen dag van Exel naar Maastricht, waar wy om 11 uur s'avonds inkwamen en tot 2 uur moesten wachten naar de biljetten, na twee dagen rust zyn wij naar Maseik vertrokken, daar wy in galop instoven, zoo dat er een schrikkelyke angst onder de inwoners kwam, vier belgische gens d'armes wierden gevangen, de kas van den ontvanger en 14 à 15 vlaggen die wy van de dorpestores hadden gehaald, wy hebben ons militairementig dog eerv[o]l [gedragen], zoo als ook de volgende dag te Beek en hier is alles weer in order op Holl[ands] grond gebied. Al onze kennissen zyn wel. Uw liefh.

zoon Henry

Wil. Bentinck insgelyks verzocht veele complimenten

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 55, *m*

Dubbelgevouwen, kant 1 beschreven, kant 2 en 3 blanco, kant 4 adres: N° / <27> / Madame / Madame la Baronne van Ittersum / à / *Utrecht*

Geldorp by Eindhoven
30 N[ovember]. S'morgens
1830

Beste Moeder

Alweer verhuisd naar een akelig dorpje veel slechter als Wesep. paarde stallen kent men niet, slecht eten en niets als water om te drinken, gelukkig heeft my de Schoolmeester in huis genomen, nu heb *ik* ten minsten ordentlyk eten en een bed: heden zonden wy eene deputatie naar het hoofdkwartier om verplaatst te worden. Ik geloof niet ik in drie weken brieven van u gehad heb. adresseer ze in het vervolg tot nader order naar Eindhoven, ik twyfel niet of er zwerven hier en daar brieven van u rond. Ik heb te Maseik gelogeerd by

Mynh[eer] Van der Meer, oom van Biebersteyn. heele beste Menschen, in Belgien hebben onze troepen schrikkelijk huis gehouden. de paarden, by gebrek aan stallen, in de kamers by de kagchel enz enz enz. Ik heb een drie kleurige vlag van een kerktoeren by Maseyk, als ik hem in mijn koffer bergen kan breng ik ze mede. Uw liefh. Zoon Henry

kap[itein] Sutherland is heel wel. Hy komt eersdaags by u

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 55, *n*

Dubbelgevouwen, kant 1 beschreven, kant 2 en 3 blanco, kant 4 adres: N° / 28 / Madame / Madame la baronne v. Ittersum / à / *Utrecht*

Diest den 7 Aug[ustus] 1831
Saturdag.

Beste Moeder!

Hier nevens een brief van Jan, gy zult wel verwonderd zyn, ik u die zend, maar toevallig ben ik heden als ordonnans hier na toegezonden uit *Voorst*, heel aangenaam was het my hem hier te vinden, van Rudolph heb ik nog niets gehoord, ik heb hier gekregen de panache⁶² van den kolonel der Garde Civique zoodra ik gelegenheid heb zal ik het zenden, de beesten laten zich nog maar selden zien, ten minsten wy hebben er geene van onder de oogen gehad, de troep is bezielde dat er niets meer te wenschen valt, zedert maandag niet onder dak noch uit de kleeren geweest, gisteren avond regende het doch hoe sterker regen destes harder zongen ze, het is een plaisir om te zien. De Leydsche studenten moeten zich gisteren brillant gehouden hebben, nu daar heeft nooit iemand aan getwyfeld. Myn paarden houden zich zoo als de baas, hoe meer werk hoe meer plaisir, van die gevolgen dat ik te Rosendaal al een frak heb moeten afdanken, dat my zeer speet aangezien hy noch redelyk was.

[2] Ik hoop gy die brief op schryfpapier met potlood zult ontvangen hebben, het was een *raar* gekrabbel, dat is wel altyd maar toen toch byzonder. wie weet of gy er wel iets van hebt kunnen lezen, maar patiente op een wortelveld is het al heel aardig als men papier en potlood hebben kan. J. Mollerus is heel <wel> zeg dat aan zyn lekkertje, houdt zy zich nog al cordaat? Hy zeide my Henriette⁶³ niet wist of ik het beursje ontvangen had, dierbaare broeder Arnold is vry lomp dat hy dat niet aan haar gezegd heeft. ik heb het duidelyk geschreven, zeg haar dat het met <cul de sac> dagelyks nog al eens open en toe gemaakt wordt.

De nacht kooft aan, en de oogen vallen my toe vooral by het idee, van op een bed te slapen.

Adieu Beste Moeder complimenten aan wie maar wil.

Uw liefhebbende zoon
Henry.

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 55, *g*

Dubbelgevouwen, kant 1 en 2 beschreven, kant 3 blanco, kant 4 adres: N° 1 / Madame / Madame la Baronne v. Ittersum / a / *Utrecht*

62 Panache: veder-, helm- of pluimbos.

63 Henry zou op 25 augustus 1836 trouwen met Johanna Henriëtta Mellina Mollerus.

Bivak buiten Hasselt. den 11 Aug. 1831
dingsdag.

Beste Moeder!

Deze schryf ik tusschen licht en donker, met myn derrière op de grond en het papier op een leeg vat. Wat gaat alles bysonder gelukkig, en voorspoedig, heden heb ik 7 stukken kanon en een groot getal kaisons alle vol geladen dat is 16,000 patronen per stuk, geweeren sabels kurassen <haks>. in één woord de weg was bezaaid met allerley soort van goederen, 319 gevangen en 6 of 8 officieren, een groot transport was al verdwenen of vertrokken naar Holland.

Voor zoover ik weet zyn alle broeders heel wel, als het Lant zoo gaat als wy, is het goed, zedert maandag niet uit de kleeren geweest of op een bed geslapen, en toch wat my betreft mag het nog zoo wel 6 maanden duren. Ik wordt door de wandeling de *veldsnuiter* genoemd, dus kun je nagaan hoe ik er toch my alles aan trok. Enfin ik kan er niets aan doen het is zoo en niet anders, dus bekommer u niet over uwen zoon Heintje die zich overal het goede en slechte der aarde laat wel smaken. Adieu

Beste. APHv Ittersum

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 55, r

Dubbelgevouwen, kant 1 beschreven, kant 2 en 3 blanco, kant 4 adres: N° 2 / Madame / Madame la Baronne van Ittersum / à / Utrecht

Arnhem den 15 Aug. 1831

Beste Moeder!

Uwe brieven heb ik gisteren ontvangen, zoo als ook van Arnold met de oningevulde [⁶⁴], alles deed my veel genoegen, toen ik er myn laatste schreef van Leuven hadden wy een harde dobber gehad, indien de heeren Belgen een flauw idée van schieten hadden gehad, dan waren er weinig van ons regiment over gebleven, oude militairen bekennen nooit zoo iets gehoord of ondervonden te hebben, veele *onder ons gezegd*, maakten dat ze weg kwamen, (waar de <poerjer> op dat oogenblik gebleven is weet ik niet) maar wiert verzekert dat gekke heintje niet uitschee, hy verloor weinig of niets van zyn koelbloedigheid, hy maakte zelfs nog een ferm hoera en *orange boven!* en hield zyn boel aardig by malkander, twee man bleven er dadelyk dood, de kolonel en zoon tegelyk door de zelfde kogel het regter been kwyt, insgelyks het schoone paard van Hamming dood; [2] alles wat ik u daar van heintje verteld heb moet *onder ulieden* blyven, daar eigen lof stinkt Hoor je oude vrouw!!

Gy zult uit couranten wel vernomen hebben wy retireren, die lelyke franschen, anders waren wy nu al lang te Brussel, in Leuven heb ik verscheiden kennissen nog gesproken, dat my nog wel plaisir deed, owee! wat schryf ik daar laat die passage maar niet aan Arnold lezen. Wat ik je bidden mag anders heb ik het voor altyd verbruid.

Broer Jan heb ik gisteren en heden gezien hy is heel wel, Jan Mollerus ook, Charles Heerdt altyd dezelfde hy verzocht by gelegenheid aan zyn familie te laten weten hy nog leeft, Louis van Ittersum en Frits zyn ook heel wel, haast vergat ik *De Vos*. heden zag ik hem nog te St. Truyen, hy is heel wel. Zoo dra ik tyd heb schryf weer.

Adieu. Leef gezond en vrolyk en zonder zorg zoo als je Zoon

Hein.

Geld heb ik niet nodig wy leven op kosten van ongelyks, dus zonder zorg.

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 55, s

Dubbelgevouwen, kant 1 en 2 beschreven, kant 3 blanco, kant 4 adres: N° 4 / Madame / Madame la Baronne v. Ittersum / à / Utrecht

64 Wat Arnold niet had ingevuld wordt niet vermeld.

Brieven van Jan van Ittersum

Bergen op Zoom Dingdag 16 Nov: 1830

'Savonds 8 uur

Kornelis

Beste Moeder! Sedert myn' laatsten brief uit Gorkum geschreven, dwelke ik hoop Gij in welstand zult ontvangen hebben, heb ik weinig tijd of geen tijd gehad U nader te schrijven. Ik zit hier nu op de kamer van Ernst *rustig* onder een kopje thee, om U een nader verslag onzer reis te geven. Rustig zeg ik U, daar niemand zich een idee kan vormen van de drukte die er in dit stedeke heerscht, waar de bevolking verdubbeld is in getal, door het aantal militairen; Burgers ziet men hier bykans niet meer, zoo eventjes 1600 man Nat[ionale] Inf[anterie] en 3 à 4000 schutters en dan ons 250 geven zooals Gij begrijpen kunt nogal eenige beweging, doch nu wil ik doen mijn verhaal. - Onze eerste dagreis was niet zeer aangenaam door het slechte weder; wij kwamen s'avond's in den donkeren onder eene zware stortregen te Gorkum aan, dus waren wy zeer verheugd onze biljetten te ontvangen; ik werd bij een wynkooper den heer v[an] Dam ingekwartierd met Pfeffenlans, wij hadden het er zeer goed, goed soupé en bed, den anderen morgen vrijdag's dachten wij met de stoomboot te vertrekken, doch dit was mis, 5 malen zijn wij op de markt met pak en zak vergaderd geweest, 5 malen namen wij afscheid van onze hospes, doch 5 malen ook keerden wij terug. De Amsterdamsche schutterij, die den zelfden dag als wij van Utrecht getrokken waren gingen voor, en trok met de stoom boot weg naar Nymegen; de kapitein besloot dus ons dien avond nog in Gorkum te houden. Dienzelfden avond trok de friesche schutterij ook binnen. 600 man, ik behoef U dus niet te zeggen hoe druk het daar ook was. De Colonel Destombes inspecteerde ons dien dag, waarna wij hem dien avond in zijn logement een' vocale serenade gaven. Zaterdag morgen traden wij weer aan, 'smorgen's vroeg steeds wachtende op eene stoomboot voor ons, doch helaas wij moesten ten tweeden male anderen voor ons zien vertrekken, de friesche schutters namelyk; op onze aanvraag evenwel had de Maatschappij een stoom vaartuij gezonden dat gebruikt werd als eene pont over de Moerdyk. Natuurlyk wilde de Kapitein ons nu niet langer laten blijven, en wilden wij ook niet gaarne wederom terug naar ons logis de menschen langer lastig vallen. Wij vertrokken dus per pedes apostolorum naar Oosterhout waar wij s'avond's tamelyk vermoeid aan kwamen, de ransels waren op karren wel is waar, doch zulk een potloodje op de nek, de kapot, sabel, en patroon tas aan voelt men op den langen duur alles even zwaar. Ik passeerde het huis den Pijl, doch tot myn groote spyt was Herwijden vorige dag opgerukt, zijn bagaadje stond er nog gedeeltelyk. In Oosterhout trokken wij zeer stil binnen, zonder een vrolyk Io vivat, of Wilhelmus etc: zoo als gewoonlyk, maar met de eerste sectie met geladen geweer, doordien ons de geest aldaar niet goed beschreven was; ik had weder een goed kwartier met Banderen bij een' bakker, waar wij vrij goed eeten hadden, en twee goede bedsteden. den anderen morgen vroeg vertrokken [2] wij weder, doordien de marschroute naar Roosendaal tamelyk groot was, wij passeerden Breda, waar wij met muziek ingehaald en uitgeleid werden, doch ons niet ophielden, vervolgens Prinsenhage of liever 't Haagje, waar ik Henrij's corps vond, en dus verscheidene kennissen, doch hijzelf was er niet maar een $\frac{3}{4}$ er van daan, ik stuurde nog iemand naar hem toe, doch het was te laat, daar wij er niet lang vertoefden, wij marscheerden vervolgens zeer vrolyk en opgeruimd, gesecureerd door eene geladene voorwacht. Op de kaart kunt gij zien de marsch niet klein was, zeker 8 uur, dus kwamen wij zeer vermoeid te Roozendaal aan, hier werden wij zeer aangenaam verrascht, door dien het muziek⁶⁵ van de 5^d af^g ons kwam inhalen een $\frac{1}{2}$ uur voor de stad en even zoo uitgeleide deed. de anderen morgen hoorende dat het de Utrechtsche Jongens waren, wilden absoluut ons dese eer aandoen. Verschrikkelyk druk was het hier, daar hier het voornaamste punt der voorposten is, Huzaren, dragonders, rydende artillerie, Infanterie en toen nog ons bataillon, er was haast geen kans om onder te komen, dienten gevolge stonden wij bij de 3 uur op de markt, dat alles behalve aangenaam was doch, wij zijn soldaat en moeten dus stil zwijgen. Men had onse biljetten verspreid sommigen wel $\frac{3}{4}$ uur op een dorp verder. Doch onze kapitein hield zich taai & zwoer bij kris en kras dat hij niet toestond⁶⁶ er een van ons het dorp uitmarscheerde, dat wij reeds groten marsch als een soldaat gedaan hadden, en dus niet verder konden. De Burgemeester krabde zich een paar maalen agter de ooren, doch was genoodzaakt de biljetten te veranderen. Ik wierd weer met 3 kameraden bij een schipper ingekwartierd. Wij gingen 'savonds in een koffij huis waar het stoppende vol was, niets als officieren, waaronder vele kennissen, Charles Heerdt heeft mij zoo hartelyk

65 Er staat: mijzyk.

66 Er staat: verstond.

mogelyk ontvangen, hij presenteerde mij zijn bed, dat ik zoo gek was om te refuseeren, doordien hij op de grond moest leggen, doch nu ben ik al weer twee dagen ouder soldaat en weet dus al weer dat men niets moet afslaan als vliegen en klappen. Majoor van Aerssen, Hakstroo, Bernard v[an] d[e] Rijdende Art[tillerie,] Sandberg v[an] d[e] Huzaren enfin alles zag men hier; mijn logijs was iets minder, als te voren, van een bed of stroo gekomen konde ik [voelen] hoe vermoeid ik was, niet veel [ge]slapen. De menschen waren evenwel weer goed; de vrouw zeide; Jylui bent doch Heeren en ik heb nog 7 flon hêurs⁶⁷ in huis, doch die zijn niet regt zuiver, dus moet Jijlui maar alleen leggen; s'morgen[s] hadden wij permissie aan de pomp ons te wasschen; maandag morgen vertrokken wij weder; doch tusschen twee haakjes hier zag een paard berijden door een officier dat aan Kessels had toebehoord en hem ontnomen was. een mooie schimmel; wij hadden dien nacht order, om zoo dra wij een kanonschot hoorden het welk met los kruid op de markt geladen stond op onse loop plaats te komen, wij hadden wel gewild er een klein bakkelytje had plaats gehad; doch alles liep rustig af. de anderen morgen vertrokken wij om 9 uur naar Bergen op Zoom zynde slechts eene route van 3 uur, te Wau hielden wij nog een kleine rust. het was niet ver van de voorposten der *breganten* (zoo worden ze hier door 't volk getituleerd) [3] wij zetteden derhalven voorposten met geladen geweer uit; doch ook hier werd onse hoop te leur gesteld; tusschen beide zagen wij wel van die snuiters met kielen, die er wat loens uitzagen, doch die keken wij maar weer ferm onder de oogen. Reeds vroeg waren wij reeds voor Bergen op Zoom, doch nu begonnen die lastige formaliteiten die er bij eene vesting plaats hebben wanneer er troepen van eene vijandelyke kant komen, zoodat het wel 4 uur duurde voordat een ieder zijn ranseltje kon afgooijen. Zoodra wij op de markt gerangeerd stonden kwam Capelle ons inspecteeren. Onder ons en sub rosa gezegd kan ik niet zeggen, dat die goede man die zooveel van ons gesproken had, ons daarna gerecipierd⁶⁸ heeft, wij zijn gekazerneerd in een gewezen posthuis, dat zeer mooi is doch waarin slechts voor 80 man plaats is, de overigen logeren wel is waar zeer goed in de stad, doch is het lastig met eeten, appels en zoo voort. Ik behoor onder die geenen die in de stad gebilleteerd zijn met <oudste>, zeer goed in een logement, doch eeten in de kaserne. Van morgen hebben wij inspectie voor Pr[ins] Frederik gehad; het was een mooi gezicht zoo vele duizenden bij elkander te zien. Nu wilde ik nog gaarne handschoenen (zwarte glacé) doch sterke daar die van Peursen beestachtig slecht zijn, liefst 2 paar, zwarte zijden slaapmuts, 6 groote en 6 kleine jagers knopen, een naaizakje zoo als men ze koopt in de <korte> Jans straat in eene militaire winkel, eene goede portie tabak, de < -- >sche courant van ons vertrek; dan wilde ik wel een klein koff<ertje> hebben om mijn goed intesluiten, daar alles voor de hand staat, doch weet <niet> op welke wijze dit kan verzonden worden. Nu lieve Moeder heb ik geen tijd meer, hoe maakt het Adophje, vele complimenten aan allen
geloof mij als altijd Uw hartelyk liefhebbende Zoon

Jan

in haast

verz[onden] 14 Nov[ember]

Wees zoo goed en zend my over de post een degenkoppel.

Aantekeningen:

beschadigd.

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: N2 / Madame / Madame la Barone Douar: d'Ittersum / née Barone v.d. Merwede / à / Utrecht

Bergen op Zoom Zondag Nov[ember] 1830

Beste Moeder! Regt veel genoegen deed my uw laatste brief, ik hoop gij de mijne nu ook zult ontvangen hebt, waarna gij, denk ik, geene reden meer zult hebben om op anderen jaloersch te zijn, daar dezelve nog al omstandig geschreven [hebben]. Voor en al eer ik het vergeet, heb de goedheid om mij dat lystje der gevangenen dat in de brief van Grond was, te zenden, daar ik het hier aan iemand wilde laten zien. Ik zoude uw brief wel eerder beantwoord hebben, doch verschillende drukters hebben dit verhinderd. Onder anderen ben ik gisteren middag 12 uur van mijn eerste wacht geretourneerd, Vrijdag laatstleden om 12 uur kuierden 24 van de onzen met een Luitenant aan 't hoofd naar de Bosch poort om daar de wacht te betrekken; waarvan

67 Flon hêurs. Waarschijnlijk een foclon of floche bedoeld; een bundel wol of katoen.

68 Gerecipierd. Recipiëren: ontvangen.

ik u eene kleine beschrijving wil geven. Wij hadden aan die wacht 8 posten te bezetten, welke ieder om de 2 uur werden afgelost. S'avonds om 5 uur kreeg ik mijn eerste beurt zijnde toen om te schilderen voor 't wachthuis. om 7 uur werd ik afgelost. Vervolgens van 11 - 1 aan 't kruidmagazijn, eindelyk van 5 - 7 (in den vroegen morgen) op de bastion Coehoorn, waar ik onder mijne surveillance had 3 kanonnen waaronder 2 van 24 L , en verscheidene caisson's kruid etc: Tusschen de wachten kan men een weinig op de britsch rusten, doch niet van langen duur daar men voor iedere wacht of patrouille of ronde in 't geweer moet, NB dien avond of liever nacht passeerden er 29; vervolgens doet men op zijne beurt ieder mede patrouille of ronde, om te zien of alle posten enz. in order zijn, welke wandelingetje ook zoo 2 uur duurt. Alles geschiedt met geladen geweer x 30 scherpe patronen in de tas. Zoo gaauw het donker wordt, krijgt men zeer strenge instructie, en moet men op elk onbekend individu vuren dat niet terstond naar aanmanig zich van de verbodene plaatsen verwijderd. Zoo gaat dat 24 uren rond, totdat wij weer afgelost worden. Het was een vreemd gevoel voor mij, toen ik zoo midden in de nacht daar stond te schilderen, als ik dan eens op zij keek naar dat groffe speelgoed, dat daar nu zoo rustig stond, en evenwel zich zoo vervaarlyk kan laten gelden. Het is eene lastige post, doch onder elkander hadden wij veel plaizier - Van morgen zijn wij in de kerk geweest, doch ik merkte heelaas maar al te zeer, dat ik niet meer in Utrecht was onder het gehoor van Prof[essor] Heringa. Een schraal preekje over Philipenzen 4 v[ers] 13. Ik ben nu van logijs veranderd en logeer nu bij Ernst. De redenen welke mij hiertoe bewogen hebben zijn deze. Op de oogenblik logeren er slechts de helft van ons in eene kaserne, dat een zeer schoon huis dat eertyds door den generaal Schepern bewoond is geworden. De overigen zijn nog in de stad gebilleteerd, alle mijne kennissen zijn reeds in de kaserne omdat die in andere sectie staan, ik ben van de laatste. Dus na hen gekomen⁶⁹, dat ik er met een groot aantal in eene kamer koom, die ik niet genoeg ken om er plaizier mede te hebben; daaren boven klagen ze nu al zeer over de - - - zorgen. Dit een en ander geeft mij weinig lust, om de tyd aftewachten en dan in een tweede huis te gaan wonen. [2] Nu heb ik bij Ernst een kamer gehuurd voor f 6 in de maand. Het is natuurlyk voor mij wel aangenamer, daar ik hier altijd vrij ben en de ruimte heb. Ik eet in de caserne en breng mijn commies brood dagelyksch hier. eene meid hebben ze hier niet dus ook geen fooi derhalve zijn er ook geene kosten meer; daaren boven heb ik vrij wat beter ligging als in de kaserne; want die soldaten kribben zijn voor 't kiezen niet te prefereren. Schrijf mij nu eens of dit uwe approbatie wegdraagt; en of gij dit betalen wilt; want ofschoon ik niet veel verteer, zou er dit slecht afkunnen; want als wij zoo een wachtje geknapt hebben of bijzondere fatigues, doen wij ons eens enkel aan een biefstuk en glaasje bier te goed. het is een wonderlyk leven, van morgen zaten Jan Mollerus en ik op zijn bed in de kazerne uit één bakje, erwte soep te eeten. NB om $\frac{1}{2}$ 12, vóór de inspectie, wij keken elkander eens aan en begonnen braaf te lagchen. Wij hebben dat voor een déjeuné à la fourchette aangezien, en heden middag beide aan Ernst zijn tafel gegeten. Onze dag is nu zoo verdeeld van 7 - 8 uitdeeling, de eene dag brood, de andere dag slok genever, om $\frac{1}{2}$ 10 soep, van $\frac{1}{2}$ 12 tot $\frac{1}{2}$ 4 exerceren om 4 uur eeten, dan vrij, tot 10 uur savond's; de jagers die alle dagen de wacht betrekken hebben eene andere verdeeling. Gij ziet dus dat het zeer aangenaam voor ons is ingerigt. Gij zult misschien gehoord hebben dat de brigands in Roozendaal een dorp, dat wij op onze route passeerden, 3 uurtjes hier van daan, zijn [in]gerukt, dit heeft niets om lyf gehad, onze troepes waren er den vorigen dag uitgerust om eene andere positie aan te nemen; het was slechts een aantal van 8 die daarvan gebruik hebben gemaakt. Doch eene kleine verkenning van de kant van 't mobiele leger heeft hen uiteengejaagd, en onze troepes hebben het dorp weer bezet - Zoo ik hoor is de Lt^t van Voorst van de husaren bij die affaire gebleeserd. Door een recomandatief brief van de jonge Schepern, de broer van degene die in Utrecht geweest is, heb ik toegang in eene zeer aardige en goede familie gekregen, de familie Van Schoor, de menschen ontvingen mij zeer vriendelyk, een Zoon van hen, Lt^t der artillerie, bood mij voorts aan alles te laten zien, wat tot de vesting zoowel onder als boven de grond behoort, waarvan ik zoo als gij begrijpen kunt, zoodra mogelyk denk te profiteren. Gij vraagt mij van Pabst of die het zoo slecht gehad heeft, ik heb het hem nog vergeeten te vragen, doch rappeleer mij wel zoo iets, doch dit heeft niets te beteekenen, daar het op sommige plaatsen zoo vol was, of liever in elk nachtverblyf op onse marsch hier naa[r]toe, dat het onmogelyk was ieder een goed logijs kon krygen. Dit heeft hem nu bij toeval getroffen. Ik voor mijn persoon heb het altijd goed gehad. Twee hadden een oogenblik arrest omdat zy een paar maal te laat op het appel kwamen. Zij zijn er even wel met een lesje afgekomen. De inval van Prof[essor] Heringa vonden wij allen regt aardig en in dit formaat konden wij het gemakkelyk mededragen. Gij moest nog een bijbeltje voor mij bij Hugenholtz laten halen, en maar voor mij bewaren, ik vind het altijd aardig zoo iets te bewaren. Ofschoon gij nu ziet dat ik het goed heb en content ben, kan ik niet ontveinzen ik het verlies van de ouderlyke woning en van de lieve en hartelyke zorgen van mijn beste moeder dagelyksch zeer mis, en dikwijls wensch na goeden afloop der zaken, weer

69 Er staat: Na hen het dus komen.

spoedig in uw midden te kunnen zijn. Wat Gij mij omtrent uw berusten in uwe zeker harde positie, schrijft verwondert mij niets, daar ik gedurende mijn laatst verblijf te Utrecht hiervan dagelyksch de duidelykste bewyzen zag, en waarom niet alleen wy uwe kinders maar een ieder die uw kent U destemee heeft leeren hoogschatten. Dat uwe gezondheid zich zoo goed houdt verheugt hartelyk en doet mij oneindig veel genoegen, te zien dat gij ook alles doet, om die te versterk[en], ik hoop [3] dan ook dat de goede [God] u meer en meer kracht geve, en ons zoo spoedig mogelyk in uw midden weer vereenigen zal. Wat zullen wij dan met genoegen over de verleden tijd spreken met het geruststellende gevoel onzen pligt gedaan te hebben. - Nieuws hoort men hier niets, tusschen beiden krijg ik eens een oude courant in handen; in dat opzigte is men te Utrecht vrij wat beter. Gisteren las ik de dood van het kindje van Selle, dat mij zeer speet, maak hem hierover speciaal van E[rnst] & mij met onze deelneming bekend, Ons eeten is vrij goed, de quantiteit meer als genoeg. Verschillende onaangename corvè'tjes als aardappelen jassen, koken, schrobben, veegen, zout halen worden door anderen verrigt, doch dit alles kost geld, zoodat er na genoeg weinig of niets van ons tractement overschiet. Gisteren en eergisteren hebben er van ons op de schijf geschoten, morgen denk ik het te doen, men was zeer te vreden. Maak mijne complimenten aan de fam[ilie] Coenen vooral aan Albert, J<an> heb ik te Breda nog even gesproken. vraag zijn adres eens, ik wilde hem eens schrijven. Als het goed waarom ik geschreven heb nog niet weg is, zend het dan liever in gedeelten over de post, indien dit kan, want over zee hoor ik duurt het wel 14 dagen. De handschoenen wenschte ik spoedig te hebben. Wat zegt men er van in Utrecht dat de kolonel Soemer niet gedecoreerd is, daar er zoo vele van zijn corps dit te beurt gevallen is. Nu Beste Moeder moet ik eindigen, verblijd mij spoedig met een brief van U, de complimenten aan alle goede vrienden, en vooral aan de huisgenooten. is Caatje nog bij U? hoe maakt het Adolph
Vaarwel Uw hartelyk liefhebbende Zoon

Jan

waar zijn de broers?

Aantekeningen:

dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: N° 3 / Madame / Madame la Barone Douair d'Ittersum / née Barone v.d. Merwede / à / Utrecht

Roozendaal 5 Dec[ember] 1830

Beste Moeder! Gij zult ons onverwacht vertrek uit Bergen wel vernomen hebben. Wy zyn eergisteren morgen van daan vertrokken, tot onze groote vreugde, want die garnizoensdienst begon ons mooi te vervelen. Ik had juist de dag van te voren de wacht gehad; en had dus wel gewenscht dat het een dag later gebeurd ware. Wy hebben voor t'eerst den geheelen weg de ranzels gedragen, het was ons nog wel vreemd en ongemakkelyk doch de route slechts 3 uur zynde was het gemakkelyk uit te houden. Wy zijn hier met ons 8 gebilleteerd bij een linnen koopman, jongelui, man & vrouw 2 kinderen, en hebben, ik moet het bekennen perfect, zoo als men het hier bij burgerlui hebben kan. Eene groote achter kamer waar wij zulks verkiezende vuur aan leggen, 2 bedden waarvan in de ene 2 in de andere 3 kunnen leggen, de overige 3 op een stroozak op de grond, doch het voornaamste hebben wy goed namelyk goed dek. Terwyl er anderen zijn die zich liever wel wat te beklagen hebben. Wy zyn 1100 man sterk uit Berge gemarcheerd, wy namelyk, en de rest noordhollandsche Schutterij, verder hebben wy hier linietroepen - van verscheidene gedissolveerde corpsen aangetroffen; en dragonders en artillerie, Tezamen zoo ik hoor 24,00 man. hun bezigheden zijn iederen morgen om ½ voor 7 aantreden op de markt; als wanneer er troepen uit marcheren om het veld te verkennen, hetgeen wij op onzen beurt ook hoopen mede te doen, het overige garnizoen blyft dan zoo lang onder de wapenen, tot dat deze troepen terug zijn. vervolgens hebben wij 'smiddag's om 4 uur nog eens gewapend appel, wat wij intusschen tijd zullen doen weet ik nog niet. Charles Heerdt is ook hier. de Generaal Boreel, commandeert ons. Wij zijn hier wel bewaard, wachten zullen wy op onze beurt, ook moeten doen want er heerscht natuurlyk op zulke plaatsen veel omzichtigheid. Wij zijn evenwel in staat eene kleine aardigheid te kunnen medenemen ofschoon er zoo ik hoor niet veel kans op is, dewyl de *beambten* te bang zijn haar vingers te branden. Al de kennissen zyn wel. Het speet ons de Utrechtsche schutterij niet aan de beurt was. Zoo ik hoor zullen wij over 14 dagen weer naar Bergen vertrekken. Nu beste moedertje maak U niet ongerust, wy hebben het goed en veilig hier.⁷⁰ zoo veel ik kan zal ik U schrijven. Vele compl: aan *allen* en

⁷⁰ Er staat: heel.

geloof mij als altyt Uw hartelyk liefh: Zoon Jan.

Aantekeningen:

enkel, kant 1 beschreven, kant 2 adres: N° 6. / Madame / Madame la Baronne Douair d'Ittersum née Baronne / v.d. Merwede / à / Utrecht

Roozendaal 17 Dec[ember] 1830.

Beste Moeder! Heden zal ik tot mijne groote vreugde een mandje met de post ontvangen en daar by een nieuw blijk ontvangen van de goede zorgen van mijn beste Moedertje. Gij had het met de chocolade byzonder goed geraden; gy moet denken 8 personen inkwartierd dan vraag ik er Pabst of Pallandt, Lidth of Metelerkamp bij, dus is het getal vrij groot; en kan ik juist zulk een portie aan. Wij dronken ze als water chocolade en dan is ze delicios. Gy vraagt my wat ik nog meer wil hebben. mijne gedachten eens rond latende gaan, dacht ik aan de slacht tijd, die nu invalt, nu wilde ik gaarne van U weten of die drukte reeds by U voorbij is, Zoo niet dan zoude mij één rolpensje een leverworstje of krentewors[t]je, of ander worstje zeer aangenaam zijn, maar indien alles afgeloopen is en Gy niet dan voor U nu klein huisgezin gerekend hebt dan verzoeken ik vriendelyk op dit verzoek verders geen attentie te slaan, daar ik het met volstrekt geen genoegen zoude opeeten, indien ik wist dat gy er U om zoudt bezuinigen, daar ik weet gij het ook gaarne eet. Myne kameraden zijn over uwe attenties verbaasd & laten U zeer bedanken; de thee komt ons zeer goed te pas daar wy 'smiddags na het appel van 4 uur meestal een kopje thee, zamen drinken. De lap kan ik wel gebruiken tot het schoon maken van het geweer etc maar niet voor de patroon-tasch en al het verdere wat in de <harde> was is, dus versoeke ik de das, indien gij die vinden kunt bij gelegenheid te mogen hebben. Wat mijne collega's aan gaat moet ik U zeggen dat ik over allen zeer content ben, en ofschoon zij by naam aan Moedertje niet bekend zijn, volgt er nog geen zins uit er niet veel aan is; wij hebben in deze tijd, zoo vele studenten leeren [kennen], die wy anders nooit zagen, dat veroorzaakt werd door verschil van faculteiten, of omdat ze afgescheiden en stil onopgemerkt voortleefden. Vele zijn er natuurlijk zeer medegevallen, doch anderen tegen gevallen. Ik voor mij ben zeer tevreden met de mijnen, waarvan ik er geen bijzonder van kende, doch nu elkander dagelyksch ziende leerden wy elkaâr hoe langer zoo meer kennen; het geeft voor 't overige een groote band onder 't geheele corps; hoort men weinig of niets van rusie's. De soldaten waren van ons naar de brigands overgelopen & zullen hoop ik de kogel krijgen, Gisteren ben ik weer van de wacht gekomen. Wy hebben nu de wacht op de Antwerpsche weg, onze post is in [2] 2 verdeeld, de avancé bestaande uit 12 man tot Serg^t & Korporaal, eenige honderd schreden, meer naar de stad of dorp op 't (Zoogenaamd) kasteel of buitengoed van den heer Woldring de groote wacht bestaande uit 18 man Ltnd Serg^t & 2 korporaaals allen jagers, zoo als ook 't eerste. Dit buiten heeft eerst aan den ouden heer Motman toegehoord, die zooals Gy wel weten zult hier gewoond heeft vervolgens aan den heer Sannebult, doch sleghts voor een' korten tijd, van wien deze heer het gekocht heeft. hy is met eene Zuster van den goeverneur van Gelderland getrouwd, het is ook hier, dat die stukjes Canonnen zyn opgeligt door de bregand's en niet ver van hier is ook de Lt^{nt} van Voorst den volgenden dag geblesse[e]rd. Ik heb de plaats gezien waar die stukjes begraven waren, en men kon er nog de voetstappen van zien; Zoo als gij weet, zyn de bewoners toen zeer mishandeld. Mevrouw is naar Dorth, de Heer van den huize is er over dag maar. De Ltnd heeft een kamer op 't huis, en onze wachtkamer is in eene tuinman's woning. Het is een aardig buitentje, doch niet groot, 5 minuten van 't dorp gelegen. Ik heb 8 uur moeten schilderen, doch de koude heeft mij ofschoon het sterk vvoor *niets* gehinderd. Ik stond 's morgens te kyken toen ik 's morgens de gracht toe zag daar ik vermeend had het zacht weer was. Voor 't overige kan ik u niet zeggen hoe weinig ik meer om de koude geef; ik schryf dit veel aan toe, omdat wy nooit by een kagchel zitten maar slechts bij een open vuurtje; dus is het nooit broeiend warm; daaren boven zijn wij veel in de lucht, en raken dus zeer aan de lucht gewend; Zoo dat ik compleet kan zeggen er geen hinder van te hebben, natuurlijk stop ik er mij, op post staande zeer goed in. 'Smorgens dat staan van 7 - ½ 9 is wel vervelend en koud, doch wy mogen nu wat rond kuieren daar wij anders moeten stil staan. In 't geheel ben ik zoo wel en gezond als ooit, zelfs in het geheel niet verkouden, dat ik anders zoo ligt ben, zoo dat ik nog geen enkel oogenblik berouw heb van de party geweest te zijn. Alles is natuurlijk niet plaizier en ik ben vrolyker als ik *van* dan *op* de wacht trek. Doch dan heb ik ook weer 5 nachten vrij. - Er is hier gisteren een schrikkelijk ongeluk gebeurd. Kort voor dat onze wacht werd afgelost en ik nog voor 't geweer stond te schilderen hoorde ik een zwaar schot, doch dacht er verder niet over na. toen de nieuwe wacht aanrukte hoorden wy de droevige tijding. Verbeeld U dat op de

wachtparade een stomme schutter de onvoorzichtigheid heeft, om van zyn geladen geweer de pan te openen, vervolgens met de schroevendraayer zyn vuursteen aan te scherpen, ongelukkig springt er een vonk uit de steen op de pan in 't kruid; het schot gaat terstond af, trof eerst den Majoor van 't marsch bataillon, in zyn jas, door broek, ond=broek, zoodat er een gedeelte van de chemise te voorschyn kwam [3] de kogel recocheteert vervolgens, en treft een Sapeur, die er onschuldig stond te kyken, een' man die 17 jaren dienst had, die nooit gestraft was geweest, en voor een der beste van zyn corps gehouden werd, die in veel batailles was geweest, en waarschyndlyk honderden van kogels om de ooren heeft hooren snorren, treft dezen wakkeren soldaat in de slaap van zyn hoofd, zoodanig dat hy achterover storte, & na ééne snik gegeven te hebben den geest gaf. Eene vreeslyke ontroering gaf dit, zoo als gij begripen kunt, omdat de aanwezenden, en vooral onder de genen die desen man entoueerden; waaronder ook verscheidene Jagers dien de kogel rakelings gepasseerd is. Ieder die er by stond was er van verpletterd, om iemand zoo in ééne minuut gezond en dood te zien. Het is eene verschrikkelyke les voor de schutters, die meestal zeer onvoorzichtig met 't geweer omspringen. Ik wou voor geen geld van de wereld, dat die onvoorzichtigheid door een van ons begaan was. Ik ben deze week naar Etten geweest, waar ik de Groningsche jongelui heb gesproken, en vele oude kennissen als de v[an] d[e] Loeff's, Quintus, de Vaynes van Brakell, Rutgers etc allen Neuwieder kennissen met groot genoegen heb aangetroffen. Zy zien er vrij goed uit ofschoon ze toch niet mede ons < -- > dag te noemen zyn. In de exercities zyn ze ook nog zeer ten agtere, en doen volstrekt nog geen wacht mede. Prof[essor] Goudoever van Oordt & Vrolyk zyn zeer goe<d, heb> ze beide gesproken, Zoo als ook de Majoor Bronkhorst die vele compl[imenten] aan < -- > Van morgen heb ik van Dam gesproken die mij de compl[imenten] van U bra<cht> Bourcourd, hoort Gij nog iets van hem; heeft hij arrest gehat? Heeft Sop<hie> nog van zich wat laten hooren en hoe liet Aagtje er zich tegen Wilh[elmina] over uit in hoop dat de laatste goed haar woord zal gevoerd hebben. die Schepern, die by U geweest is was mijn oude schoolkameraad. de broer van den geen' die eenigen tijd in Utrecht is geweest; het speet hem zeer, U niet te huis gevonden te hebben. Dat geldt voor de Equipementstukken schijnt Moedertje vergeten te hebben, daar ik bij mijn vertrek U proponeerde om de volle f 60 in eens te betalen; doch toen vond gy en E[rnst] beter dit in twee termijnen te betalen; daarop heb ik terstond de eerste helft betaald en wilde nu met Januari het tweede en laatste gedeelte afdoen. Hoe maakt Gy het met de hoofdpyn, met spyt zag ik, Gy bij het schrijven van uw' brief er niet vrij van waart. Van morgen gaan de schutters van hier naar 't Ginneke en Breda waartegen wij colonniale troepen terug krijgen; men spreekt wel van eene verplaatsing van ons, doch is hiervan niets zekers bekend, Nu Beste Moeder eindig ik deze, maakt vele compl[imenten] aan Arn[old] Wilh[elmina] Jufr[ouwen] Smissaert, de Vos, en zeg aan den laatsten dat een brief van hem mij zeer aangenaam zal zijn. Wilt ook een boodschap aan Remnelling, huurkoetsier wonende op de Voorstraat, zenden, van wien ik bij het in halen der Koningin een paard gehuurd heb, doch nog vergeten heb te betalen; heb de goedheid s.v.p. het te betalen. Vaarwel beste Moeder en wees altijd overtuigd dat ik nimmer zal ophouden te zijn en blyven Uw hartelyk liefh: Zoon

Jan

afgeschreven Zaterdag 18: heeft Sieremans mijne groene pantoffels, door Belle Schost: gemaakt al te huis laten bezorgen??!

[4] De vastendagen zyn hier zeer onaangenaam vooral nu voor Kersmis, men krygt dan niets als visch, en aardappelen, zoo 3 maal 's weeks.

Aantekeningen:
beschadigd.

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 4 beschreven, kant 4 adres: N° 9 / Monsieur / Monsieur le Baron A. v.d. Borch / au chateau de / Verwolde / ^{pr} Zutphen

Bergen op Zoom den 31 Jan: 1831.

Beste Moeder! Uw brief van den 16 Jan[uari] ll. heeft my wederom zeer veel genoegen [gedaan]; de opnieuw ingevallene winter & 't guure stormachtige weder hebben my op nieuw tot myne groote spyt verhinderd uittegaan; ik ben nog niet buiten de deur geweest, het valt my verschrikkelyk uit de hand. doch wil den doctor niet dwingen; myn ongeluk is eigenlyk ik nu reeds den derden doctor heb; zoodat deze man hoegenaamd niet kan oordeelen in welken graad ik de ziekte gehad heb; en my dunkt het moet toch een groot onderscheid maken of men een ziekte zeer ligt of in eenen zwaaren graad gehad heeft; mogt het nu maar

spoedig omslaan; dan krijg ik weer moed. - Ik heb gisteren & van daag een zeer grooten brief aan Grond geschreven, ik hoop hy nu dezelve zoo goed zal ontvangen. ik heb hem veel over ons corps en over ons land geschreven, en mij van hatelike aanmerkingen omtrent de Brabanders zoo veel mogelyk onthouden; wy hebben denselve weer over Neuwied gezonden en Ernst heeft een brief aan Merian geschreven. Beaufort & Siccama hebben de beneden kamers gehuurd; Calkoen is nu tot onze spijt te Roozendaal gedetacheerd; anders hebben wy het hier aangenaam zamen en zijn meest by elkander. By dat laatste gevechtje in Roozendaal tusschen die twee patrouilles, zyn v[an] d[er] Wyck en de jonge Haersolte uit Zwol tegen woordig geweest; het is duizend wonder, zy er zoo goed zijn afgekomen; de kogels vlogen hun links & regts over 't hoofd en naast hun in de boomen; twee der briganten zijn gesneuveld 3 gebleeserd; van onze kant is er geen droppel bloed gevallen; Zy hebben evenwel gemeend twee van ons dood geschoten te hebben daar eene schutter, na zijn geweer afgeschoten te hebben, door de schok agter over in een sloot viel, aan welks kant hy stond, de tweede was Haersolte, die over een paal struikelde plat op de grond viel, Zoodat de onzen zelfs dagten hy er geweest was. Schuurman 3st Lt^{de} van de Steenwyksche schutterij, die by die affaire geweest is, heeft het ons gisteren avond nog gans verteld; hoe de Schutters niet te houden waren, het waren Overysseischen; Zy vloekten en raasden als bulhonden op hunnen officier die volgens strikte order moesten retireren & niet mogten aanvallen, (NB: zy waren op ons territoire) de soldaten wilden er maar zoo op in vliegen; op een 150 pas hebben zy een oogenblik een geregeld vuur op elkaar gedaan. Tot ons geluk zijn de briganten een oogenblik te laat gekomen, daar Zy met eene groote overmagt plan gemaakt hadden onze patrouille die sleghs uit 40 man bestond geheel & al in te pakken; dat zy in 't dorp gemakkelyk hadden kunnen bewerkstelligen. omtrent de goede Lord heb ik maar soupçonnerende wyze geschreven, daar ik eigenlyk [2] in myn hart overtuigt [ben] het stomme dier het beter zoude gehad hebben; doch dit is nu eens zoo; en ik hoop dat hy het nu wat beter mag hebben De dood van Masau: is verschrikkelyk; in Tilburg werd my geschreven was een ieder er als 't ware van verstomd; en werd er ook natuurlyk op geene zeer vereerende wijze over hem en zyn afsterven gesproken. Kien was ook zeer naar over, zoo alsook Moorrees, de eerste had een paar dagen te voren nog een brief van hem gehad. Indien Gy er niets tegen hebt, wilde ik gaarne uwen brief van Grondt eens lezen, waartoe ik U verzoek my dezelve eens te willen zenden. Allerlei geruchten loopen er hier weer door de stad, de Schelde weer geblokeerd, de Pruissen op Maastricht etc, etc. men kan er niet meer wijs uit worden. Ik hoop gij eene gelukkige⁷¹ zullen mogen bywonen in Arnhem; en hoop het maar spoedig moge afloopen. voor Wilh[elmina] zal het ook onaangenaam zyn. Nu beste Moeder moet ik <dan> eindigen, daar Ernst staat te wagten, om hem op de post te brengen

Uw hartel: Liefh: Zoon

Jan

Aantekeningen:

enkel, kant 1 beschreven, kant 2 adres: N° 1 / Madame / Madame la Baronne Douar: d'Ittersum / née v.d. Merwede / à / Utrecht

Tilburg 14 Febr[uari] 1831

Beste Moeder! Tot myn groote genoegen kan ik U nu melden, dat ik my gezond & frisch hier bevindt, gepasseerde woensdag heb ik Bergen verlaten, en ben 'savonds te Breda aangekomen, vervolgens ben ik den volgenden dag zoo als myn plan was daar stil geweest; des morgens is Willem v[an] d[e] Borch met my naar zyne buitenplaats geweest, en heb toen met veel genoegen den Hondsdonk, Valkenburg & Luchtenberg gezien, het zijn zeer schoone goederen, met groote dennebosschen. Deze laatsten komen v[an] d[e] Borch goed te pas, daar hy ieder dag eene importante party hout levert voor de mobiele armee, waarmede hy, geloof ik, geene slechte rekening maakt. Breda ziet er ook formidabel uit, doch om de stad heen is het een treurig gezicht, door de innundatie staat alles blank, geen struik of boom ziet men meer, alles is even vlak en kaal, groote puinhoopen wezen my hier en daar nog aan waar huizen gestaan hadden, die afgebroken hadden moeten worden; daarenboven was er in 't begin, toen er zoovele troepen rondom de stad bivouaccerden, eene zeer groote schaarste aan brand hout, althans er werd den soldaten niets gegeven, Zoodat deze genoodzaakt [waren] alles om ver te hakken, wat er in de buurt stond; waardoor men geheele wegen kaal ziet staan, en de uitstekende stompjes slechts nog aantoonen dat er boomen gestaan hebben; zelfs in de bosschen

71 Ockje zou op 25 februari bevallen van een dochter.

van v[an] d[e] Borch hadden ze in zyne afwezendheid ook reeds mooi begonnen, het schoonste plantsoen te vernielen, doch hy heeft zulks by zyne terugkomst spoedig weten te veranderen. De zelfden middag na onze wandeling heb ik bij Mevr[ouw] Janson gedineerd, die my zeer vriendelyk ontving; - Den anderen morgen zag ik opeens, nadat ik reeds een plaats op de diligence had, Henrij met zyne Cuirassiers binnen rukken; hy ging naar Etten doch zoude dien nacht te Breda verblyven; het geen mij noopte dien dag nog aan te knopen. Het is, alsof het niet gebeuren mag dat wy by elkander zijn, den zelfden dag dat ik te Tilburg koom, gaat hy er uit. [2] Overal hebben wy elkander misgelopen, het spijt my zeer; hy was zoo als altijd zeer opgeruimd & vrolyk & zag er perfect uit. Ik heb het met het weer al byzonder goed getroffen, juist zulke zachte dagen als of het in Mei was; myne gezondheid is perfect, & gevoel my nu weer zoo sterk als te voren; het geen ik wel toeschryf aan de oppassing die ik te Bergen genoten heb. Ernst was altijd even zorgelyk & hartelyk, en heeft mij mijn séjour zoo aangenaam mogelyk weten te maken; het speet my ook waarlyk by mijn weggaan zyn gezelschap en dat van Siccama & Beaufort te moeten missen, wy hadden een heel aardig huisselyk leventje onder ons. hetgeen wel te verwachten, en waarvoor ik wel beducht was, dat mijn billet niet zeer best zoude zijn is uitgekomen; daar alles vol was, konde men nagaan dat de opene billetten niet van de besten zoude zyn. Ik kreeg er met nog iemand, een by een verwertje doch het was zoo in faam slecht, dat wy beide er van schrik uitgelopen zijn; de geheele familie bestond uit Vader & Zoon die de winkel waarnam, de huishouding beredderde, de pot kookte enz. enz. de ligging was stroo; daar ik nu wat verwend ben, had ik geene groote ambitie, hier myn' intrek te nemen. Ik ben nu nog in een logement, en zal zien een ander billet te krygen, of mijn billet hier te nemen en dan dagelijks wat bijleggen; dit koomt natuurlyk duurder uit, als ik gewoon ben te leven, ik denk 16 à 18 st[uiver] daags by te zullen moeten leggen, het spijt mij wel, doch denk ik dat wy de langste tijd al zullen vertoeft hebben op deze plaats; aan gezien dit dikwyls afwisseld. In de veronderstelling, dat Gy nu wel te Arnhem zult zijn, zal ik deze maar daarheen adresseren; ik ben zeer verlangende iets van U en O[ckje] te hooren, daar ik in zoo langen tijd niets gehoord heb, hoop het met O[ckje] spoedig & gelukkig moge afloopen, maak haar, en aan J[an] W[illem] mijne hartelyke complimenten. Het is eene mooye plaats Tilburg, doch zeer uiteen loopende, met eene schone markt, de logementen zyn hier ook zeer goed; men heeft hier vele groote laken fabrieken, die zeer interessant moeten zyn om te zien; de gast is, zooals hier overal geloof ik niet al te best, doch de menschen zyn nog te bang voor ons. Het was een zeer aangename gewaarwording voor my toen ik al mijne kennissen terug zag, ik moet zeggen dat ze mij allen zeer hartelyk ontvangen hebben, de kapitein en verdere [3] officieren zyn ook zeer deelnemend geweest. Nieuws hoort men hier niets, gelukkig kan ik het Haagsch Journal nog al eens lezen; het is nu dunkt my weer een oogenblik, dat men weer volstrekt niet kan nagaan of uitrekenen waar of het heen moet. Heeft J[an] W[illem] al iets zekers omtrent Zyne benoeming? Heden neemt de geheele armee de driedaagsche rouw aan over van Speyck⁷², er gaan lysten rond voor een opterigten monument ter zyner eere; het is een treurig gezigt ieder soldaat of officier met een rouwband te zien, en de trommen met floers omwonden, het is eene eerbewyzing die die dappere brave man dubbeld verdient heeft. Nu beste Moeder eindig ik deze in de hoop gy denzelven in welstand zult ontvangen, en my eens spoedig met eenige letteren van U zult verheugen, maak myne compl: aan de huisgenooten & geloof my als altijd

Uw hartelyk liefhebbende Zoon

Jan

P.S. Henry heeft my met een paar woorden over een brief van Grond gesproken dien Gy hem gezonden hadt, was dat een brief van Grond aan mij? of hoe zit dat, hy wist niet eens meer waar hy was. -

Aantekeningen:

dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: N° 3 / Madame / Madame la Douar: Baronne d'Ittersum / née Baronne v.d. Merwede / à / Arnhem / Korte straat by den Heer Knoop

Tilburg 2 Maart 1831.

Beste Moeder! Uw laatste my weder zoo aangename brief heb ik in welstand ontvangen, en wil dezelve nu daar ik een oogenblik alleen ben, beantwoorden. Myne laatste uit zichten op vrede moet ik bekennen zyn

72 Jan Carel Josephus van Speyk was een Nederlands zeeofficier en kommandant van een kanonneerboot die door de Belgen werd overmand, waarop hij het aanwezige kruit in brand stak en met vrijwel de hele bemanning de lucht invloog.

meer dan ooit vervolgen, en zie ik er de mogelijkheid niet meer van in; hoe het ook zy, het zal zich spoedig moeten desideren⁷³; alles wordt hier tot een aanstaanden veldtocht voorbereid; de militairen worden ook van alle noodige behoeftens voorzien; men verwacht den Prins binnen kort by 't leger, men zegt dat alsdan, de armee op eene geheele andere wyze zal ingedeeld worden; zooals ik hoorde in 4 *brigades* en 2 *divisie's*; dit zal waarschynlyk dan ook eene verandering van garnizoen'splaatsen ten gevolge hebben, zoodat wy dan wel eens van hier zouden kunnen vertrekken. In deze week zullen wy plegtig viereen onzen dies Natalis der Utr[echtse] Academie. De Professoren zenden ons hiertoe eene genoegzame hoeveelheid gewone en fyne roode wijn; welk geschenk wy, zoo als Gy begrypen kund in dankbaarheid zullen aannemen. Om dezen dag zoo plegtig mogelyk en tevens algemeen te viereen, heeft men beslooten eene lyst rond te laten gaan, waarop men teekenen kon, ten einde deel te nemen aan een diné op dien dag te geven. Op deze lyst hebben 160 à 170 Jagers geteekend, welk getal zeer aanmerkelyk is, wanneer men nagaat velen tegen de Docter opzien, velen met verlof & ook eenige ongesteld zyn. Gelukkig hebben wy in een der logementen, het zelfde waar ik 14 dagen gelogeerd heb, een lokaal gevonden, dat voor de plaats vry wel is, en waar wij ruim zullen kunnen zitten. Gaarne hadden wy op deze party eenige gasten (studenten by andere corpsen dienende, die in de buurt liggend) of eenige andere kennissen willen verzoeken, doch dan werd het getal te groot, wy vragen nu niemand als den heer kolonel Clerq; en den L^t kolonel Anting beide van de grenadiers; den eerste omdat hy brigade commandant en dus onze chef, den tweeden omdat hy plaats commandant is en ons vele vriendschap bewyst. Daar en boven moeten wy verzoeken dien dag vry van wacht te zyn; en het corps muzykanten te mogen hebben. Gy kunt begrypen dat het in deze plaats waar men zoo iets volstrekt niet gewend is, vele moeyelykheeden heeft zulk eene party goed by elkander te krygen. Wy hebben eene commissie benoemd die alles reguleerd. Numan is gisteren met den kastelein naar den Bosch geweest om maître d'hôtel koks, knechts etc: etc: op te loopen; het ergste is; en het geen de party veel duurder zal doen worden, dat de kastelein byna alles zal moeten huren, zilver, borden, glaswerk etc, etc, Nu word er links, en regt naar Oost & West geschreven om schotels visch, vleesch, zalm etc: wy zullen geen brillant maar toch goed diné laten aan rigten. Onse officiere zyn van zelfs gasten; in plaats van den 26 zynde op een Zondag, zal het in den 24 gevierd worden. [2] Indien de party afgeloopen is hoop ik er U eenige kleine détails van te kunnen mededeelen. Gy gevoelt in tusschen beste Moedertje; dat deze affaire eene kleine stoot aan myne financiën geeft; zoodat ik genoodzaakt zal zyn eenige tegemoetkoming van Uwe kant te verzoeken. - Gy vraagt my of er ook onenigheden of rusie's voorkomen by ons; ik kan U met waarheid zeggen; dat men er nooit van hoort, veel minder dan toen wy nog in Utrecht waren; de jongelui hebben nu de gelegenheid gehad, elkander te leeren kennen; en men ziet er onder elkander & met elkander op eene vriendschappelyke voet omgaan die anders elkander misschien niet eens by naam kenden. Onze exercities zoo als wy ze nu by mooi weder dagelyks op de heide doen zyn zeer aangenaam, wy zyn nu verder geavanceerd; en maken groote en verscheidene nieuwe manoeuvres; het is hier mede zoo als met elke wetenschap gelegen, hoe meer men er in vordert; hoe aangener het wordt. Onze kapitein is dan in zyn fort; en staat dan als een Généraal te commanderen; hy heeft eene brillante sterke en heldere stem; doch onlangs op de heide zynde met zeer onstuimig weder; moest hy zyne stem wat al te zeer uit zetten en kreeg toen zeker te veel koude vochtige lucht binnen; zoodat hy eene zware verkoudheid opdeed, en eenige dagen te huis moest blyven; hy is nu toch weer beter, doch nog niet op straat geweest. In deze opzichten hebben wy het superbe getroffen daar het een aller knapst militair is, die tevens veel ondervinding, door veldtochten als andersins heeft. Myn verlof beurt is nog in 't verschiet, ik heb N° 16 en ik meen dat ze nu aan N° 9 zyn; dus zullen we dat nog maar laten rusten. Henry zit nog altijd te Etten; waar of die ossetong gebleven is weet ik niet; zoo het namelyk een tweede is, want ik meen U geschreven te hebben dat ik er een, aan myn adres ontvangen had; op welke wyze is dat verzonden, over de post, dan heeft het de facteur der cuirassiers zeker afgehaald en dan zal het wel te regt zyn. hoe of Arnold er aan komt dat Henry afgelosd zoude zyn weet ik niet. De zakdoeken welke Gy my toen gekocht hebt by de Beer by myn vertrek, waren zoo slecht dat [ik] ze reeds allen aan flarden en lellen uit myne zak trekken moest, nu heb ik Wilh[elmina] 3 anderen laten koopen welke per gelegenheid ontvangen heb; een er van is zeer mooi; doch de twee anderen waren zoo infaam leelyk (dit onder ons) dat ik ze niet kan gebruiken, verbeeld U de grond er van is zoo als O[ckje] een japon heeft van dat bruine voering-goed; waar ik zulk een hekel aan heb, en dan de rand heel sterk geel; ik begryp niet hoe of Wilh[elmina] die anders eene goede smaak [heeft], ze heeft kunnen koopen; om ze nu in myn ranzel te steeken en nooit te gebruiken vond ik ook niet zeer aangenaam; en heb dus op eene zeer delicate manier Wilh[elmina] verzocht of ze die twee ook zoude kunnen verruilen. Myne linnen hembden houden zich vry goed, en de kouzen opperbest; het is een wonder als ik er een gat in zie, Omtrent dien soldaat van de 10^{d[e]} af^{cd[eling]} kan ik U niets

73 Desideren: beslissen.

mede deelen; de 10^{d[e]} af^{d[eling]} legt hier niet; dus weet volstrekt niet wie er om te vragen. Ik meen U reeds [3] eenmaal gevraagd te hebben welke Baker gy hebt; is het onze oude kennis die by Wilh[elmina] geweest is, maak haar dan myne compl[imenten]. Schryf my nu eens spoedig hoe of het de goede O[ckje] maakt met de kleine; en of ze wat minder pynlyk is; maak haar myne hartelyke compl[imenten] met den hartelyken wensch dat zy spoedig moge hersteld zyn⁷⁴; hoe lang is het verlof van J[an] W[illem] nog; en wanneer is Uw vertrek bepaald? Ons leven is hier voor 't overige vry een toonig, s'morgens om 9 appel, indien het mooi wêer is, dan om 7 uur. om ½ 12 wacht parade, doch dit regardeert⁷⁵ alle degeenen die op wacht komen, om 4 uur weer appel en dan vry, de overige tijd zitten wy meest by elkander, en maken s'avonds meest een partytje, ik geloof dat ik hier meer kaart speel als te Roozendaal, doch daar waren de koffyhuizen zoo goed niet. Nu beste Moeder moet ik eindigen; daar de post spoedig zal vertrekken, maak myne hartelyke complimenten aan de huisgenooten, zoen de kleintjes eens voor my en geloof my als altyd te zyn

Uw hartelyk liefhebbende Zoon

Jan

P.S. heb ik U in myn' laatste geschreven dat ik weer een' grooten brief van Grond gehad heb.

Aantekeningen:

dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: N° 7 / Madame / Madame la douar: Baronne d'Ittersum / née Baronne v.d. Merwede / à / *Arnhem*

Eindhoven 7 Maart 1831.

Beste Moeder! Gisteren middag hier gearriveerd zynde wil ik de pen eens opvatten om U het een en ander omtrent ons te melden. Den dag voor ons vertrek uit Tilburg hadden wy inspectie in marsch tēnu voor den kolonel brigade commandant Clerck, nadat hy de gelederen doorloopen had; liet hy ons den kring sluiten; hy sprak ons toen zeer vriendelyk aan; en zeide hoofdzakelyk het volgende “dat hy niet konde nalaaten ons by ons vertrek goeden reis te wenschen; dat hij ons over ons goed *ja zelfs voorbeeldig gedrag*, een compliment moest maken; dat dit niet alleen aan hem en de overige officieren maar aan geheel Tilburg had gebleken; dat hy niet zoude nalaten, zoodra hy P^{r[ins]} Frederik sprak, daarvan openlyk te getuigen; en dat hy zich zeer in ons aandenken recommandeerde; vervolgens de kring uitgaande gaf hy aan verscheidene Jagers de hand; gy kunt begrypen dat ons dit niet weinig aanstond; er ging dan ook een luid hurrah en leve Clerck op. De kapitein zoo wel als de officieren, kregen een glans van vergenoegen op hun gelaat. Ik geloof dat deze lofspraak ook wel op onze party doelde, waarby zoo ligt onaangenaamheden hadden kunnen voorvallen; en welke zoo goed, zonder eenig gehaspel afgeloopen is; van achteren hebben wy nog vernomen; dat de L^t kolonel Anting, dien dag zelf naar de hoofdwacht was gegaan om aan de patrouilles vooral te recommanderen, van tog geen' een' Jager s'avond's aan te randen; dat hy zulk's streng verbod. De kolonel zelf was nog dien eigen avond aan de hoofdwacht geweest, om de order te geven, dat als het al eens heel bont liep, de patrouilles niet anders mogten doen, dan de Jongelui stil naar huisgeleiden; gy kunt hieruit eens zien hoe fatzoendelyk die Heeren ons behandelden. Het speet hun ook allen even zeer dat wy nu van elkander gingen. 'Smorgen's (Dingsdag) om 6 uur marcheerden wy reeds af, onder het faveur van een aller brillantst weer. wy hebben den marsch in twee dagen gemaakt; dus hadden wy slechts eene kleine route af te leggen tot Oirschot, waar wij vernachten, wij kwamen reeds vroeg daar aan, de afstand is maar 3½ uur. Ik kreeg met 5 andere Jagers & den kapitein zamen een goed kwartier by een' doctor. Ik vernam toen dat Rudolf slechts ¾ van ons verwyderd was, daar hy die dag van Valkenswaard marcherende, in een dorpje niet wyd van ons vernachte. Lidth en ik hadden verlof gekregen daarheen te mogen wandelen; doch 's middag's aan tafel zittende hoorde ik dat Rudolf reeds gekomen was; aangezien hy het zelfde gehoord [had] van ons, en nu ook het zelfde plan had gemaakt als ik, doch vroeger ten uit voer bragt. Onze gulle gastvrouw vroeg hen terstond ten eeten en te logeeren, voor die nacht, hetgeen Rudolf terstond zeer gretig aannam; naderhand kwam nog de Serg^t Majoor, die na gekomen was, ook daar zyn intrek nemen; zoodat wy toen met ons 8 en den kapitein daar logeerden! Ik heb heel aangenaam dien dag verder met Rudolf door gebragt; er kwamen nog meer kennissen ons opzoeken zoo als J: van Heer, *Wezen Lagen en Calkoen* beide lanciers, Floortje van Rhyn enz: Rudolf zag er best uit, Jan Mackaaij vond ik ook dat er vry wat beter als te voren uit zag. den anderen morgen vertrokken wy weer

74 Ockje was op 25 februari 1831 bevallen van Johanna Sebina Boldewina Adriana van Ittersum.

75 Regardeert. Regarderende: betrekking hebben op.

vroeg naar Eindhoven; het geen ook maar een marsch van 3 ure is; zoodat wy ook reeds vroeg hier aan kwamen; onze biljetten zyn over het algemeen vry goed; ik ben weer met 4, doch het is wat klein, en het eeten niet al te best, doch waarschyndlyk krygen wy deze week een ander bilet, dat zeer goed schynt te zyn, doch wat uit de buurt is. Eindhoven is meer stad als Tilburg; het geen ons niet al te best aan staat, en op het eerste a bord⁷⁶ zoude ik niet durven zeggen, of wy ons zoo goed hier zullen [2] amuseeren als te Tilburg, daaren boven zyn wy hier vry wat gebondener als te Tilburg doordien hier het hoofd kwartier is. Wy mogen hier by voorbeeld nooit anders dan in tenu over straat gaan; iets daar wy in Tilburg niets van wisten, wy gingen daar juist als wy het goed vonden gekleed; natuurlyk evenwel buiten dienst zynde, daar wy onder de wapenen zynde zoo als de order was, altijd gekleed gingen. Wy mogen hier ook niet rooken op straat en al zulke pesteryen al meer. De dienst zelve is evenwel zeer gemakkelyk; wy hebben, eene vaste wacht voor ons gekregen; die wy kunnen laten schoonmaken, en waar wy geheel onder ons zyn; de wacht is zeer aangenaam men is er compleet als buiten; wy zullen geloof ik 5 à 6 nachten vry hebben. Het garnizoen bestaat uit Huzaren, Dragonders, rydende Artillerie onder Bentinck, veldartillerie, dezelfde als te Tilburg; de 12de afdeeling en onze compagnie. De environs schynen hier brillant te zyn; en denk dikwyls te wandelen. Eindhoven zelfs is niet groot; doch er liggen verscheidene dorpjes in den omtrek, die byna huis, aan huis grenzen aan Tilburg. Onze Divisie en brigade generaal zyn nog niet gearriveerd; intusschen wemelt het hier reeds van kolonels majoors en officieren, van allerlei rang en Corpsen. Van Rudolf heb ik gehoord dat Oom Willem hier geweest is om zyne zoons te zien; ik heb nog geen' van de geeerde familie aangetroffen. Ik heb voor myn vertrek uit Tilburg niets kunnen weerom krygen van het geld aan Bourcourd geleend, daar ik Henrij niet meer gesproken heb. Arnold schreef my f 20 van Henry te vragen en daar het myne maar af te houden; heb nu de goedheid om my dit geld met overlegging van Arnold op de een of andere wyze te bezorgen, ik moet f 18 hebben; en daar myne reis naar Utr[echt] op handen is, wilde ik die gaarne op de een of andere wyze zoo spoedig mogelyk hebben. Schryf my ook s.v.p. hoe lang gy nog definitivelyk in Arnhem blyft, ten einde myne reis daar na te regelen. Een myne[r] contubernalen heb ik te Tilburg achtergelaten, die eene ontsteking aan zyn oog had, Aschman namelyk, ik kon my nu het nare van deze positie levendig voorstellen. Metelerkamp die onlangs het roodvonk gekregen had is met zyn' vader nog voor ons vertrek naar Delft vertrokken om daar het herstel zyner gezondheid verder aftewachten, anders hebben [wij] weinig of geene zieken. Prof[essor] v[an] Heusde is hier; ik heb hem nog niet gesproken. Het doet mij veel genoegen uit uwen brief te mogen zien dat O[ckje] zoo veel beter is dit is geene kleine gerust[s]telling voor my. Het is hier zoo als overal, alles roomsch, en ten gevolge over de volksgeest niet veel te roemen. Bourcourd heeft my gezegd f 10 s'maand's te krygen voor verteering, zyn geheele tractement is voor den oppass[ing] en dan moet ik zeggen is f 10 te weinig; ik kan er nu het best over oordeelen, maar als men dan zoo als hy het nu gehad heeft een slecht kwartier krygt, kan men er waarlyk niet mede toe, zyn vader, die nu toch zoo weinig onkosten aan hem heeft, moest hem iets meer toe leggen. Nu beste Moedertje moet ik myn' brief eindigen, daar ik nog aan Wilhelmine en J[an] W[illem] wil schrijven, maak myne hartelyke compl[imenten] aan O[ckje] en geloof my als altijd te zyn

Uw hartelyk liefhebbende Zoon

Jan

Aantekeningen:

dubbelgevouwen, kant 1 en 2 beschreven, kant 3 blanco, kant 4 adres: N° 19 / Madame / Madame la Douar: Baronne d'Ittersum / née Baronne v.d. Merwede / à / Arnhem

Tilburg 13 Maart 1831.

Beste Moeder! Eergisteren ontving ik tot myn groot genoegen uwe brieven met het pakje, bevattende de ossentong; waarvoor ik U hartelyk bedank, Ze heeft ons heerlyk gesmaakt; by myn verhoogde dit genot nog, de gedachte dat het van myne beste Moeder kwam, en het weder eene nieuwe attentie van U was, konde ik er U maar eens eenige hartelyke zoenen voor geven; doch dan zoude ik wat langer moeten reiken kunnen. intusschen willen wij maar steeds het beste hoopen en de moed niet laten varen, daar dan toch in de laatste dagen, de zaken niet schynen verslommerd te zyn; en wy misschien naby zyn aan een' vreedzamen afloop der zaken. Ik had uwen brief zeker terstond beantwoord, vooral om U vriendelyk te verzoeken my toch

76 Abord: landing, toegang. Hier bedoeld: indruk.

dikwyls tyding van O[ckje] en de kleine te geven, ware ik gisteren niet op wacht gekomen, ik kan u niet zeggen welk een aangenaam gevoel het is, wanneer men de nacht gehad heeft, en men den volgenden nacht te gemoet gaande, rustig in zyn bed denkt te stappen, de wachten zyn hier anders minder zwaar dan te Roozendaal en Bergen op Zoom, daar wy hier maar op zyn hoogst 5 à 6 uren schilderen, en daar moest 8 à 9 uren. Schryf me nu eens s.v.p. spoedig hoe het de goede O[ckje] maakt, het spyt my zeer te moeten hooren zy zoo souffreert, en de kleine ook wat sukkelt, en wil hartelyk hoopen dat beiden spoedig hersteld mogen zyn; het schynt wel dat hare kraamen niet van voorspoedigsten mogen [zijn], en by haar anders wat ongeduldig karakter is het dubbeld te bewonderen en te pryzen dat zy zich zoo goed houdt; ik wil ook hartelyk wenschen dat de kiespyn van J[an] W[illem] gaauw moge verdwynen Maar deze pyn gevoegd by inquiétudes⁷⁷ over vrouw & kind, ondragelyk moet zyn. Wat het cadeau betreft dat J[an] W[illem] my nog heeft toegedacht, zoo zal het zeer welkom zyn; vooral ook zyne sigaren die ik nog van t ouds ken, en die zich hier op de voorposten ook zeker goed zullen laten gebruiken. - Wat nu onze compagnie en derzelver officieren aangaat, zoo moet en kan ik U altyd hetzelfde blyven zeggen, dat ik U te voren schreef. De kapitein is zoo als reeds dadelyk plaats vond van een ieder even zeer bemind & geacht hy heeft eene per fecte manier om met de jongelui om te gaan, iets dat zeker een ieder niet zoo wel zoude gelukt hebben; doch het is iemand die veel menschen kennis heeft; daaren boven weet hy zynen rang en die van ons corps zeer goed te hand haven; hier van ten bewyze, dat hy eenigen tyd geleden een ander adjutant & sergeant der Grenadiers, den eersten met 8 dagen, den tweeden met 4 dagen politie kamer by gratie van geen provoost ontvangen te hebben om dat zy de imp[r]udentie hadden gehad om de Jagers & 4 groningers van het piket 'smiddag's afte halen ten einde zyne koffers etc: te versjouwen. De overigen officieren bevallen ons op den duur ook zeer goed. Sedert eenige dagen het weder na de schoone kant omgeslagen zynde, zoo zyn onze exercitie's wederom begonnen, eergisteren stonden wy reeds om 7 uren op den Bredaschen weg geschaard; om op de heide $\frac{3}{4}$ uurs loopen te gaan te railleren, dit gaat alles op het hoorn, wy exerceren ons nu voornamelyk in de signalen. buiten de drie hooren blazers die wy op eigen kosten zullen laten komen, krygen wy er nu eindelyk nog 3 van het land, zoodat wy dan eene goede muzyk kunnen hebben. De conditie waarop wy onze hooren blazers betalen zullen is zeer gemakkelyk, om de 10 dagen laten wy één dag tractement staan; Gij gevoelt dat dit eene by ons onmerkbare opoffering is. Er is nu groot plan, en de meesten hoopen dat het door zal gaan, om ons zwart leder goed te geven, in plaats van het witte, dat wy nu hebben en voor Jagers hoogst ondoelmatig is, daar terailleurs⁷⁸, altyd zoo donker mogelyk gekleed moeten zyn ten einde onopgemerkt zich in de bosschen en struiken te kunnen verbergen, het witte leder goed is hierom zeer hinderlyk, daar men het vooral by helder weder & zonneschyn op eene enorme distancie zien kan. wy zullen het evenwel op eigen kosten moeten ondernemen; men berekent het op 4 à f 5 de man, dus nog al geen enorme som. -

[2] Van de jonge Papferhauser heb ik gisteren uwe compl[imenten] ontvangen, zoodat hy aan uwe uitnodiging om by U te komen toch schynt voldaan te hebben. Van Ernst heb ik deze dagen ook een' brief gehad; eenige dagen van te voren ontving ik door Rudolf een' brief van E[rnst] aan my geadresseert doch waarop hy niet duidelyk er by gezet had Compagnie Utr[echtse] Jagers; het welk ten gevolge had dat die brief overal heen dwaalde en eindelyk te Valkenswaard gearriveerd was, zoodat ik my nu het lange stilzwygen van Ernst kon begrypen; ik zal heden hem ook weer antwoorden; van Henry hoor of zie ik volgens loffelyke gewoonte niets; hoope evenwel hy spoedig moge afgelosd worden; daar ik my veel genoegen van zyn verblyf hier voorstel. Ik geloof dat het nu vry stellig is, dat wy ook mede zullen camperen, daar aanschryving is gekomen om ons van verschillende veldfournitures te voorzien; alles het al weer zoo wezen moet zullen wy er ons maar weer in schikken, indien het weer maar gunstig is, hier van hangt zeker veel af. De groningers hebben het in hun nieuw kantonnement vrij wat minder, als zij het hier hadden; slapen moet op strooi in schuren, eeten aardappelen met olij, en moeten druk wacht doen; doch zyn anders nog al content. Wy hebben iederen dag de inspectie van Van Geen op handen; de kapitein heeft onse ransels laten schoonmaken en alles in order doen brengen; dus zullen wy er weer goed uitzien; de man heeft er ontzagchelyk veel ambitie in. Van Wilhelmine kryg ik nog al dikwyls tyding, door Jongelui die met verlof zyn geweest, zy heeft my verscheidene dingen gezonden; onder anderen heb ik nu nog een flanelen borstrokje laten maken, daar er hier maar twee had in 't geheel, dat my wat weinig was. Zy bezorgt alles zeer hartelyk en naauwkeurig. Nu beste Moedertje eindig ik myn' brief in de hoop gy ze in den best mogelyken welstand moogt ontvangen en my spoedig goede tydingen omtrent O[ckje] & de kleine zult kunnen mededeelen. vaarwel. de hartelyke compl: aan allen & geloof my als altyd te zyn

77 Inquiéter: verontrusten.

78 Dérailler: ontsporen, van het goede pad raken.

Uw hartelyk liefhebbende Zoon

Jan.

P:S: Ik ben bezig om een zeer groote brief aan Grond te schryven; op myn' eerste uit Bergen geschreven, heb ik eenigen tyd geleden antwoord ontvangen.

Aantekeningen:

dubbelgevouwen, kant 1 en 2 beschreven, kant 3 blanco, kant 4 adres: N° 6 / Madame / Madame la Douar: Baronne d'Ittersum née Baronne / v.d. Merwede / à / *Arnhem*

Tilburg 26 Maart 1831.

Beste Moeder!

Zeer aangenaam werd ik eergisteren verrast door het pakje bevattende degen en het geld; beide waren my zoo als gy begrypen kunt zeer aangenaam; ik bedank U dan wederom hartelyk voor beide. Myn brief had zoo als ik van agteren begon te bemerken den datum van den 2de Maart, doch dit kwam alleen daardoor, dat ik by het beginnen van den brief den datum niet naauwkeurig wetende, er slechts eene 2 zette met plan er de 1 of 2 of 3 nog agter te zetten; doch heb dit naderhand vergeten. Onze party den 24ste is zeer naar wensch afgeloopen, wy waren dien dus vry van het wacht doen het geen ons natuurlyk lang niet onverschillig was. S'morgens begon de plegtigheid om 12 uren met het houden van eene groote parade door onze compagnie; wy hadden de muzyk der grenadiers tot onze dispositie; alle officieren zoo wel van onze compagnie als die van de grenadiers maakten ons complimente over onze manoeuvres en over de handgrepen en het défileren, wy waren allen in groote ténu, na het afloopen der parade, die door het schoonste weder begunstigd werd; gingen wy eerst naar huis om onze wapenen af te hangen en trokken toen gezamenlyk naar de protestantsche kerk, die ons goedgunstig hiertoe was afgestaan. Er was reeds eene groote menigte verzameld heeren & dames en officieren in menigte. De Serg^t Majoor de Heer beklom toen de preêkstoel, het geen een aller klugtigst gezicht opleverde, zoo als gy wel begrypen kunt, daar de kleeding van een predikant en die van een' Serg^t Majoor nog al soo iets verschillen, my dunkt het was het krachtigste symbole van een gezegde, dat men hier dagelyks by iedere gelegenheid herhaald: *het is krieg*. Zooals gy wel weet is de Heer van alle markten te huis. Hy sprak ons, en den kapitein en officieren van onze compagnie, zeer eenvoudig en gepast aan; herdacht de vriendelyke attenties der Professoren, en raadde ons vooral aan, onder het Jagerpak toch altyd het studenten-hart te blyven behouden, tusschen beide zongen wy eenige studente liederen als *Io vivat* enz: en eindigden met het zingen van het vaderlandsche lied *wie neêrlandsch bloed*; het geheel leverde een aardig ensemble op; de aanspraak was algemeen bevalen; en de Heer kreeg er ook links en regt[s] complimenten over. ¼ voor vieren verzamelde wy ons nu om het diné te gaan houden. Dit was aan gerigt in het logement waar ik vroeger 14 dagen geweest ben; men heeft er beneden eene groote zaal, die voor koffykamer gebruikt wordt, welke communiceert met eene daaropvolgende vry groote kamer. In deze twee vertrekken waren langs de geheele lengte van dezelve twee tafels toebedeid, een' gang in de midden en de geheele lengte der kamers hebbende nu openlatende voor de passage, de tafels waren afgedeeld in ploegen van 20 à 30. tusschen iedere afdeeling een kleine passage voor het gemak der gasten; iedere afdeeling had een' president; de Heer was opperpresident. de jongelui waren verzocht geworden om die afdeelingen onder elkander te vormen zoodat ieder zyne kennissen by zich had; om de plaatsen werd geloot. De tafel was zeer goed in order; wy hadden zalm, tong, tarbot, alles overheerlyk. uit den Haag heerlyke kapoenen, kalkoenen uit Breda, zeer goede warme pastyen en wildbraat [2] enfin alles was perfect in order; het was een diné zoo als er misschien wel nooit een hier plaats heeft gehad of ooit zal plaats hebben. De zaal was gedecoreerd met het wapen der academie, etc met draperiës van de nationale vlag; het welk ons door een der heeren fabrykanten hiertoe was geleend geworden. Den geheelen dag hing de vlag met het academiewapen met het Jagers hoorn versierd uit het logement; 'Savonds was een gedeelte van het huis geillumineerd. Ik zat de tweede van den kolonel Clerk, naast de Heer en tegenover den L^t kolonel Anting. De kolonel is er niet lang geweest; doordien hy dien dag uit den Bosch gearriveerd was, en laat teruggekomen was; doch de heer Anting bleef tot het laatste toe. Het was een mooi gezigt toen allen zaten, om de tafels eens overtezien er waren tusschen de 160 à 170 couverts; de Heer heeft deze party ook weder brillant gedirigeerd en byzondere mooie conditie's⁷⁹ ingesteld, de officieren beantwoordden de hun toegebragte conditien ook zeer goed.

79 Conditie's. Conditie: dronk, toast.

Tegen het dessert kregen wy de muzyk van de Grenadiers, dat natuurlyk zeer amusant was. Byzonder gelukkig is de party afgelopen, zonder eenige onaangenaamheden of rusie's; iedereen heeft zich goed geamuseerd. Ik denk dat my die avond f 5 à f 6 zal kosten. Gisteren ontving ik een' brief met twee groote lakken gecacheteerd met het postmerk Meppelt er op, ik begreep terstond dat het eene huwelyks communicatie was, doch begreep niet van wie. By het opendoen zag ik dat het van den heer H: v[an] d[er] Wyck & de freule Vos van Steenwyk tot den Havixhorst was; en zeker voor Frits v[an] Ittersum bestemd was; daar ik by nader onderzoek zag dat er geen J maar F. v[an] Ittersum opstond. -

Van morgen zyn ons twee dagorders bekend gemaakt, de eene waarby de L¹ Generaal kennis geeft dat P^{riins} Frederik nu weder het opperbevel op zich genomen heeft; Z[ijne] Exc[ellentie] bedankt daarby de troepen voor hun gehouden gedrag ten zyn' opzigte, en pryst ze zeer; eene tweede van den Prins, waarin hy zich annonceert den Generaal van Geen en verdere officieren & generaals zeer pryst; en de verdeeling der armee aankondigt volgens deze verdeeling zyn wy nu gekomen by de 2° divisie, gecommandeerd door den L¹ generaal Hertog van Saxe-Weimar, en wel by de 1st Brigade daarvan gecommandeerd wordende door den Generaal Majoor Destombes; dit zal natuurlyk eene groote verandering in de standplaatsen der verschillende corpsen geven; en misschien wel ten gevolge hebben dat wy hiervandaan rukken; hiervan is nog niets bekend; het spyt ons dat wy niet langer nu met de Grenadiers zullen zamen zyn; daar die by eene andere (de eerste) divisie komen, wy waren op eene zeer goede en aangename voet met hen; de officieren hebben my gisteren nog verzekerd het hen byzonder aangenaam zoude geweest zyn indien wy met hun zamen waren gebleven. Daaren tegen blyven wy tot ons groot genoegen by de battery veld-artillerie, die op uitdrukkelyk verzoek van Saxe-Weimar hem is toegevoegd de officieren daarby, waaronder twee Heeren Pestors, zyn zeer hupsche menschen; het is ons lang niet onverschillig twee zulke knappe generaals als Saxe-Weimar en Destombes tot aanvoerders gekregen te hebben. In deze dagen heb ik in de Haarlemsche courant gelezen dat W: Swart wederom zyne vrouw verloren; die man is niet gelukkig in het huwelyk; my dunkt zyne positie moet dubbeld naar zyn [3] zulk een verlies vooreerst en dan gebrouilleerd met zyne naaste familie. Bourcourd is nu sedert eenigen tijd weder by zyn regiment, hy is een $\frac{3}{4}$ hier van daan gecantonneerd en komt nog al de dikwyls hier; ik kan niet vinden dat Arnold goed met hem omspringt, sedert dat hy by ons te Utrecht gelogeerd heeft, heeft hy nog geen duit zakgeld gehad van hem, nu heeft hy, op myn aandrang een 8 dagen reeds geleden aan Arn[old] geschreven om goed, die antwoordt nu niet. intusschen heeft de Jonge *niets*, hy kooft dan by my klagen; dit kan ik dan ook niet aan zien; hy kan toch niet leven als een gemeen cuirassier; en Arnold moest hem ten minste dat geven wat zyn vader hem bestemd heeft. Ik heb hem nu reeds f 18 geleend; van f 10 weet Arnold het reeds, hy heeft my geschreven dit van Henry weêrom te vragen; doch die antwoordt my in 't geheel niet. Ik geloof anders niet dat Bourcourd iets te veel verteerd; doch van zyn tractement kan hy niet leven. hy krygt nu 25 centen daags waarvan 20 centen voor de oppasser af gaan. Van die f 18 moest hy f 8 betalen aan een opperwachtmeester, van wie hy dit geleend had, om ten minste wat te hebben op reis hier naar toe; hy zeide my gisteren dat hy wel zoude ten eeten gevraagd worden by den Graaf van Hogendorp waar eene nicht van hem logeert, doch dit niet dorst aan te nemen omdat hij geen 2 zeste halven had voor fooi aan de knecht; ik gaf hem toen maar weer wat; maar dit gaat toch niet. Gy moest eens van Arnold zien gewaar te worden wat hiervan de reden is, Gy schynt my omtrent de ossetong niet goed begrepen te hebben, ik heb er maar ééne ontvangen met een buil muisjes; het pakje was aan my geadresseerd. Ernst <is> byzonder slof om my op myne brieven te antwoorden; van Rudolf kryg <ik nu> en dan een tijding, doch Henrij schynt zelfs geen plan te hebben myne brieven te beantwoorden; ik heb hem een pakje van Numans toegezonden doch weet niet eens of het te regt gekomen is. Nu beste Moeder eindig ik mynen brief, in de hoop dat gij er content over zult zyn, nieuws is hier niets als dat er in deze dagen 3 grenadiers gedeserteerd zyn, die voor slegte sujetten bekend waren, waaraan niet veel verloren word; de eene even wel, oppasser zynde van een' Jager Oud heusden, heeft de vrijheid genomen om hem by zyn deserteren te ontlasten van een goud repetitie horlogie en leêren geldriem waarin circa f 300 aan goud was; gelukkig heb ik geen kans dat my zoo iets gebeuren zal; daar ik beide articles niet bezit. Ik hoop gy my spoedig eens gunstige berigten over O[ckje] zult kunnen geven; maak haar myne hartelyke complimenten; en myn' wensch bekend, dat zy spoedig moge beteren. Ik hoop in deze week eens aan J[an] W[illem] te schryven, die zoo als ik zie nu weer te Nymegen is. Vaarwel Beste Moeder, ik wensch vurig God U verder moge sterken en wy spoedig elkander eens mogten omhelzen, Ik blyf intusschen onveranderd

Uw hartelyk liefhebbende Zoon

Jan.

Aantekeningen:
beschadigd.

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: N° 8 / Madame / Madame la Douar: Baronne d'Ittersum / née Baronne v.d. Merwede / à / *Arnhem*

Tilburg 2 April 1831.

Beste Moeder! Ofschoon nog geen antwoord hebbende ontvangen op myn' laatste brief, kan ik niet nalaten na het verschrikkelyk ongeluk dat te Bergen heeft plaats gehad, U en ons allen hartelyk te feliciteeren, dat Ernst er zoo byzonder goed is afgekomen; de Goddelyke voorzienigheid heeft hem en zoo vele anderen in dezen wonderbaarlyk bewaard; want had dit noodlottig geval, in eene plaats als Bergen op Zoom, waar het zoo opgepropt is van militair[en] verschrikkelyke gevolgen kunnen hebben. Wy hebben dikwyls by dat magazyn op post gestaan, toen wij nog te Bergen op Zoom in garnizoen waren; ik vond het altijd onaangename posten; doch zoude er nu nog met veel minder genoegen op post willen; want al gebruikt men als schildwacht alle mogelyke voorzigtigheid in 't uitwendige van het gebouw, en men is binnen in onvoorzigtig; baat het niets. Het was dunkt my een goede inval van Utr[echtse] Schutterij, om direct een' courier af te zenden naar Utrecht; daar het gerucht van zulk eene gebeurtenis, daar zeker groote ontsteltenis veroorzaakt heeft. Het is akelig dat ons reeds zoo geteisterd land nog dergelyke ongelukken treffen; als nu dit, het verbranden der vuurbaak te West-Capelle, de overstroming der landen by Nymegen enz. enz.: - intusschen lees ik met genoegen dagelyks, hoe de onderlinge verbittering en oneenigheid in Belgie vermeerderd; en hoe de een den anderen begint te wantrouwen, de meeste chef's der legerkorpsen zyn nu byna al gearresteerd, en in Brussel zelf met de plundering en verwoesting vry algemeen, en nog veel erger dan in Aug[ustus] II: zyn. Gisteren hebben wy de tyding ontvangen van ons vertrek van hier; wy gaan aanstaande Dingsdag naar Eindhoven; wy zullen de marsch die anders maar van 7 uren is, in twee dagen afleggen omdat de weg zeer slecht is; deze verandering is ons niet onaangenaam. wy zullen nu eens de andere helfd van Noord-Brabant leeren kennen, en doorkruisen zoo de geheele provincie. het vooruitzicht dat wy voor de kwartieren hebben, is even wel niet al te best, daar het grootste gedeelte van het aldaar liggende garnizoen daar blyft en wy dus geen kans hebben de goede kwartieren open te vinden. Wy zullen daar met een gedeelte der 12de & 7de af^{de} met 2 bataillon's schutterij en met cavalerie en artillerie komen. Henrij blyft met zyne af^{de} in deze streken; dus zullen wy elkander weer misloopen. Rudolf hoop ik op marsch te ontmoeten; daar die wel in dese streken zal verplaatst worden, en dus nu een beter leventje zal krygen; te Eindhoven zelf moet het anders zeer goed uitte houden zyn; en onze kapitein zal wel zorgen, dat wy niet op de omliggende dorpen gedetacheerd worden.

[2] Ik heb gisteren tot myn groot genoegen weer een brief van Grond ontvangen, die den 26 Maart geschreven was, en een antwoord was op myn' brief van den 15de Maart. Ik had hem daarin wederom zeer veel nieuws uit en over ons vaderland geschreven, en te gelyk een paar couranten gezonden, waarin de benoemingen en pensioenen of demissie's der verschillende corpsen stonden. beide hadden ontzagchelyk veel genoegen gedaan. Hun toestand was steeds dezelfde; doch wierden op het strengste bewaard. Onze kapitein heeft gisteren het bataillon Geldersche platte land's Schutterij gezien onder den Graaf van Rechteren, doch moest bekennen nimmer zulk een bataillon gezien te hebben, het kon in alles met de beste en oudste militaire wedyveren; over 't geheel moet die platte land's Schutterij er oneindig beter uitzien dan de Stedelyke; en hunne uniform ook vry wat geschikter zyn en mooier als de anderen. Nu Beste Moeder moet ik deze wel is waar korte brief eindigen, doch heb volstrekt geen tyd meer. myne hartelyke compl[imenten] aan O[ckje] die ik hoor dat nog altyd veel souffreert; ik wensch hartelyk dat zy spoedig moge herstellen. Vaarwel beste Moedertje.

Uw hartelyk liefhebbende Zoon

Jan

P.S. over 14 dagen komt misschien myn verlof aan de beurt hoe denkt Gy er daarover schryf my dit eens.

Aantekeningen:

dubbelgevouwen, kant 1 en 2 beschreven, kant 3 blanco, kant 4 adres: N° 9 / Madame / Madame la Douar: Baronne d'Ittersum / née Baronne v.d. Merwede / à / *Arnhem*

Tilburg 8 Mei 1831

Beste Moeder! Gisteren middag om 4 uren wederom de wacht betrokken hebbende, waar ik tot heden middag 4 uren nog moet blijven, heb ik nu een oogenblik tyd om U myne goede overkomst te melden. De reis op de stoom boot, waarmede ik donderdag middag om 12 uren van Gorkum vertrok, is nu wel bevallen, ofschoon het weder niet gunstig; reeds voor 4 uren was ik in den Bosch, doch moest daar verblyven, aangezien er geene gelegenheid om party te maken en men my f 9 voor een rydtuig vroeg. In den Bosch in het logement aangekomen, trof ik aldaar Willem v[an] Hemert aan, hetgeen my niet onaangenaam was daar ik toen den avond met hem aangenaam konde doorbrengen. Den anderen morgen om 10 arriveerde ik te Tilburg; zoodat ik nu weder op het oude ben; de volgende dag kwam ik [op] wacht; het geen my nu dubbeld en dwars tyd geeft al de genoegens te overdenken, die ik by myn kortstondig vertrek in Utrecht gesmaakt heb, ik behoef U niet te verzekeren hoe aangenaam my dat verblyf was; dat nog verhoogd werd, door de aangename overtuiging, dat uwe gezondheid steeds de meer gewenschte was. Het is my nu als een droom; doch ben al weder geheel gewend. het weêr schijnt zich voor Mei niet byzonder in te stellen, het is gisteren en heden zeer guur, zoodat wy s'nachts de kagchels weer beginnen te regretteren⁸⁰. Onze wacht deze keer is zeer druk geweest, daar wy de hoofd wacht hebben moet zich alles melden; gisteren avond kwam een sterke wacht van Infanterie & 3 dragonders alhier aan de Gensdarmen overleveren een complot tot desertie bestaande uit 9 flankers van de 12^{d^{el}} af^{d^{eling}}. ze zyn en flagrant délict⁸¹ gront, hunne geweren geladen hebbende, twee zyn er ongelukkig uitkomen, het zyn allen Duitschers; de hemel geve ze allen de kogel krygen, tot een afschrik voor een ieder, ze hebben hier van nacht in de provoost gelogeerd, en gaan nu naar Breda! Gisteren avond werd hier ook een man opgebragt, welke beschuldigd werd patronen van soldaten, in zyn huis gelogeerd, gestolen te hebben, ik zag hem zoo op het oogenblik in gezelschap van eenige belgische soldaten door gens darmes naar den Bosch transporteren. Nieuws is hier niets, van het camperen hoort men niets naders; Saxe-Weimar blyft, zegt men, voor goed in Luxemburg.

[2] Ik heb aan Rudolf geschreven op welke wyze hy zyn valies wil gezonden hebben, daar ik niet weet op welke manier dit kan geschieden. – Prof[essor] Numan heb ik niet meer gezien, hy is dezelfde dag vertrokken als ik aangekomen ben. Anderen heb ik wel eens hooren zeggen dat zy met veel genoegens op wacht brieven schreven, doch dit is niet het geval met mij; als ik reeds een wacht wakende heb doorgebragt, kan ik niet lang schryven aan een stuk; ik eindig dus, met belofte van U spoedig eens weer te schryven; gy weet nu, het geen ik my voorgenomen had u te schryven, en dat ik weet dat u aangenaam is, namelyk myne goede overkomst. Myne hartelyke compl[imenten] aan de huisgenooten enz: en geloof my als altyd

Uw hartelyk liefh: Zoon

Jan

P:S: zoo koopt Pesters hier en zegt mij een groot pak medegebragt te hebben, by voorraad bedank ik voor de bezorging.

Aantekeningen:

enkel, kant 1 en 2 beschreven, kant 3 blanco, kant 4 adres: Madame / la Douar: d'Ittersum née Baronne / v.d. Merwede / à / Utrecht

Tilburg 21 Junij 1831.

Beste Moeder! Ten einde U verontrustende [en] steeds vergroot wordende tydingen te besparen, neem ik de pen op, om U terstond, na het droevig ongeluk dat hier gisteren avond plaats had; met deszelfs omstandigheden bekend te maken; er is namenlyk een der Jagers *de Roo* wegens grove onvoorzichtigheid met baden verdronken. Ik weet niet of gij hem kent, hy was een klein dik ventje, een van de kleinsten der compagnie, blond van haar, en dik gezicht, het is nog familie van de v[an] d[e] Vlist, daar hy dikwyls aan huis kwam. Gij kunt niet nagaan welke consternatie dit geval hier gaf; verbeeldt U gisterenavond zitten wy voor een der koffiehuisen regt vrolyk en opgeruimd, met een zeer sterk gezelschap, het was een overheerlyke avond; wy werden daarby vergast op de schoone muzyk van het corps hoornenblazers der 2^{d^{el}} af^{d^{eling}}, welke juist gisteren avond voor het eerst een Jovivat voor ons gespeeld [had], daar zy het denzelfden dag eerst geleerd hadden; wij, natuurlyk met deze attentie ingenomen, hadden juist eenige fleschen wijn laten

80 Regretteren: betreuren, treuren om.

81 En flagrant délit: op heter daad.

aanrukken, ten einde hen te tracteren, toen er plotseling een der officieren van de staf in volle run komt aanrijden, een docter zoekende, voor een Jager die men in 't water had zien zinken, en nog niet weder gevonden had; terstond liep er een ieder officieren, docters en Jagers heen omzoo mogelyk nog van hulp te zijn, doch alles te vergeefs, na lang zoeken en tobben heeft men hem, zooals ik zoo op het moment hoor, eerst deze morgen opgevischt. - Het ongeluk, dat zooals gy hooren zult veel ijsselijker nog had kunnen afloopen heeft zich na genoeg, en zoover ik gisteren van de ontstelde & verschrikte menschen vernemen kon aldus toegedragen. De plaats waar men baadde, was voor jongelui die niet zwemmen konden excellent, mits men binnen de paaltjes bleef, door een onzer ter afbaking, daar onlangs geplaatst, het ongeluk wil evenwel, dat Lagerwey, Goudoever, de Roo & Ledeboer, door verscheidene dingen opgehouden vry laat gaan zwemmen, zoodat zy eene menigte van Jongelui reeds op hun heen gaan tegen komen, welke reeds gezwommen hadden, onder anderen ook Numan, die op eene ander minder geschikte plaats voor de Roo gezwommen hebben, nog tegen hem zegt: "pas jij maar op kleine want het zal u over het hoofd gaan; ze gaan voort antwoordende: "wy gaan op eene geheel andere plaats; Ledeboer kon alleen zwemmen, de anderen misschien wat maar toch weinig, deze reeds weder uit het water op het land staande wilde zich aankleeden, toen hy op eens een geschreeuw hoort, en Lagerwey en Goudoever ziet worstelen, om de Roo te redden doch ziet hen zinken, meteen springt hy in het water, en is zoo gelukkig Lagerwey en Goudoever te redden, die anders zeker ook verongelukt waren, daar de Roo een oogenblik de beenen van Goudoever heeft vast gehouden, doch die tot zijn geluk losliet, deze twee op het land hebbende, en alle drie bestorven van schrik zynde, wil hy de Roo redden, doch van dezen was niets meer te zien, daarop loopt Ledeboer naar een' nabyzynden molen waar juist die officier van de staf was, deze schoten herbij en beproefden alles iets van het ligchaam te ontdekken; doch daar er geen schuit in dat water legde, was dit hoogst moeijelyk; die officier zeide mij de arme Goudoever byna geheel bewusteloos vond, en hem helpen moest om aan te kleeden, Goudoever is toen naar Tilburg geretourneerd, (het was wel $\frac{3}{4}$ uur distancie) ik heb hem toen nog gezien en reflecteerde [hoe]wel hy wat bleek was, doch had er anders geen erg in, naauwelyks was hij evenwel te huis [2] of hy viel weer van zich zelf; later werd hy bedaarder, kon er over spreken, en heeft goed deze nacht geslapen; Ledeboer die zich zoo goed gehouden heeft, en aan wie de tweede anderen letterlyk hun leven te danken hebben, is gisteren avond nog gelaten, en was daarna ook vry bedaard. - Gy kunt begrijpen welk eene naarheid dit nu geeft; de kapitein hoor ik is er geheel van kapot, ofschoon er geen redelyk mensch hem de schuld van kan geven, daar hy zulke dingen niet kan verbieden, daar men het nog genoeg in stilte zoude kunnen doen; hy heeft daarentegen geene kinderen onder zyn toezigt gekregen, die, ten minste voor verreweg het grootste gedeelte, 2, 3, 4 à 5 jaren reeds op zich zelven, op kamers woonden, daarenboven bestaat er in garnizoensplaatsen wel eene zeker reglement voor baden doch in kantonnementplaatsen is dit niet gebruikelijk; één uur van te voren kwam ik de Roo nog tegen in de straat waarschyndlyk op weg zynde naar de badplaats. - Het is voor zyne betrekkingen ook verschrikkelyk, ik hoor hy was het lievelingetje, en het koste zyne Moeder ontzagchelyk veel moeite hem te laten gaan, dikwyls zy gezegd hebbende, dat zy liever 3 vrywilligers wilde uitrusten, indien hy maar te huis bleef; ziedaar lieve moeder het ongeluk al hier gisteren avond gebeurd, en dat zeker in Utrecht in den beginne, wel verdraaid, vermeerderd en verbeterd zal worden; aan gezien hier gisterenavond al verteld werd, dat er al 3 waren verdrongen. - Myn plan was anders geweest U morgen eerst te schrijven ten einde gy myn' brief juist op uwen verjaardag zoud ontvangen, nu ontvangt gij den zelven een dag vroeger; dat andere dag[en] een rijke stof van genoeg, en dankbaarheid aan God opleverd behoef ik U niet te verzekeren beste moeder, die zoo overtuigd zyt geloof ik, van de liefde en achting, die wy U allen toedragen; mogt de goede god ons lang de gelegenheid [geven] hem voor die onschatbare weldaad te kunnen bedanken; doch dat wy ook daarby nooit deze anders zoo genoeglyke dag op zulk eene wyze meer, zoo verstrooid en uit een geslagen mogen vieren, ik denk ten minste denzelve aller genoeglykst en amusant op de wacht te mogen doorbrengen; doch wy willen dan maar hopen, <dat> de dag van onze terug komst, ryke vergoeding zal geven voor al die ontberingen. - Ernst is weer te Bergen op Zoom, dat is my ten minste verteld, dus is Uw plan te niet, ik zal hem heden ook nog een paar woorden schrijven ten einde hem niet ongerust te laten. - Mijn kwartier is nog steeds by die oude luidtjes waar ik het nog opperbest heb, en niet beter kan wenschen, die menschen worden zoo aan ons gehecht, dat ze gisteren avond in dood's angsten zaten, tot dat wij allen weer te huis waren, waarna wij in vollen ernst en met nadruk een streng verbod ontvingen van nooit te mogen baden, dit heb ik en passant gezegd, nog maar eens gedaan dezen zomer en dat met de mogelykste précauties met 3 Jagers die perfect konden zwemmen, op eene plaats waar ik naar den mensch gesproken geen ongeluk kan houden, doch gy begrijpt dat hiervan nu niets meer in koomt, & de kapitein wel een ieder vriendelyk zal verzoeken hiervan af te zien. Gy moet ook maar niets aan vreemde menschen laten merken omtrent het gevaar waarin Goudoever verkeerd heeft, daar ik niet weet of hy zelf van daag schrijft, en de familie dan dubbeld ongerust zoude zijn. - Met Lidth gaat het by voort during

zeer naar wensch, ik heb verleden een brief van den ouden Heer gehad, ik denk evenwel hy zich spoedig verschrikkelijk zal beginnen te vervelen. Van Dieman heb ik ook een brief gehad, die was ook goed aan het beteren. de heer van Pabst, waarmede ik by Heerdt gedineerd heb was niemand anders als Pabst a Bingerden!! hoe vraagt gy dit zoo? Ik heb zeer nieuw opgehoord van de komst van Jan Merwede doch kan de stoet, waarmede is komen aanzetten zoo [3] slecht vereenigen met zyne slechte financiën, hoe zit dat in elkander? moet hy niet in Hannover blyven om daar zyn engelsch pensioen te verteeren? weet gij ook al iets van zyne plans? Gisteren heb ik tot myne groote verwondering van een officier der artillerie vernomen dat Mina Sloet geëngageerd is met een kapit[ein] der Artillerie; het moet voor beide een goed huwelyk zijn; Neef Sloet komt zoo langzamerhand van zyn talryke dochters mooi af, ik had evenwel niet gedacht, Mina vroeger als Charlotte aan de man zoude komen; men ziet hieraan al weer dat het goed is voor jonge meisjes om maar veel uitlogeeren te gaan. de 18 Junij is hier gevierd met groote parade, en 'savond's muzyk, doch daar de hertog reeds vroeg met Destombes naar het camp vertrokken waren, liep alles stil af; in het camp moet het brillant zyn geweest, jammer dat wij dien dag geen verlof konden krijgen om er heen te gaan. Ik heb gisteren wederom een uitgebreide brief aan Grond geschreven; ik hoop nu maar dat hy den zelve zoo goed zal ontvangen als de vorigen. Nu beste Moedertje eindig ik myn' brief, maak myne compl[imenten] aan de familie Assienberg, hoe maakt het Mevrouw? de tuin zal haar met dit mooie weder wel vele genoegens schenken, weten zy nog niets zekers of goed omtrent de zaken? verder aan alle kennissen, en geloof mij als altyt

Uw hartelyk liefh: Zoon

Jan

P:S: Numan, Pallandt, laten U zeer met uwe verjaardag hun compl[imenten] maken. Is O[ckje] al gearriveerd?

Ik zal Arnold eerstdaags eens antwoorden!

Ik denk Sica: die nu hier meer in de buurt is eens te proponeren my eens op te zoeken. -

Sell: die het pakket opent met de brieven er zoo veel ziende uit Tilburg zoude misschien schrikken, daarom zend ik hem dezen onder zyn couvert. -

in haast.

Aantekeningen:

dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: N° 2 / Madame / la douar: Baroñe d'Ittersum née Baronne / v.d. Merwede / à / Utrecht

Oisterwyk 25 Julij 1831. -

Beste Moeder! al de druktens dezer dagen afgeloopen zijnde, wil ik niet langer wachten U er het een en ander van mede te deelen. Vooreerst evenwel moet ik u nog den goeden ontvangst melden van de kist met eetenswaren welke wy, ofschoon een dag later dan ik verwacht had, zeer goed hebben ontvangen, waarvoor ik u hartelyk bedank, wy hebben er reeds eene regt vrolyke avond van gehad, te meer ook daar Pabst & Pallandt juist dien dag hunnen wijn kregen, de ham denken wy morgen te gaan consumeren. myne Gast vrouw is gelukkig eene oude gediende, min of meer ervaren in de kookkunst, zoodat zy alles goed kan bezorgen, de eerste heb ik gedeeltelyk in de randsel medegenomen naar het camp, en die is my daar ook goed te pas gekomen. De kalfschijf van Mevr[ouw] Siccama was ook overheerlyk. - Nu wat over onze revue. ofschoon de fatigues in die 3 dagen vry groot waren, heb ik toch geen oogenblik berouw van deze onvergeetlyke plegtigheid by gewoond te hebben. - Vrydag middag (nadat de komst van Z:M: reeds een maal was afgeschreven, zoo als gy weet) om ½ 1 kwam er een ordonnanz van 't dorp in volle run aanrijden, met de tyding, dat wy terstond op marsch moesten, een ¾ uurs daarna; waren wy ook reeds op weg, het geen nogal spoedig is, aangezien er velen uit wandelen waren. Wy marcheerden, door Tilburg waar wy een uur stil hielden, en vervolgens onzen weg vervolgden naar een gehucht, digt bij het camp, waar wy tegen ½ 8 arriveerden, de marsch was 4¼ uur groot. Wy werden hier in schuuren op stroo gebed met 50 in elke schuur, het geen natuurlyk veel stof tot grappen en vrolykheid gaf, Zaterdag morgen om 4 uren stonden wy op, poetsten toen tot 7 uren, ten einde ons behoorlyk in groot ténue te steeken, om 7 uren daarop appel en terstond daarop afmarscheren naar het exercitie-veld, hier waren wy de eersten, het was een ontzagchelyk schoon gezicht zoo in eens al die duizenden troepen van alle kanten te zien opdagen het geen niet weinig verhoogd werd, door het overschoone weder; het bataillon van Rudolf heb ik even voor ons heen zien

marcheren, doch naderhand niet weer gezien, wy stonden in een gebroken carré, doch waarvan men de einden niet zien kon, doch zooveel als wy er van zien konden, was het een prachtig gezicht, de troepen zagen er brillant uit, de schutterijen zagen er ook byzonder goed uit; de cavalerie en Artillerie stonden wel een ½ uur van ons vandaan, zoodat wy ook daarvan niet veel zagen. De Koning arriveerde tegen 10 uren vergezeld van een' brillante staf, ik geloof dat het wel 3 uren geduurd [heeft] eer dat hy het eerste gelid langs gereden had; hy was zeer vriendelyk, doch kwam my zeer vervallen voor; de Prins van Orange scheen my wel iets gegeneerd te zyn. Het lange staan was byna niet uitte houden, ofschoon het weêr ons nog wel zeer gunstig was, doordien het eene beschaduwde lucht was, een over groot getal van rydtuigen en heeren te paard volgde de reeds zoo talryke staf, zoo dat het in de verte veel naar een escadron cavalerie geleeek. [2] Nadat eindelyk deze inspectie was afgeloopen, en Z:M: zich had geposteerd, begon de massa zich in beweging te zetten ten einde langs den Koning te defileeren, de eerste divisie ging ons voor, wy stonden aan de regter vleugel der divisie, zoodat het ook nog lang duurde alvorens het onze beurt werd, terstond toen wij den Koning gepasseerd hadden, rukten wy het camp in ten einde als eerewacht de regter kant der tent van P^{r[ins]} Frederik te bezetten, terwijl aan de andere zyde de Koninklyke Jagers geposteerd waren, kort daarna kwam Z:M: met de prinsen en den staf van het veld terug; na eenigen tyd met de hoofd officieren en generaals gesproken te hebben en nadat de drie kleine prinsen ons voorders eens gezien hadden, ging de Vorstelyke familie in de tent dejeuneren, Prinses Frederik⁸² was ook in een open rydtuig by de rève tegenwoordig; zy is niet mooi, doch heeft iets zeer liefs over zich; onderwyl hoorde men het brillante muzyk der verschillende afdeelingen. Nadat dit afgeloopen was, kwam de Koning ons nog maals in de gelederen aanspreken, en heeft zich toen wel een groot kwartier met ons bezig gehouden; verscheidenen aangesproken en zich zeer gunstig over ons uitgelaten. Nadat dit afgeloopen was, ging wy, aangezien het te laat was geworden, om nog naar Oisterwyk te retourneren wederom naar onze oude schuren, het was omtrent 4 uren toen wy de wapenen dan aflegden, en waren wy dus genoegzaam 12 uren in 't touw geweest zoodat ik niet ontkennen kan vry vermoeid te zyn geweest, nadat ik my wat gewasschen en verfrist had, ging ik weer naar het camp, alwaar ik kort daarna den Koning zag vertrekken, de troepen hadden juist ongewapend appel, zoo dat al die duizenden van het camp, aan de straatweg stonden. de Koning reed met den Kroonprins langs hun heen onder een uitbundig hoerah! Kort daarop Prins Frederik, de kleine prinsjes met de prinses vertrokken naar Breda. Ik hoor van menschen die alles naauwkeurig hebben kunnen zien, dat het schouwspel van zoo vele troepen verre weg nog een ieders verwachting overtroffen heeft, men berekend dat er tusschen 25 à 26,000 soldaten zyn geweest. - Zondag morgen om 8 uren vertrokken wy naar Oisterwyk, na nog een geruimen tijd in Tilburg vertoeft te hebben, zoodat wy hier gisteren middag vry vermoeid en warm kwamen aan zetten - Nu ben ik op de wacht, en vry lui en slaperig, vooral ook door de warmte. Van Arnold heb ik een regt hartelyken brief gehad, ter gelegenheid myner verjaardag⁸³, welke ik eerst daags hoor te beantwoorden. [3] Nu beste Moeder eindig ik myn' brief in de hoop eens spoedig van U te hooren; de compl: aan de huisgenooten de Vos etc:

Uw liefhebbende Zoon

Jan

P:S: zend my s:v.p: drie van myne katoenen hembden, daar de linnen zeer beginnen te slyten, en ik met de warmte veel in mijn hembd zit.

Aantekeningen:

dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: N° 5 / Madame la Douair: Baronne d'Ittersum / née Baronne v.d. Merwede / à / Utrecht

N° <1>

Oisterwyk 1 Aug: 1831

Beste Moeder Zoo op het oogenblik kooft alhier de tyding dat wy moeten oprukken, morgen om 6 uren in Hilvarenbeek zyn, en dan met de geldersche Schutterij en Koninklyke Jagers morgen zullen gaan naar Poppel een dorp in het Brabandsche, alwaar morgen het hoofd kwartier van de 2^{d[e]} divisie zyn zal; het kamp is reeds opgebroken. Hoe het nu gaan zal, weet ik niet; doch waarschyndlyk schynt de hoop, om de zaken in der minne te schikken vervlogen te zyn; maak u nu maar niet al te ongerust, ik zal altyd zoo veel ik kan schrijven, doch zullen er misschien wel tijden komen waarin dit moeyelyk zoo niet onmogelyk zal zyn. De

82 Prinses Frederik. Louise prinses van Pruisen, echtgenote van Prins Frederik.

83 Jan van Ittersum was op 15 juli 1810 geboren.

vreugde hierover is hier algemeen, daar er nu dan toch eens op de een of andere wyze een einde aan de zaak zal zyn komen. De P^{r[ins]} v[an] Oranje is hoor ik generalissimus geworden! Nu Beste Moedertje moet ik eindigen, daar nog veel te bezorgen heb. de hartelyke compl[imenten] aan de huisgenooten; ik wensch vurig God u steunen moge en ons allen behouden

Vaarwel

Uw liefhebbende Zoon

Jan

P:S: Zoo koom ik terug van 't appel. van nacht om ½ 1 uren vertrekken wy naar Hilvarenbeek, van waar wy morgen ochtend om 6 uren marcheren naar Poppel waar het hoofdkwartier van de 2^{d[e]} divisie zal zyn; de Prins Frederik zyn hoofdkwartier hier zal te Baerle Hertog zyn, de legerorder is ons voorgelezen, dat de vyandelykheden zouden beginnen. Niet genoegzaam van geld voorzien zynde, en misschien nu inlang geene gelegenheid hebbende iets van u te krygen heb ik van Mevr[ouw] Mathiels twee maanden maandgeld voor Aug[ustus] Sept[ember] dus f 50, vooruit genomen, ik hoop gy dit goed zult vinden, zoo gy kunt, zend haar dit nog deze week terug. -

Aantekeningen:

dubbelgevouwen, kant 1 beschreven, kant 2 en 3 blanco, kant 4 adres: N° 3 / Madame la Douar: Baronne d'Ittersum / née Baronne v.d. Merwede / à / Utrecht

N° 2

Turnhout 3 Aug: 1831

Beste Moeder! voor een paar uren zyn wy hier triumphant ingerukt, eergisteren middag den eersten Aug[ustus] kregen wij de tyding om opgerukken, toen zyn wij 's nachts om 1 uur gemarcheerd op Hilvarenbeek, waar wy de andere troepen vonden; wy zyn toen met onze divisie langzamerhand vereenigd tegen 11 uren op Brabandsch grondgebied gekomen. dit geschiedde onder algemeen gejuich, toen marcheerden wy door tot Poppel, waar wy 's nachts verbleven, in grooten getale in schuren overnachten. vervolgens marcheerden wy van morgen op <Raviels> (om 3 uren) het geen den vorige avond, toen wy een vry hevig vuur hoorden, door de onzen was ingenomen, men zag geene menschen meer in dat dorp; vandaar op Turnhout, alles is heide en bosschen zoodat het terrein den Belgen zeer gunstig was, onze troepen ageerden direct als tirailleurs, wy bleven in 2 verdeeld tot bedekking van de Batterij N° 5, niet lang had dit geduurd of de Belgen begonnen uit 4 stukken op ons te schieten, hetgeen terstond door onze artillerie met zoo goed gevolg, herhaald werd, dat men zegt een hunner stukken gedemonteerd⁸⁴ werd. Wy draaiden, en wenden ons, en verdeelden ons daarop zoo, dat er van alle kanten eene considerable magt de bosschen in rukte, de Belgen hebben dan ook spoedig het hazy pad gekozen, men zegt er maar 2000 chasseurs van Niellen geweest zyn. 'Smiddag's om 4 uren stonden wy in Turnhout. overal vonden wy Barricade's, die zy nog inder yl hadden op geworpen; de stad levert het wonderlykste gezicht op; op de markt eene fameuse boom der liberteit half om gehouwen, den duizenden van troepen van elk wapen, waaronder onze schoone artillerie, ik heb een goed kwartier getroffen; de eerste dien ik zag was P: Beelaerts van de lanciers. Morgen hebben wy weer om ½ 6 appel, men zegt dat wy op Lier gaan; onze armee hoor ik heeft zich goed gehouden, wy zyn allen zeer wel, een weinig vermoeid doch kunnen nu goed uitrusten. adieu beste Moeder, deze brief schrijf ik zonder nog eene gelegenheid te weten, waarop hy verzonden kan worden; hou u in tusschen maar goed, ik hoop de goede god u sterken moge; ik zal zoo dikwerf mogelyk schryven. de compl[imenten] aan allen Vaarwel

Uw liefh: Zoon

Jan

de menschen schreeuwen nu om 't zeerst orange boven, doch zitten er verschrikkelyk in het gebulder van het kanon, was niet zonder impressie voor ons maar nu zyn wy er doorheen, evenwel heb ik wel gezien, men ons niet by t voor op zenden zal

de Pr[ins] v[an] Orange en Frederik zyn ook hier. er zyn zoo te zeggen geen gesneuvelden of geblesseerden by ons

84 Er staat: gedemateerd.

Aantekeningen:

bovenaan de brief in een ander handschrift: N° 56.n

Enkel, kant 1 beschreven, kant 2 adres: N° 2 / Madame la Baronne Douar: d'Ittersum / nee Baronne v.d. Merwede / à / Utrecht

Gheel 4 Aug: 1831

[In marge:] (ik heb nog geen der broeders ontmoet)

Beste Moeder! Wy zyn van morgen om ½ 6 uit Turnhout gemarcheerd, (myn vorige zult gy wel uit Turnhout gisteren (geschreven) ontvangen hebben, wy hebben op de route hier heen geen enkele Belgique gezien, het schynt ze allen gevlugt zyn; naar ik evenwel hoor zyn ze op Lier geretireerd, alwaar ze zich versterkt hebben, morgen rukken wy waarschyndlyk naar Lier, waar onze 3 divisien by elkander zullen komen, zoodat wy dan een formidable magt zullen uitmaken en gemakkelyk een attaque zullen kunnen doen; gy weet hier is het land der gekken. ik heb er reeds menigeen gezien, en er my half *gek* zelfs om gelagchen, zoo zitten er die wezens in; over t algemeen bespeurt men verbazing by ieder inwoner van dit land; over het overgroote aantal troepen dat hier passeert, geen mensch, kan men duidelyk opmerken, had zulks verwagt, De een is vriendelyker als de andere, of dit eene gedwongene fraaijigheid, of eigen verkiesing is, laat ik daar, genoeg overal langs de huizen vind men water, melk etc geplaatst, iets dat by de warmte veel plaizier doet; wy hebben twee fatigante⁸⁵ dagen gehad, doch kan ik het best volharden, en ben nog zoo gezond als een visch; er is over 't algemeen noch geen een der compagnie achtergebleven. het is een schoon gezicht zulk eene colonne te zien opmarcheren; doch het is ook grappig zoo als wy frère compagnon met elk soldaat zyn geworden; wy zyn dan nu ook in den regten zin van het woord soldaat, en staan dan ook in allen opzigten met hen gelyk. Gy kunt ook niet begrypen hoe aangenaam het is een vriend of kennis te ontmoeten; gisteren ontmoette ik Beelaerts (zoo als ik u schreef), van morgen Heerdt, en de Majoor v[an] Aerssen en nog zoo vele anderen. In Turnhout had ik een perfect kwartier, doch hier is het vry wat minder. een arm schoenmakertje, en dan, met ons 8, dus is de spoeling dun, *pataerdes zullen met oliè*, was ons diné; de soldaten spelen hier en daar nog al op hun poot, ofschoon het streng verboden is, doch men kan het byna niet tegen gaan, het is kluchtig, onderanderen corpsen die schutte rijen te zien, hoe ze branden van begeerte om een Belgique te zien, allen zyn vol moed en kunnen ook best de fatigues verdragen. Wy beginnen al heele lieve kleurtjes te krygen de een al verbrander als de andere, doch wy deze twee dagen veel zon hadden en steeds op de heide of onbelommerde wegen waren. Nu beste Moeder vaarwel tot nader

in haast

Uw liefh: Zoon Jan

Aantekeningen:

enkel, kant 1 beschreven, kant 2 adres: N° 3 / Madame la Baronne Douair: d'Ittersum née Baronne / v.d. Merwede / à / Utrecht

N° 3

Diest 6 Aug[ustus] 1831

Beste Moeder! Een weinig van het uur van appel, dat heden morgen om ½ 3 ure is, opgestaan zynde zoo wil ik U nog met korte woorden melden, dat wy gisteren middag in goeden welstand alhier zyn gearriveerd. *Diest* is eene oude stad met vervallen muren en wallen, doch heeft eene charmante ligging, de natuur wordt hier hoe langer zoo schoonder. Het schynt my ook toe dat wy by elke nieuwe plaats die wy intrekken in getal vermeerderd zyn, het wemelt hier van soldaten, paarden artillerie enz: wonderbaarlyk is het dat wy tot dus verre zoo geheel ongestoord het land doortrokken zyn, zonder eenigen Belge te zien. In Gheel heeft men al de wapenen der garde divique doen uitleveren; hen zal hetzelfde wel gebeurd zyn; men heeft hier ook nog eenige traineurs der Belgische armee met verscheidene goede paarden gevangen gemaakt. Ik hoor hier algemeen zeggen, dat al de troepen uit de vestingen oprukken, en dat in hun plaats aldaar schutters van den

85 Fatigante. Fatigant; vermoeiend.

2° & 3° ban:⁸⁶ zullen komen, is dit zoo dan kan er nog wat van belang komen afrukken. Wy vonden hier gisteren eene schandelyke proclamatie van Leopold, die u wel bekend zal zyn; en dan ook eene van den districts commissaris van Leuven; die weinig ontsteld schynt te zyn over onzen inval, hy roept a<lle bat>terijen uit de buurt, onder anderen ook die van Diest op, en hadden ten dien einde zich a< -- > gisteren den 5^{den} te Leuven moeten bevinden, wy hebben ze dus leelyk gesurpreneerd⁸⁷, dit kan men ook aan alles bemerken; wy vonden ook alhier eenige karren met gereedschappen om batterijen op te werpen; het garnizoen was den vorigen nacht eerst in allerijl vertrokken. De taal wordt my hier al zeer vreemd; de menschen op de dorpen en wegen gapen ons om 't meest aan, en kunnen maar niet begrijpen waar vandaan al dat volk kooft. Wat nog het plan der compagnie is is my onbekend; doch ik hoor een ieder zeggen dat onze zaken zeer goed staan; er moet reeds nu ook al veel misnoegd leed by de belgische armee heerschen, daar er velen deserteeren. Nu beste Moeder eindig ik dezen, met de eerste gelegenheid de beste zal ik u verder schrijven; indien het plan doorgaat hebben wy rust dag hier vandaag.

de hartelyke compl[imenten] aan allen

P:S: alle kennissen zyn wel

Uw hartelyk liefh: Zoon

Jan

Aantekeningen:

licht beschadigd.

Enkel, kant beschreven, kant 2 adres: Madame la Baronne Douair: d'Ittersum / née Baronne v.d. Merwede / à / Utrecht

Oisterwyk 7 Aug[ustus] 1831

Beste Moeder! Eer gisteren werd ik regt aangenaam verrast op het zelfde oogenblik vooreerst door uwen my zoo aangenamen brief, welken de Heer < Swellen grebel> mij overhandigde, & ten tweeden ! door de komst van J[an] W[illem] die ik in eens uit een karretje zag springen en voor my staan, zonder er iets van geweten te hebben. J[an] W[illem] passeerde met nog twee andere officieren de kap^{tein} Most & Raed ook hier door naar het camp, hy engageerde my zeer om hem eens te komen opzoeken, daar zij nu te Liempde was een dorpje, een half uur achter Boxtel & dus 2½ uur van hier. De beide Mackay's waren juist ook hier met hunne ouders, de jongste deed ons in eens op den inval komen om Rudolf dit ook te proponeeren, waarna ik terstond iemand en expresse naar hem toezond, waarin ik schreef, dat hy nu dadelyk voor 24 uren verlof moest vragen, aangezien er familiezaken aftehandelen waren, grootendeels veroorzaakt, door de meerderjarigheid, welke ik deze maand ingegaan ben, op deze trant begon en eindigde ik den brief, zoodat Rudolf den brief geheel kon laten lezen, het geen hy dan ook aan den Majoor liet doen, met dat gelukkig gevolg dat het hem dan ook om deze gewigtige redenen niet zonder eenige moeite evenwel werd toegestaan. Wy vertrokken dus zoo als gewoonlyk per pedes apostolorum vrydag morgen tegen ½ 9 van hier, onzen weg over Boxtel nemende, Lidth was ook van de party, eerst zoude Numan ook nog mede zyn gegaan, doch werd hierin naderhand tot zyn groote spijt verhinderd; wy kwamen tegen ½ 12 zeer warm & bezweet by J[an] W[illem] aan, die ons zoo als altyd zeer hartelyk ontving, en vooral verblyd was Rudolf eens te zien, die hy sedert de onlusten nog niet weder had gezien, hy is daar vry wel gelogeed, het dorp schynt my evenwel toe zeer doodsch te zyn, doch zeide hy my met Randwyck zeer aangenaam zamen te wonen, en dan heeft het afgezonderd liggen op detachementen veel aangenaams, men is dan eigen meester en behoeft zich niet te storen aan verscheidene etiquette's. Dien dag bragten wy meest door met braaf te praten en over de Utrechtse familie ons bezig te houden S'middag's gingen wy naar een logement aan de straatweg, die van den Bosch op Eindhoven loopt & een 10 minuten van 't dorp aflegt, een kopje thee drinken. Den anderen dag werd er een schutter van J[an]W[illems] compagnie te St: Oedenrode begraven met militaire honneurs welke plegtigheid wy bywoonden, & waarby J[an] W[illem] een mooie aanspraak hield; zyne compagnie ziet er goed uit, en de manschappen schijnen veel van hem te houden; wy hebben toen nog een kort bezoek afgelegd by de heer de Jong notaris aldus die met Juf^{frouw} Wale getrouwd is, welke ons regt hartelyk ontving, doch my niet weer kende. tegen ½ 3 uren wy weer te Liempde. dineerden toen op ons gemak; J[an] W[illem] was zoo vriendelyk ons 's avond's met een karretje weg te laten brengen, en gaf ons boven dien nog elk 15 in de

86 De derde ban bestond waarschijnlijk uit mannen ouder dan 35 jaar. Zie ook voetnoten 27 en 40.

87 Gesurpreneerd. Suprenant: verrassend.

hand. Hy heeft ons regt hartelyk ontvangen en wy hebben dan ook wel dubbeld satisfactie van ons toertje, daar een ieder zich perfect geamuseerd had; Rudolf ging door met het rydtuig tot Tilburg waar hy 's nachts verbleef, en is nu van morgen vroeg van daar naar Alphen geretourneerd.

[2] Ik zend U nu door de heer <Swellen grebel> retour met een pakje couranten en brieven welk ik verzoek voor my te willen bewaren; toen Arnold by my is geweest heb ik hem ook een pak brieven medegegeven, zyn die goed geborgen? Den brief, waarin ik over de inspectie schreef zult gy nu zeker wel ontvangen hebben. Ik merk nog niets van het vertrek van de Heer om zyne Moeder te halen; ik geloof dat deze komst wel eenig doel zal hebben, men zegt hier algemeen dat hy geengageerd is, met eene der dochters van den heer Vrede. - Ik kan my hier goed begrijpen dat U dikwyls de lust bekruipt om eens het voorbeeld van zoo vele ouders te volgen, doch voor U zoude dit toch groote inconvenienten hebben, daar wy allen zoo verspreidt zyn; het zoude voor ons anders ook geen gering genoegen zyn; dat verzeker ik u wel. Ik heb zeer nieuw opgehoord van het engagement van Just: met Jeannette Son doch moest lagchen om uwe uitdrukking in den laatste brief. ik geloof zeker, zegt gy daarin, dat er iets aan is met die bedoelden personen; dan ter stond morgen *wordt hy gevaccineerd*” als of dit een vast kenteeken was. Van Rudolf heb ik gehoord de zaak reeds publiek was en heb er dus hier geen geheim van gemaakt, maakt s:v:p: het jonge paartje myne compl[imenten] en dat het my zeer verheugd; zulke eene lieve nicht te krygen als Jeanette, ik denk de familie er van weerskanten wel regt mede in de vreugde zal zyn; ik voor my kan evenwel niet zeggen, dat ik die soort van engagementen zoude verkiezen, wanneer men nog op geen jaar en dag kan bepalen, wanneer het huwelyk zoude aangegaan worden, want J:H: kan nog verscheidene jaren studeeren voor en aleer gepromoveerd zal zyn; in tusschen begint hy het wat bont te maken, daar hy reeds voor 8 dagen had behooren te huis te zyn. - De logé's van Mevrouw Wiersma kent gy geen van alle, uitgezonderd Batenburg & Swellen grebel; de 2 anderen weet ik zelf nog niet. Het inenten heeft volstrekt geen gevolg gehad. - Met regt zegt gij hebben wy een heerlyk zomer, alles staat hier ook even mooi, wy wandelen zoo gaauw het maar wat bekoeld, elken dag van middag ga ik naar den Udenhout een dorpje hier in de buurt, waarby een mooi Kasteel. - Morgen gaan wy weer de schijf schieten, dat geeft weer drukte met het schoonmaken van 't geweer. Heb ik u al geschreven dat wy een tweede vrolyke party hebben gehad; waarby de ham zoo lekker gesmaakt heeft, hier smullen wy nog dagelyks aan nagelhout en kaas, van het eerste heb ik Rudolf een goed stuk mede gegeven. - Nu Beste Moeder moet ik eindigen de hartelyke groeten aan O[ckje] & Arnold, en zoen de kleintjes eens hartelyk voor mij

Uw hartelyk liefh: Zoon

Jan. -

Aantekeningen:

enkel, kant 1 en 2 beschreven, kant 3 blanco, kant 4 adres: N° 2 / Madame la Baronne Douair: d'Ittersum née Baronne / v:d: Merwede / à / Utrecht

N° 5

St: Truijen 7 Aug[ustus] 1831

Indien gy my schryven wilt dit my hoogst aangenaam zal zyn, en waaraan ik compleet behoefte heb; zend dezelve aan het adres van Utr[echtse] Compagnie 2de Divisie 1ste Brigade. hier nevens, een drie kleurig lintje in myn kwartier te Turnhout gevonden, overal waar wy komen, word huiszoeking gedaan, wy hebben reeds de schoonste jagdgeweren etc: gevonden.

Beste Moeder! Zie hier ons nu al te St: Truijen, wy hebben nu al 3 provincien doorgetrokken, zonder eenigen tegenstand, als op de Ravelsche heide ontmoet te hebben, wy zyn nu al zoo vele dorpen en steden en wegen doorgetrokken, dat geen mensch zich kan begrijpen hoe zy zoo dom hebben kunnen zyn, om zoo verschillende goede po[s]ities onbezet te laten dit is vooral het geval van de stad Diest, die door hoogstens omringt, zoo gemakkelijk konde verdedigd worden. Van morgen om 4 uren zyn wy uit Diest gemarcheerd, als gy eens nagaat hoe ik aan fatigues gewend raak, den vorigen nacht had ik de wacht gehad en dus geen oog toe gehad; wy hebben daarop vandaag een duchtige marsch gehad. <Door> regens de weg was in faam; doch ik ben nu genoegzaam overtuigd de fatigues goed te kunnen uit houden. Van morgen onder het marscheren hoorden wy tot ons aller genoegen weder het gebulder van 't kanon, en wel tusschen Daine & de derde Divisie, ons oogmerk is om Daine in te sluiten, en ik heb gehoord dat de Prins zich heeft uitgelaten, dit bût geheel bereikt is, hy is hier nu door Diebitsch, Gert Heiliges, Meyer & ons geheel ingesloten; misschien

morgen avond reeds in onze handen. Ik werd gisterenavond op wacht zynde zeer verrascht door de komst van Henrij, die dépêches⁸⁸ voor den Hertog had, het doet my nu ontzagchelyk veel genoeg een der broers te zien. De Leydsche studenten zult gy wel gehoord hebben hebben zich dapper gehouden, daar is maar ééne stem over; nu ik vertrouwen men over ons niet minder zal zeggen, ten minste over onze marches in dit jaargetyde, is iedereen evenzeer verwonderd, en hebben wy van velen reeds vele flatteuse complimenten gehad; Saxe-Weimar is een rare snaak, gistere avond sprak hy met ons zeer lang, rallieerde⁸⁹ veel over Neef Leopold⁹⁰; wanneer een burger by hem komt geld te requireren⁹¹ (voor geleend goed, zegt hy altyd “dat zal mijn Neef Leopold wel betalen” Nu beste Moeder morgen nu ½ 2 uren weer op, dus ga ik vroeg na bed, de hartelyke compl: aan allen, ik wensch u gerustheid toe zoo veel mogelyk
in haast
Uw liefh: Zoon Jan

Aantekeningen:

licht beschadigd.

Enkel, kant 1 beschreven, kant 2 adres: N° 5 / Madame la Baronne Douair: d’Ittersum / Neè Baronne v.d. Merwede / à / Utrecht

St: Truijen den 9 Aug[ustus] 1831

Beste Moeder! Myn brief (N° 4) uit St: Truijen, U geschreven, nog niet weg hebbende kunnen verzenden, sluit ik hem hierin en vervolg alles: In St: Truijen had ik een goed kwartier by eene fransche madame, wy rusten daar goed uit om ½ 3 weder reveil, doch bleven toen op de markt tot 7 uren wanneer wy afmarcheerden, naar een dorpje *Wimmertingen* waar men zeide dat Daine zich bevondt, die genoegzaam door onze troepen afsneden was. De plaatsen welke wy hier ontmoetten hebben allen eene schilderachtige ligging; St: Truijen vooral, het is als of men in Duitschland is, en daarby eene heerlyke vette grond zoo dat het bouwland ook overheerlyk staat. Wy rukten nu met de geheele divisie naar genoemd dorp. de 2de Brigade voorop dan wy, het was eene ontzagchelyke menigte, langs verschillende wegen naderden wy het dorp, en hoorden toen spoedig een wel onderhouden trailleur’s vuur, nu en dan zowaar geschut, doch verbeeld u onze verwondering, toen dit eensklaps ophield, en wy in het dorp gekomen, of reeds voor het zelve zagen wy met welke eene confusie de brigeanten hetzelfde verlaten hadden, chakot’s, geweven patroontasjes, sabels, randsels, etc. etc. bedekten den weg, doch in het dorp zelf vond men de schoonste portée⁹², bestaande uit de ambulance’s, caisson’s van officieren van gezondheid, bagaadje, twee volle caisson’s met 6 k; nog veele administratie, in één woord alles, spoedig zat er een ieder en, men heeft my ook verzekerd dat er fl 8,000 aan geld zich in bevonden, de weg overal was bezaaid met geweren, kruid enz: Onze docter vond er een heerlyk toestel van instrumenten, waarom hy juist aan vraag gedaan had, wy allen mooie nieuwe hembden enz: men zag dan ook in één oogenblik alle soldaten zich verschonen; brillante wollen dekens, lakens, alles volop, brieven, minnebrieven; een papier waarin een hair lok vond ik ook, en allerlei zotterneijen, de officieren hadden alles in de steek moeten laten en met moeite nog de paarden gered; een van de ambulance hebben wy nu gekregen omdat de onze wat klein was, nu heb ik stellig nog vernomen dat Daine nog 7 stukken geschut heeft verloren, door de 3de divisie; Daine is dan ook in aller yl vertrokken. men zegt verkleed, ik hoor nu zyn geheele corps uit een is, waren wy iets vroeger in het dorp geweest dan hadden wij hem zeker gesnapt. Nadat wy dus in het dorp waren gekomen vond men nog overal die klanten, die zich in het hooi koorn enz verstoppt hadden; ik hoor er zeer vele krygs gevangenen zyn gemaakt. Ziedaar de dag van gisteren, direct in het vuur zyn wy dus nog niet geweest; Antwerpen is over hoor ik & Gent bezet, dus schynt het wel als of onze zaak een gunstige keer neemt. Van nacht om 2 uren zyn wy nu weer hierheen getrokken, en gaan nu morgen naar Thienen. Wy marcheren zeer goed, ieder een is er verwonderd over, myne voeten houden zich goed, de warmte is dikwyls het lastigste. Nu Beste Moeder, eindig ik myn’ brief, hopende gy denzelven in welstant zult ontvangen. Van Rudolf weet ik niets af, de broer van Geertje houdt

88 Dépêches. Dépêche: ambtelijke mededeling.

89 Rallieerde. Rallier: weer verzamelen, tot overeenstemming brengen.

90 Leopold I, koning van België.

91 Requireren. Réquisitionner: beslag leggen op.

92 Portée. Portee: omvang van betekenis.

zich perfect, hy zeide my, dat hy gisteren goed gevraagd had, hy is altyd zeer hartelyk tegen my; de compl[imenten] aan allen

Uw liefh: Zoon
Jan

Aantekeningen:

licht beschadigd.

Enkel, kant 1 beschreven, kant 2 adres: N° 6 / Madame la Baronne douair: d'Ittersum / née Baronne v.d. Merwede / à / Utrecht.

Voor Leuven 12 Aug 1831

Beste Moeder! Kort wil ik U melde van Oelmarsum zyn wy den elfden afgemarcheerd gepasseerd door Tirlmont, het geen door de onze de avond te voren ingenomen was, één huis was er in brand geschoten, wy zyn toen doorgemarcheerd tot *Notabé* (in faller) een klein dorpje, waar wy in schuren vernachten; 'savonds hoorden wy eene fusillade naar de kant van Leuven. Van morgen om 4 uren weer afgemarcheerd, toen gehoord eene canonnade, even zoo naar Leuven toe, na vele omwegen, en eene fatigante marsch kwamen om ½ 2 voor Leuven aan, dus kunt gy nagaan welke *détour*'s⁹³ wy moesten doen; kort voor Leuven ontmoeten wy de generaal Belliard, die een missie scheen te hebben van wege Frankryk, doch de Hertog wilde niet<s> hem hooren, wy rukten voort, de onzen waren reeds ferm aan het bombarderen, niet zoo zeer de stad zelve, als van de troepen in deszelfs omtrek gelegen, die in eene vallei leggende, door de onzen ingesloten zoo te zeggen verloren waren, plotseling verschynen er parlementariërs⁹⁴, al ik my niet vergis e[en] engelsche generaal & Belg[ische] officier met witte vlag, het vuur wordt gestaakt, men verteld dat Leopold capituleerd, doch kort daarna, zoo het schynt omdat de Belgen de wapen schorsing misbruikt hadden, het vuur begon opnieuw, wy waren op de hoogte na by de stad, heerlyk gezicht <imposant> geluid, ten tweede male begon het parlementeren, en nu heeft het vuur opgehouden. ik hoor wy slechts weinig geblesseerden hebben, *zij* daaren tegen veel; hoe de zaak nu zit, weet ik niet, ik vind er weer een luchtje aan is, wy hadden ze nu zoo schoon in onze macht, doch men heeft ons geloof ik bedreigd met Frankryk, dat reeds met troepen moet tusschen beide gekomen zyn; kortom ze zyn met stille trom naar Mechelen vertrokken. Dezen zit ik nu te schrijven, op de grond zittende, de brief op de randsel, geentoureed van zoo vele duizenden, die hier met ons bivouacceren, mooi gezigt, honderde vuren. alles even druk, met koken en braden, zeer gelukkig ben ik nog geweest een flesch bier te krygen door hulp van Heer St. De environs zyn hier goddelyk, wy hebben goed weer van avond; stroo gehaald van het land. Van de broeders heb ik niets gemerkt, ofschoon ze zeker wel tegenwoordig zyn geweest, vaarwel beste Moeder, ik wensch u en ons allen het beste, en hoop hartelyk wy ons eens spoedig zullen mogen weerzien

Uw hart: liefh: Zoon
Jan

men zegt hier men weer aan het onderhandelen begint, gy kunt niet begrypen hoe weinig moed die klanten hebben

Aantekeningen:

enkel, kant 1 beschreven, kant 2 adres: N° 7 / Madame la Baronne Douair: d'Ittersum / Née Baronne v.d. Merwede / à / Utrecht

Turlemont 14 Augustus] 1831.

Beste Moeder! hoedanig ik verrast werd na myne aan komst alhier, door al uwe brieven en die van Arnold, die ook zoo innig hartelyk zyn kan ik u niet genoeg zeggen, het was een ware behoefte voor mij iets van huis te hooren en na ik ze nu gelezen heb, gevoel ik my ook veel opgeruimder, nu ik weet dat zich uwe

93 Détour: bocht, omweg.

94 Parlementariërs. Parlementer: onderhandelen over overgave.

gezondheid door god's goedheid zoo goed houdt, onder de menigvuldige bezwaren die wij in deze dagen te doorworstelen hebben. het doet my plaisier myne brieven gedeeltelyk goed zyn over gekomen, ik meen dat dit nu de 6de is, doch uit welke plaats ieder geschreven is, ben ik nu waarlyk vergeten, daar ik naauwelyks weet welken dag wy hebben. Van morgen heb ik nog een brief afgezonden, die ik voor de aardigheid, van voor Leuven op het bivouac zittende, heb geschreven, hoop de zelve te regt zal komen, zoo als gy nu wel zult weten zyn de prèliminaires⁹⁵ tot de vrede gesloten; de Belgen hebben zich nu op eene manier gedragen dat alle begrip van bangheid dunkt my te boven gaat; nauwelyks ziende, dat zy door ons in 't naauw gebragt worden, zoo roepen zy de hulp van Frankryk in, die dan ook direct gereed stond om met zyne troepen in te rukken; van morgen hoor ik zyn de verschillende hollandsche en fransche corpsen maar één afstand's van elkander geweest; onze positie voor Leuven moet meesterlyk zyn geweest; de belgen daaren tegen hebben groote onkunde aan de dag gelegd, De kroonprins en vooral Saxe-Weimar moeten woedend zyn geweest, de zaken dan op dat oogenblik te moeten laten steken. Het is ons nog niet duidelyk wat de franschen eigenlyk willen, komen ze de belgen dwingen tot de protocollen, dan is het mooi en willen wy gaarne dit land ontruimen; doch dit is al te mooi; en is dat evenwel niet zoo dan is alle tusschenkomst van dien aard eene schreeuwende ongerechtigheid; Leopold zelf maakt dunkt my het belagchelykste figuur van de wereld. Het bivouac, was aller klugtigst dunkt my voor een vreemde om te zien, doch om het dikwyls zelf te doen, alles behalve wenschelyk. Verbeeld zoo dra als het zeker werd, dat wy voor de hoogten van Leuven zouden bivouacceren moest een ieder gaan fourageren. stroo om op te slapen, dat was het klare koorn of haver dat aan schoven stond; koeijen, varkens, brood, zout, etc, etc, dit wordt alles den boeren afgenomen, vervolgens potten & pannen; gaten gemaakt, vuur aan gelegd, het varken gaauw de keel afgesneden, gevild, aan stukken gesneden, zoo goed en zoo kwaad en zoo de ketel in; half gaar opgegeten; ik at dien avond raauw spek met een stuk roggenbrood, dat mij heerlyk smaakte; wy hadden dien dag een zeer fatiganten marsch gehad, steeds om Leuven heen draaijende, zeker wel tusschen de 7 à 8 [uur] geloopt, en geen eeten gehad, dus had men braaf honger. De boeren of dorpen die zoo iets in de buurt treffen, zyn wel te beklagen, want daar gaat alles radicaal op; de soldaten weten overal by te komen; ging men 's avond's door hunne gelederen, dan zag men honderde flesschen wyn. de nacht was koud, en het daauwde sterk, niet tegenstaande dat, sliep ik regt goed door. Den anderen morgen vroeg begonnen wy de boel een weinig te poetsen, want zouden om ½ 12 Leuven binnen trekken. het hield niet op met ryden van parlementairen, de militairen - allen waren woedend, om zoo te moeten weggaan; doch by ons gaf de hoop om op eene eerlyke wyze van de zaak af te komen niet weinig genoegen. Om 3 uren begonnen eindelyk de colossen zich te bewegen, wy trokken vervolgens ook op; de environs zyn ook wonderschoon, zoo als overal, doch nergens ziet men menschen, alles is even stil, men kan zien de menschen ons allen gevreesd hebben, wy zijn schrikbarende zwart gemaakt, doch zoo het schynt, zyn wy hun zeer in de hand gevallen. Te Leuven vond ik de populatie er al zeer gemeen uit zag, doch wy maakten er met al die duizenden een goed effect, ik geloof geen mensch dit verwacht had.

[2] Leuven passerende zag ik tot myn groote blydschap Henrij, die er perfect uitzag, aan dese kant van Leuven zag men nog duidelyke sporen van het gevecht, dat aldaar had plaats gehad. - Wij marcheerden dus verder op naar Lovenjoul een dorpje verder op aan de straatweg; daar trof ik een Kwartier op een verlaten kasteel aan van den heer Vroomte Spoelburch Seigneur de Lovenjoul, waar het byzonder schoon was, mooi kasteel, heerlyke orangerie, brillante bloem[ge]wassen, doch geen menschen, behalve de tuinier, terstond gezocht, goede wynkelder gevonden, pot boter, aardappelen, slaboontjes in den tuin, dus spoedig wat gekookt, en 'savond's zaten wy met 30 in de groote eetzaal, ieder een flesch wyn te eeten en te drinken. Natuurlyk bedachten wy den gullen gastheer, de grappen die wy zoo al hebben kunt gy u niet begrypen. Van morgen om 4 [uur] zyn wy vertrokken naar Tienen, waar wy dus reeds vroeg aan kwamen, en hier nu uitrusten; Henrij is hier met zyn regiment gepasseerd, zoo als eene ontzagchelyke menigte troepen. wy moeten hoor ik nu op eene bepaalde tyd Belgie ontruimen. Nu beste Moeder deze woorden wil ik u heden nog doen toe komen, dus breek ik nu af, daar zoo met een de veldpost vertrekt, de hartelyke compl[imenten] aan O[ckje] en Ar[nold]

Uw hartelyk liefh: Zoon Jan

Numan is zeer wel. Jan: Moll[erus] doodelyk verliefd waarom? weet ik niet, uit het oog uit het hart, het is hier een gevaarlyk land voor hem, zoo vele belgische brunetten!!! morgen zal ik Arnold antwoorden

Aantekeningen:

dubbelgevouwen, kant 1 en 2 beschreven, kant 3 blanco, kant 4 adres: N° 8 / Madame la Baronne Douair: d'Ittersum / née Baronne v.d. Merwede / à / Utrecht

95 Prèliminaires. Preliminaires: voorlopig vastgestelde punten van een verdrag inzake een vredestraktaat.

Lommel 19 Aug[ustus] 1831.

Beste Moeder! Myn laatste brief aan U was uit Duras geschreven, van het kasteel van den graaf d'Oultremont, waar ik de wacht had, wanneer ik mij niet vergis was dat de 7de, dus deze de 8ste brief. den anderen morgen zynde den 16 Aug[ustus] zyn wy van daar gemarcheerd naar Hasselt waar wy reeds om ½ 11 aankwamen, dus maar eene kleine marsch. *Hasselt* is my zeer uit de hand gevallen, daar het met de andere steden van dien rang niet kan vergeleken worden, bij het binnen komen werd ik zeer verrast door plotseling J[an] W[illem] voor mij te zien, die zoo als gy wel weten zult verscheidene dagen daar geweest is, 5 minuten naar onze aankomst vertrok hy reeds; hij zag er perfect uit, men kon hem de fatigue's hoe hoegenaamd niets aanzien; dit diend tot gerust stelling van O[ckje], ik heb daar verscheidenen zeer flatteus over hem hooren praten. - den 17 Aug[ustus] zyn wij om ½ 7 vertrokken naar *Houthalen*, langs den geheelen weg zag men de duidelyke sporen van de gevechten welken er de vorige dagen plaats hadden gehad, overal in onderscheidene afgebrande boeren huizen, welken alle in brand geschoten waren door de onzen; wy werden in een gehucht niet ver van Houthalen, genaamd *Lilo* gebilleteerd waar het niet brillant was, de boeren hebben hier veel geleden, vooreerst den geheelen winter door de troepen van Mellinet, waar over maar ééne klagt is, nu trekken hier zoo vele troepen heen en weer, dat alles op gegeten is, men moet dikwijls medelijden met die menschen hebben; met ons zyn ze altyd zeer content, en wenschen nooit andere inkwartiering; doch die schutters kunnen geweldig de boel opscheppen. Wy passeerden dien dag ook door een dorp *Sonhoven* genaamd, dat schijnt in vroegen jaren ook zeer geteisterd te zyn geweest door een brand, aangezien er nog wel de ruines van de huizen aanwezig waren. den 18 Aug[ustus] om 6 uren vertrokken wy van daar naar *Helchteren*; wy hadden dien dag gelukkig eene korte marsch slechts van twee uren, daar wy dien morgen zulke fameuze regen buien hadden, dat wij geen drooge draad aan ons lijf hadden, en dien dag genoeg werk hadden de kleëren weer droog te krijgen, den 19 Aug[ustus] heden zyn wij om 5 uren afgemarcheerd naar *Lommel* dit dorp is ons zeer in de hand gevallen, wy hebben hier allen goede kwartieren, heden is het weër ook niet gunstig, ik hoop morgen het beter zal zijn. Gy ziet dus dat wy nu gedurende de laatste dagen zeer korte marschen gedaan hebben, dit heeft geloof ik een twee ledig doel, het eene omdat het volstrekt niet de schijn zal hebben als of wij met overhaasting uit Brabant trekken ten tweede omdat het voordelig voor 't land is de troepen zoo lang mogelijk op vyand's grondgebied te houden. Morgen gaan wy nu over de grenzen, doch waarheen is nog niet bekend, dit zullen wy misschien tegen 5 ure, als wanneer het appel is, hooren. - De Generaal Destombes is ziek geworden en gistere naar Eindhoven gereden; by de compagnie zyn geene zieken van belang, een enkelde die koude gevat heeft doch meer niet, ik bevind mij bij voortduring zeer wel. Gij zult wel gehoord hebben, dat de fransche Generaal Gérard aan onzen kroonprins verzocht heeft, zyne armee te willen inspecteren of Z:K:H: zulks gedaan heeft, weet ik nog niet; onder de geruchten die men zoo hier hoort, wordt ook verteld dat men te Thienen op onze prinsen geschoten heeft; voor stellig heb ik hooren [2] verhalen, dat verscheidene steden reeds zware krijgs contributien hebben moeten betalen aan de franschen, onder anderen Leuven f 200,000, Thienen f 150,000; en dat er vele klagten over mishandeling der inwoners zyn ingekomen; die menschen krijgen het nu ook driedubbeld. - Met verlangst zie ik weer brieven van U te gemoet, sedert Thienen heb ik er nog gene weer ontvangen, die veldpost is nog niet best georganiseerd, daar men behalve by het hoofd kwartier moeyelyk de brieven kan ontvangen. - Wanneer men nu van achteren nog hoort hoe schoon onze posities waren by Leuven, en hoe het belgisch leger geheel ingesloten was met den koning aan het hoofd, dan moet [men] op nieuw respect krijgen voor de militaire talenten van den kroonprins; de belgische krygsgevangenen moesten dit zelfs bekennen; waren de franschen niet tusschen beide gekomen, dan bestond er welligt geen belgisch leger meer; wy ten minste waren den volgenden dag Brussel binnen getrokken; dit was het plan; van de kant dat wij met onze tweede divisie kwamen, hadden ze geen man of muis verwacht, ten minste nooit geen artillerie, want dat ging maar over ongebaande wegen, akkers koorn en boekweit heen; het punt dat onze artillerie zoude bezetten was zoodanig, dat men van daar de geheele stad had kunnen in brand schieten; dus kunt gy nagaan, welke de verwarring zoude zyn geweest, als zoo eens eventjes 12 à 13,000 man onverwacht hen van die kant hadden aangegrepen; doch gy zult er niet droevig om zyn, wanneer ik u meld dat de kap^{t[ein]} de order reeds had om ons en tirailleur⁹⁶ vooruit te laten gaan, het geen ook zeker zoude gebeurd zyn - Zoo op het oogenblik koomen wij van het appel terug, morgen om ½ 6 gaan wy naar Reusel, vervolgens gaan wij ons cantonnement te Oirschot betrekken, en moeten ons prepareren om binnen de 8 dagen den koning bij ons te zien, welke de armee zal komen inspecteren, ten einde zyne tevredenheid te betuigen, doch dunkt mij is een goed teeken, dit kan geen ander gevolg hebben, als de afdanking van een groot gedeelte der

96 En tirailleur. Een tirailleur: een naar voren gezonden soldaat, die door voortdurend te schieten, de vijand verontrust.

armee, mij dunkt de koning zoude niet komen, als de vrede niet op dergelyke voorwaarden was gesloten, dat men gerust naar huis kan gaan; ik kan niet ontveinzen dat ons deze tyding allen zeer verheugd, wie weet hoe spoedig gy ons nu te huis ziet; wie had zoo iets durven verwachten, voor 3 weken soupconneerde geen mensch nog van oprukken, nu zyn wy Braband byna weer uit, en alles is geschikt, boven & buiten een ieder's verwachting; my dunkt in Holland zal nu ook wel eene groote opgeruimdheid heerschen; zeer benieuwd ben ik om eens weer hollandsche papieren te lezen, een ieder zal zich verligt gevoelen. Nu beste Moeder moet ik eindigen de hartelyke compl: aan de huisgenooten enz:

geloof mij als altyd

Uw hartelyk liefh: Zoon

Jan

[3] P.S. 20 Aug[ustus] Van morgen zyn wy van Lommel vertrokken om 6 uren, wy troffen zeer slecht weêr, slechte wegen, zoo dat wy weer vrij nat hier te *Reusel* arriveerden, waar wy van nacht blijven, dit is het eerste dorpje op hollandsch grondgebied; onze route was over Postel, waar wij dus een oogenblik Antwerpen's provincie betraden; met niet weinig gejuich werd de hollandsche grond door ons allen begroet, wy gevoelden ons gelukkig dat brigantenland, zoo wij hoopen voor goed verlaten te hebben; Nu gaan wy morgen vroeg naar Oirschot, waar wy ons cantonnement vooreerst zullen hebben, in afwachting van spoedig naar huis; te zullen gaan

21 Aug[ustus] Van morgen om ½ 6 zijn wij uit *Reusel* vertrokken en waren tegen ½ 2 alhier te *Oirschot*, regt verblijd eens een einde aan het marcheren te zien, wij hebben nu toch gedurende 3 weken elken dag gemarcheerd, uitgezonderd de rustdag te Diest, men begint op laatst wat gevoelig aan de schouderen te worden, het wierd ook tyd voor onze dieren, die veel geleden hebben, en waarvan vele reparaties noodig zijn geworden. Van middag om 6 uren werd ik zeer verrast door de brieven te weten 4 van Arnold, in de eene daar van een brief van U ingesloten, welke beide zonder datum, de 3 anderen van den 12, 16, & 17 Aug[ustus.] Jan Moll[erus] was zeer uit zijn humeur geen enkele brief te ontvangen. Numan kan zich niet begrijpen dat hy maar eene brief en wel van den 13 heeft ontvangen. Ik was van gedachte Arnold op 't einde van Aug[ustus] jarig was, anders zoude ik hem in mijn' laatsten brief aan hem, zeker gefeliciteerd hebben, het spijt mij dit nu vergeten te hebben, wil het nu maar uit mijn' naam doen; ik ben zeer gevoelig aan de hartelykheden die in al zyne brieven <doorstroomt>; mogt hy nu ook eens gelukkig slagen in het verkrygen van een' post.

Wat gy mij van die krijgsgevangenen vraagt, moet ik u zeggen dat *wij* zoo ver als ik weet geene krijgsgevangenen gemaakt hebben als te *Wimmetingen*. vlugtelingen, die zich in het koorn, onder hooi & stroo verborgen hadden, en die men van daar weghaalde, dus was er weinig gevaar. het was ook daar dat wij al die caisson's, ambulance's, en de geheele bagage van de officieren vonden van het corps van Daine, dat toen zoo overhaast de vlugt nam, ieder die wilde kon daar hembden, lakens, dekens krygen, ik nam nu ook een hembd, doch kreeg per ongeluk een grof model, dat mij niet beviel & het geen ik naderhand weer wegwierp, het is jammer men zoo alles mede moet dragen, en geen mensch toch ook berekenen kon, de zaken zoo spoedig geregeld zouden zyn en wy terugkeeren, anders had men verscheidene aardigheden maar voor 't nemen gehad, maar men wilde ze voor 't dragen niet hebben. - Van den marsch naar St: Truije weet ik niet iets byzonders te zeggen, wy zyn daar zonder slag of stoot binnen gerukt. - op dit oogenblik zyn de lanciers niet hier; Wessels is met mij te Turnhout met P: Beelaerts in hetzelfde kwartier geweest. Henri is van morgen met de cuirassiers van hier naar Oisterhout vertrokken, jammer men elkander meestal zoo nareist. - Ik heb redenen om zeer content te zyn daar ik een van de weinigen ben die een brief van den 17 heeft, de andere allen van vroegeren datum. Nu Beste Moeder vaarwel, het wordt tyd om naar bed [te gaan], en moet nog gaauw een brief aan E[rnst] afmaken. -

volgens order van den Brigade commandant ging een soldaat versierd met een eikenloof op de chacob⁹⁷, ten teken dat wij als overwinnaar terug keeren, het stond heel aardig

Aantekeningen:

licht beschadigd.

Dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: N° 9 / Madame la Baronne Douair: d'Ittersum / née Baronne v.d. Merwede / à / *Utrecht*

97 Chacob. Bedoeld: sjako.

Oirschot. 22 Aug[ustus] 1831

Beste Moeder! Gy kunt u mijne verwondering naauwelyks voorstellen hoe ik dezen morgen de drie professoren zoo onverwachts voor mij zag staan; regt veel genoeg deed het ons allen. ze waren regt hartelyk en verheugd ons allen weder te zien, zoo gezond en frisch, de brieven van U, Arn[old] O[ckje] en Jufv^{fouw} Smissaert deden mij veel genoeg, ik heb juist gisteren avond een brief aan u op de post gedaan; ze kwamen hier gister avond om 10 uur aan, dus was een ieder reeds te bed, de respectieve zoons, waren er evenwel gaauw by, dit kunt gy ligt nagaan. Wy hebben het nu fameus druk met poetsen daar alles er desolaat uitziet, het goed lydt op dusdanige wyze meer in ééne maand als anders in 6, en daar de komst van den koning spoedig op handen is, zoo moet alles met spoed in order gebragt worden; mijn koffer hoop ik heden avond uit Oisterwyk te ontvangen, het geen mij weder vele gemakken zal aan brengen; het is niet plaizierig wanneer men niets als het randsel-goed heeft, dit is zoo weinig.

Van middag heeft van Heusde ons regt lief aan gesproken, wy gingen daartoe op eene weide buiten het dorp, alwaar de kap^{lein} den kring liet sluiten, in welks midden de 3 Professoren onze[r] en nog verscheidene andere officieren waren; <Swe[llen] Greb[el]> nu in eene vry wat opgeruimder geest als toen hy te Hilvarenbeek 3 weken geleden afscheid van ons nam, de man heeft zich omtrent ons zeer verdienstelyk gemaakt. hy kwam hier in commissie uit naam van den Senaat. - Ze hebben by Destombes & Saxe-Weimar ook een bezoek afgelegd, welke beide hen uiterst vriendelyk hadden ontvangen. Saxe-Weimar had hen een half uur daarna reeds eene contra visite gebragt. Bedank O[ckje] zeer voor haar hartelyke brief; en zeg haar s.v.p. dat ik haar hartelyk feliciteer met haren dapperen echtgenoot en dat het my zoo veel genoeg doet zy nu zoo geheel en al dezen vreugde smaken kan, daar hy zoo gezond en frisch van die warme historie afgekomen is, O[ckje] mag niet eerder vertrekken als wy te rug zijn, dit zouden wy haar zeer kwalijk nemen, dus hier moet maar vooruit voor gezorgd worden. Zeg aan Jufv^{fouw} Smissaert dat ik ook zeer gevoelig ben aan haar hartelyk briefje, en er my op verheug haar en de zusters eens spoedig weder te zien van welke allen ik wel kan nagaan Gy veel genoeg en rust in deze dagen van angst zult gehad hebben. Ik heb gisteren aan Ernst geschreven, en hem daarby willen zenden het lystje van onze dagelyksche route's zoo als ik dat elke avond kort en bondig opschreef doch de lompheid gehad dit te vergeeten daarby in te sluiten, daar Gy nu zeker in deze dagen aan hem schrijft wil ik het U zenden, het kooft er toch op een dag niet aan [2] het is voor hem nog al aardig; dag voor dag te kunnen zien op de kaart hoedanig wy gemarcheerd hebben. Omtrent het verlof gaan valt niets te zeggen, voor de komst van Z:M: zal er niets van komen, nadezelve wil ik hoopen dat wy allen met groot verlof zullen gaan. - Arnold heeft mij ontzagchelyk veel genoeg gedaan met zyne brieven. ik ben er hem regt dankbaar voor, het is in deze tyd een waar genoeg veel van huis en zyne betrekkingen te hooren, gy moest ook eens die manden vol brieven zien die hier aankomen, dat is important. - Ik heb hooren vertellen de geheele Belgische armee gereorganiseerd word, en zelfs geheele andere uniformen zal krijgen. al de officieren moeten hunne demissie nemen of krygen dezelve in welk laatst geval zy niet weer kunnen aangesteld worden, zoo schamen zy zich over zich zelf. hunne monteeringen zyn niet leelyk; jammer maar dat er zoo weinig sold[aten] harten onder sloegen. - Nu beste Moeder zoo als ik u zeide heb ik het druk met poetsen etc: zo moet dus eindigen. vele compl: aan de huisgenooten & verdere kennissen en geloof mij als altyd

Uw hartelyk liefh: Zoon
Jan.

Aantekeningen:

dubbelgevouwen, kant 1 en 2 beschreven, kant 3 blanco, kant 4 adres: N° 10 / Madame la Baronne Douair: d'Ittersum / Née Baronne v.d. Merwede / à / *Utrecht*

Utrecht den 24 Junij 1832

Beste Moeder! daar eerst gisteren avond het vuurwerk af gestoken is, zoo heb ik ook tot heden myn schryven uitgesteld. Wy hebben het vrydag in alles allerongelukigst getroffen, zoodat het u in het minste niet behoeft te spyten hier niet geweest te zijn. De geheele plegtigheid, die op zich zelve als door slechte directie, zoo als hier gewoonlyk, zeer weinig imponeerde⁹⁸ heeft van den beginne tot het einde gejouisseerd⁹⁹ van een aan

98 Er staat: imponeerde.

99 Gejouisseerd. Jouïsseren: genieten.

houdende stortregen. wy kwamen om ½ 10 zamen op het munster kerkhof in groote ténue doch ongewapend. alleen met den sabel. wy gingen toen naar [het] binnen plein van het auditorium van den kap^{flein} waar wij de Certificaten ontvingen, die ons autoriseeren het kruis te dragen. Het afgeloopen zynde gingen wy tot ¼ over 11 naar huis, wanneer wy ons weder op het munster-kerkhof vereenigden en naar het Vreeburg marcheerden. Hier was het geheele garnizoen vereenigd, en al de ramen en het plat van v[an] Leeuwen, bezaaid met dames, doch allen natuurlyk met parapluïen, dat veel van het schoone gezigt weg nam. Toen wij daar lang reeds gewacht hadden kwam de Gen[eraal] Randohr met den gouverneur, Burgerm[eester] wethouders Curatoren en Professoren, doch allen in hun gewone pak behalve de Gouverneur, dat ik ook manqué vond. Zy gingen toen door de gelederen, dat met die parapluïen al zeer gek stond. Toen werd daar op de kring gesloten en het besluit van den Koning voorgelezen, op het uitdeelen der kruizen betrekkelijk, doch zoo als verleden jaar drong iedereen in den kring zoodat ik met de meesten er niets van heb verstaan. Daar na kwamen wy weer en bataille te staan en begon men de kruizen uit te deelen, de generaal overhandigde ze ons, en de officieren bevestigden dezelve op de uniform. Doch in plaats dat dit zoo als het hoorde in het gezigt van het geheele garnizoen gebeurde, zoo was ook hier wederom een ondoordringbare muur van menschen gedrongen, tot vlak voor een ieder die het kruis kreeg, dat natuurlyk al het plegtstatige wegnam, toen, defileerde het garnizoen voor ons, waarvan wy ook niet veel zagen, door dien al die menschen me[t] de rug naar ons toe draaiden en wy dus tegen dezelve aan ziende niets van het garnizoen bermerken konden; dit gedaan zynde was de grap afgeloopen. tot een ieders genoegen geloof ik want men wierd successivelyk mooi nat. den geheelen dag door bleef het regenen, zoodat het vuurwerk dat 'savonds door de beste der Jagers aangestoken zoude worden afbesteld werd. Wy hebben dat nu gisteren avond gehad in de tuin van v[an] Leeuwen, ofschoon het sterk woei en het weêr eigenlyk alles behalve aangenaam was, zyn er toch ontzagchelyk veel menschen geweest. men rekend circa 3500 menschen, de tuin was brillant geillumineerd, en het was een regt mooi gezigt zoo vele menschen by elkander te vinden. [2] Gelukkig bleef de wind wat liggen tegen het aansteken van het vuurwerk hetgeen byzonder schoon was, zoodat dit dan nog het beste van het geheele feest was; geene kosten waren er gespaard om het regt goed in order te hebben, zoodat van Leeuwen er veel eer van gehad heeft. en alle menschen regt content waren; wy waren dien avond nog in monteering. Ik heb gisteren dikwyls aan U gedacht en my zoo eens voor oogen gesteld het genoegen dat W[ilhelmina] & A[rnold] zullen gehad hebben U juist op dien dag gelogeed te hebben. - De Vos had u nog by het pakje willen schryven doch daar hy my op zoude wachten tot dat ik hem zoude laten zeggen, wanneer dat pak wegging en Christiaan dat vergeten heeft, zoo was dit te laat geworden. Jufv^{fouw} <Dehl> die ik gisteren bezocht heeft my verzocht U van harte te feliciteere zoo als ook de Asschenbergs enz: - Ik heb vrydag by de W^{duwe} Coenen gegeten, omdat ik ze geinviteerd had met myn kaartje. - Christiaan heeft van middag my verlaten, ik zal nu maar met die oudjes sukkelen tot dat ik wegga. Ik denk in 't laatst van de week te vertrekken naar Ernst. - Prof[essor] Schrôdel heb ik gesproken op straat, hy vertelde mij een omstandige brief van den h^e Feith ontvangen te hebben, in zich bevattende het geen gy mij schreeft, dus had ik daar verder niets aan te doen. Den heer v[an] Nes heb ik uwer byzondere commissie overgebragd, die vond het ook zeer goed. Schrôder had het haar reeds gezegd waarover zy zeer verheugd was. Louis is hier donderdag middag aankomen zetten en is gisteren morgen vertrokken, en heeft dus het vuurwerk niet kunnen zien. Verloren heeft my stellig tegen gesproken het engagement van zyn' broeder & Jufv^{fouw} Metelerkamp. Aaltje heeft my by haar vertrek gesproken van een theestof die geschildert moet worden, doch zy wist niet welke kleur? weet gy ook waar hy staat? Waar moeten de Salomo's lelien staan. - Nu beste moeder moet ik eindigen, daar ik ook nog aan Ernst wil schryven. hy heeft my een mooi bedankje voor de Studenten-Societeit gezonden om aldaar aan te plakken & in een' brief van Goudoever. maak de compl[imenten] aan A[rnold] & W[ilhelmina] en geloof my als altyd

Uw hartelyk liefh: Zoon

Jan.

Ik hoop de taart goed zal zyn overgekomen, doch vrees er voor omdat ik van den h^e Opten Noort gehoord heb dezelve zeer slecht ingepakt was en veels te veel schudde. De doos verzocht de banketbakker terug. Hoe hebt gy het kleine Pientje gevonden? hoe is het met den dag van bezoek met O[ckje] te Hattem afgeloopen? Van Ernst terug komende denk ik 8 dagen naar de Wiers te gaan.

Aantekeningen:

dubbelgevouwen, kant 1 en 2 beschreven, kant 3 blanco, kant 4 adres: Madame la Baronne Douair: d'Ittersum / née Baronne v.d. Merwede / à / Hattem

de Wiers den 10 Julij 1832.

Beste Moeder! Gisteren ben ik hier tegen eetens tyd gearriveerd; en wil my nu eens nederzetten om u het een en ander te vermelden wegens myn reisje naar het leger. Gy zult wel begrijpen dat er dáár geene gelegenheid noch tyd was om zich tot schryven afzonderen ik heb dit dus ook voorbedachtelyk tot myne terug komst uitgesteld. Van de Heeren Broeders zult gy waarschynlyk reeds het een en ander vernomen hebben. Wy hebben van het begin tot het einde zeer goed weer gehad, en hebben ons dus overheerlyk geamuseerd. Den 2 July zyn wy op reis gegaan. Beelaerts, de Vos, Siccama myn persoontje en Motman, die evenwel slechts een eind wegs medeging. - Dien dag was het ook regt mooi weer, zoodat de reis op de stoom boot zeer aangenaam was, Wy verbleven 's nachts in den Bosch, gingen den anderen morgen met een extra rydtuig naar het camp en arriveerden daar tegen twee uren. Gy kunt nagaan wy heel hartelyk ontvangen werden. Zy hebben er eene goede tafel enz: en over het algemeen is my het in een camp leven als¹⁰⁰ een' officier zeer mede gevallen doch natuurlyk wanneer het weer mooi is; iets dat dit jaar niet beter kon. Wy zyn daar gebleven tot Vrydag. Zagen den vorigen dag nog groote manoeuvres in groote tenue maken voor den kroonprins [en] de kleine prinsjes. - Ernst ziet er goed uit zoo als ieder een doch razend verbrand van de zon, hy was zoo gezond mogelyk; en vry opgeruimd, dat natuurlyk door onze komst nog verhoogd werd. Louis v[an] Itt[ersum]. heb ik niet gezien. - Vrydag morgen zyn wy naar het andere camp vertrokken, waardoor ik Tilburg passeren moest hetgeen my veel plaizier deedt. Rudolf vonden wy ook zeer wel, die heeft het natuurlyk minder brillant, doch daar er altyd met verlof zyn, zoo hebben ze toch meerder ruimte als andere soldaten. Zij eeten zeer goed aan eene eigene tafel. - Ernst is toen Zaterdag middag met Rudolf geretourneerd naar zyn kamp. Henry & Hamming hadden den vorigen dag met ons gedineerd, dus kunt gy nagaan dat wy een regt genoegelyken middag hadden. Zaterdag middag vertrokken Beelaerts en ik naar Oosterhout. & de Vos had ons tot zyn en onze spyt in het andere camp reeds verlaten daar hy zyn' broeder in Deurne 6 uren boven Eindhoven ging opzoeken. - Louis Siccama bleef ook nog wat by zyn broeder. - Wy hebben toen Zaterdag middag een regt lekker dinétje by Henrij gehad, waarop hy eenige zyner beste kennissen gevraagd had; waaronder Hamming dus niet te vergeten. [2] Bourcourd had hy ook gevraagd, dat my veel plaizier deed; hy past nu zeer goed op. is wachtmeester, en zoude nu wel eens kans kunnen hebben om officier te worden. Zondag morgen gingen wy weer naar het camp om de groote parade die er geregeld naar¹⁰¹ de kerk plaats heeft te gaan zien; en die ook zeer mooi was. Zondag middag aten wy nog bij de Jagers; doch Rudolf was er nu niet. - Maandag morgen eindelyk zyn wy naar Utr[echt] geretourneerd. By Ernst hebben wy zeer goed in de tenten gelogeerd; by Rudolf eene nacht in eene cantine. de twee andere nachten by [Henry] in Oosterhout. Zie daar nu een kort verhaal van myn toertje. over de byzonderheden zullen wy het mondelings wel eens nader hebben. Het Utr[echtse] Bat[aljon] ziet er gràce à neef Itt[ersum] brillant uit; en spant de kroon boven alle anderen. -

Ik denk hier nu circa 8 dagen te blyven, dan ééne dag in Utrecht stil om myn goed te pakken en vervolgens by W[ilhelmina] te komen. Ik moet immers vertrekken met de diligence die om 11 uren by Vermeulen afrijdt? hoeveel hebt gy er voor betaaldt? moet ik er dan by het Kooter-Veer uitgaan; is daar een huis? waar men zyn goed zoo lang kan plaatsen, of staat de kar om myn aftehalen vlak aan de weg? ik zal Karel medenemen. Myn koffer is alles behalve groot, zoodat ik stellig de chocolade, waar van de Smissaerts my gesproken hebben in het koffer niet zal kunnen bergen; en om afzonderlyke pakjes mede te nemen daar ik nu al met Karel zal reizen valt geenszins in myne smaak. Wees zoo goed en meld my nog eens van die doekjes die gekocht moeten worden. de Smissaerts zouden het koopen, doch heb het papiertje verloren. In huis vond ik alles in de beste order, de popjes zorgen voor alles zeer goed; en men kan ze alles toe vertrouwen; wat moet er met al die roode aalbessen gedaan worden? Morellen hebt gy zoo te zeggen niet van 't jaar. Conraadt en Jacqueline en de Henriettes & Juliette zyn ook hier gelogeerd. De zomer valt my zeer in de hand, ik vind dat wy nu zeer mooi weer hebben. Ik zal in 't laatst dezer week u bepaaldelyk den dag melden waarop ik denk te komen, opdat dan de kar besteld moge worden. - Ik heb met genoeg in de courant de voorspoedige bevalling van Mev^{r[ouw]} Favange gezien, dat is een pak van 't hart voor haar.

[3] Uit den brief van de Smissaerts heb ik vernomen dat gy u zoo goed amuseert en alles zoo wel gaat, dit is mij regt aangenaam. Maak myne compl[imenten] aan A[rnold] & W[ilhelmina] zoen de kleine meid eens voor my en geloof my als altyd

Uw hartelyk liefh: Zoon

Jan

100 Er staat: van.

101 Bedoeld: naast of na.

P:S: wat is het gelukkig dat de ziekte in Scheveningen zoo weinige progressen maakt; het zal by u ook wel eene groote consternatie veroorzaakt hebben

Aantekeningen:

dubbelgevouwen, kant 1 t/m 3 beschreven, kant 4 adres: Madame la Baronne douair: d'Ittersum / née Baronne v.d. Merwede / à / *Hattem*

Index

- Aagtje 77
 Aaltje 101
 Ablaing, D' (Dablaing). Kolonel 20, 28, 30, 51
 Aerssen, Van. Majoor 15, 73, 92
 Albert 33
 Alewyn, heer 62
 Alphen, heer Van 41
 Alphen aan de Rijn (Alphen) 94
 Amerongen, heer 24, 27, 30
 Amersfoort 35
 Amsterdam 64, 67
 Amsterdamsche schutterij 72
 Anting. Luitenant kolonel 80, 81, 84
 Antwerpen 7, 16, 22-26, 28-31, 43, 46, 52-55, 57, 62, 63, 65, 67, 68, 95
 Antwerpen's provincie 99
 citadel 7, 20, 22, 23, 29, 43-46, 51, 55, 65
 Arnhem 10, 13, 19, 21, 31, 64, 71, 78, 79, 81, 82, 84, 86
 Korte straat 79
 Aschman, heer 82
 Asschenberg (Asschenb.), A. 16
 ----, familie (de Asschenbergs) 101
 ----, juffrouw 58
 ----, mevrouw 61
 Assienberg, familie 89
 ----, mevrouw 89
 Baerle 58
 Baerle Hertog 91
 Baerle Nassau 63
 Bakker, heer Den 9
 Banderen, heer 72
 Bandouw. Lancier 58, 59
 Barendrecht 26
 Batenburg, heer 94
 Bath 31
 Battaerd. Luitenant 67
 Beaufort, heer 17, 78, 79
 Beek 69
 Beelaerts, (broeder) 40
 ----, heer 15, 37, 102
 ---- van Blokland, Ignatia Gerardina Jacoba 8
 ----, P. Lancier 91, 92, 99
 ---- (vader) 40
 Beer, De. Leverancier 35, 44, 80
 Bege, heer 15, 18, 66, 68
 België (Belgie, Belgien) 7, 22, 41, 43, 45, 46, 70, 86, 95, 97
 Belgen, Belge, Belgique 22, 24-26, 29, 37, 39, 66, 71, 79, 91, 92, 96, 97
 Belgische armee 92, 100
 Belgische grenzen 49
 Belgische krygsgevangenen 98
 Belgisch leger 98
 Belgisch officier 25, 26, 49, 96
 Belgische revolutie 30
 Belgische troepen 22, 39
 Belle 35
 Belliard. Generaal 96
 Bentinck. Officier 82
 ----, Sophie 57, 77
 ----, Wil. 69
 ----, Wilhelmina (Wilhelmine, Willemptje) van Ittersum- 7, 11, 16, 18, 19, 21, 36-38, 56, 59, 60, 63, 77, 78, 80-83, 101, 102
 Bergchem 67, 68
 Bergen op Zoom (Bergen, Berge) 9, 15-19, 21-23, 25, 27, 29-32, 60, 63, 72, 73, 75, 77-79, 83, 84, 86, 88
 arsenaal 18
 Boschpoort 16, 73
 Coehoorn. Bastion 73
 kruidmagazyn 21, 73
 lieve vrouwen straat 21
 stadhuis 16
 Waterpoort 16
 Wouwpoort 16
 Zuivelstraat 15
 Berlijn (Berlyn) 32
 Bernard, heer 73
 Besson, De (Den Bossen, Bossen). Majoor (majoor) 23-27, 43, 45
 Best 49
 Bet 17
 Bevers, heer 33
 Biebersteyn, heer 70
 Bingerden 89
 Bladel 40
 Bok, De. Luitenant 16
 Bonn 22
 Bont, heer 20
 Boom 53, 68
 Borch, Baron A. van de 77, 79
 ----, Willem van de 78
 Boreel. (dochter) 49
 ----, Willem Frans. Generaal-majoor 75
 ----, mevrouw 49
 ---- (2 zoons) 49
 Borze, La. Minister 51
 Bosch, heer Van der (Bosch) 20, 24, 27, 33, 36, 41, 46, 56, 60
 Bosch van Drakestein (Bosch). Kapitein 26, 28
 Boulogne. Worstjes 16, 19
 Bourbon, familie De (de Bourbons) 18
 Bourcourd. Cuirassier, wachtmeester 77, 82, 85, 102
 ---- (vader) 82
 Bourmont, juffrouw 66
 Boxtel 93
 Brabant (Braband, het Brabandsche) 17, 19, 23, 90, 98, 99
 Brabanders 58, 67, 78
 Brabantsche dorpen 30
 Brabantsche grenzen 25
 Brabantsch grondgebied 23, 24, 91
 Brabantse Officieren 67
 Braber, mevrouw 41, 46
 Breda 16, 18, 25, 26, 31, 45, 55-57, 60, 62, 72, 75, 78, 79, 84, 87, 90
 Broers, heer 21, 24, 27
 Bronkhorst. Majoor 77
 Brugerhout 65
 Bruin, heer De 17
 Brussel 7, 22, 65-67, 71, 86, 98
 Buren, Van. Officier 45
 ---- (broer). Bakker 45
 Burgerhout 55
 Bylandt. Lancier 59
 Caatje 75
 Calkoen. Lancier 15-17, 19, 21, 28, 35, 36, 44, 78, 81
 ----, mevrouw 16
 Callé, heer 52
 Calloo 30
 Capelle, heer 73
 Capellen (Capelle) 23-28
 Cateau 16
 Catshoek. familie 33
 ----, mevrouw 32
 ----. Notaris 32
 Celle, heer 56, 58
 Cercle, heer 16
 Chassé, David Hendrik. Generaal (generaal) 7, 16, 20, 46, 55
 Chielen, mevrouw Van 17
 Christiaan 101
 Clerq (Clerk, Clerck). Kolonel 80, 81, 84
 Clifford. Minister 51
 Coehoorn, Menno. Vestingbouwkundige 18
 Coenen, Albert 75

- vervolg Coenen*
 ----, familie 75
 ----, Jan 75
 ----, weduwe 101
 Collot d'Escury, Anna Johanna Elisabeth 8
 Coops. Overste 31
 Conrad (Conraad) 59, 102
 Cornelis (Kornelis). Huisknecht, sergeant 15, 16, 18, 46, 72
 Craan, heer 49
 ----, mevrouw 49
 Curaçao. Stoomboot 30, 31
 Daffignies. Lancier 66
 Daine, Nicolas Joseph. Officier 30, 94, 95, 99
 Dam, heer Van 53, 54, 56, 58, 62, 68, 77
 ---- (ouder) 54
 Dam, Van. Wijnkoper 72
 Dehl, juffrouw 101
 Delawyn, heer 40
 Delft 16, 82
 Den Bosch ('s Bosch) 9, 38, 40, 43, 44, 80, 84, 87, 93, 102
 Den Haag (de Haag, 's Hage, S'Gravenhage) 10, 42, 43, 51-53, 55, 64, 84
 Haagsch Journal 79
 Hagenaar 26
 Heeren Logement 52
 Dence. Banketbakker 27
 Destombes. Kolonel 72
 ----. Generaal majoor 85, 89, 98, 100
 Deudekom, [heer] Van 44
 Deurne 102
 Deventer [schutterij] 15
 Diebitsch, heer 94
 Dieman, heer 89
 Diemer, heer 9, 28
 Dierner, heer 21
 Diest 70, 92-94, 99
 Dinther 40, 43
 Dirkje 17
 Doorn van Westcapelle, Hendrik Jacob van. Minister 51
 Dordrecht (Dorth) 76
 Drenthe 32
 Duitsland (Deutschland) 95
 Duitschers 87
 Duppe. Majoor 9
 Duras 98
 Kasteel 98
 Durk 25
 Echo. Brik 31
 Eersche 61
 Eersen, heer Van 50
 Eindhoven 9, 37, 60, 63, 64, 69, 70, 81, 82, 86, 93, 98, 102
 Engeland 29, 41, 42, 44
 Engelschen 16
 engelsche generaal 96
 Engelschen pas 26
 Engelsche vloten 44
 Ens, Van. Predikant 13
 ----, (vrouw) 13
 Erp 36, 40
 Esschen (Eschen) 16, 22, 30
 Etten 15, 20, 77, 79, 80
 Euredice (Eyridice). Fregat 30
 Europa 32
 Evain 44
 Evers. Kolonel 53
 Evert. Schutter 18
 Ewes, heer L. 48
 Exel 69
 Favange. heer 16
 ----, mevrouw 102
 Feith, heer 101
 Frankrijk (Frankryk) 18, 29, 41, 42, 44-46, 96, 97
 Franschen 29, 43, 71, 97, 98
 Fransche corpsen 97
 Franse dienst 30
 Franse vloten 44
 Frederik, prins van Oranje (Prins) 7, 22, 37, 59, 65, 66, 67, 73, 81, 85, 90, 91
 Frederik, Prinses *zie* Wilhelmina prinses van Pruisen, Louise Augusta Amelia.
 Fridagh, heer 15
 Friesland (Vriesland) 39, 47
 Friesche schutterij 72
 Gastel 22
 Gaymans, heer 49
 Geen, Jozef Jacobus van. Luitenant-generaal 57, 60, 83, 85
 Geertje 95
 (broer) 95
 Geesteranus (Geesteranen). Kolonel 31
 Gelderland 37-39
 Geldersche platte land's
 Schutterij 86
 Geldersche Schutterij 7, 90
 Gouverneur 76
 Geldrop (Geldorp) 69
 Gemert 36
 Gent (Gend) 67, 95
 George IV. Koning van Engeland 58
 Gerau, heer 44
 Gérard. Maarschalk (generaal) 7, 98
 Gheel 92
 Ginneke (Genniken) 59
 Giorge. Generaal (Generaal) 10, 11
 Gaol 62
 Gobbelschroy, Pieter Lodewijk Joseph Servaes. Minister 51
 God 11, 28, 36, 47, 51, 75, 85, 88, 91, 97
 Goeren, heer Van der 16
 Goltstein, heer 28
 Goor, heer 17
 Gorcum (Gorkum) 9, 72, 87
 Goudoever. Jager 88, 101
 Goudoever van Oordt. Professor 77
 Grandtois. Majoor 66
 Grave 35, 49
 Gravenland *zie* s'Gravenland.
 Griekenland.
 Grieksche effecten 36
 Groesbeek 49
 Grond (Grondt), heer 15, 17, 34, 45, 46, 55-57, 59, 66, 67, 73, 78, 79, 81, 84, 86, 89
 ---- (moeder) 45
 Groningen 39, 47, 48, 49
 Groningers 22, 83
 Groningsche jongelui 77
 Grootzundert (Groot zundert) 58, 59
 Haaglorn 38
 Haak, J. 7
 Haarlem.
 Haarlemsche courant 85
 Haersolte, Van (de Haerzoltens) 17
 ----, Van (de jonge) 78
 Hakstroom, heer 73
 Hamming, heer 38, 61, 65, 71, 102
 Hannover 89
 Henriette(s) 102
 Hansen, M.L. 7
 Hapelen, heer Van 9
 Hapert 38, 40
 Hartjesberg. Huis 64
 Hasselt 71, 98
 Hasselt, Jan van 33, 34, 38
 Hattum 37, 38, 101, 103
 Haverkamp. Secretaris 11
 ----, familie 11
 Havixhorst. Huis 85
 Heeckere, heer Van 62
 Heeckere van Hartjesberg, heer Van 64
 Heer, De. Sergeant majoor 16, 84, 94
 ---- (Moeder) 94
 Heer, J. van 81
 Heerdt, Charles (Ch.) 15, 56, 67, 71, 72, 75, 88, 92
 ----, Van. Kolonel 51
 ----, graaf van (vader) 51
 Hees, familie Van 55
 ----, heer Van 53
 ---- van de oude Gragt, Van 68
 ---- van de Tempel, Van 68
 ----, heer Van [zoon] 61
 ----, mevrouw Van 55
 ---- (zonen) 55

- Heeswijk (Heeswyk, Heesw.) 41-47
 Heiliges, Gert 94
 Heirbergen 25
 Helchteren 98
 Helmond 13
 Hemert, Willem van 15, 16, 87
 Heringa, Predikant 61, 74
 Herwijden, heer 72
 Heshusing, Ontvanger 62
 Heugst (Heugsten), heer Van 16, 20, 21, 24, 29
 ----, C. 34
 ----, J. 34
 Heumen 49, 50
 Heusde, Van. Professor 16, 82, 100
 ----, Van. [Familie] 16
 ----, mevrouw Van 16
 Heyden, heer Van der 33, 36, 39, 42, 43
 Hilvarenbeek 90, 91, 100
 Hinlopen, heer 44, 49
 Hogendorp, Gijsbert Karel graaf van. Staatsman 85
 Holland 46, 71, 99
 Hollander 32
 Hollanders 15, 16
 Hollandsche corpsen 97
 Hollands grondgebied 69, 99
 Hollandsche papieren 99
 Hondsdonk. Huis 78
 Hoogerheide 23, 25, 27
 Hooglem (Hoogloon) 39, 40
 Hoogstraten 56
 kerk 56
 Houthalen 98
 Hugenholtz. Leverancier 74
 Hulsbergen 23
 Inckel. Bontwerker 55
 ----, heer 56
 Ittersum
 ----, Adolph Marius Karel Wolphgang (Adolf, Adophje, kind, kindje, kleine jonge) van 7, 11, 15, 19, 36, 38, 57, 59-61, 73, 75
 ----, Antony Pieter Hendrik (Henry, Henrij, Henri, Hein, Heintje, APH) van 8-10, 13, 16, 17, 19, 20, 33, 36-38, 42, 45, 53, 55-57, 59-62, 65-71, 79, 80, 82, 83, 85, 86, 95, 97, 99, 102
 ---- (burger) 19
 ----, Ernst Hendrik (Ernst, E.) van 8-11, 13, 15, 16, 18, 19, 21, 24, 25, 29, 31, 32, 34-38, 40-42, 44-48, 50, 54, 56, 57, 60-62, 72, 74, 75, 78, 79, 83, 85, 86, 88, 99-102
 ----, familie Van 7
 ----, Frits Ernst Alexander van 9, 63, 71, 85
 ----, Frederik Alexander Sippo Arnold (Arnold) van 7, 9, 11, 13, 16, 18, 19, 22, 27-32, 34-38, 41, 44, 47, 48, 58-61, 63, 70, 71, 77, 80, 82, 85, 89, 90, 94, 96, 97, 99-102
 ----, Hendrikus Octavius van 7
 ----, Johannes Gerardus Julianus (Jan, Jantje) van 8, 9, 11, 15-17, 34-37, 40-43, 45, 47, 56, 58-60, 62, 63, 66, 70-73, 75, 76, 78, 79, 81, 82, 83, 85-87, 89-97, 99-102
 ----, Jan Willem van (echtgenoot) 7, 9-12, 16, 18, 19, 31-34, 41, 44, 47, 54, 60, 64, 79, 81-83, 85, 93, 98, 100
 ----, Johanna Sebina Boldewina Adriana van (Pientje, kleine, kleine meid, kind) 7, 81, 83, 101, 102
 ----, Lodewijk Arend Helias (Louis) van 7, 19, 71, 101, 102
 ----, Rudolph Anne Julius (Rudolph, Rudolf, R.) van 8-10, 16, 17, 19, 20, 33, 36, 37, 41, 45, 48-58, 60-64, 68-70, 81-83, 85-87, 89, 93-95, 102
 ----, Willem van (Oom) 82
 Jacqueline 102
 Jagers 10
 Janson, mevrouw 56, 79
 Janssens, J. 7
 Jeune, Le. Overste 30, 31
 ---- (vrouw) 30, 31
 Jonckheere (Joncheere), heer 9, 20, 33
 Jong, De. Notaris 93
 ----, familie De 40
 ----, heer De 49
 ----, mevrouw De 49
 Juliette 102
 Just: (J:H:) 94
 Jongeling. Tuinman 27
 Kampen (Campen) 39, 49, 53
 Kamper schuttery 15
 Kampen, Van. Luitenant-Kolonel 9
 Kapelle 9
 Kapezalem dam 29
 Karel 102
 Kasteren 38
 Katerveer (Kooter-Veer) 102
 Kenema. [Leverancier] 17
 Kennedy, M. 68
 Kessels, heer 73
 Keth, De. Luitenant-kolonel 35
 Kien, heer 28, 78
 Kinschot. Majoor 24, 26, 27, 28
 Knoops, heer 79
 Kock, De (Van Kock, Kock). Overste 30
 Kooy. Luitenant, lancier 59
 Kugel 36
 Kuik 37
 Kuilenburg, [heer] 18
 Kyk in de pot 27
 Lagerwey. Jager 88
 Landvliet 26
 Lasson, De. Kolonel 58
 Ledeboer. Jager 88
 Ledel, heer 29
 Leerman. Professor 57
 Leerdam, I. van 69
 Leeuw, de. Schip 30, 31
 Leeuwen, [heren] 57
 Leeuwen, heer Van 100
 Leiden.
 Leydsche studenten 60, 70, 95
 Lemker, [heer] 17
 Leopold I. Koning van België (roi, koning) 7, 23, 68, 93, 95-98
 Leur 15
 Leuven 13, 69, 71, 93, 96, 97
 Lewe. Schout by nacht 30
 Leiden.
 Leydsche studenten 60, 70
 Lidth, heer 76, 81, 88, 93
 ---- (ouden Heer) 89
 Liefkenshoek 46
 Liempde 93
 Lier 65, 69, 91
 Lillo (Lilo) 30, 31, 46, 98
 Limburg 7, 30
 Linden van Sandenburg, familie Van 60
 Loeff (de van de Loeffs) 22, 77
 Lommel 98, 99
 Londen 43, 44
 Lord. [Een dier] 78
 Louis 35
 Louise Augusta Wilhelmina Amelia prinses van Pruisen (Prinses Frederik) 33, 90
 Lous 51
 Lovenjoul 97
 Kasteel 97
 Luchtenberg 78
 Luik 30
 Lunenburg, mevrouw 27
 Luxemburg 87
 Lynden, Van (3 van Lyndens) 57
 ----, Van (de jonge) 60
 Maanen, Cornelis Felix van. Minister 51
 Maas.
 Maasleger, het 30
 Maastricht 7, 16, 62, 64, 69, 78
 Mackay (Mackaaij), (beide Mackay's) 93
 ----, familie 53
 ----, Jan 81

- vervolg Mackay*
 ---- (de jongste, zoon) 51, 53, 56, 93
 ---- (vader) 51, 56
 Malden 49
 Manne 15
 Mannes 56, 67
 Maquelyn, heer 44
 Maren, Van. Overste 30, 31
 ---- (vrouw) 30, 31
 Maret, heer 31
 ---- (vrouw) 31
 Marren, heer 15
 Masau, heer 78
 Maseik (Maseyk) 69, 70
 Mathiels, mevrouw 91
 Mechelen 65, 66, 96
 Meder, Ockje van Ittersum- (vrouw, Willemptje) 7, 9-14, 19, 21, 30, 57, 63, 78-83, 85, 86, 89, 94, 97, 98, 100, 101
 Medusa. Korvet 30
 Meer, heer Van der 70
 Melinet. Generaal 59, 98
 Meppel (Meppelt) 85
 Merian, heer 17, 78
 Merle, Van. Lancier 59
 Mertens. Majoor 67
 Merwede, Johanna Sippina Boldewina Adriana van Ittersum-van der (moeder, moedertje, mère, moes, weduwe, u, oudje, oude vrouw) 7-19, 21, 23-25, 27-38, 40-48, 51-103
 ----, Jan 89
 Metelerkamp, heer 76, 82
 ----, juffrouw 101
 ---- (vader) 82
 Meyer. Majoor 15, 94
 Middel [Middelbeen] 48
 Middel [Middelhuis] 38
 Militaire Willems Orde 13
 Moerdijk (Moerdyk) 72
 Mollerus, Jan (J.) 16, 70, 71, 74, 97, 99
 ----, Johanna Henriëtta Mellina 8, 70
 ---- (heer) 66
 ---- (nicht) 17, 66
 Mook 49
 Mooksche bergen 49
 Morees (Moorrees), heer 78
 Mos. Burgemeester 49
 Most. Kapitein 93
 Motman, C. (Kee) 33, 38
 ----, heer 44, 102
 ---- (ouden heer) 76
 Muller, Frits. Luitenant 46, 59, 64, 67
 Nahuis (Nahuys), heer 17, 42, 44, 49, 64
 Naleteren 33
 Natewitsch, heer 46, 47
 Nederland (Vaderland, het Lant, de Nederlanden, ons) 7, 11, 22, 34, 43, 44, 71, 86
 Hollandsche familie 66
 Nederlands arsenaal 55
 Nederlandse dienst 30
 Nederlandse troepen 30
 Neerheide 25
 Nemours, Hertog van 18
 Nepveu, heer J. 9
 ---- (2 Nepveu's) 62
 Nes, heer Van 101
 Nes van Meerkerk, heer Van 51
 Netersel 38, 39
 kerk 39
 Neuf, familie De 67
 ----, heer De 69
 ----, mevrouw De 69
 Neuwied 49, 78
 Neuwieder kennissen 77
 Niellen 91
 Ninaber, heer 32
 Nispen 19, 22
 Noord-Brabant (Noord-Brabant, NoortBrabant) 7, 22, 57, 86
 Noord brabantisch 59
 Noorden, heer Van 32
 Noord-Holland 15, 39
 Hollanders 66
 noordhollandsche Schutterij 75
 Nord, Du. Fort 30
 Numan. Jager 9, 16, 33, 80, 88, 89, 93, 97, 99
 ----, Professor 87
 Numans (Numan). Leverancier 15, 36, 58, 85
 Nijenhuis (Nyenhuys). Huis 34
 Nijl (Nyl) 36
 Nijmegen (Nymegen) 10, 11, 34, 49, 57, 60, 72, 85, 86
 Ockje zie Meder, Ockje van Ittersum-.
 Oedenrode 12
 Oelmarsum 96
 Oisterwyk 89, 90, 93, 100
 Onno 30
 Oorscot (Oirschot) 9, 37, 38, 48, 81, 98-100
 Oostenrijk (Oostenryk) 22
 Oosterbeen 48
 Oosterhout 15, 56, 57, 60, 72, 99, 102
 Oost-Indië 30
 Op ten Noort [Familie] 16
 ----, heer 101
 Oranje, Huis van (Vorstelyke familie) 42, 90
 Ossendrecht 23, 26, 27
 Oudenbosch (ouden Bosch) 21, 22
 Oud heusden. Jager 85
 Oudvassemeer 33
 Oultremont, Graaf d' 98
 Overijssel (Overysse) 21, 25, 39
 Overysseelse schutterij (Overysseleschen) 35, 78
 Pabst, heer Van 74, 76, 89
 Pabst a Bingerden 89
 Pallandt, heer Van 76
 ----, (heer) 89
 ----, mevrouw Van 18
 Papferhauser (de jonge) 83
 Parijs (Parys) 43, 46
 Paulaner, heer Van 36
 Pestors, heer 87
 ---- (twee heren) 85
 Pfeffenlans, heer 72
 Piene 65
 Pluim. Luitenant 19, 21
 Polen 18
 Poortvliet 33
 Poppel 90, 91
 Postel 99
 Potter, Louis Joseph de. Journalist, politicus 68
 Pouwels, juffrouw 15
 Princenhage (Prinsenhage, het Haagje) 59, 72
 Proserpina. Schip 30, 31
 Pruisen (Pruissen) 29
 Pruisen (Pruissen), de 11, 17, 78
 Putten 23, 24, 25, 26, 27
 Pijl, Den. Huis 72
 Pyptabak 30
 Q., Du 37
 Quintus, heer 77
 Raadt, heer De 32
 Raed. Officier 93
 Randohr. Generaal 101
 Randwyck, heer 93
 Rappard, mevrouw 49
 ---- (dochter) 49
 Rapszalen dam 29
 Ravelsche heide 94
 Raviels 91
 Rechteren, Graaf van 86
 Reede, heer Van 16, 54, 60
 ----, familie (de Reedes) 51
 ---- (de Reedes) 53, 64
 ----, heer J. 16
 ---- Rheede van Rotterdam 68
 ---- Reede van <Venboom> 68
 Reisbergen (Reisberge) 59
 Remnelling. Huurkoetsier 77
 Reusel 98, 99
 Rhyn, Floortje van 81
 Riethoven 63
 Roëll, familie 16
 Roest. Overste 33
 Roo, De. Jager 87, 88
 ---- (Moeder) 88

- Rotterdam 33, 49, 53
 Rotterdamsche courand 59
 Rotterdamsche Schutterij 9
 Roze, heer 37, 41, 44
 ---- (vrouw) 41
 Rozendaal (Roozendaal, Rosendaal, Roosendaal) 9, 15, 17-19, 22, 23, 62, 70, 72, 74, 75, 78, 81, 83
 Antwerpsche weg 76
 Rutgers, heer 77
 Rijen (Ryen) 9, 37
 Ryk. Kolonel (kolonel) 30, 31
 ---- (vrouw) 30, 31
 Ryn, heer Van 56, 57, 58, 63
 Saksen-Weimar (Saxe-Weimar), Bernhard hertog van. Luitenant-generaal 85, 87, 95, 97, 100
 Sandberg, Rudolf 66, 67, 73
 Sandenburg, familie Van Linden van 60
 Sannebulter, heer 76
 ----, (mevrouw, Zuster) 76
 Schelde. Rivier 7, 31, 32, 43, 78
 Schepern (broer) 74, 77
 ----. Generaal 74
 ---- (de jonge) 74, 77
 Scherpenisse 33
 Scheveningen 103
 Schoor, familie Van 74
 ---- (zoon). Luitenant 74
 Schost:, Belle. Naaister 77
 Schrikker, heer 43
 Schrödel. Professor 101
 Schuurman. Luitenant 78
 Schijndel (Schyndel) 40
 Sell:, heer 89
 Selle (kindje) 75
 s'Gravenland 9
 Siccama (Sica), (broeder) 102
 ----, Louis 16, 17, 35, 36, 39, 42-45, 62, 78, 79, 89, 102
 ----, mevrouw 89
 Sieremans. Leverancier 77
 Sint Anna land 33
 Sint (S^h) Laurent (St Lauront). Lunet 22, 45
 Sint (S^h) Maartensdyk 33
 Sint (S^h) Marie (Marie). Fort 23, 30, 31
 Sint (S^h) Nikolaas 30
 Sint (St.) Oedenrode 11, 40, 49, 93
 Sint (St.) Truyen (St: Truijen, St: Truije) 71, 94, 95, 99
 Six, heer 62
 Slingelandt, heer 51, 66
 Sloet, Annette 9
 ----, Charlotte 89
 ----, Familie 9
 ----, Mina 89
 ---- (neef) 89
 Smissaert, juffrouw (de Smissaerts) 77, 100 102
 Snouckaert. Generaal 53
 Soemer. Kolonel 75
 Son 12
 Son en Breugel 12
 Son, Jeannette 94
 Sonhoven 98
 Sonsbeeck. Kolonel 22
 Sophie zie Bentinck, Sophie.
 Spanje 18
 Speyck, Jan Carel Josephus van. Officier 79
 Spondent 48
 St., heer 96
 Staatscourant 16
 Staats Vlaanderen 17, 29, 30
 Stabroeke 26
 Stael van Goltsteyn. Luitenant 53
 Stapele, heer Van 32, 33
 ---- Van Noorden-van (zuster) 32
 Stavenisse 33
 Steenwijk
 Steenwyksche schutterij 78
 Steinbuch, familie 44
 Steven. Geldschieder 63
 Stoetwegen (de jonge) 60
 Strijp (Stryp) 36
 Stuivenzand (Stuivezand) 58, 59
 Suerman. Professor 14
 Suirman, heer 16
 Sutherland. Kapitein 70
 Swart, W. 85
 ---- (vrouw) 85
 Swellen Grebel, heer 93, 94, 100
 Thienen 95
 Tholen 9, 31, 32, 33, 34
 Tichler, heer 67
 Tiendaagse Veldtocht 7, 30
 Tienen (Thienen) 97, 98
 Tilburg 9, 13, 17, 20, 32, 37, 61-63, 78, 79, 81, 82, 84, 86-89, 94, 102
 Bredaschen weg 83
 Tirlemont 96
 Tits 16
 Tollens, Hendrik. Dichter 45
 Tullingh, heer 37
 Turlemont 96
 Turnhout (Thurnhout) 53-55, 68, 91, 92, 94, 99
 stadhuis 54
 Uden 35, 49
 Udenhout 94
 Kasteel 94
 Ulvenhout 55, 56, 57, 58, 59
 Utrecht 9-14, 16-18, 20, 21, 23-26, 30, 32, 34-36, 38-46, 48, 49, 51-72, 74-78, 80, 82, 85-97, 99, 100, 102
 B. kerk 54
 Kensteeg 47
 Korte Jans straat 73
 munster kerkhof 101
 Nieuwe gracht 47
 Schal 47
 Sint-Pieter 55
 Utrechtenaar 41
 Utr[echtse] Academie 80
 Utrechtse afdeling van de Maatschappij van Moederlijke Liefdadigheid 47
 Utr[rechts] Bat[aljon] 102
 Utrechtse Compagnie 94
 Utrechtse familie 93
 Utrechtse Jagers 83
 Utrechtsche Jongens 72
 Utrechtsche schutterij 75, 86
 Voorstraat 77
 Vreeburg 101
 Valck, mevrouw 51, 64
 Valkenburg 78
 Valkenswaard 81, 83
 Vaynes van Brakell, heer De 77
 Vechel 40, 49
 Veenendaal, heer 41
 ----, mevrouw 44
 Venlo 49
 Verloren, heer 101
 ---- (broeder) 101
 Vermeulen, [heer] 102
 Verwolde. Huis 77
 Veth, heer De 15
 Vierlingsbeek 13
 Vilvoorden (Vilvorden) 66, 68
 Vlaamsche hoofd 30
 Vlaanderen 29
 Vlissingen 31
 stadhuis 31
 Vlist, familie Van de 87
 Vonantes, juffrouw 9
 Voorst 70
 Voorst, Van. Luitenant 74, 76
 Vos, heer De 16, 32, 34, 36, 37, 43, 57, 71, 77, 90, 101, 102
 ---- (broeder) 37, 102
 Vos van Steenwijk tot den Havixhorst, freule De 85
 Vrede, (dochters) 94
 ----, heer 94
 Vrolyk, heer 77
 Vroomte Spoelburch Seigneur de Lovenjoul 97
 Waasdorp 52
 Wachte. Burgemeester 32
 Waendpoort 45
 Wale, juffrouw 93
 Warmelo. Huis 9
 Wau 73
 Wesep 69

Waspik 9
 Weber, heer 26
 Weinighem 53
 Wessels, heer 99
 West-Capelle 86
 Westenhuis 38
 Westwezel 55, 56
 Wezen Lagen. Lancier 81
 Wiers. Huis 101, 102
 Wiersma, mevrouw 94
 Wilhelmina prinses van Pruisen,
 Frederika Louise. Koningin der
 Nederlanden 77
 Willem I. Koning der Nederlanden
 (koning, Z.M.) 7, 32, 34, 37, 38,
 41-43, 46, 51, 65, 89, 90, 99-101
 Koninklyke Jagers 90
 Willem II (Kroonprins, Prins) 14,
 17, 33, 34, 38, 48, 51, 53, 68,
 80, 90, 91, 94, 97, 98, 102
 Willem III (zoontje) 33
 Willemina *zie* Bentinck.
 Wimmertingen (Wimmettingen) 95,
 99
 Winter, heer De 54
 ---- (broeder). Brigadier 54
 Woensdrecht 23, 25
 Woenzel 36
 Woerden 17
 Woldring, heer 76
 Wop, Jaques de. Ontvanger 59
 Wouw 17, 18, 23
 Wychen 49
 Wyck, Caroline (C.) van der 41, 46,
 49
 ----, H. van der 85
 ----, Van der. (de jonge). Militair 48
 ---- Officier 17, 19
 ----, heer Van der 19, 78
 Wynigem 68
 Wynotsbergen, heer 66
 Zeeland 17, 35, 49
 Zeeuw, de. Schip 31
 Zeeuws-Vlaanderen 7
 Zevenaar 59
 Ziepprecht. Veldprediker 41
 Zuidendorp, heer 34
 Zuid-Holland 17, 25, 26, 39
 Hollanders 66
 Zutphen 77
 Zwolle (Zwol) 8, 18, 19, 48, 66, 78
 Zwolsche schuttery 15

Eerder is in deze serie verschenen:

1	DIERBARE LAURA Brieven van Rudolf Sandberg 1823 – 1830	14.-
2	HOOGH WEL GEBOREN HEER EN NEEF Brieven van de patriot Adolf Warner van Pallandt tot Zuthem 1782 – 1787	Digitale uitgave 5.-
3	NAAR PARIJS Een reisverslag van enige Zwolse heren naar de Franse hoofdstad in 1777	7. ⁵⁰
4	LIEVE NAATJE Brieven van Elsje Feith aan Naatje Siertsema, en andere familieleden	8. ⁵⁰
5	EENE REYSE NA VLAANDEREN EN BRABAND Een reisverslag van Lambertus Nilant uit 1768	8. ⁵⁰
6	AEN ALLE VRINDEN MET RESPECT Correspondentie van familie Nilant 1698 - 1762	9.-
7	VAN FOLIO TOT DUODECIMO Negen particuliere Zwolse bibliotheken	10.-
8	VERLOREN HUISELIJK GELUK Gedichten en overpeinzingen 1795 - 1817	7. ⁵⁰
9	BANKROET De ondergang van Johan Willem Simon baron van Haersolte 1810	17. ⁵⁰
10	GELIEVE HET DAER HEEN TE DIRIGEREN... De brieven van Willem V aan Arend Sloet tot Tweenijhuizen 1771 - 1785	9.-
11	ALLER TREFFENDST EN STOUT De huwelijksreis van J.C. baron van Haersolte naar Duitsland, Zwitserland en Italië in 1837	6.-
12	BROEDER IN APOLLO Brieven en alba amicorum van Zwolse dichters 1800 - 1840	12.-
13	EEN GROTE TOUR Hendrick Jordens in Engeland, Frankrijk, Zwitserland en Duitsland 1684 - 1685	10.-
14	LEVENSBERICHT De autobiografie van J.F. Serrurier 1771 - 1844	11.-
15	EEN HELE COURANT De correspondentie van de familie Bangeman 1804 - 1881	11.-
16	REISEBOEK Vijftien reisverslagen van de jonge graaf van Rechteren Limpurg 1804 - 1813	Digitale uitgave 5.-
17	DE GEWIGTIGSTE GEBEURTENISSEN Het studentendagboek van Adolph F.L. graaf van Rechteren Limpurg 1814-1817	12.-
18	OVER GROTE KEIEN NAAR PARIJS De huwelijksreis van graaf van Rechteren Limpurg 1824	7.-
19	LIEVE PAPA! Brieven van W.B. Blijdenstein, bankier te Londen aan B.W. Blijdenstein, bankier te Amsterdam 1895-1907	14.-
20	AANGENAME RENCONTRES Drie reisherinneringen aan de Rijn 1821, 1840 en 1865	8.-
21	PERROKIETEN EN PAPAGAYEN, PAPAIJERS EN PISANGS Een reis om de wereld 1824 - 1826	7.-
22	SCHOUWPELEN Een reis naar de Middellandse Zee 1834	8.-
23	HET ANKER WORDT GELIGT Brieven vanuit de hele wereld van J.C. baron van Haersolte 1824 - 1834	Digitale uitgave 5.-
24	HERINNERINGEN AAN DUITSLAND Harzgebergte 1856, Taunusgebergte 1872, Baden-Baden 1902	9.-
25	EN ROUTE Drie reisjournalen van Rudolphina gravin van Rechteren 1827, 1836 en 1838	9. ⁵⁰
26	EER EN LUISTER Het proces om de havezate Haerst 1786 - 1803	9. ⁵⁰
27	TAL VAN BERGEN EN BOSSCHEN Een reis naar Saksen, Bohemen en het Thüringerwoud 1876	8.-
28	GEFNUIKTE AMBITIES Geen geld en eer voor onwettigen 1834-1900	10.-
29	EEN WAARLYK PRACHTIG LANDSCHAP Een reis door Graubünden en Glarus 1875	8.-
30	AFGEZEIJLD Een commissie naar Staats-Vlaanderen 1783	7.-
31	ONBESCHRYFELYK GROOTSCH Een wandeling door Zwitserland 1869	Digitale uitgave 5.-
32	WILDROMANTISCH Een tocht door Beieren, Tirol en Oostenrijk 1878	Digitale uitgave 5.-
33	EEN ALLERDROEVIGST TREURTONEEL Een mislukte reis naar Noord-Amerika 1783	7.-
34	EEN ONAFHANGELIJK WIJS EN ALMAGTIG WESEN De geloofsbelijdenis van Margaretha Isabella van Ittersum tot Relaer 1801	Digitale uitgave 5.-
35	TOT LOSSER GEKOMEN Het notitieboek van Aleida Leurink 1698-1754	Digitale uitgave 5.-

36	'T IS EENE TOOVERWERELD Een bezoek aan de wereldtentoonstelling te Wenen en een tocht in Salzkammergut door Mattheus van Delden 1873		8.-
37	EEN AANBLIK EENIG IN ZYN SOORT Mattheus van Delden in Tirol en in het noorden van Italië 1868		10.-
38	s'LANDS WIJZE, s'LANDS EER Beschrijving van Londen, Wight en Noord-Wales door Mattheus van Delden 1879		9.-
39	REIJSJES NA MUNSTERLAND Floris Willem Sloet tot Warmelo, 1776; Hendricus Octavius Feith, 1814 en 1817; Adrien Jean Elisa van Bevervoorden, 1834		9. ⁵⁰
40	ONGEMEENE LIEFDE EN GENEAGENTHEYT Hendrik Berents' journaal van zijn reis naar de Doopsgezinde Broeders in Pruisen, 1719	Digitale uitgave	5.-
41	THEE DRINKEN Het dagboek van Steven van Delden en Aleida Catharina Houck, 1812-1824	Digitale uitgave	5.-
42	REIZEN VOOR GENOEGEN Een reisje van Aleida van Delden door België en langs de Rijn, 1856, en van Mattheus van Delden door België, 1863	Digitale uitgave	5.-
43	DEN TOESTAND DER BOSSCHEN Een studiereis van J.H.G. Jordens door Duitsland ten behoeve van de bosbouw in Oost-Indië. 1854-1855	Digitale uitgave	5.-
44	VERDER! IMMER VERDER! Een bezoek van Mattheus van Delden aan het kleine eiland Helgoland. 1877	Digitale uitgave	5.-
45	GEGROET Gedichten van Hermannus Gerhardus Gregorius Overbeek. 1880	Digitale uitgave	5.-
46	DICHT-LUIJM Een verzameling van mengedichten door Willem de Lille. 1774-1781	Digitale uitgave	5.-
47	DE NIEUWE WERELD Een vakantiereis van Willem van Haersolte naar Noord-Amerika. 1904	Digitale uitgave	5.-
48	MIJN' LIER De gedichten van Hendrik Gerhard Kronenberg. 1797-1819	Digitale uitgave	5.-
49	GETROUWE AANKLEVERS VAN 'T HOOGVORSTELYK HUIS Brieven van A. Rotterdam, perdikant te Zuilen en Steenwijk aan J. Royer, hofpredikant van stadhouder Willem V. 1752-1780	Digitale uitgave	5.-
50	EEN SIERAAD VAN ZYN GESLACHT Levensbeschrijvingen van en over Frederik Alexander Sippo Arnold baron van Ittersum. 1869	Digitale uitgave	5.-
51	VEIL VOOR HET VADERLAND Brieven van zes zonen aan hun moeder de douairière Van Ittersum-van der Merwede. 1830-1834	Digitale uitgave	5.-

O V E R I J S S E L S E H A N D S C H R I F T E N

Te bestellen bij Streng, Woesterweg 5, 8162 RW EPE

T 0578 614388 M jcstreng@planet.nl W strenghansenpublicaties.nl